פני משה על תלמוד ירושלמי גיטין

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי גיטין

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-גיטין/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 12
הלכה ג 14
הלכה ד 15
הלכה ה 19
פרק ב 23
הלכה א 23
הלכה ב 27
הלכה ג 29
הלכה ד 33
הלכה ה 35
הלכה ו 36
הלכה ז 36
פרק ג 37
הלכה א 37
הלכה ב 41
הלכה ג 44
הלכה ד 44
הלכה ה 45
הלכה ו 46
הלכה ז 46
הלכה ח 49
פרק ד 53
הלכה א 53
הלכה ב 54
הלכה ג 57
הלכה ד 59
הלכה ה 64
הלכה ו 65
הלכה ז 67
הלכה ח 69
הלכה ט 69
פרק ה 71
הלכה א 71
הלכה ב 76
הלכה ג 76
הלכה ד 80
הלכה ה 82
הלכה ו 85
הלכה ז 87
הלכה ח 90
הלכה ט 91
הלכה י 94
פרק ו 97
הלכה א 97
הלכה ב 101
הלכה ג 103
הלכה ד 104
הלכה ה 105
הלכה ו 107
הלכה ז 108
פרק ז 109
הלכה א 109
הלכה ב 113
הלכה ג 114
הלכה ד 117
הלכה ה 119
הלכה ו 120
הלכה ז 122
הלכה ח 123
פרק ח 124

הלכה א 124
הלכה ב 126
הלכה ג 127
הלכה ד 130
הלכה ה 131
הלכה ו 131
הלכה ז 132
הלכה ח 132
הלכה ט 133
הלכה י 134
פרק ט 139
הלכה א 139
הלכה ב 142
הלכה ג 143
הלכה ד 144
הלכה ה 145
הלכה ו 145
הלכה ז 148
הלכה ח 151
הלכה ט 153
הלכה י 154
הלכה יא 155

פרק א

הלכה א

מתני' **המביא גט ממדינת הים**. כל חוצה לארץ קרי מדינת הים:

צריך. השליח שיאמר בפ"נ ובפ"נ ובגמ' פליגי בה אמוראי חד אמר טעמא לפי שאין בני ח"ל בקיאין בדקדוקי גיטין וח"א שלא תהא יושבת עגונה לפי שאין השיירות מצויות משם לכאן ואם יבא הבעל ויערער לומר לא כתבתיו אין עדים מצוי' לקיימו להכיר חתימת העדים ולפיכך הוצרכו לומר בפ"נ ובפ"נ והאמינוהו רבנן לשליח כבי תרי ושוב לא יועיל עירעור הבעל:

רבן גמליאל אומר אף המביא מן הרקם ומן החגר. בין קדש ובין ברד מתרגמינן בין רקם ובין חגרא ומפרש בבבלי דבהא פליגי דת"ק סבר רקם וחגר אע"פ שהן מח"ל אין צריך שיאמר בפ"נ ובפ"נ לפי שהן עיירות הסמוכות לא"י וכ"ש המביא מכפר לודים שהיא ח"ל ללוד שהיא מא"י וסמוכה לה וגם מובלעת בתחומה שאין צריך שיאמר משום דס"ל בין סמוכות בין מובלעות גמירי דלשמה בעי ושכיחי עדים לקיימו ואתא ר"ג לאיפלוגי דדוקא במובלעות כמו מכפר לודים ללוד גמירי ושכיחי אבל סמוכות לבד כגון רקם וחגר לא גמירי ולא שכיחי ואתא ר' אליעזר לומר אפי' מכפר לודים ללוד דאע"פ שהן גמירי ושכיחי צריך שיאמר בפ"נ ובפ"נ כדי שלא תחלוק במדינת הים:

מהגמוניא להגמוניא. שני הגמונים בעיר אחת ומקפידים זה על זה. והלכה כחכמים:

גמ' **וקשיא**. לן על מתני' אלו המביא שטר מתנה לחבירו ממדינת הים שמא חששו לומר בפ"נ ובפ"נ ומפני מה חששו חכמים בגיטין יותר מבשאר שטרות:

שנייא היא. בגיטין לפי שאין בני מדה"י בקיאין בדקדוקי גיטין ולפיכך הוצרכו להשליח לומר בפני נכתב ובפני נחתם וממילא שיילינן ליה אם נכתב כתיקונו ולשמה:

ר' יוחנן אמר. היינו טעמא לפי שקל היקלי עליה כדפרישית במתני' וכדמסיק:

והיינו קל. בתמיה הא אינו אלא חומר שאילו כו' וקאמר ר' יוסי דחומר שהחמרת עליה בתחילה קל הוא לבסוף שאם יבא הבעל ויערער ערעורו בטל לפי שהאמינו חכמים לשליח כשאמר בפ"נ ובפ"נ:

ר' מנא סבר מימר. דדוקא בעירעור שהוא חוץ לגוף הגט הוא דלא מהימן הבעל כגון שיאמר תנאי היה עם הגט וכה"ג:

אבל בערר שבגופו. בלשון תמיה הוא כלו' בעירער שבגופו של גט שאומר לא כתבתיו ומזויף הוא ודאי מן הסברא הוא דיש להאמינו:

בערר שאין בו ממש. כלומר ואפילו את"ל בערער שבגופו נמי לא מהימן מן הסברא הוא דדוקא בערער שאין בו ממש בדבריו:

אפי' בערער שיש בו ממש. הוא ג"כ בלשון תמיה כלומר דמי מסתברא שאפי' בערער שרואין אנו שיש בו ממש שלא להאמינו אלא ודאי דמהימן:

אמר ר' יוסי בר בון. דלא היא אלא מכיון דהצריכו חכמים להשליח לומר בפני נכתב ובפני נחתם משום חומר כו' להקל עליה שלא יהא הבעל מהימן אין חילוק בין ערר שחוץ לגופו ובין ערר שבגופו וכן בערער שאין בו ממש ליש בו ממש דהאמינו חכמים לשליח כבי תרי ותו לא מהימן מידי:

וחש לומר שמא חתמו בעדים פסולין. כלומר הא אכתי איכא למיחש שיכוין הבעל לקלקלה לחתום הגט בעדים פסולין ומאי מהני בפני נכתב ובפני נחתם לחששא זו:

א"ר אבון אינו חשוד לקלקלה בידי שמים. כלומר להא ודאי לא חיישינן שיתכוין במזיד לקלקלה שתנשא שלא כדין דלא חשדינן ליה בהא אלא בב"ד הוא דחשוד לקלקלה לבא לפני הבית דין ולומר מזויף הוא שלא יתירוה לינשא:

שמתוך. כלומר אם כן אמור מעתה מתוך שהוא יודע שאם יבא ויערער אין בדבריו כלום אף הוא מחתמו בעדים כשרים שלא תתקלקל בידי שמים על ידו:

היה כתוב בו מתנה. בעיא היא אם כתב לה מתנה עם הגט ובא הבעל וערער מאי מי נימא הואיל והמתנה עם הגט כגט דמיא וערעורו בטל נמי אצל המתנה:

או מאחר שבטל כו'. כלומר אפילו שערעורו בטל הוא אצל הגט וטעמא משום שהאמינו לשליח דוקא בגט הקלו משום עיגונא אבל במתנה שעמו צריך קיום בחותמיו כשאר שטרות:

תנינן דבתרא. כלומר וכן נמי הא דתנינן לקמן אחד כו' ושיחרורי עבדים שוין במוליך ובמביא שצריך לומר בפ"נ ובפ"נ והאמינו חכמים לשליח ושוב לא יכול האדון לערער ובעי נמי כה"ג אם כתוב בו מתנה מאי:

מאחר כו'. כלומר אפי' בטל הוא אצל הגט שיחרור מכל מקום אצל המתנה קיים הוא או לא:

או מאחר שערערו קיים כו'. כלומר אי נמי איפכא דמי אמרינן מאחר שהערער קיים אצל המתנה שעם הגט קיים הוא נמי לענין הגט:

כתב. וכן נמי איכא למיבעי בכה"ג אם כתב כל נכסיו לעבדו דקי"ל דהוא גיטו הוא מתנתו דזכה בנכסים וזכה לעצמו כדתנן פ"ג דפיאה הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן

חורין ומה את עבד לה לענין אם העבד עצמו הביא גיטו ומתנתו כאחד ולא נתקיים בחותמיו והאדון מערער:

כגט הוא. כלומר כגט שיחרור דיינין ליה ואם אמר בפ"נ ובפ"נ הואיל וא"צ לקיים לענין הגט והערער בטל בטל נמי אצל המתנה או דילמא איפכא הגט כמתנה הוא וערערו קיים אצל שניהם עד שיתקיים בחותמיו:

וייבא כהדא. וקאמר הש"ס דאתיא כהאי פלוגתא דפליגי בכותב כל נכסיו לשני בני אדם כו' וגרסינן לה בכתובת פ' אלמנה ושם פירשתי וע"ש וכלומר למ"ד שאם כתב בשטר אחד דנעשית כעדות אחת ובטלה מקצתה בטלה כולה וכן הכא נמי הואיל ובשטר א' הן והמתנה לאו כלים היא עד שיתקיים בחותמיו ה"נ גיטו לאו כלום הוא ולמ"ד כב' כיתי עדים הן ה"נ כן אע"פ שהן בשטר א' לא אמרינן מדבטל אצל זה בטל אצל זה ונכסים לא קנה אבל הוא עצמו קנה:

עד שיאמר. אמתני' קאי דצריך השליח שיאמר ג"כ שנכתב ונתחתם ביום כלומר שנחתם בו ביום שנכתב דהא תנן לקמן בפ"ב נכתב בלילה ונחתם בלילה כשר אלא באותו יום שנכתב קאמר ומשום מוקדם וכן צריך שיעיד בפירוש שנכתב ונחתם לשמה:

בעא קומי ר' יוחנן. אם צריך נמי שיהא מכיר שמותן של העדים בשעת חתימתן וכלומר אם אנו רואין עכשיו לפנינו שמות העדים כשמו' העכומ"ז אי ניחוש דילמא עכומ"ז נינהו וצריך שיכירן ולהעיד בפנינו או לא והאי בעיא בא"י קאי כדמוכח מדלקמן:

אמר לון עכומ"ז לוקין. כמו קלין ופסולין ודוגמתו אין עיקרא הוא דלקי מן דאשה בעשרה יוחסין הל' ד' כלומר עכומ"ז פסולין חתומין עליו שאנו רואין שמותן כשם העכומ"ז:

ואתם אמרין אכין. בתמיה שאתם מסופקים ורוצים להכשיר אע"פ שאינו מכירן ומאי קא מיבעיא לכו:

מתניתא. ברייתא מסייע לר' יוחנן דקתני כל הגיטין הבאין ממדינת הים כו' ולא מכשרינן אלא בחוצה לארץ כדקאמר טעמא דשכיחי ישראל בח"ל ששמותם כשם העכומ"ז ולא חיישינן שמא עכומ"ז הן אבל בא"י דלא שכיחי שיהו שמותן כשם עכומ"ז לא דמספקינן להו דילמא עכומ"ז הן יפסול:

מאי כדון. אכתיבת הגט קאי היאך נוהגין במקום כתיבתו דלא ליפוק חורבא מיניה:

במקום יהודאיקי. במקום מושב הדיינים. בב"ר ולוט ישב בשער סדום אותו היום מינוהו ארכי יודקי ראש הדייני'. וטעמא כדי לפרס' הדבר ולא אתי למיטעי נמי בשמות העדים:

אם אין שם. מקום קבוע למושב הדיינים כותבין בבית הכנסת:

מצרף עשרה בני אדם. כדי לפרסם הדבר:

נוח לו לקיימו בחותמיו. כלומר אי דמצרכת ליה לטרוח ולהביא עשרה בני אדם משום חששא ושיכירו שמות העדים נוח לו להתקיים בחותמיו ולא למיטרח למיכנף עשרה בני אדם:

מאי כדון. ומאי הוי עלה:

אפי' בחנותן של ישראל. שרי ולא חיישינן למידי:

ולא אמר כו'. בעיא היא אם לא אמר השליח בפ"נ ובפ"נ וביום ולשמה כדמצרכינן לעיל מהו:

נימר. ונשמע זה ממה דשאיל לאמורא קדמאה כעין בעיא זו:

ויידא. ואיזה הוא דאמר רבין כו' ושאל לר' יוחנן וא"ל שיטלוהו ממנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפ"נ ובפ"נ מפני שצריך לומר בשעת נתינה דוקא ואם כן ניפשוט נמי מינה שצריך ליטלו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר ג"כ שנכתב ונחתם ביום ולשמה דאפי' בדיעבד מעכב:

ור' יוחנן. וקאמר הש"ס הא דר' יוחנן כרשב"א אתייא דאמר לקמן פ' הזורק הלכה ב' גבי הא דתנן אמר לה כנסי שטר חוב זה או שמצאתו מאחוריו קורא' והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך וקאמר רשב"א עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה בשעת המתנה הא גיטיך דנתינה הראשונה לאו כלום הוא:

דרבי יוחנן ייבא מן רשב"א. בתמיה כלומר דמתמה הש"ס שרוצה לדמות הא דר"י לדרשב"א דמי לא מודה רשב"א שאם אמר לה בשעת מתנה שהוא גיטיך דסגי בהא:

שאינו גט. בתמיה כלומר שמא אינו גט הוא הא ודאי גט הוא וטפי לא בעינן לר' שמעו בן אלעזר:

והכא לר' יוחנן הא קאמרת שאפי' אם אמר לה אחר כך בשעת מתנה הא גיטיך לאו כלום הוא עד שיאמר לה בפני שנים בפ"נ ובפ"נ:

אלא. ע"כ דלא דמי כלל להא דרשב"א דשאני התם דהבעל הוא בעצמו נותן לה והילכך בהא גיטיך סגי דהא נתן לה מתחילה בפני ב' עדים אלא שנתן לה בתורת שט"ח וכשאומר עכשיו זהו גיטיך שפיר אבל הכא גבי שליח היינו טעמא דר' יוחנן דמיסבר סבר שאין האשה נאמנת לומר התקבלתי גיטי מיד שליח בעלי ואם לא יאמר לה בפני שנים לא תהא נאמנת אח"כ להנשא בגט זה:

והא תנינן. לקמן פ"ב האשה עצמה מביאה גיטה ואמאי נאמנת ניחוש לומר שמא משליח הבעל קיבלה והא קאמרת שאינה נאמנת:

מאי כדון. ומ"ט דר"י וקאמר כדי להחזיקה גרושה בפני שנים והילכך צריך שיתן לה בפני שנים ולא משום חששא אחרינא:

לית צריך. ליטול הימנה ולחזור ליתנו לה בפני שנים. מקלפא שיטתיה דרבי יהושע בן לוי. דהא לעיל קאמר שאני היא בגיטין שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם לפי שאין בקיאין והכא קאמר שאינו צריך ליטלו אם לא אמר:

חברייא. קאמרי בשמיה הדא דאת אמר לעיל שצריך בראשונה היה שלא היו ת"ח מצויין בח"ל אבל הכא לאחר שלמדו מיירי ובקיאין הן:

והא תנינן והמוליך. מא"י למדינת הים ואי טעמא כשחירים מצויים תלינן לקולא א"כ קשה ואפ"ת בח"ל אין מצויין הא אנן חבירים מצויין בא"י ואמאי המוליך צריך ומשני שלא לחלוק בגיטין בח"ל וגזרינן המוליך אטו המביא:

מעתה. נימא איפכא שלא תחלוק בגיטי א"י שבקיאין הן והמביא ממדה"י לא יהא צריך:

ומשני מחמירין בקל מפני החמור. ואמרינן לחומרא שלא תחלוק משום גזירה אבל לקולא לא אמרינן שלא יהא צריך המביא אטו המוליך:

ר' יעקב בר אחא. מהדר לשנויי הא דרמי לעיל דריב"ל אדריב"ל דלא קשיא מה דאמר ריב"ל כאן דלית צריך ליטלו המינה לשעבר בדיעבד הוא דקאמר אבל לכתחילה הוא דקאמר לעיל דצריך שיאמר בפ"נ ובפ"נ:

שנים שהביאו את הגט. אינן צריכין לומר דמה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני:

הוא עצמו אינו צריך ליתנו לה בפני שנים כדי להחזיקה. כלומר אינו צריך ליתנו לה בפני שנים משום להחזיקה גרושה דטעמא מאי אמרו רבנן כי היכי דלא ליתי הבעל לערער והכא כיון דהוא נקיט בידיה תו לא חיישינן לעירעוריה:

נתן לה גיטה. ברייתא הובאה בבבלי דף י"ט:

לא הכל ממנו לפסלה. לא כל הימנו כדמסיק:

הוא אינו פוסלה מי פוסלה. בתמיה וכי מי פוסל זה הגט אם לא הוא שיודע מה היה:

א"ל. ה"ט דמיירי שנתן לה לשם גט בפני ב' וכיון שהוחזקה גרושה בפני ב' אינו נאמן וכה"ג אמרינן בבבלי הנזקין דף נ"ה אמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לה וחזר ואמר לה כנסי שט"ח זה אינו נאמן. ולא חיישינן דילמא בטליה לגיטא דאם איתא דבטליה לעדים הוי אמר להו:

אשכחוניה גט בפסול. מצאו אח"כ פסול בגט וכפוהו ליתן. לה גט אחר ובא מעשה לפני רבנין ואכשרוהו ואע"פ שבכפייה היה כדמפרש ואזיל:

ופריך ולא כן איתמר לא הכל ממנו לפסלה. ואמאי לא כפינן ליה התם ליתן גט אחר ומשני שאני התם דלא הוכח הפסול מתוכו וכיון שהוחזקה גרושה תו לא מהימן לפסלה

אבל הכא מוכח הפסול מתוכו והילכך כפינן ליה ליתן גט אחר הואיל ומעיקרא מדעתו גירשה:

כהדא. אדלעיל קאי שאם הוחזקה גרושה חוששין לגט:

הוה מיסן. היה בשם המקום מיסן:

צווחת. ונכנס שכנותיה לקולה וחטפו ממנה ונתן לה נייר חלקן:

וחשון. משום גט שנתן לה מתחילה:

ופריך ולא כן א"ר יסא. בסוף המגרש גבי יצא שמה בעיר מגורשת ה"ז מגורשת ואם נבדק השם שבדקו וחקרו אחר הקול ונמצא שמפי נשים ומפי קטנים יצא בטל הקול והכא נמי אמאי חוששין הרי מפי הנשים יצא הקול:

תמן לא הוזכר השם. של הגט בפירוש אלא אומרים סתם מגורשת היא אבל הכא הוזכר שם הגט בפירוש בפניהם ששמעו אומר לה הא גיטך:

ואית דבעי מימר אם אמר הגט כשר הי'. כלומר שצריך שידעו שמתחלה גט כשר היה ואז אינו כלום מה שחטפו ממנה ונתן לה נייר חלק אבל בלאו הכי אע"פ שאמר הא גיטך חושושין שמא היה בו איזה פסול:

ר' ירמיה בעי כתבו בא"י כו' ובא ומצאה בא"י. מאי כלומר דהבעיא היא מפני שנתנו לה בא"י ואע"ג שנחתם בח"ל מי אמרינן הואיל הנתינה בא"י היא א"צ שיאמר:

צריך. ופשיט לה דאעפ"כ צריך שיאמר בפ"נ ובפ"נ מפני שכתבו בארץ וחתמו בח"ל כלומר דהחתימה היא בח"ל ואין הולכין אחר מקום הנתינה אלא הכל הולך אחר מקום החתימה:

אבל נכתב בא"י ונחתם בא"י כו'. לאו דוקא שנכתב נמי בא"י אלא אפילו נחתם לחוד א"צ כיון שהנתינה היה בא"י והעיקר בא להשמיענו שאע"פ שהלך ליתנו בח"ל לא גזרינן אטו המוליך מא"י לח"ל שצריך. א"נ לדיוקא איצטריך טעמא שהחתימה היה ג"כ בא"י אבל אם נחתם בח"ל צריך שיאמר בפ"נ ובפ"נ אע"ג דהכתיבה והנתינה היה בא"י שהכל הולך אחר החתימה:

נתן לה את גיטה ואח"כ אמרה תזכה לי חצירי שבעכו. האי נתן לה גיטה דקאמר אדבתרה קאי שנתן הגט בחצירה של עכו ואח"כ אמרה תזכה לי חצרי שבעכו הגט אשר שמה:

נעשית כמי שהיתה ידה ארוכה. ותוכל להגיע לגיטה וכלומר דאשמועינן שאינה צריכה עומדת בצד חצירה אלא כיון דהחצר משתמרת לדעתה מגורשת:

אילו כו'. כלומר דקס"ד שא"צ בפ"נ ובפ"נ בכה"ג והילכך מתמה לא יהא אלא המוליך גט לשם שהוא צריך לומר בפ"נ ובפ"נ ומה בכך שרואין כמי שהיתה ידה ארוכה:

א"ר אבא מאן אמר דלא. צריך בפני נכתב ובפנו נחתם דודאי צריך אלא דעיקר הרבותא אתא ר"ח לאשמועינן דאינה צריכה עומדת בצד חצרה וזכתה לה חצרה:

היא אומרת זכיתי. כבר בגט זה והוא אומר לא זכיתה אלא שתפסת מידי מאי ומי מהימן:

תפלוגתא. אם בפלוגתא דר' ורשב"ג תליא דפליגי בשנים אוחזין:

יתקיים השטר בחותמיו. כדמפרש לה בבבלי שם דף ז' דר' סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו וה"ק אי מקיים לי' המלוה פליג ואי לא לא פליג ורשב"ג סבר אין צריך לקיימו ואע"ג דלא מקיים ליה יחלוקו:

הכל הולך אחר התפוס בעדי'. כלומר דר"א מפרש דלא פליגי אם אחד מהן הוא תופס במקום העדים והשני בשאר מקום השטר שהכל הולך אחר התופס במקום עדים שהוא עיקר השטר:

כי פליגי כשכתבו לאורך. כלומר שהעדים חתמו לאורך השטר ושניהן תפוסין בשוה במקום העדים וה"נ נימא דבפלוגתא דר' ורשב"ג היא כדמוקי ר"א ואם הן חלוקין על הכתוב' שהיא אומרת זכיתי בגט ותן לי כתובתי והוא אומר לא זכית אם שניהן במקום עדים תופסין לרשב"ג יחלוקו ולר' צריכה היא לקיימו ואם א' מהן תפוס במקום העדים הכל הולך אחר מקום העדים:

א"ל. ר' מנא לא היא דד"ה הכא דשאני בגט אפי' כולה בידה כו' דונתן בידה משמע עד שיהא כולו בידה:

מתיב ר"א לרבנן. אר"א דמתני' קאי דאמר אפי' מכפר לידים ללוד צריך ומתיב תיובתא לרבנן דאמרי א"צ ומאי שנא מהמביא ממדינה למדינה במדה"י דסבירא לכו דצריך וכן אני אומר בהמביא ממדינה למדינה בא"י ואע"ג דכפר לודים לא היה מא"י אלא מובלעות הן בתחומה של א"י מ"מ צריך לטעמא דמדמי להו כמו ממדינה למדינה בח"ל שאע"פ שסמוכה מ"מ צריך שאין השיירות מצויות ואין העדי' מצויין לקיימו וכן נמי בסמוכות לא"י והוא ממדינה למדינה:

מלמינה של קסרין. למין הוא מחוז וחוף הים וקסרין מא"י היא:

אתא עובדא קימי רבי אבהו. ששאלו ממנו אם צריך:

א"ל אין. כן הוא שצריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם:

ואין למינה של קסרין כקסרין. בתמיה ואמאי צריך:

ספינה מפרשת בים. היתה ועליה הביא את הגט ובספינה אע"פ שמא"י הובא צריך לומר ותני כן המביא כו':

היתה הגמוניא אחת כו'. לרשב"ג דקאמר במתניתין אפילו מהגמיניא להגמוניא ועד שיהו שני הגמוניות משעת כתיבה עד שעת נתינה אבל אם היתה אחת בשעת הכתיבה ונעשית שתים או איפכא אינו צריך:

הלכה ב

מתני' **ר' יהודה אומר מרקם ולמזרח**. מרקם ועד סוף העולם למזרחו הוי מדינת הים:

ורקם. עצמה נידונית כמזרח העולם ולא כא' והמביא מרקם צריך לומר בפ"נ ובפ"נ וכן כולם רקם למזרחה של א"י וחוצה ואשקלון לדרומ' ועכו לצפונה אבל מערב של א"י אין צריך גבול שהים הגדול גבולה. כדכתי' וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגו' והלכה כר' יהודה:

גמ' **לצפוריי**. לאנשי ציפורי אתון אמרין בשם רבי חנינא גרסינן וכן הוא ביבמות פ"ק הלכה ב':

אף המביא מבבל לכאן אינו צריך. דרבי חנינא סבר כרב דאמר לקמן בבל כארץ ישראל לגיטין:

ואני אומר שהוא צריך. כדמוכח ממתני' דר' יהודה אומר רקם כמזרח רישא דמילתא נקט וכן כולה וקתני מעכו לצפון ועכו כצפון ובבל בצפונה של א"י קיימא אלמא דצריך:

ואפילו תימר חלוקין על ר"י. דהרי ר"מ חולק במתני':

שאין רקם כמזרח. כמו וכו' הוא כלומר שאין עכו כצפון אלא כא"י:

שמא מבבל לכאן. בתמיה כלומר דאף ר"מ לא קאמר אלא על עכו דמקרבא שמא מבבל דמרחקא לכאן. ובבבלי דף ו' בעי ר' ירמיה כה"ג וקאמר הוא מותיב והוא מפרק לה לבר מבבל:

עשינו עצמינו כא"י לגיטין. רב היה מקובל כך הואיל וגמירי התם ובקיאין ושכיחי מתיבת' דאזלה ממקום למקום:

אפי' משכונה לשכונה. בבבל צריך לומר ולאו דוקא משכונה לשכונה אלא ממקום למקום קאמר כדקאמר טעמא התם דבני מתיבתא בגירסייהו טרידי:

בעא קימי מיחזור ביה. בעא רב לחזור בו והרשב"א ז"ל גריס בהדיא בעא רב מיחזור ביה. ומה נעשה.לנשים הראשונות שנישאו בגיטן ולא הצריכו לומר בפ"נ ובפ"נ:

ומה בידך. את מה סבור דקאמרת ומה נעשה כלומר מה כוונתך אם דעתך לפסול אפילו בדיעבד במקום שצריך לומר ולא אמר וקאמר באמת כן הוא לכהנא:

דהוא סבר כהדא דרבי כו'. ובבבלי גריס ר"מ וכן הוא בהזורק:
תצא בשלשה עשר. דבר שמנו חכמים בפ' האשה שהלכה וכן בהזורק דלא נעשה כתיקון חכמים והיינו דקאמר מה נעשה לראשונות לדידך שאתה מוציא לעז לפסלן:
אבל חכמים לא הודו לדבר. אלא יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפ"נ ובפ"נ:
הכל מודים שאם בא כו'. כלומר אפילו במקום שאינו צריך כגון בא"י ואם אמר בפ"נ ובפ"נ מהני מיהת שאם בא הבעל וערער עררו בטל:
עד כדון. לא שמענו דאין הבעל יכול לערער אלא משנישאת בגט זה ואין בדבריו כלום:
עירער עד שלא נשאת ונשאת. מאי אם אמרינן הואיל ובא לערער מקודם שנשאת לא נתכוין לקלקלה ודילמא קושטא קאמר:
נישמעינה. לזה מן הדא מעשה כו':
ואל יזקק לעדים. כשתאמר בפ"נ ובפ"נ לא תיזקק לעדים אח"כ אם יבא ערעור:
שאם בא וערער עירעורו בטל. והיינו דקאמר שיצא בהיתר שלא יועיל עירעור הבעל והשתא מסיק למילתיה אילו המביא כו' דודאי אינו צריך וקאמר דמהני לבטל עירער הבעל והתם עד שלא נישאת הוה:
הוי. ש"מ דאין חילוק ואפילו עד שלא נשאת אין בערערו כלום:
הלכה כר"מ בגיטין. דאמר כל שלא נעשה כתיקון חכמים יוציא והולד ממזר:
והוה ר' זעירא מסתכל ביה. כמתמיה על דבריו:
למה את מסתכל בי. והשיב לו ר"ז דאיתמר הלכ' כמי שהוא מיקל בד"ס:
סברין מימרין כו'. כלומר ועוד כמוסיף תמה הוא דאנן סברין לומר דביחיד אצל יחיד הלכה כדברי המיקל בדברי סופרים אבל ביחיד אצל רבים אפי' בדרבנן לקולא לא והכא יחיד אצל חכמים הוא ואתה מחמיר כדברי היחיד:
המוכר עבדו לעכו יצא לחירות. כדין המוכר עבדו לח"ל דקי"ל בפ' השולח יצא בן חורין:
ואפילו מעכו לעכו. דאמרי' לקמן עכו חציו בא"י וחציו בח"ל ואם מכר מחצי של א"י לחציו של ח"ל אם נמי כמוכר לח"ל הוי או דילמא הואיל וסתמא קאמר המוכר לעכו יצא לחירות דמשמע אפי' לאותו צד שבא"י א"כ כולה כח"ל מחשבינן לה. א"נ י"ל דרבי ישמעאל דרך תמיה קאמר על ר' חייה אמאי קאמרת לעכו אפי' מעכו לעכו נמי דינא הכי:
ואתייא. הא דר' ישמעאל כהאי דאמר ר' יעקב במס' שביעית דעכו חציו בא"י וחציו בח"ל:

מן תרין עובדוי דרבי. דלקמן שפעם אחד חשיב לה כא"י ופעם כח"ל ש"מ דיש בה משתיהן:

חמתון. ראה אותם אוכלין פת נקיה ביותר ושאל להם במה אתם מלתתין החטין להיות פת יפה ונקיה כל כך ונתכוין לידע אם נשמרו מהכשר לקבל טומאה:

ואנן שלקין ביעין. ומלתתין במים שנתבשלו בהן:

סברין. ומפרש טעותם שהיו סוברין מה שאמר התלמוד מי ביצים מי שלק של ביצים קאמר והוא לא נתכוין אלא המשקה של הביצים עצמן שהוא החלבון דהוו כמי פירות ואינן מכשירין. ובבבלי פ"ק דסנהדרין דף ה' האי עובדא בנוסחא אחרת דקאמר ואינהו סביר מי בצעי' קאמר שטעו בין ביצים לבצעים:

שלא יהא תלמיד מורה הוריי'. אא"כ נטל רשות מרבו כדקאמר התם דכי יהיב ליה רביה רשות מידק דייק כלישני' שלא יטעו השומעין את דבריו וש"מ מהאי עובדא דעכו מא"י היא מדהקפיד על הטהרה ומעובדא דלקמן שמעינן דיש בה נמי מח"ל:

תלמיד שהירה הלכה כו'. וכן הוא בבבלי פ' הדר דף ס"ב:

שבתו. ושם גריס שנתו:

י"ב מיל כמחנה ישראל. דכתיב ויחנו וגו' וגמירי די"ב מיל הוה וכתיב ומשה יקח את האהל וגו' והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה ש"מ עד י"ב מיל אסור:

ייתי. יבא עלי אם ידעתי מזה שר' מנא בציפורי:

מכיפתא ולעיל. מן הגשר ולהלן שהיה עומד שם:

לית את. וכי אין אתה בנו של פלוני שהיה כהן ואתה עומד בארץ העמים וחכמים גזרו טומאה עליה ומהאי עובדא שמעינן דעכו יש בה מח"ל:

היו גבוהות. שהלך אחר עיניו ונשא אשה גרושה שאינה הוגנת לכהן וממנה נולדתי וחילל אותי. בבלי סנהדרין שם:

עיירות שבתחום ציפורין הסמוכות לעכו כו' מה את עבד לון. לענין גיטין אם כעכו נחשבין הואיל ובתחומה הן או כציפורי הואיל וסמוכין לה וכן איפכא וקאמר כעכו כציפורן תחום עכו כעכו וח"ל לענין גיטין הן ותחום ציפורי כציפורי וא"י הן:

הלכה ג

מתני' **המביא גט בא"י א"צ שיאמר**. דגמירי' ושכיחי שיירות:

אם יש עליו עוררים. שהבעל מערער שהוא מזויף:

יתקיים בחותמיו. אם יעידו העדים על חתימת ידן או עדים אחרים יכירו חתימתן כשר:

. ואינו יכול שיאמר. כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפ"נ ובפ"נ עד שנתחרש:

שוין במוליך ובמביא. שהמביא גט שיחרור צריך לומר בפ"נ ובפ"נ:

גמ' **מי עירר**. דקתני במתני' דמהני קיום אם יש עוררין:

הבעל עירר. אם הוא מערער מהני קיום אבל אם אחרים מערערין אפי' נתקיים לאו כלום הוא דאין עירעור פחות משנים ותרי ותרי נינהו ומאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני דאוקי איתתא בחזקת נשואה. וכן קאמר בבבלי דף ט':

הלקוחות. אף הלקוחות יכולין לערער אם באת לטרוף מהן בשביל כתובתה וצריך קיום:

עד כדון. לאו אעירער דמתני' קאי דכיון דקתני יתקיים בחותמיו אפי' ערער שבגופו אינו כלום אלא הא דהצריכו לומר בפ"נ ובפ"נ שלא יערער הבעל ובעי עד כאן דמהני שלא יערער הבעל בעירער שחוץ לגוף הגט כגון שאומר תנאי היה ביניהם:

ערער שבגופו. של גט שאמר מזויף הוא או העדים פסולין אם מהני לזה כשאומר בפ"נ ובפ"נ וקאמר תפלוגתא כו':

לא שנייא הוא עירר שחוץ לגופו הוא עירר שבגופו. ובשניהם עירערו בטל. וחסר כאן בספרי הדפוס חסרון הניכר על דעתיה דר' יוחנן ערר שחוץ לגופו בטל כו' דסבר כרבי מנא לעיל בהלכה א':

דתני. אמתני' קאי דאמרי' המביא גט ממדה"י ואינו יכול כו' יתקיים בחותמיו ומייתי ראיה נמי מהתוספתא דסגי בקיום:

הרי זה מחזירו למקומו. לעשות קיום בב"ד ושוב אינו צריך שיאמר בפ"נ ובפ"נ אלא יאמר שליח ב"ד אני דכיון שהוא מקיום סגי בזה:

הלכה ד

מתני' **כל גט שיש עליו עד כותי פסול**. דחשידי אעדות שקר. חוץ מגיטי נשים. שאם יש עליו עד כותי אחד כשר כדמפרש בגמרא אבל שניהם כותים פוסל ת"ק אפי' בגיטי נשים ור"ג עשה מעשה והכשיר אפי' בשניהם כותים. והאידנא דגזרו על הכותים שיהיו כעכומ"ז לכל דבריהם לא שנא שאר שטרות ולא שנא גיטי נשים אפילו עד אחד כותי פסול:

העולין בערכאות. שלהן שהעידו העדים עדותן לפני השופט במקום מושב משפטיהם וידענו באותו השופט ובאותם עדים דלא מקבלי שוחדא כשירין ודוקא בשטרי הלואות ושטרי מקח וממכר שהעדים ראו בנתינת הממון ולא מרעי נפשייהו לאסהודי שקר' אבל

שטרי הודאות וגטי נשים וכל דבר שהוא מעשה בית דין בערכאות שלהם הכל פסול דעדות' לאו כלום הוא:

לא הוזכרו. בבית המדרש לפסול אלא בזמן שנעשו בהדיוט ע"י הדיוטות שאינם דיינים ואין הלכה כר"ש:

גמ' **על הממון נחשדו**. הכותים ונפסלו לעדות בדבר שנחשדו אבל לא נחשדו על העריות והילכך בשאר שטרות עד כותי פסול ובגיטי נשים כשר:

ועדי נפשות כעדי עריות. שלא נחשדו על הנפשות והילכך לא פסלום חכמים לעדות נפשות:

מעתה. אם לא נחשדו אפי' שניהן עדים כותים יכשרו ומתני' קתני עד כותי ומשני שנייא היא בשנים לפי שאינן בקיאין בדקדוקי גיטין ובדינם ולא משום חשדא:

מעתה. אם טעמא לפי שאינם בקיאין אפי' כותי אחד יהי' פסול לגיטי נשים. תיפתר שחתם ישראל בסוף. אחר הכותי דאי לאו דהישראל ידע ביה דכותי חבר הוא ובקי בדיני גיטין לא הוי מחתים ליה מקמיה:

אמר ר' יוסי. הא דבעינן שחתם הישראל בסוף אתייא כמ"ד עדי הגט חותמין זה שלא כנגד זה ופלוגתא היא לקמן כלומר אפילו שלא במעמד אחד שאין חבירו עומד כנגדו בשעת חתימתו והילכך דוקא כשהעד השני הוא ישראל הוא דכשר דאמרינן כשראה זה הישראל חתימת עד הראשון הכותי וחתם תחתיו ש"מ שמכירו שהוא חבר ולא חיישינן שמא הישראל חתם מתחילה למטה ושבק רווחא למאן דקשיש מיניה ואח"כ חתם הכותי למעלה הימנו שלא מדעתו להא לא חיישינן לר' יוסי משום דמסתמא עד הראשון היא החותם מתחילה בסמוך להשטר:

ברם כמ"ד דאין עדי הגט חותמין אלא זה בפני זה אפי' חתם כותי לבסוף כשר. דאי לאו שהי' מכירו שהוא חבר לא היה חותם עמו ביחד. וגרסינן הכא הא דר' אילא ונעתק בספרי הדפוס בטעות ואח"כ גרסינן שטר שחתמו כו' ומילתא אחריתא היא:

ר' אילא בשם רבי ייסא. פליג על ר' יוסי דאדרבא איפכא מסתברא דאתייא כמ"ד שאין העדים חותמין אלא זה בפני זה הוא דכשר כשהישראל לבסוף דליכא למיחש למידי:

ברם כמ"ד דחותמין אפי' זה שלא בפני זה אפילו חתם ישראל בסוף פסול. דס"ל לר' אילא דחיישינן דרווחא שבק האי ישראל למאן דקשיש מיניה ולא ידע שיחתמו אח"כ הכותי למעלה הימנו:

שער שחתמו בארבעה עדים ונמצאו שנים הראשונים פסולין או קרובים כשר. דאמרינן לכבוד או למילוי החלק חתמו ותתקיים עדות השטר נשאר:

ויעשה. זה השטר כהרחק עדות כשטר שעדיו מרוחקין ממנו ב' שיטין שהוא פסול וה"נ דהרי אלו הפסולין לאו כלום הן:

לית יכיל. אין אתה יכול לפסלו מטעם זה משום דאנן תלינן שלא באו להכשירו לזה השער שמתחילה היו עדיו רחוקין מן הכתב ומלאהו בקרובין ובפסולין כדי שלא יוכל להזדייף וקי"ל מלאהו בקרובי' כשר:

כותים משום מה הן פסולין. לבא בקהל כדחשיב להו בריש עשרה יוחסין מפסולי קהל:

משים גירי אריות. שלח נתגיירו מתחילה אלא מחמת פחד ויראה כדכתיב וישלח ה' בהם את האריות וגו' הרי הן כעכום"ז גמורים לכל דבר:

וקשיא. על זה אילו מי שלא נתגייר מתחילה לשם שמים כו' שמא אין מקבלין אותו וכן הכותים דמה בכך שמתחילה לא לשם שמים נתגיירו אם הם עכשיו מחזיקין בדת:

משום עכום"ז ועבד. שמתחילה כשנטמעו בישראל נשאו להם בנות ישראל ור' יוחנן לטעמי' דסבר עכום"ז ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וכדקאמר רבי יוחנן בבבלי החולץ דף מ"ה:

והאמר ר"ע גירי צדק הן. כלומר ולר"ע דסבירא ליה דגרי אמת הן כדאמר בבבלי עשרה יוחסין דף ע"ה ולדידיה מפני מה אסרום שהרי מתחילה ישראלים גמורים היו:

על שם שהן מייבמין את הארוסו'. לבד ומוציאין את הנשואות ופוטרין אותן בלא חליצה כדמפרש התם דדרשי החוצה לאיש זר הך דיתבה חוצה והיא ארוסה לא תהיה לאיש זר אבל הנשואה דלא יתבה חוצה תהיה לאיש זר ור"ע לטעמיה דאמר יש ממזר מחייבי לאוין:

והא רבנן. ולרבנן דאמרי אין ממזר מיבמה כדאמרי' בפ"ק דיבמות מאי טעמא אסרום ומשום גירי אריות נמי ליכא למימר כדאקשינן לעיל:

על שם שאינן בקיאין בדקדוקי גיטין. ויש שאירע ספק אשת איש ביה וסברי דאינו כלום ונשאת לאחר:

הא ר"נ מכשיר בגיטיהן. ולר"ג דקאמר במתניתין אפי' עדיו עדי כותים כשר אלמא דסבירא ליה דבקיאין בדקדוקי גיטין מדמכשיר אפילו בשניהם כותים ולדידיה מ"ט אסרום בקהל:

על שנתערבו בהם כהני הבמות. כדכתיב שם ויעשו להם מקצותם כהני במות וכדדריש ר' אילא מן הקוצים והפסולים שבעם:

אמר ר' אחא. אמתני' קאי דקתני כל השטרות העולין בערכאות של עכומ"ז כשירין משום דקול יוצא בארכיים כלומר שטרות הנעשין בערכאות שלהם יש להן קול כמו שאר שטרות היוצאין ולפיכך כשירין הן וכדמסיק לקמן:

מעתה אפי' שניהן כותים. לר"ש הוא דבעי דר"ש מכשיר בערכאות אפילו בגיטי נשים אע"פ שחותמיהן עכומ"ז ומי נימא דפליג ר"ש נמי אירישא וס"ל כר"ג דמכשיר אפילו בשניהם כותים כדמסיק הבעיא לקמן:

שהיה הוא אומר. כלומר לא כי אלא ר"ש פוסל בשניהם כותים דס"ל שאינן בקיאין בדקדוקי גיטין ולא מכשיר אלא בחד וכטעמיה דת"ק דאי לאו דכותי חבר כו' כדלעיל:

ופריך והא ר"ש מכשיר בגיטיהן. של עכומ"ז החתומין עליהן ואע"פ שאינן בקיאין בדקדוקי גיטין ומי גרע כותים מעכומ"ז:

וקאמר ר' בא. דהיינו טעמיה דר"ש בסיפא דאתייא כר"א דאמר לקמן בפ' המגרש אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר כן ר"ש כו' כלומר דהכא נמי בעדי מסירה מיירי שנמסר לה בפני עדי ישראל והילכך מכשיר הוא בגיטי נשים אבל ברישא מודי הוא לת"ק דשני כותים פסולין בלא עדי מסירה:

מעתה. דבעדי מסירה מיירי א"כ אפילו נעשה בהדיוט ליתכשר לר' שמעון:

הוי. כלומר על כרחך דאכתי צריכא נמי לטעמא דאמר ר' יעקב בר אחא משום דקול יוצא בערכאות והילכך דוקא בערכאות הוא דמכשר ואע"ג דהאי טעמא לא שייכא בגט דהא אפי' נעשה כתיקון פסול הוא משום דלא שייכי בגיטין ועיקר טעמא הוא משום עדי מסירה ישראל וא"כ מה לי הדיוט מה לי ערכאות דאיכא למימר דגזרינן גיטי נשים אטו גיטי ממין ובגיטי ממון ודאי פסול בהדיוט אפי' בעדי מסירה משום שלא יבאו לטעות הואיל בערכאות כשר אף בלא עדי מסירה דאית להו קלא ויאמרו הכשירו בערכאות והכשירו בהדיוט מה בערכאות שלא בעדי מסירה אף בהדיוט שלא בעדי מסירה והילכך גזרו בהדיוט לעול' שלא לסמוך על עדי מסירה:

שטר. היה יוצא בבית שאן והיו עדיו עדי עכומ"ז בהדיוט:

ר' אבהו מפרש. מי הפוסל ומי המכשיר:

שלא להפסיד לישראל ממון. להמלוה:

ואפילו דלית מפסיד לדין מפסיד לדין. בתמיה וכי היכי שייך בדיני ממונות משום הפסד ממון ישראל שאם אין אתה מפסיד להמלוה מפסיד אתה להלוה:

אלא. היינו טעמא שלא לנעול את הדלת בפני הלווין כשאתה פוסל עדי עכומ"ז:

שלמחר הוא מבקש ללות והוא אינו מוצא. ללות דלפעמים לא ימצאו עדים אלא עכומ"ז ונמצא אתה נועל דלת בפני לוין:

הלכה ה

מתני' **אם רצה להחזיר בשניהן**. קידם שיגיע ליד האשה והעבד:
יחזיר. ואין השליח יכול לזכות בהן לצרכן דחוב הוא להן:
וחכמים אומרים בגיטי נשים. יכול הוא לחזור שחוב הוא לה שמאבדת מזונותיה:
אבל לא בשחרורי עבדים. כדמפרשי טעמא שהרי אם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי שיכול הוא לומר לעבדו עשה עמי ואיני זנך אלא חזור על הפתחים והילכך כי משחרר ליה לא מפסיד ליה מזוני אבל שלא לזון את אשתו אינו רשאי וכי מגרש לה מפסיד לה מזוני והל' כחכמי':
והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה. בגט זה ואם עבד ישראל הוא מפסידו בשפחה כנענית ואע"ג דמתירו בבת חורין עבדא בהפקירא הוא דניחא ליה וא"כ חובה הוא לו:
מפני שהוא קנינו. כלומר הא דאוכל בתרומה כשהוא עבד כהן אינו אלא מפני שהוא קניני של כהן ובלאו הכי יכול לפוסלו מן התרומה כדמפרש בגמרא והילכך כי משחרר לי' אע"פ שמפסידו מלאכול בתרומה אין זה קרוי חובה וכן בעבד ישראל כי משחרר ליה ומתירו בבת חורין עדיפא ליה דזכות של שיחרור גדול מהפקירא:
לא יינתנו לאחר מיתה. דגיטא לא הוי עד דמטי לידה וכי מטי לידה הא מית ואין גט לאחר מיתה וכן שטר שחרור כי מטא לידי' הא מית ופקע רשותיה מיניה:
תנו מנה יתנו לאחר מיתה. דדברי שכיב מרע ככתובין ומסורין דמי ואע"ג דלא אמר מנה זה לא חיישינן שמא מנה קבור בקרקע יש לו וההוא דיהיב ליה:
גמ' **כל אתר את אמר תן כהולך**. כלומר דמקשה הש"ס הא בעלמא אמרינן תן כהולך הוא ולאו כזכי דמי כדאמרי' בשנים אוחזין דף י' גבי המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ומשנתינו דתנן התם אמר תנה לי נטלה ואמר אני זכיתי בה זכה בה משום דאמר תנה לי ולא אמר זכה לי וכן אמר שם בהאי תלמודא הלכה ב' אלמא תן לאו כזכי דמי:
והכא את אמר תן כזכה. דמפרש טעמא מפני שזכין לאדם שלא בפניו ומשני כיני מתניתא זכה גט זה לאשתי וכן זכה גט זה לעבדי דבאמת מיירי דאמר זכה והילכך לחכמים בשחרורי עבדים זכות הוא לו וקנה אבל אם אמר תן לאו כלום הוא:
לשון מתניתא אמרה כן. והכי מוכח מלישנא דמתני' דקתני לפי שזכין אלמא בלשון זכיה מיירי:

רבי מאיר אומר. השתא מפרש טעם פלוגתייהו במתני' דר"מ ס"ל חובה הוא בין לאשה בין לעבד והילכך בשניהם יחזיר ורבנין כו' כדפרישית במתני':
הגע עצמך. לרבנן דקאמרי לעולם זכות היא לעבד והגע עצמך אם היה עבדו של קצין ושר והרי חובה הוא לו דלא ניחא ליה ליפיק מיניה:
חברייא אמרי. דהכא נמי בעי ר' יוחנן על דקאמרי דחובה היא לאשה לעולם הגע עצמך אם היתה אשתו של מוכה שחין הרי זכות הוא לה שתצא ממנו:
לית לך אלא כהדא. כלומר לא תימא דטעמייהו משום דזכות לעבד וחובה לאשה לחוד הוא דהא זימנין איפכא משכחת לה אלא ה"ק רבנן לר"מ דקאמר דחובה הוא לעבד שפוסלו מן התרומה וע"ז השיבו לו:
אילו המוכר את עבדו שלא מדעתו. שלא מידיעתו שמא אינו מכור הוא והילכך לא שייך ביה לקרות חובה משום שפוסלו מן התרומה דליבעי דעתו של עבד דהא אי בעי מוכרו לישראל בלא ידיעתו ופוסלו מן התרומה כל היכא דאיתיה:
והמגרש את אשתו שלא מדעתה. כלומר שלא בידיעתה דאע"ג דאשה מתגרשת בעל כרחה מכל מקום ידיעתה בעינן שצריך שתדע שמגורשת ממנו:
שמא מגורשת היא. בתמיה דהא כל זמן שלא קיבלה גיטה ודאי אינה מגורשת והילכך אינו יכול לזכות לה גט בלא ידיעתה:
מפני שהוא קנינו א"ר אבין קנינו הוא כו'. כלומר דר' אבין מפרש ומסיים מילתייהו דרבנן דאכילתו בתרומה הוא מפני קנינו והרי יכול לפוסלו מן התרומה בלתי ידיעתו דאי בעי שקיל ד' זוזי מישראל ופסיל ליה כדאמרן:
האומר טבי עבדי. לאו דוקא אלא איש פלוני עבדי ונקט לטבי שהוא מפורסם לעבד בש"ס ובריייתא זו הובאה בבבלי השולח דף מ':
עשיתי בן חורין כו'. כלומר אם אמר באחד מן הלשונו' הללו זכה העבד:
ובלבד בשטר האי האומר דקתני כותב הוא שכותב לו אלו הלשונות בשטר ומוסר לו אבל באמירה בעלמא לא מהני:
יעשה בן חורין. משמע לשון עתיד ובבבלי התם גריס אעשנו ר' אומר זכה דהכי משמע אעשנו בן חורין עכשיו בשטר זה שאני מוסר לו:
וחכ"א לא זכה. שאין זה אלא הבטחה שמבטיחו לעשותו בן חורין לאחר זמן ובשטר אחר:

תנו שטר שיחרור זה לעבדי ומת ר' אומר לא זכה כו'. ובתוספתא גריס איפכא וכח"א לא זכה דאין שטר לאחר מיתה אבל כופין את היורשין לשחררו ולקיים דברי המת ולגי' האי תלמודא צ"ל דהא דקאמר כופין את היורשין אדברי רבי קאי:

בסתם חלוקין. כדמפרש ואזיל שלא אמר אלא תנו סתם דבמה אנן קיימין אם באומר בפי' שחררו אפילו רבי מודה דזכה ואם באומר כתבו ותנו אפי' רבנן מודו דלא גמר להקנות אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה:

אלא. ע"כ כן אנן קיימין באומ' תנו סתם ולר' כאומ' כתבו ותנו ולא כלום הוי ולרבנן האומ' תנו לא נתכוין בשטר אלא שחררו קאמר:

האומר ינתנו כל נכסיו לפלוני. ואותו פלוני הוא כהן:

אע"פ. שזה אמר אי איפשי בהן זכה והעבדים אוכלין בתרומה בשבילו:

זכו בהן היורשין. של הנותן:

בסתם חלוקין. שבתחילה שתק ולא נתברר לנו דעתו כדמפרש ואזיל דבמה אנן קיימין אם משקיבל הלה עליו משעה ראשונה כשנתן לו ונתרצה במתנה זו אף רשב"ג מודה דזכה בהן:

אם בשלא קיבל עליו. אלא צווח מעיקרא ואמר אי אפשי בהן אף רבנן מודו דשל יורשי הנותן הן:

אלא כן אנן קיימין בסתם. בשעה הראשונה שתק ולבסוף צווח:

רבי אומר לית בר נש. אין אדם יכול לומר אח"כ אי אפשי אלא מכיון שקיבל עליו שלו הן ושוב אינו יכול לחזור:

הוכיח סופו על תחלתו. שלא נתרצה משעה הראשונה במתנה והילכך שתק בתחילה:

האומר תן מנה זה לפלוני כו' לא יחזיר. דבמלוה ובפקדון בין שאמר תן בין שאמר הולך הוי כזכי וכשהגיע ליד השליח זכה בשביל המקבל ואין המשלח יכול לחזור ובפקדון דוקא כשהוחזק הנפקד כפרן דודאי ניחא לבעליו שיצא מתחת ידו אבל בלאו הכי לא דקי"ל יכול המפקיד לומר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר ושמא לא ניחא ליה ולא זכה זה בשבילו והכי מסיק לה בבבלי דף י"ד:

וחייב האיש באחריותו. אע"פ שזכה השליח בשביל זה מכל מקום המשלח חייב באחריות עד שיקבל אותו האיש מי שנשתלח לו את שלו:

המתנה כחוב. דגם במתנה הוי הולך כזכי ואינו יכול לחזור:

הלך ומצאו שמת. זה שנשתלח לא יחזיר למשלח ואם מת יתן ליורשיו אבל אם אמר זכה או קבל כו' יתן ליורשיו של המקבל שכבר זכה בהן בשעת המתנה:

ואם לאחר מיתה זכה. שבשעת מתן מעות כבר מת זה יחזיר למשלח:

שאין אדם זוכה בכתב לאחר מיתה. אשטר מתנה קאי ולאו דוקא ובמנה נמי לא זכה כיון דליתיה למקבל בשעת מתן מעות:
מי שאמר מנה זה כו'. כולן כהולך הן וזכה ואם רצה לחזור לא יחזור:
והדין. מי שזכה בדבר בשביל חבירו לא יכול ג"כ לחזור וליתנו מידו:
דילמא. מעשה היה בר' דוסתאי בר' ינאי ור' יוסי בן כיפר שירדו לבבל לגבות חוב אחד בשביל חבירם של כאן ומסרום לידם:
ואיתאמרת עליהון. ושוב נאמר עליהן לשון הרע ורצו להוציא המעות מידם ולא רצו להחזיר ואמרו להם כבר זכינו בשביל חבירנו:
אמרין לון. בני אותה העיר אנחנו רוצים שתקבלו עליכם בטוב כלומר אחריות אם יאבדו ויאנסו מידכם ולא רצו ואמרו להם שומרי חנם אנחנו ואין אנו מתחייבין עצמינו בכלום:
אתון. באו אצל ר' דוסתאי ונתרצה להחזיר ואמר להם ההנו כולה הנה. כל המעות לפניכם:
נסבון. לקחוהו לר' יוסי שלא נתרצה בכך:
ופטרוי. כפתוהו ויסרו אותו והכוהו והוציאו ממנו בכח:
כד סלקון. כשעלו לכאן בא רבי יוסי אצל רבי ינאי לקבול על רבי דוסתאי וא"ל ראה מה עשה לי בנך:
אילו. הי' משוה בדעתו עמי לא היו מוציאין כלום מידינו:
א"ל. ר' ינאי מפני מה עשית כך וא"ל ראיתי אותן ב"ד שוה כלומר כולם שוין בדעתם ואין מוחה בידם והן בעלי אימה ומרי נפש כובעיהן כו' ומדברין מחצין כלומר קולן עבה ובכח ונראה הדיבור יוצא מטיבורן ויוסי אתי כפות והרצועה להלקותו עולה ויורדת ואמרתי שמא דוסתאי אחר יש לאבא שאמסור עצמי להריג' ולכך נתרציתי להם:
הדא דתימר בהוא דלא יכיל מיקמיה טבאות. כלומר דוקא בשאינו יכול לעמוד בטוב כנגדם והוי אונס כהאי עובדא שאז פטור השליח כשהחזיר אבל אם יכול לעמוד כנגדם פושע הוי אם החזיר:
מיפק לון. מוציאין מזה השליח ונותנין לזה שזכה בשבילו:
דין דמחל. המוחל שטר שיש לו על חבירו:
מחל. שמחילה א"צ קנין:
עד דמסר לי' שטרא. צריך שיחזור לו השט"ח שלו ואז הוי מחילה:
אין צריך לומר כו'. שאפילו לא אמר זכה או קבל אלא תן אין היורשין יכולין לעכב:
בשכיב מרע היא מתניתא. האי ברייתא מיירי בשכ"מ אבל במתנת בריא תן לאו כזכי הוא:

אם בשכ"מ בהדא כו'. כלומר ומ"ט בשכ"מ אין צריך לומר זכה או קבל ובתן סגי:
א"ר מנא קיימתיה. מה"ט דאמרי' דברי שכ"מ ככתובין ומסורין דמי והוי כבריא שכתב ונתן:
והוא שמת כו'. כמפורש לעיל בכתובות והילכך אין צריך לומר כו':
תנו מנה כו'. דקתני במתני' מוקי לה נמי ר' בא דבשכ"מ מיירי כדמוקי רב פפא בבבלי דף י"ג:
סליק פירקא בס"ד

פרק ב

הלכה א

מתני' **המביא**. בפני נכתב כ ו ל ו ובפני נכתב חציו. אחד מן העדים חתם בפני:
נכתב חציו כו' פסול. ודוקא חציו האחרון אבל בפני נכתב חציו הראשון שיש בו שם האיש ושם האשה והזמן שהוא עיקר הגט כשר וחציו הראשון נמי לא צריך שיראה הכתיבה עצמה אלא אם שמע קול הקולמוס עובר על הנייר בלבד תו לא צריך:
אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול. אם הגט יוצא מתחת יד אחד מהם דאצרכוהו רבנן לשליח המביא גט למימר תרווייהו אבל אם הגט יוצא מתחת יד שניהם כשר ששנים שהביאו גט אינם צריכים שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם:
שנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר. השלישי אומר בפני נחתם פסול בזמן שהגט יוצא מתחת יד אחד מהן:
ור' יהודה מכשיר. אפילו יוצא מתחת ידו של אחד מהן ואין הלכה כר' יהודה:
ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר. ואפילו יוצא מתחת יד אחד הואיל ונתקיים ע"י שנים המעידין על החתימה:
גמ' **ניחא בפני נכתב אבל לא בפני נחתם**. דפסיל שהחתימה היא העיקר אלא בפני נחתם אבל לא בפני נכתב אמאי פסיל כלום קיומו של הגט אלא בחותמיו והרי הוא מעיד על החתימה:
אלא כר'יודה. מתניתין כרבי יודה היא דפוסל בטופסי' לקמן בפ"ג הלכה ב' דת"ק מכשיר לכתוב הטופס שלא לשמה מפני תקנת הסופ' שיהו מזומנים לו ובלבד שיניח התורף מקום האיש והאשה ומקום הזמן ורבי יודה פוסל כדמפרש התם טעמא דקסבר כתיבה לשמה נמי בעינן וגזרינן טופס אטו תורף והילכך בפני נחתם אבל לא בפני נכתב נמי פסול דחיישינן שמא טופס הגט כבר כתוב היה שלא לשמה:

ודר' יודה בח"ל במגרשו בא"י. בתמיה כלומר דדחי לה הש"ס דהיכי מצית מוקמי' לה טעמא דמתני' אליבא דר' יודה דהא דהצריכו לומר נמי בפני נכתב גזירה משום טופס דא"כ מילתיה דר' יודה דוקא בנכתב בח"ל ומגרש בא"י כדקתני במתני' המביא גט ממדינת הים:

ויש טופסי גיטין בח"ל במגרש בח"ל. מסקנת הקושיא היא דלדידך היכא דנכתב בח"ל ומגרש בח"ל והיינו באותה מדינה שאז א"צ לומר בפ"נ ובפ"נ בתמיה וכי סלקא אדעתך דבכה"ג ר' יהודה מכשיר בטופסי גיטין דלא חשו חכמים גם במגרש בח"ל באותה מדינה להצריך לומר בפ"נ ובפ"נ:

עד שידע שהוא גט אשה כו'. אלא דהיינו טעמא מפני שצריך לידע שהוא גט אשה ושהוא נעשה שליח לזה:

ולא היה יודע שהוא גט אשה. כלומר דחיישינן שמא לא ידע בשעת מעשה שהוא גט אשה ולפיכך הצריכו חכמים עד שיכתוב ויתחתם כולו בפניו והילכך צריך להעיד נמי על הכתיבה:

אם היה נכנס ויוצא. השליח אף על פי שלא היה שם במקום אחד מתחילת הכתיבה עד סופה מותר:

אלא נתייחד. שנתייחד הגט ברשות הבעלים בין כתיבה לחתימה מהו מי חיישינן שמא החליף הבעל ולא זהו הגט שנכתב בפניו:

נישמעינה. לזה מן הדא דקתני במתני' א' אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול וטעמא מפני שאחד כו' שאין כאן אלא א' המעיד על הכתיבה ואחד על החתימה אבל אם זה שאומר בפני נכתב אומר בפני נחתם אע"פ שהוא מעיד שנתייחד הגט ברשות הבעלים בין כתיבה לחתימה כשר דאל"כ לאשמועינן רבותא טפי:

חציו מתקנה וחציו מדבר תורה. כדמפרש ואזיל אמר בפני נכתב ובפני נחתם כו' כלומר דמכיון שנתייחד ברשות בעלים לא מקיימה תקנתא דרבנן דאיכא חששא שמא הוחלף הגט אלא דמן התורה אינו צריך לקיום ולא לומר כלום דעדים החתומין על השטר כמי שנחקר' עדותן בבית דין דמי והיינו נמי כעין בעיא דרבי יוסי ופשיט ליה ממתני' כדלעיל:

רבי אבין בעי. אבפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו דמתני' קאי דקתני פסול ואם הוא מעיד על חתימת עד אחד שחתם בפניו ושנים אחרים מעידין על חתימת עד השני שמכירין חתימתו מהו מי אמרינן דבעינן או כולו בתקנת חכמים שהוא עדות השליח שהאמינוהו חכמים כשנים או כולו בקיום הגט והיינו עדים שמעידין על החתימה והכא חציו בתקנת חכמים וחציו בקיום הגט ולאו כלום הוא או דילמא לא שנא:

בבלייא אין כשר אלא זה. אין לך יותר מובחר מזה דמי איכא מידי דאלו אמר חד כשר והיינו השליח דאילו מסיק ליה לכולא דיבורא ואמר נמי בפני נחתם עד השני כשר והשתא דאיכא תרי שמעידין על חתימת השני מיבעיא:

לא אמר כך לא כך היתה השאלה דודאי בכה"ג כשר הוא אלא כך שאלו אם הוא מעיד על חתימת האחד ואני העד השני מהו והשיב לו שהוא פסול משום דנעשה בנוגע בעדותו שנראה דלכך בא להעיד על חתימת השני כדי שתתקיים עדות חתימתו:

היה. הגט מחותם בארבעה עדים והשליח מעיד על השנים ועל השנים אחרים אומר איני מכירן ואיני יודע מה עסקיהון מהו אם הן מעכבין הואיל וחתומים על הגט וצריך לקיים חתימתן או דילמא בהני תרי שהעיד השליח עליהן סגי וקאמר הש"ס דתליא בפלוגתא דר"י ור"ל:

ריש לקיש אמר כשר והשאר על תנאי. כלומר משום דאמרינן לא עשאן עדים לכולן אלא שנים משום עדים והשאר על תנאי בעלמא והילכך אינו מעכב עד שיחתמו כולן בו ביום אלא דהוי כמו תנאי אחר בגט ומשיחתומו מקצתן אפי' למחר נתקיים התנאי והכא נמי אין צריך השליח להעיד על כלן דהואיל ומעיד על שנים שהן משום עדים סגי:

ר"י אומר פסול עד שיחתמו בו ביום. כלן דס"ל דכולן משום עדים הן וה"נ צריך השליח להעיד על חתימת כולן:

מה פליגין ביוצא מתחת ידו. אפלוגתא דר' יודה וחכמים במתני' קאי שנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול ור' יודה מכשיר ומפרש ר' אמי דבמה פליגין בשהגט יוצא מתחת ידו של זה המעיד על החתימה לבדו ובהא פליגי דחכמים סברי אע"ג דהימנוהו רבנן לשליח כבי תרי אפ"ה הואיל והוא אינו מעיד נמי על הכתיבה פסול דגזרינן דילמא אתי לאחלופי בקיים שטרות דעלמא בע"א מכיון דיוצא מתחת יד המעיד על החתימה ומוכחא מילתא דלקיומי אתא ומאן דחזי קסבר כל שטרות נמי בעד אחד מקיימי ור' יהוד' סבר לא גזרינן:

אבל ביוצא מתחת ידי אחר. מעדי הכתיבה כלומר שיוצא נמי מיד האחר ששניהם הביאו אף רבנן מודו שהוא כשר דקסבר שנים שהביאו גט ממדה"י אינן צריכ' לומר בפ"נ ובפ"נ שהרי עדים מצויים לקיימו ושנים שהביאו מילתא דלא שכיחא היא ולא גזרו ביה רבנן:

ר' חנניה דר' אמי. אמר נמי כר' אמי:

א"ר זעירא. פליג דמפרש בשיוצא מיד שניהם פליגי ואפ"ה פסלי רבנן דקסברי טעמא דהצריכו בפני נכתב ובפני נחתם לפי שאין בקיאין לשמ' ושנים שהביאו גט ממדה"י

נמי צריכין לומר והני לאו כלום קאמרי דמאן דמעיד על הכתיבה לא מעיד על החתימה כדמפרש רבי זעירא לקמן והילכך פסול ור' יודה סבר דטעמא הוא לפי שאין העדים מצויים לקיימו והילכך שנים שהביאו אינן צריכין לומר ולא איכפת לן כלום בעדותן דהני וכשר:

אבל ביוצא מתחת ידו. של זה המעיד על החתימה לבדו אף ר' יהודה מודה שהוא פסול הואיל ואין כאן אלא אחד שהביאו והוא אינו מעיד כ"א על החתימה:

מתיב ר' זעירא לר' אימי אם ביוצא מתחת ידו ר' יהודה מכשיר גרסינן אפילו בקמייתא. נמי ליפלוג ר' יהודה כלומר לדידך דרבי יודה מכשיר אפי' ביוצא מתחת ידו של המעיד על החתימה לבד אם כן ליפלוג נמי ברישא באחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם דכשר לר' יודה בשלמא לדידי טעמא דרבי יודה דמכשיר הכא משום שיוצא מתחת יד שניהם וקסבר שניהם שהביאו א"צ לומר אלא לדידך דמכשיר ר' יהודהי אפי' ביוצא מתחת יד עד המעיד על החתימה קשיא מ"ט לא פליג ר"י נמי ברישא:

אייתי ר אמי לר' יונה חמיו ותנה ליה. חדא ברייתא דקתני הכי דר"י מכשיר אף ברישא:

לישן מתניתא. ל' התוספתא מסייעא לר' זעירא דלא פליג אלא בסיפא ביוצא מתחת יד שניהם הוא דמכשיר דקתני בתוספתא שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם רבי יהודה מכשיר בזה דמשמע דוקא בזה הוא דפליג ר"י אבל באחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם מודה ר' יודה שהוא פסול:

וקשיא על דר' זעירא אם ביוצא מתחת ידי אחר. נמי פסלי רבנן בהדא לא עשו אותו כשנים בתמיה דהא הימנוהו חכמים לשליח כשנים והכא שנים שהביאו אמאי פסול. ומשני אימתי עשו אותו כשנים בזמן שהוא מעיד על הכתיבה ועל החתימה והיינו כדפרישית לעיל דבעינן שזה שהוא מעיד על הכתיבה הוא עצמו יעיד על החתימה והכא אותן השנים מעידין על הכתיבה ולא על החתימה והשלישי מעיד על החתימה ולא על הכתיבה והילכך לאו כלום הוא דקסברי שנים שהביאו גמי צריכין להעיד על הכתיבה ועל החתימה:

ר' יסא בשם ר' יוחנן וביוצא מתחת ידו. אסיפא דמתני' קאי א' אומר בפני נכתב ושנים אומרי' בפנינו נחתם כשר ודוקא ביוצא מתחת ידו של האחד המעיד על הכתיבה דהואיל וחכמים האמינוהו לשליח כשנים נעשה כשנים המעידין על הכתיבה ושנים על החתימה אבל אם יוצא מתחת ידי עדי החתימה פסול קסבר שנים שהביאו צריכין לומר בפ"נ ובפ"נ והכא אין מעידין על הכתיבה:

והוה ר"ז מסתכל ביה. כמתמיה על דבריו:

למה את מסתכל בי. ואם אין דעתך כן אף אני חוזרני בי ואפי' יוצא מתחת ידי אחר של המעידין על החתימה כשר דשנים שהביאו א"צ לומר:

אתייא דר' יוסי כר' אימי. דמוקי למציעתא בשיוצא מתחת ידו של א' וה"נ לר' יוסי עד דלא יחזור ביה קודם שחזר מדבריו ומוקי להסיפא נמי בהאי גוונא:

א"ר מנא. דלא היא אלא אפי' משחזר בו ר' יוסי שפיר נמי אתייא כר' אימי ומוקי למציעתא כרבי אימי דבשיוצא מתחת ידו פליגי והכא ביוצא מתחת עדי החתימה נמי כשר דשאני לן בין כתיבה בשנים לחתימה בשנים דהכא בשנים מעידין על החתימה כחה מיופה דהוי כשאר קיום ששנים מעידין על החתימה ולית כאן חשש דאתי לאחלופי בשאר שטרות והילכך אפי' ביוצא מתחת ידי עדי החתימה כשר:

וכתיבה בשנים אין כחה מיופה. אבל מציעתא שנים אומרים בפנינו נכתב אין כחה מיופה כשאר קיום והילכך פסול לרבנן כשיוצא מתחת יד עד החתימה לבד משום דאתי לאחלופי בשאר שטרות בקיום עד אחד כר' אמי לעיל:

הלכה ב

מתני' **בלילה ונתחתם ביום כשר**. שהיום הולך אחר הלילה ואין זה מוקדם:

ביום ונתחתם בלילה פסול. שהרי מוקדם הוא ותקנו חכמים זמן בגיטין גזירה שמא יהא נשוי לבת אחותו ותזנה עליו וחס עליה שלא תידון משום אשת איש ונותן לה גט בלא זמן וכשמעידים עליה בב"ד מוציאה גטה ואומרת גרושה הייתי ופנויה באותה שעה וכן אמר הכא לקמן פ' השולח הלכה ג' מפני מה תקנו זמן בגיטין מפני מעשה שאירע כו':

ור"ש מכשיר. דסבר ר"ש דחכמים תיקנו זמן בגיטין משום פירי כדאמר ר' יוחנן בגמרא שאם לא יהיה זמן בגט יהא הבעל מוכר והולך פירות נכסי מלוג של אשתו לאחר גירושין וכשתתבענו בדין יאמר קודם גרושין מכרתי ולהכי מכשיר ר"ש בנכתב ביום ונחתם בלילה אע"פ שהוא מוקדם דקסבר משנתן עיניו לגרשה אף על פי שלא גירש שוב אין לבעל פירות ואם תבא לטרוף מלקוחות הפירות משעת כתיבה שפיר טרפא דהא נתן עיניו לגרשה:

כל גיטין כו' פסולין. דאתי למיטרף לקוחות מיום כתיבה ושלא כדין:

חוץ מגיטי נשים. מטעמא דפרישית ואין הלכה כר' שמעון:

גמ' **פסול מפני אכילת פירות**. דקסבר ר' יוחנן מה שתקנו חכמים זמן בגיטין הוא מפני אכילת פירות כדי שתדע מתי תגבה פירות נכסי מלוג שלה אם ימכרם הבעל והילכך נכתב ביום ונחתם בלילה פסול דיסברו הדיינים שביום הכתיבה נחתם ותטרוף האשה הפירות מלקוחות משעת כתיבה עד שעת החתימה שלא כדין:

מעתה. הואיל ויש כאן חשש אכילת פירות תחוש ג"כ לגיטין הבאין ממדינת הים שמא לא נחתמו ביום כתיבתן:

א"ל זה זיופו בדבר אחר. כלומר בהא לא חיישינן דמשום זיוף הגט שפיר הוא דחוששין והצריכו חכמים לימר בפ"נ ובפ"נ לקיימו וסגי בהא אבל זה החשש שמא לא נחתם ביום כתיבתו לא הוי זיוף בגוף הגט אלא זיופו בדבר אחר הוא משום פירות ולא חשו חכמים לזה:

לא אמר ר"ש. במתני' דכשר אלא דוקא נכתב ביום ונחתם בלילה לאלתר אבל אם נחתם למחר אוף ר"ש מודה דפסול דחיישינן שמא בתוך כך פייס הבעל וביטל הגט:

לא שנויא. אין חילוק בין אותה לילה בין למחר או לאחר כמה ימים מכשיר ר"ש:

היידן הוא למחר. לר' יוחנן מפרש איזה למחר קאמר דחוששין:

חד אמר למחר. ממש ואפי' בזמן המועט הזה חוששין:

וחרנא אמר מחרא דמחר. אבל למחר הראשון אין חוששין:

ה"ג וקשיא דר' יוחנן דר"ש אדר"ש לא כן א"ר בא בשם ר' זעירא אתיא דר' שמעון כר' אלעזר כו'. כלומר לר' יוחנן דאמר דרבי שמעון מחלק בין לאלתר ובין לאחר זמן ומודה ר' שמעון דאם נחתם לאחר זמן פסול וא"כ לדידיה קשיא דר"ש אדר"ש דהא כן א"ר בא לעיל בפ"ק גבי הא דר"ש מכשיר בערכאות של עכומ"ז ואפי' בגיטי נשים ובעדי מסירה וקאמר התם דאתיא דרבי שמעון כר' אלעזר כמה דר"א אומר דלא צריך לחתום עדים בגט אלא מפני תיקון עולם כן ר"ש ס"ל מה"ט דערכאות כשירין בעדי מסיר' שאע"פ שאין עליו עדים כשר מדינא אלמא דר"ש סבר דאין עדי חתימה מעכבין בגט והכא קאמר ר' יוחנן לר"ש דפוסל בנחתם לאחר זמן הא אפי' אין עליו עדים כלל כשר:

אמר ר' שמואל. לא קשיא כאן ברוצה לחתמו אם רוצה לחתום עליו עדים בהא קאמר ר"ש דצריך כדין וכתיקון וכדאמרי' מודה ר"א במזויף מתוכו וכאן דמכשיר בלא עדי חתימה בשאינו רוצה לחתום עליו עדים כלל אלא בעדי מסירה בלבד ובערכאות דכשר טעמא משום דלא מכשרינן אלא בשמות מובהקין ולא מיקרי מזויף מתוכו דלא אתי למיטעי כדפרישית לעיל:

אמר לעשרה חתמו כו' מפורש לעיל הלכה א':

וכשרין וחשון. כלו' שחששו להכשיר לכתחילה משום דרבנן דפסלי בנחתם לאחר זמן ובהנהו דשוינהו עדים לכולהו צריך שיחתמו כולן בו ביום ואעפ"כ כשרין כר"ש דשעת הדחק היה שהלך הבעל לדרכו או שניסת כבר בגט זה וכדאמר בבבלי כדאי הוא ר' שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק:

הדא מסייע לר' יוחנן מן דרבנן ופליגא עלוי מן דר"ש. כלומר למאי דאמר לעיל אליבא דרבנן דפסול עד שיחתמו כולן בו ביום מסייע ליה דבשביל כך חששו בתחילה בהכשר גט זה אבל פליגא עליה למאי דאמר לעיל אליבא דר' שמעון דמודה הוא אם נחתם לאחר זמן דפסול דהא בהאי עובדא סמכי על דר"ש ואכשרון:

הדא מסייע לר' שמעון בן לקיש מן דר"ש. ולר"ל איפכא הוי דמסייע ליה למאי דאמר לעיל לר"ש דמכשיר אפילו בנחתם לאחר זמן אבל פליגא עליה למאי דאמר לעיל דכשר אליבא דרבנן אם מקצתן חתמו למחר דהשאר על תנאי דא"כ לא היו צריכין לחוש כאן כלל אפי' לכתחילה:

הלכה ג

מתני' **בסיקרא**. צבע אדום:

בקומוס. שרף האילן:

ובקלקנתוס. ויריאול"ה בלע"ז וירוקה היא כזכוכית וכשמתקנים אותה לתת לתוך הדיו אז היא משחרת:

על העלה של זית. תלוש ודוקא עלה זית וכיוצא בו דמתקיים כגון עלה חרוב ודלעת אבל עלי ירקות שאינן מתקיימין פסול:

ונותנין לה את הפרה. שאינו יכול לקוצצו אחר כתיבה דכתיב וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה:

ר' יוסי הגלילי כו'. טעמיה מפרש בגמרא ואין הלכה כר"י הגלילי:

גמ' **וכתב**. כתיב ודריש ולא חקק על הטבלא בסכין:

לא מטיף. שמטיף נקודות כצורת האות:

לא השופך. כדמפרש לקמן וטעמא דכולהו לאו כתיבה מיקרי:

אמר רב חסדא. לא פליגי דמ"ד לא חוקק בפולט מקום הכתב שהכתב הוא בולט מחמת שדוחק תוכות וצידי האותיות וע"י כן האותיות בולטין מאליהן:

כגון הדין דינרא. כמו שעושין חותם המטבע על הדינר שדוחק תוכות וסביבות הצורה והצורה נעשית מאליה והילכך פסול דהוי חק תוכות ולא כתב האותיות:

ומ"ד אפי' חוקק. כשר כגון הדין פנקסא כעין פנקס של סוחרים שחוקקים עליהם בעט ברזל וירכי האותיות בעצמן הן חוקקין:

כתב לא המטיף. כמו אמר מר:

שלא עירב את הנקודות. שלא משך אח"כ מנקודה לנקודה לערבן ולעשות מהן אות גמור הוא דפסול אבל אם עירבן אח"כ כשר:

וחרנה אמר אפי' עירב את הנקודות. וצרפן בדיו להיות אות גמור אפילו הכי פסול כיון שמתחילה לא כתב צורת האות ממש:

כתב לא השופך. ומפרש ר' חייה כגון אילן בני מזרח שהן בעלי ערמה ביותר וכשאחד רוצה לשלוח לחבירו בכתב דבר סוד וסתר כותבו במי מילין הן מים ששרה בהן עפצים שאין הכתב ניכר ע"ג קלפים שלהם שהיו מעופצים ואין מי מילין ע"ג מי מילין וזה שמקבל כתבו שופך עליו דיו שאין בו עפץ וקולט האותיות וניכר מקום הכתב וכגון זה פסול בגט:

עשה כן בשבת. ששפך הדיו ע"ג מי מילין שנכתבו כבר מהו שיהא חייב ופשיט ליה מדתנינן תמן פ' הבונה כתב כו' והוא שכתב דיו על גבי דיו לפי שאינו ניכר ולא הוי כתב:

אבל דיו ע"ג סיקרא חייב. וה"נ כדיו ע"ג סיקרא הוא:

חייב שתים. בדיו ע"ג סיקרא:

משום מוחק. שמוחק כתב התחתון ע"מ לכתובה עליון:

רושם לפניהן בדיו והן חותמין. עליו בסיקרא אי נמי בסיקרא והן חותמין בדיו משום דבכה"ג הוי כתב לענין שבת:

מפני שאנן עסוקין בהלכות שבת. וכי מפני שאנו מחמירין לקרותו כתב לענין שבת אנו מתירין אשת איש בתמיה שאתה מדמה נמי לסמוך על זה למעשה ולהקל בא"א:

ומקרע. מסרט לפניהן כעין צורת אותיות והן חותמין:

ולא כתב ידו של ראשון הוא. בתמיה דכשהן חותמין על רושם האותיות שנעשה בראשונה הוי כתב ע"ג כתב ולא כלום הוא:

אלא מרחיב לפניהן את הקרע. שעושה רושם האותיות בהרחבה פי' חלולין והן ממלאין דיו בתוך האותיות ולא על רושם הראשון:

ולמה לית אנן אמרין רושם לפניהן במים. והן חותמין דלא הוי כתב על גבי כתב:

אם בא ועירער עררו קיים. לפי גי' הספר אפשר לפרש דעל עירער הבעל קאי כלו' דאע"פ שרושם לפניהם במים בעלמא מ"מ לאו כתב הראשונים מיקרי ואינו יכול להתקיים בחותמיו א"נ דגרסינן אם בא ועידר עדרו קיים מלשון העדר וחסרון כלומר דמשני דמשום הכי לא מכשרינן ברושם לפניהם במים שאע"פ דלאו כתיבה מיקרי מ"מ אם בא לעדרו ולמחקו המחק קיים ורישומו ניכר לפי שעה והוי ככתב ע"ג כתב ואין תקנה אלא במקרע:

הקורע על העור. שחוקק ומסרט בו:

הרי זה גיטיך ע"מ שתתנהו לי. שיהא שלי פסול דלאו מידי קיהיב לה:

ולא דא היא קדמייתא. ולאו היינו רישא ומאי שנא בין שתחזירהו לי לבין שתתנהו לי:

לכשתדוני. לכשתדון ותבחין שיש הפרש ביניהם כדמפרש ר' יוסי בר בון דהא דקאמר שתחזירהו לי היינו לכשתזכה בו ובמצותו כלומר לאחר שתקנה להתגרש בו תחזירהו לי ולפיכך כשר דקרינן ביה שפיר ונתן בידה כדאשכחן באתרוג דמתנה בכה"ג שמה מתנה כהדא עובדא דמייתי:

תרונגא הוון מצפצפין תמן. היו נדחקין באתרוג בבבל ולא היה להם כ"א בצימצום. מל' עומדים צפופין וכן דוגמתו בפ' כל קרבנות הציבור פעם אחת נצטפצפו אנשי לודקיא בשמן כן היא גי' הערוך:

והוה ר"נ יהיב אתרוגא. לבריה במתנה ע"מ להחזיר לכשיזכה בו ובמצותו אלמא דמתנה מיקרי וזה יצא בו וה"נ ע"מ שתחזירהו לי כשר:

על כוס של זהב. אי נמי על טס של זהב גרסי':

ובין השיטים שלי. המקום של ביני שיטי יהא שלי מהו:

ויש כתב. בתמיה כלומר דמתמה הש"ס מאי קא מיבעיא ליה פשיטא דלאו כלום הוא דהרי אין כאן כתב עוד מאחר שמקום בין השיטים שלו דספר א' אמר רחמנא ולא ב' וג' ספרים:

עור הנקרע הרי זה כשר. אם היה כבר נקרע וכתב עליו הגט כשר:

נתקרע. אח"כ בין כתיבה לנתינה ה"ז פסול:

בשלא נתקרע. הא דאמרינן הנקרע כשר בשלא נתקרע בקרע ב"ד שהוא בין הכתב לעדים אבל אם היה נקרע בקרע ב"ד פסול:

על העלה של זית. קתני במתני' דכשר ולא כמקורע הוא בתמיה דהרי אי אפשר לכתוב עליו כל לשון הגט:

תנא בונא בר שילא אפילו כותב אני פ' מגרש את אשתי פ' כשר. וזה יכול לכותבו על העלה של זית:

ואתייא כהאי דאמר רבי אילא. על קרע ב"ד קאי וכדאמר ר' אילא דדוקא אם פירש לגמרי או שנקרע שתי וערב דהוי כפירש אבל אם לא פי' שנקרע בשתי לבדו ועדיין מעורה במקצת כשר:

מתניתא. דקתני ונותנין לה את הפרה ואינו יכול לקצון את הקרן וליתן לה משום שמחוסר קציצה הוא כדפרישי' במתני' דוקא כשאמר לה הרי גיטיך לבד וצריך ליתן לה כל הפרה בשביל גיטה:

אבל אם אמר לה גיטיך. במה שכתוב על הקרן והשאר הפרה לכתובתיך נתקבלה כו':

אמר לה. כלומר נעשה כאמר לה הרי גיטיך וכתובתך כאחת:

מסר לה. הפרה במוסירה מהו שתתגרש בקבלת מוסירה:

מידת הדין. מי אמרינן כמו למידת הדין לענין ממון דאת אמר נקנה המקח כדקי"ל בפ"ק דקידושין בהמ' גסה ניקנית במוסיר':

והכא נמי את אמר הכין. דנתגרשה בקבלת מוסירה:

או. דילמא שנייא היא הכא דכתיב ונתן בידה עד שיהא כולה בידה ולא במוסירה ולא איפשיטא:

ומה טעמא דר' יוסי הגלילי. דקאמר במתני' אין כותבין על דבר שיש בו רוח חיים ולא על האוכלין דכתיב ספר מה ספר כו' ומ"ט דרבנן סברי קרא. איצטריך להא מה ספר שהוא דבר תלוש אף כל שהוא בתלוש ואפי' רוח חיים ואוכל:

על דעתיה דר"י הגלילי. מי נימא ידות האוכלין בזמן שהן מחוברין לאוכלין כאוכלין הן או לא:

נישמעינה מן הדא. דתניא כתבו על קרן צבי גדדו. קצצו וחתמו ונתנו לה כשר וטעמא מפני שקצצו ואח"כ חתמו הא אם קצצו אח"כ לא מפני שבשעת חתימ' מחוסר קציצה הוא וההיא אליבא דרבי יוסי הגלילי נישנית דאי לרבנן איכא תקנתא שיתן לה הקרן עם הצבי אלמא דשמעינן לר"י הגלילי דכל המחובר לרוח חיים כרוח חיים הוא וה"נ ידות האוכלין בזמן שהן מחוברין לאוכלין כאוכלין הן. אי נמי י"ל דהבעיא היא בידות האוכלין שנתלשו מן האוכל אם כאוכלין הן לר"י הגלילי ופשיט ליה דמכשיר בקרן צבי שקצצו אלמא דדוקא במחוב' לרוח חיים הוא דפוסל וה"נ בידות האוכלין דהא רוח חיים ואוכל מחד קרא נפקא לי' ושוין הן:

ומפני שגדדו כו'. מילתא אחריתא היא דמדייק הש"ס דוקא שקצצו כו' כדפרישית:

והוא שכתב על זכרותו. הוא הקרן הקטן הקבוע בראש הבהמה ונתחב בתוך הקרן:

על נרתיקו. הקרן שהוא חופה על הזכרות כפרוש ממנה הוא ולד"ה כשר:

אף להכשר זרעים כן. לר"י הגלילי דחשיב דבר שיש בו רוח חיים כמחוב' לענין גט ומי נימא דאף להכשר זרעים כמחוב' חשיב ליה משום דקי"ל מחשבה חשיבא לענין הכשר זרעים אם חשב שירדו גשמים לצורך שום דבר ואח"כ נפלו פירות לתוכן אע"פ שלא ידע כשהוכשרו ולא ניחא ליה בההוא הכשר הרי הן מוכשרין לקבל טומאה כדתנן בריש מכשירין כל משקה שתחלתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון הרי זה בכי יותן ודוקא כשחשב עליהן בירידתן לצורך דבר תלוש אבל אי אחשבינהו לצורך דבר מחובר לא מכשרי כדתני' בת"כ יכול אפי' חישב עליהם שירדו בבורות שיחין ומערות ת"ל בכל כלי מה כלי מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע כו' והשתא בעי אם חשב שירדו על הבהמה ונפלו מן הבהמה על האוכלי' מהו לר"י הגלילי:

תמן. מי נימא כמו דהתם לענין גט משוי ליה דבר שיש בו רוח חיים כמחוב' והכא נמי לענין הכשר זרעים הוא אומ' אכין:

או. דילמא שניא היא לענין הכשר זרעים דהתורה רבתה דכתיב וכל משקה:

ופריך אי דריבתה התורה מעתה אפי' חשב שירדו לבורות כו' נימא דהוי מחשבה להכשיר זרעים:

שנייא היא הכא דכתיב כלי. מה כלי דבר שהוא תלוש כו' אבל דבר שיש בו רוח חיים אכתי מיבעיא לן אי חשיב כמחובר לענין הכשר או לא:

הלכה ד

מתני' **אין כותבין במחובר לקרקע**. מפני שמחוסר קציצה. כתבו במחובר. ה"ק כתבו לטופס הגט במחובר חוץ מהתורף שהוא מקום שם האיש והאשה והזמן ותלשו וחתמו כלו' שכתב התורף אחר שתלשו וחתמו כשר דכיון שנכתב התורף בתלוש אע"פ שהטופס נכתב במחובר כשר:

על הנייר המתוק. שהוא על המחק ועדיו על הנייר שיכול לחזור ולמחקו וליכתב עליו מה שירצה ולא מינכרא מילתא:

דיפתרא. דמליח וקמיח ולא עפיץ ואין המחק שלו ניכר:

וחכמים מכשירין. פלוגתייהו מפרש בגמ' והלכה כחכמים:

גמ' **לית הא פליגא כו**'. בניחותא כלומר הך מתני' לא פליגי על הא דר"י ור"ל דפליגי לקמן פ"ג הלכה ב' גבי הכותב טופסי גיטין דר' יוחנן אמר כתב תרפו בטופס כשר כלומר שכתב גם התורף עם הטופס כשר ולדידיה מיתפרשא משנתינו הא דקתני כתבו במחובר אתורף נמי קאי ורישא דקתני אין כותבין ה"ק אין כותבין לכתחילה לתורף גזירה שמא יחתום דלדידיה עיקר קפידא על החתימה דס"ל כר"מ דאמר עדי חתימה כרתי דקרא דוכתב אחתימה קאי כתבו לתורף תלשו וחתמו ונתנו לה כשר:

ר"ל אמר כתב תרפו בטופס פסול. דבעינן דוקא ששייר מקו' התורף דס"ל כר"א דאמר עדי מסירה כרתי וקרא דוכתב אכתיב' הגט והיינו התורף ואפי' בדיעבד פסול במחובר ולדידיה מתני' הכי מיתפרשא אין כותבין לטופס גזירה שמא יכתוב תורף כתבו לטופס ותלשו כתבו לתורף וחתמו כשר כדפרישית במתני'. ובבבלי הגי' מהופכת דר' יוחנן מפרש לה התם והוא ששייר מקום התורף וכר"א דעדי מסירה כרתי. כתבו וחתמו בתלוש. נראה דה"ג כתבו בתלוש חיברו וחתמו ותלשו ונתנו לה מה אמר רבי יודה. ותלוש ולבסוף חיברו קא מיבעיא ליה לר' יודה דבעי כתיבתו וחתימתו בתלוש ואם חתמו בתלוש ולבסוף חיברו אי הוי כתלוש או כמחובר וכן לר"א דבעי הכי אליבא דרבנן

ה"ג כתבו בתלוש חיברו חתמו ותלשו ונתנו לה מה אמרי בה רבנן דלא קפדי אלא שיהא חתימה בתלוש וקא מיבעיא ליה בתלוש ולבסוף חבירו מי הוי כתלוש לענין גט או לא:
מה פליגין. פלוגתייהו דר' יודה בן בתירא וחכמים במתני' מפרש דלא פליגי אלא בגיטין דר' יודה מחמיר בגיטין ופוסל בכתבו בדבר שיכול להזדייף וטעמא דס"ל כר"מ דאמר עדי חתימה כרתי ולא בעי עדי מסירה והילכך איכא למיחש לזיופא דמאן דסמיך אעדי חתימה אשה הבאה להנשא בגט אינה מביאה לפנינו עדים החתומים בו ואם יש איזה תנאי בגט והיא מזייפתו ליכא דידע וחכמים סברי כר"א דאמר עדי מסירה כרתי ואשה הבאה להנשא צריכה להביא עדים שנמס' לפניהם ואי איכא תנאה אינהו הוי ידעי כדמפרש טעמייהו לקמן:
אבל בשטרות אוף רבי יודה מודה. דכשר כדמפרש ואזיל:
די פתר לה. רבי אלעזר דמוקי לפלוגתייהו בגיטין דוקא פתר למתניתין דקתני על הנייר המחוק אעדים קאי שהשט' על הנייר החלק ועדים על המחק והילכך קאמר דבכה"ג אף רבי יודה מכשיר בשאר שטרות כדאמרינן בפרק גט פשוט דף קס"ד דשטר הבא על הנייר ועדיו על המחק כשר והיינו כדמסיק התם שכתבו בין סהדא לסהדא אנתנו עדים תתמנו על מחקא ושטרא על ניירא דאי לאו הכי איכא למיחש שמא ימחוק השטר וכתב מאי דבעי והוי ליה הוא ועדיו על המחק ויהיה כשר כדבעינן למימר לקמן:
ר"ל אמר לא שנייה היא. אין חילוק בין גיטין לשאר שטרות ובשניהם היא המחלוקת:
די פתר לה שטר על המחק ועדים על החלק גרסינן. כלומר ר"ל מפרש על הנייר המחוק דקתני על השטר קאי אבל עדיו על החלק דבכה"ג אינו מועיל שום תיקון שאף אם יכתבו בין עד לעד אנחנו סהדי חתמנו על ניירא ושטרא על מחקא סוף סוף חיישינן שמא יחזור וימחוק השטר ויזייף ויכתוב בו מה שירצה ואע"ג דקאמר לקמן דניכר בין נמחק פעם א' לנמחק ב' פעמים היינו דוקא אם יש אצלו מקום שנמחק פעם א' שאז יוכלו להבחין בין זה לזה אבל כאן שעדיו על הנייר אין מקום אצלו להבחין ולהכיר אם נמחק ב' פעמים או לאו והילכך פסול לר' יודה בן בתיר' אף בשאר שטרות:
וקשיא אמרו לה על דר' אלעזר. הקשו בני הישיבה על דמוקי רבי אלעזר בעדי' על המחק בדא חכמי' מכשירין בגיטין בתמיה דקס"ד דעדי החתימה עיקר ואמאי מכשרי רבנן אם העדים על המחק:
ומשני ר' זעירא חכמים שהן בשיטת רבי אליעזר. חכמים דמתני' בשיטת רבי אליעזר קאמרי דס"ל לקמן פרק המגרש דאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם

ועדי המסירה הם העיקר והילכך מכשרי רבנן אפי' בדבר שיכול להזדייף שהרי צריכה להביא עדים שנמסך לפניהם והם יודעין הכל:

די פתר לה כו'. כמו אמר מר הוא ושמואל פליג ומפרש להמתני' דזה וזה על המחק איירי השטר והעדים שניהן על המחק והילכך ר' יודה פוסל דחיישינן שמא יחזור וימחוק השטר ויזייף עליו כל מה שירצה והיינו דפריך יאות אמר ר' יודה דפוסל ומ"ט דרבנן דמכשרי ומשני ר' אבא ניכר הוא אם נמחק פעם א' או ב' פעמים שהרי מקום העדים אינו נמחק אלא פעם א' והשטר ב' פעמים ויכולים להבחין בין מקום השטר למקום העדים והילכך לא חיישי רבנן לזיוף בכה"ג:

הלכה ה

מתני' **אפי' חש**"ו. בגמ' מפרש דוקא בפיקח עומד על גביו ואומר לו כתוב לשם אשה פלונית דבעינן כתיבה לשמה והיינו דוקא טופס אבל התורף אינו כשר אלא שיכתבנו גדול ובן דעת והכי מסיק לה בבבלי אבל עכומ"ז ועבד אפי' גדול עומד על גביו לכתחילה לא יכתוב טופס הגט מפני שהם בני דעת ואדעתא דנפשייהו עבדי שאפילו הגדול אומר לו כתוב לשם פלו' הוא לדעת עצמו כותב אבל בדיעבד אם העכומ"ז והעבד כתבו טופס הגט וישראל בן דעת כתב התורף הגט כשר:

האשה כותבת את גיטה. ומקנתו לבעל וחוזר ומוסרו לה לגירושין:

שוברו. שובר פרעון של כתובה שהאשה היה לה לכתבו ולמוסרו לו להיות לו לראיה:

אלא בחותמיו. היינו עדי מסירה ומשום דרוב עדי מסירה הם החתומים בו נקט חותמיו:

חוץ מחרש שוטה וקטן. דלאו בני דעה נינהו:

סומא. דוקא בחוץ לארץ פסול מפני שאינו יכול לומר בפ"נ ובפ"נ אבל בא"י שא"צ לומר בפ"נ ובפ"נ או אפי' בח"ל אם הגט מקויים בחותמיו או להיות שליח של אשה לקבלה גיטה לכל אלו הסומא כשר:

ועכומ"ז. דליתיה בתורת גיטין וקידושין ובמידי דלנפשיה:

לא חזי לא מצי למיעבד שליחותא לאחריני:

גמ' **והיא שהיה פקח עומד ע"ג**. ומלמדו לכתוב:

ר' יוחנן אמר והכתיב כו'. כלומר דמקשהעל דמכשיר רב הונא בסתמא כשפיקח עומד ע"ג ומשמע אפי' תורף הגט ואמאי והא בעינן כתיבה לשמה מדאורייתא ובעינן שליחות לכתיבת הגט והני לאו בני שליחות נינהו:

שמואל אמר צריך שיניח תרפו של גט עמו. שמואל לתרץ דברי רב הונא קאמר וכלומר הא דמכשיר רב הונא בפיקח עומד ע"ג דוקא לטופס אבל התורף של גט צריך שיניח

ויכתבנו הגדול ובן דעת והשתא לק"מ דהא דבעינן כתיבה לשמה מדאורייתא אתורף הגט הוא:

ואתייא כהאי דאמר ר"ש בן לקיש גרסינן כתב תרפו בטופס פסול. לקמן בפ"ג הל' ב' והובא לעיל הל' ד' גבי הכותב טופסי גיטין דקאמר ר"ל דוקא טופס לבד יכול לכתוב אבל אם כתב גם התורף פסול דבעינן לשמה מדאורייתא וכן לענין מחובר כדפרישי' לעיל:

הלכה ו

מתני' **קיבל הקטן**. הגט מיד הבעל והגדול קודם שמסרו לה:

פתוח שנסתמה וחזר ונתפתח. בבבלי מסיק לה דהה"ד אפילו לא חזר ונתפתח הואיל והיה פתוח בשעת קבלת הגט שפיר מצי למיהוי שליח דהא יכול לומר בפ"נ ובפ"נ אלא איידי דבעי למיתני סיפ' חזר ונשתפה שצריך שיהיה בן דעת בשעת נתינה תנא נמי רישא חזר ונתפתח ודייקינן הכי מדקתני זה כלל כל שתחלתו וסופו בדעת כשר ולא קתני תחלתו וסופו בכשרות:

גמ' **בעבד שהביא את הגט כשר**. כלו' רבי אימי פסק דכשר:

והתני ר"ח פסול. לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין:

אילולא ר' בא. שאמר לנו זה הברייתא דר"ח היינו נכשלין להתיר אשת איש בגט זה:

ואפי' תימר. כלומר דמתמה הש"ס על רב אסי דאפי' לא שמע הברייתא דר"ח וכי אפשר שלא שמע מיליהון דרבנן דלקמן דשמעינן מינייהו דאפי' בדיעבד אינו גט כדמסיק נישמעיניה כו':

נראין הדברים שיקבל העבד גט שיחרור. מיד רבו של חבירו לחבירו אבל לא מיד רבו אם שניהם של איש אחד דיד העבד כיד רבו ולא יצא הגט מרשות רבו אבל לעצמו מקבל דגטו וידו באין כאחד:

ואל יקבל גט אשה גרסינן. גט אשה מיד בעלה. וכן הוא בפ"ק דקידושין בדברי ר' זעירא:

סברין. בני הישיבה מימר לא אמרן אלא אל יקבל לכתחילה הא אם עבר וקיבל כשר לגרש בו וקאמר ר' יעקב מעשה היה בכהנת שקיבל עבד הגט ולא חשו לה אפי' משום ריח הגט לפסול לבעלה כהן:

הלכה ז

מתני' **חמותה כו'**. אינן נאמנות לומר מת בעלה משום דסניין לה ומכוונין לקלקלה:

ובלבד שהיא צריכה לומר בפ"נ ובפ"נ. ודוקא כשהתנה הבעל עמה בשעה שמסר לה הגט ואמר לה לא תתגרשי אלא בב"ד של פלו' ותאמרי בפ"נ ובפ"נ והב"ד לוקחין אותו מידה אחר שאמרה בפ"נ ובפ"נ וממנין שליח שיחזור ויתן אותו לה אבל אשה שגיטה

יוצא מתחת ידה בכל מקום שהיא ה"ז מגורשת ואפי' אין הגט מקויים בחותמיו אינה צריכה שתאמר בפ"נ ובפ"נ:
גמ' **ה"ג ולא מפיה אנו מאמינין אותה**. ועל הא דקאמרת שהכתב מוכיח פריך וכה"ג איתא ביבמות פ' ט"ו ושם מפורש ע"ש:
הגע עצמך שעשת עשר שנים ברומי. על דקתני האשה עצמה כו' וצריכה לומר בפ"נ ובפ"נ פריך כלומר הגע עצמך שתלך למקום רחוק ותעשה שם זמן שתרצה ומותרת להנשא ע"פ גט שבידה דהא מכי מטא גיטא לידה איגרשה ואמאי צריכה לומר בפ"נ ובפ"נ:
מתני' כשאמר לה אל תגרשי אלא במקום פלוני. והיינו כדפרישית במתני' דמשוי לה שליח להולכה עד דמטיא להתם ותאמר בפני ב"ד בפ"נ ובפ"נ וב"ד משוי שליח אחרינא כדי שתהא שליחותה חוזרת אצל הבעל ווהכי מסיק לה בבבלי:
סליק פירקא בס"ד

פרק ג

הלכה א

מתני' **כל גט שנכתב שלא לשם אשה**. כלומר שלא נכתב לשמה של אשה דסתמא נמי פסול:
קול הסופרים מקרין. מקרין לתלמידיהם כשיבא גט לפניכם כתבו כך והזכירו שם איש ואשה בעלמא:
יותר מיכן. מפרש בגמרא מאי יתר דכולהו:
ונמלך. חזר בו מלגרש:
גדולה וקטנה. לאו דוקא:
כתוב לאי זה שארצה אגרש. הא קמ"ל דאין ברירה דלא אמרינן הוברר הדבר שבשעת כתיבה היה דעתו לזו והרי נכתב לשמה:
גמ' **מהו מקרין**. למי מקרין:
מלמדי תינוקות. הסופרין שמלמדין לתלמידיהם לכתוב כך כך:
מהו יותר מכאן אמן. ברישא גבי מקרין לא נכתב לשום גט כלל אבל הכא נכתב לשום גט ויתר מכאן דמציעתא דהכא נכתב לשם האיש אלא שלא לשמה היא דנכתב ויתר מכאן דסיפא דהכא נכתב לשמו ונשמה כלומר שהרי אמר לאיזה שארצה ומהו דתימא דלשמה הוי דהובר' הדבר למפרע קמ"ל דלא שהרי לא היה כרות לשמה משעה הראשונה ואין ברירה:

כולהם אינן פסולין. כל הגיטין השנוים במשנתינו לפסול כולן אינם פוסלין מן הכהונה ואם בעלה כהן לא נפסלה משום גרושה:

חוץ מן האחרון שהוא פסול. ופוסל לכהונה דלחומרא אמרינן יש ברירה:

איסי אמר כולן פסולין. לכהונה דבכולן יש משום ריח הגט חוץ מן הראשון שלא נכתב לשם גירושין כלל:

כולן פסולין. לכהונה דקסבר אפילו הראשון יש בו ריח גט:

ה"ג מילתיה דר"ל אמר כולן אינן פוסלין כו'. ממילתיה דר"ל שמענו דס"ל לקמן גבי הכותב טופסי גיטין אם כתב לתורף עם הטופס פסול אלמא בעי כתיבה לשמה והכא במתני' כולן לא הוו גט כלל ואינן פוסלין בכהונה:

מילתיה דר' יוחנן אמר כולן פוסלין. דס"ל לקמן אפי' כתב תורף בטופס שהיה לו כבר ונזדמן לו שם האיש ושם האשה כשר וכר"מ דלא בעי כתיבה לשמה וה"נ כולן פוסלין לכהונה:

מילתיה דר' אלעזר. דלקמן שמעינן מינה דס"ל כולן אינן פוסלין לכהונה כדמפרש ואזיל:

כתב קידושין. שטר קידושין שכתבו שלא לשם אשה זו מהו שיתפסו בה קידושין מי אמרינן דבעינן לשמה כמו בגיטין או לא:

ה"ג מן מה דלא צריכין לה בגיטין שאינן פסולין. כלומר דהש"ס מסיק לה למילתא דע"כ ר"א סבר דאינן פוסלין לכהונה אם כתב בגיטין שלא לשמה דמדחזינן דלא מספקא ליה כלל בגיטין ולפיכך לא שאל ר"א אלא בקידושין:

אין תימר צריכין לה בגיטין. כלו' דאי לא תימא הכי אלא בגיטין גופה מספקא ליה אם הוי גט לענין לפוסלה לכהונה קשיא לא ישאול ר"ח בקידושין דודאי תפסו בה דק"ו הוא מגיטין:

מה אם גיטין. דצריך לשמה דכתיב וכתב לה לשמה. וכתב שלא לשמה לא נגעו בה גירושין. בתמיה כלומר מי לא נגעו בה גירושין לדידך דמספקא ליה גם בגיטין אם פוסלה מן הכהונה אם כתב שלא לשמה משום דלחומרא איכא למימר דהוי גט:

קידושין. דאין לנו דרש מפורש דצריך לכתחילה לשמה אם כתב שלא לשמה אינו דין דנלך להחמיר ויתפסו בה קידושין אלא ע"כ דפשיטא ליה לר"א דבגיטין לא הוי גט כלל שלא לשמה ולפיכך שאל בקידושין:

ותהא פשיטא ליה הא. א"כ ותיפשוט לר"א דתפסי בה קידושין הואיל דאין צריך לשמה בקידושין:

כן הוא פשיטא ליה. וקאמר הש"ס דבתר דבעי הדר פשטה והכי פשיטא ליה דלא תפסי בה קידושין דבקידושין בעי נמי לשמה:

הואיל ולא למדו. דאשה מתקדשת בשטר אלא מגירושין דכתיב ויצאה והיתה מה יציאה בשטר אף הויה בשטר ומה בגירושין אינה מגורשת שלא לשמה אף בקידושין אינה מקודשת:

הדא דתימר. זאת אומרת ממתני' דקתני כתוב לאיזה שארצה אגרש דפסול משום דגט אחד פסול בשתי נשים ששמותיהן שוות ואי אפשר לגרש לשום אחת מהן בזה הגט ובעי אם דכוותה והן שני גיטין שכתב גט לכל אחת ואינו ידוע איזו גט של זו ואיזו של זו אם נמי פסולין בשתי נשים ששמותיהן שוות:

אמר ליה וכיני גרסי'. כן הדבר דפסולין דמאי שנא וכן הוא בהמגרש:

א"ל והתנינן. בהמגרש שני גיטין ששילחו שנים ששמותיהן שוין ונתערבו כשירין ונותנין שניהן לזו ולזו:

תמן. שאני התם דמתחילה ניכרין וידועין היו זה הגט כרות לשמה וזה כרות לשמה אלא שלבסוף נתערבו ותערובת היא שגרמה לספיקא ונותן שניהן לזו ולזו וממ"נ מגורשת:

ברם הכא. שמתחילה בספק הוא ולא זו כרות לשמה ולא זו הילכך פסול:

מכיון. ופריך אמאי לא נימא מכיון שנתן לה תיגלי מילתא למפרע שזה הגט היה לשמה משעה ראשונה:

ומשני ר' יוסי דר"ש היא דלית ליה ברירה:

דתני. בתוספתא דכלים ובספרי הדפוס הועתק בטעות והגהתי כמו שהוא שם:

אמר לאומן עשה לי שני זוגין א' לקרקע. והיינו לדלת כדתני התם זוג של דלת טהור מפני שמחובר לקרקע ושל בהמה טמא ואם א' לאומן לעשותן ולא פירש איזה של דלת ואיזה של בהמה:

אחת לשכיבה ואחת לאהלים. דשל שכיבה מטמא משום משכב ומושב ושל אהלים טהור דמחצלות אינן ראוין לאהלים:

שני סדינין אחד לאהלים. ושל אהלים טמא:

וא' לצורות. דטהור הוא כדתנן פכ"ד דכלים:

הרי אלו טמאין. כולן שאינו ידוע איזה טהור ואיזה טמא:

עד שיפרישם בטהרה. כלומר שיפרש איזה זוג לדלת והוא טהור וכן כלן:

ר"ש מטהר. ששניהן בחזקת טהרה עד שעה שיפרש איזה הכלי הוא טמא וכמה דאמר ר"ש תמן דאזלינן אפי' לקולא ולא אמרינן לטמא טהרות שנעשו ע"ג למפרע משפי' כלי

זה לדבר המקבל טומאה אלא עד שיהא כלי טמא משעה ראשונה וכן נמי הכא כך הוא אומר עד שיהא כרות לשמה משעה ראשונה:

ולא אמרינן הוברר הדבר למפרע:

ר' חנניא כו'. קאמר דרבי היא מתני' דלית ליה ברירה:

ותני כן. תנ"ה לרבי:

כל התנאים פוסלין בגט. אם נכתבו בתוכו ואפילו כתב לה ע"מ שתתני לי מאתים זוז ונתקיים התנאי לפי שמשעה ראשונה לאו כרות גיטא הוא ואין אומרי' לכשנתקיים התנאי הוברר הדבר למפרע דאין ברירה:

את שהוא פוסל בפה. כדמפרש ואזיל אם אמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני פוסל אפי' אמר לה בעל פה משום דהוי שיור בגט כדאמרי' בריש המגרש פוסל נמי בכתב אבל בעל מנת דאינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב:

אמר ר' יודן מה פליגין. כלומר דר' יודן דחי לה להא דמוקי מתני' כרבי ומטעמא דאין ברירה וקאמר דלא היא דלא נחלקו אלא בשביטל התנאי אבל אם נתקיים התנאי אף רבי מודה דאמרינן הוברר הדבר למפרע:

הרי הוא אומר כל התנאין כו'. סיומא דמילתי' דר' יודן היא כלו' ע"כ בשביטל תנאו פליגי דאלת"ה א"כ כל התנאים ששנינו בגיטין דלא כרבי בתמי' דקאמרת אפילו נתקיים התנאי לאו כלום הוא:

א"ר חיננא. לעולם לרבי אפילו נתקיים התנאי לאו כלום הוא דאין ברירה ולא קשיא מכל התנאים ששנינו דתמן כלומר בברייתא דרבי בכותב התנאי בגט על מנת כן אני מגרשך וכן במתני' על מנת שאיזו שארצה אגרש כיון ששמותיהן שוות כמי שנכתב התנאי בגט הוי ואינו כריתות:

ברם הכא. בכל תנאים שבעולם בנותן על מנת כן ואומר לה בע"פ הילכך כשנתקיים התנאי הוי גט וכן אם חזר וביטלו דכיון שלא כתבו בגט רוצה הוא שתהא כתיבת הגט כרות לגמרי:

הדא אמרה אין תופסין כרבי. לשון שאילה הוא כלומר לרבי דמכשיר בע"פ בנותן ע"מ כן ופוסל בכותב בתוך הגט אם נימא לדידיה דאפי' כתבו לאחר התורף נמי פסול וא"כ אין חילוק בין טופס לתורף ומי נימא נמי דסבר רבי שאין הסופר רשאי לכתוב הטופס שלא לשמה כמו שאינו רשאי בתורף דהא משוי תורף לטופס ולרבי אין כותבין טופס:

מן את בעי מרבי. ממי אתה רוצה מרבי אין הכא נמי דלית ליה טופסין דכר' יודה ס"ל דר' יודה פוסל בטופסין לקמן שעושה טופס כתורף:

ר"ל. פליג על ר' יוחנן ואמר כל התנאין פוסלין בגט לד"ה ולא פליגי רבי ורבנן בהא:
ועבד כר"ל. דחכמים פוסלין לכל התנאים:
שבקין ר' יוחנן ועבדין כריש לקיש. בתמיה:
והורייתא דר"ל לאו הורייה. וכי אין לסמוך על הוראתו של ר"ל אע"פ שתלמיד ר"י היה דודאי לא פליג אר"י רבו אלא כדאמר ר' יעקב לא דריש לקיש פליג אלא מתניתא אחריתא שמע דתני בה ד"ה פסול ועמד עליה לסמוך על הברייתא:
אמר ר' יוסי בר בון לא דר"ל כו'. טעמיה דר' ירמיה נמי מפרש דבשביל שהיה ר"ל פליג על ר"י לא היה מתריס לנגדו אלא בשביל לברר הלכה ומוצא הדין היה מפלפל כנגדו וכד שמע חדא ברייתא שהוא נגד ר"י הוה סמיך עלה ואם לאו היה מבטל דעתו נגד דעת ר' יוחנן רבו והכא על מתניתא סמיך:

הלכה ב

מתני' **הכותב טופסי גיטין**. סופר שרוצה שיהיו מזומנים אצלו שפעמים אדם בא לשכרו והוא טרוד בשטרות אחרים:
צריך שיניח. אם רואה תגר ביניהם לא יאמר הריני כותב כל הגט אלא מניח מקום האיש כו' ובבבלי קאמר דאף מקום הרי את מותרת לכל אדם צריך שיניח שזהו נמי תורפו של גט:
שטרי מלוה. אם שמע שהיה רודף אחר חבירו להלותו מנה או ליקח ממנו שדה צריך שיניח כו' אע"ג דליכא למיחש למידי גזירה שטרות אטו גיטין:
מפני התקנה. מפני תקנת סופר שיהיו מזומנים לו התירו לכתוב טופסי גיטין ושטרות ובלבד שיניח התורף לכתבו לשמה:
ר' יהודה פוסל בכולן. דגזר טופס אטו תורף ושאר שטרות אטו גיטין:
חוץ מגיטי נשים שנאמר וכתב לה לשמה. וגזרינן טופס אטו תורף אבל שאר שטרות אטו גיטין לא גזיר והלכה כת"ק:
גמ' **כתב תרפו בטופס**. על הרי את מותרת לכל אדם קאי שזהו נמי תרפו של גט כדאמרינן בפ' בתרא גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ואם כתב זה התורף עם הטופס כשר:
פסול. שצריך שיניח גם מקום הרי את מותרת לכל אדם:
מתני' פליגא על ר"י. דקתני הכותב טופסי גיטין וקס"ד דטופסי דוקא קתני ולא שיכתוב ג"כ דבר מהתורף וקשיא על ר"י:

פתר לה. רבי יוחנן ותורפו עמו שכתב גם הרי את מותרת בטופס הגט וטיפא דוקא צריך שיניח מקום האיש כו' ותו לא:

בדא חכמים מכשירין. בתמיה מאי שנא משם האיש והאשה שהרי אף זה תורף הגט הוא:

ומשני ר' ירמיה מפסולו. של גט את למד הכשירו דמי לא מודית אילו כתב כל הגט לשמה ואף הרי את מותרת לכל אדם וכתב שם האיש ושם האשה שלא לשמה שמא אינו פסול הא ודאי מעכב אפילו בדיעבד:

ודכוותה. נמי בהכשירו אם כתב כולו שלא לשמה וגם הרי את מותרת אלא שכתב שם האיש והאשה לשמה כשר דהרי את מותרת אינו מעכב בדיעבד:

הגע עצמך שזיווג. כלומר אם יש כאן זיווג בשמות שנודע בעיר הזאת עוד שם איש אחר כשמו ושם האשה כשמה וכמו דאמרינן בשני יוסף בן שמעון בעיר אחת שאין אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב דא"ל אני לא לויתי ממך אלא חבירו ולפיכך שאל רבי יוסי אם חיישינן ה"נ לומר שמא לא זה כתבו אלא יוסף בן שמעון אחר כתבו לאשתו ונמלך ולא גירשה והשליכו לאיבוד מדעת ולקחתו זו שהיא רוצה להתגרש:

כן אמר לי ר"ז רבי מכיון שאינו מצוי לזיווג. דלא שכיחי שני יוסף בן שמעון:

אפילו זיווג כמי שלא זיווג. כלומר דלא חיישינן להכי ואפי' אתרמי שנמצא אח"כ עוד יוסף בן שמעון אחר אמרינן דזו שהגט בידה היא שנתגרשה מיוסף בן שמעון בעלה:

אם בשלא כתב בטופס תורפו. שלא כתב כלום מהתורף בטופס ואפילו הרי את מותרת בדא ר"י פוסל ואמאי:

ומשני ר' יוסי בר"ז לענין אחר עבד לה ר' יודה. דמדמי לה להאי דענין אחר דלקמיה:

ואתייא כהאי דאמר שמעון בר בא. בפ' גט פשוט דאמרי' שם הרחיק העדים מן השטר שני שיטין פסול משום דיכול להזדייף וקאמר עלה שמעון בר בא בשם ר"י דאפי' חלק ב' שיטין לענין אחר שכתב בה ענין אחר אפילו כל שהוא כלומר אפי' בכל מקום שהוא בכל השטר פסול והיינו נמי טעמא דר' יודא דפוסל בטופס משום שצריך שיניח מקום האיש כו' חלק וגזרינן אטו חלק בכל השטר דפסול שמא יזייף:

מהו מפני התקנה. דקתני במתניתין ואהיכא קאי:

מפני תקנת בנות ישראל. כלומר דמפרש דמפני התקנה אצריך שיניח קאי דס"ל כר"מ דלא בעי כתיבה לשמה ובדין היא דאפי' תורף נמי ליכתוב אלא מפני תקנת בנות ישראל שלא יהו מצויות להתגרש דזימנין דהוי ליה קטטה בהדה ואם יהיה הגט מזומן בידו עם

השמות זריק לה גיטה ומגרש לה והילכך תיקנו שיניח מקום התורף דשמא בין כך ובין כך יתפייס:

שאל לר"ח בר בא. הקשה לו על מה דאמר ר' שבתי:

כשר ואת אמר אכין. כלומר הא מדקתני ר' יודה פוסל ש"מ דהאי מפני תקנה דקאמר ת"ק אכשר קאי וה"ק הכותב טופסי גיטין צריך שיניח ואם עשה כן כשר ור"י פוסל אלמא אהא דהכשירו לכתוב טופסין קאמר ת"ק ולא על מה שפסלו לכתוב תורף:

אין תימר פסול ויאות. מסקנת הקושיא היא כלומר אי הוי תני צריך שיניח ואם לא עשה כן פסול מפני התקנה שפיר הוי אתייא מפני תקנת בנות ישראל אבל השתא משמע דקאי אהכשר טופס:

מאי כדון. ושואל הש"ס ומפני התקנה דקאמר מאי היא:

מפני תקנת הליבלר. ואהכשר טופס קאי דס"ל כר"א דאמר עדי מסירה כרתי וקרא דוכתב אכתיבה לשמה קאי ובדין הוא אפי' טופס נמי לא ליכתוב אלא מפני תקנת הסופר כדי שיהיה פרנסתו מצויה לו שיהו מזומנים בידו לכשיצטרך התירו חכמים לכתוב הטופס:

הלכה כר' יהודה בגיטין. דגזור טופס אטו תורף וכר"א בשטרות דכשר ולא גזרינן שטרות אטו גיטין:

נאמר הלכה כר"א. ונימא הלכה כר"א לחוד דהא היינו הך דר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים:

ר' בא בשם רב. לא תימא כדר' זעירא אלא ה"ק רב הלכה כר"א בגיטין דפסול וכר' יודה בשטרות דפסול:

נאמר הלכה כר' יהודה. ואכתי קשיא דנימא הלכה כר' יהודה לחוד דפוסל בכולן:

אלא. לעולם כדאמרינן מעיקרא ולא קשיא נימא הלכה כר"א דמשום הכי איצטריך למימר הלכה כר' יהודה בגיטין:

בגין דרב ושמואל תרווייהו אמרין. לקמן בפ' המגרש גבי הא דקאמר ר"א התם אע"פ שאין עליו עדים כשר שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם וקאמרי רב ושמואל הלכה כר"א דעדי מסירה כרתי:

ולא תיסבור מימר אף הכא כן. כלומר אי הוי אמר הלכה כר"א לחוד הוי אמינא דרב כר"א ס"ל בכוליה דלר"א וכתב דקרא אכתיבה קאי ולשמה בעי אבל לא אחתימה דהא חתימת העדים מפני תיקון העולם הוא ולרב נמי חתימה לשמה לא בעינן:

צריך מימר הלכה כר"י בגיטין. לפיכך קמ"ל הלכה כר' יהודה בגיטין וכלומר מטעמיה דרבי יהודה הוא דפסול דלרבי יהודה כתיבה וחתימה לשמה בעינן כדאמר בפ"ב הלכה ד' עד שיהא כתיבתו ותתימתו בתלוש אלמא דמשוי חתימה לכתיבה ורב כוותיה ס"ל בהא ולא קאמרי התם הלכה כר"א אלא בהא דס"ל עדי מסירה עיקר על אתר. מיד ובגמ' מפרש איזהו על אתר:

הלכה ג

מתני' **ואם לאו פסול**. ודוקא שאבד במקום שהשיירות מצויות דאיכא למימר מעוברי' ושבים נפל ואפי' לא הוחזקו שני יוסף בן שמעון אבל אם אבד במקום שאין השיירות מצויות אפי' לאחר זמן מרובה כשר ואפי' אבד במקום שהשיירות מצויות אם יש לעדים סימן מובהק כגון שאומרים נקב יש בצד אות פלוני או שהשליח אומר כן קודם שראהו או שהעדים אומרים מעולם לא חתמנו בגט באלו השמות אלא בזה בלבד כשר ואפי' לאחר זמן מרובה:

מצאו בתפיס' או בדלוסקמא. אמתחות שרגילין לתת בהן שטרות ויש בהן סימן שהם שלו:

אם מכירו. מילתא באפי נפשה היא ואו או קתני או שמכירו לגט אע"פ שמצאו בכל מקום כשר:

נותנו לה בחזקת שהוא קיים. ולא חיישינן שמא מת ובטל שליחותו דאמרינן העמד דבר על חזקתו ודוקא הניחו זקן או חולה אבל הניחו גוסס לא דרוב גוססין למיתה. ואם נודע שמת קודם שהגיע הגט לידה הגט בטל דאין גט לאחר מיתה:

מקריבין אותה. ולא חיישינן שמא מתו בעליה וחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא:

גמ' **איזהו על אתר כו'**. מפורש היטב בפ' בתרא דיבמות וע"ש:

אפי' הניחו בן מאה שנים כו'. כלומר דאין גבול וזמן לזה ולעולם בחזקת שהוא קיים חשבינן ליה:

ולא כן תני. אמתני' פריך דקתני אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים והתני האומר לאשתו כו' אסורה לאכול בתרומה מיד אלמא דחיישינן למיתה:

תמן. שאני התם שמשעה ראשונה נתקלקלה מלאכול בתרומה שהרי מחיים אסרה שעה אחת וכל שעתא ושעתא חיישינן שמא ימות אחר שעה אבל הכא לכשימו' הוא דמתקלקלת ולשמא כבר מת לא חיישינן:

הלכה ד

מתני' **כרקום**. תרגום מצור כרכומין:

ספינה המוטרפת. ועדיין לא טבעה:
היוצא לידון. בדיני נפשות:
בת ישראל לכהן. חומרי מתים ובת כהן לישראל חומרי חיים:
גמ' **איזהו כרקום**. מפורש בפ' האשה שנתאלמנה וע"ש:
ועוד שלשה הוסיפו עליהן. שנותנין עליהם חומרי חיים וחומרי מתים לענין תרומה וכן לענין איסור אשת איש:

הלכה ה

מתני' **המביא גט בא"י**. שאין צריך לומר בפ"נ ובפ"נ:
וחלה. בגמ' מפרש דוקא חלה:
ה"ז משלחו ביד אחר. ועושה שליח מאליו וא"צ ב"ד:
אם אמר לו. בעל לשליח:
טול לי ממנה חפץ פלוני. ותן לה גט זה:
גמ' **מפני שחלה**. דמהו דתימא אורחא דמילתא קתני קמ"ל דוקא חלה או שנאנס:
לית הדא פליגא על רבי יוחנן. בניחותא הא דקתני במתני' שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר וכר' יוחנן דאמר בפ"ק דקידושין שומר שמסר לשומר הראשון חייב שאין רצון הבעלים שיהא פקדונו ביד אחר:
משום תנאי גיטין. נגעו בה שהבעל מקפיד שיטול הראשו החפץ מתחילה ממנה ואז ליהוי גיטא ואפי' כמ"ד שומר שמסר לשומר פטור הכא שאני:
מה נפק מביניהון. מאי ביניהו לענין טעמא דמתני':
קידם הבעל ונטלה. להחפץ ממנה איכא בינייהו דאין תימר משום תנאי גיטין יאות כלומר שפיר עדיין הקפדת הבעל קיים דלא עשאו שליח בגט זה אלא כשהוא יטול החפץ ממנה:
אין תימר. מטעם שאין רצוני כו' הרי אין פקדונו ביד אחר שכבר נטלו הימנה ויכול לשלח הגט ביד אחר:
אף בקידושין כן. בעיא היא אם נתן רשות לשליח לקדש לו אשה מהו שיכול זה לעשות שליח אחר:
מה בין גיטין. כלומר דמתמה הש"ס מאי קא מיבעיא לך וכי מה בין גיטין לקידושין וקאמר דלא היא דשאני קידושין שאין ביד כל אדם מצוי לקדש שצריך שיפייסנה ולדבר על לבה אם תתרצה והילכך אפשר שלא היה דעתו לעשות שליח אלא להראשון בלבד שמכירו ויודע בטיבו של זה אבל גיטין יד כולן שוה בהן למסור לה הגט. ולא איפשיט':

הלכה ו

מתני' **עושה ב"ד**. שליח ומשלחו:

שליח ב"ד אני. ומסתמא ב"ד עשו הדבר בהכשרו:

גמ' **לכן צריכה והוא שבא לארץ ישראל**. מתני' דקתני ואומר לפניהם בפ"נ ובפ"נ ומאי קמ"ל פשיטא אלא דלא תימא הואיל ועכשיו בא"י הוא ובא"י הוא עושה שליח שני יעשה כגיטי א"י וגיטי א"י כו' קמ"ל דצריך הואיל והראשון ממדה"י הביאו. א"נ על הא דצריך שליח השני לומר שליח ב"ד אני קאי דלא תימא הואיל ובא לא"י יעשה כגיטי א"י ואין צריך לומר כלום קמ"ל דאומר שליח ב"ד אני כדי שידעו שנעשה הדבר בהכשר:

חלה השליח. בעיא היא כלו' אם זה השליח השני חלה מהו אם יכול לעשות עוד שליח:

והורון ליה. ממתני' דקתני אין השליח האחרון ולא קתני שליח השני מכלל דשליח שליח משוי שליח:

וצריך למסור לו כל שליחותו. לשון שאילה הוא אם צריך הראשון למסור להשני כל השליחות שמסר לו הבעל וכגון שמסר לו הבעל שארי דברים בשליחותו:

מייתי לה דר' אבין בר כהנא מן הדא. כלומר שמביא ראיה לדבריו מדקתני אין השליח האחרון כו' אלא אומר שליח ב"ד אני ש"מ בהא סגי וא"צ לומר יותר דלא צריך לו למסור כל שליחותו:

חזר ביה ר' אבין בר כהנא מן הדא אין השליח צריך שיאמר בפ"נ ובפ"נ. כלומר דמעיקרא הוי דייק מסיפא אלא אומר שליח ב"ד אני וחזר בו דאדדייקת מסיפא דייק מרישא דקתני א"צ שיאמר בפ"נ ובפ"נ ולא ממעט אלא הא אבל אם מסר לו הבעל שליחות שאר דברים צריך שימסור לו כל שליחותו:

הלכה ז

מתני' **להיות מפרי' עליהן מחלקן**. כשיפרי' התרומה ימכרנה ויעכב הדמים לעצמו בשביל חובו שיש לו על הכהן וכן מעשר ראשון ומעשר עני בשביל החוב שיש לו על הלוי ועל העני והמעשרות יעכב ויאכל שהן מותרים לזרים מכיון שאין כאן גזל מתנות שכבר נתן דמיהן אלא שמפרי' ממעשר ראשון תרומת מעשר לכהן:

צריך ליטול רשות מן היורשים. שירשו מהם קרקע ועליהם מוטל לפרוע חוב אביהם צריך ליטול מהם רשות אם רוצים לפרוע חוב זה מתרומות ומעשרות הללו דשמא רוצים הם ליקח מתנותיהן ולפרוע חוב מורישם ממקום אחר:

אינו צריך ליטול רשות. דיש כח ביד ב"ד להטיל חוב זה על הכהונה והלויה לפי שתקנתם הוא שימצאו מעות להלואה:

גמ' **דר' יוסי היא**. מתני' דקתני מפרי' עליהן ואע"ג דלא אתי לידי כהן ולא זכה עדיין בתרומה זו שיקבלנה זה בחובו כר' יוסי אתייא:

דתנינן תמן. בבכורות גבי רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים אחד לו ואחד לכהן וס"ל לרבי מאיר דשלו חייב במתנות ממ"נ אי בכור הוא כלו לכהן ואי לאו בכור הוא חייב במתנות ור' יוסי פוטר דהואיל וחליפיו ביד כהן עשו שאינו זוכה כזוכה והוי ליה כאלו זכה בו הכהן והגיע לידו וכשנפל בו מום נתנו. לישראל ונמצא פטור מן המתנות דכבא מיד כהן לישראל חשבינן ליה וה"נ הוי כמטא ליד הכהן וזכה בו הואיל וכבר קיבל המעות ונמצא זה מקבל עכשיו בחובו ויצא ידי נתינה:

כלום אמר יוסי לא בקיים. מי דמי להא דהתם לא אמר ר' יוסי אלא בדבר שבעין הוא ושייך שפיר דעשו כזוכה אבל הכא שעדיין בעי למיזר' התבואה והיאך זכה הכהן בדבר שלא בא לעולם שיזכה לזה שיקבלנו בחובו לצאת בו ידי נתינה:

במכירי כהונה ולויה היא מתני'. הכא במאי עסקינן שהם מכיריו ואוהביו ואינו רגיל לתת תרומותיו ומעשרותיו אלא להם ואסחי להו שאר כהני דעתייהו והוי כמאן דמטי לידייהו דהני:

והא תנינן עני ויש מכר לעני. בתמיה דבעני לא שייך מכירו ואוהבו אלא לכל עני שיזדמן נותן לו:

אתא עובדא כו'. שאלו לפני ר' אימי כה"ג מאי הרי שהיה כהן או לוי חייב מעות לישראל בתחילה ואח"כ אמר לו הפרש עליהן המתנות מחלקי אם מהני:

ולא תנינן. אנן לא תנינן אלא בהלוהו מתחילה ע"מ כן בהא אמרינן דהוי כמטא לידיה הא לא הלוהו ע"מ כן אלא שאח"כ אמר לו להפריש מחלקו ולגבות בחובו אינו כלום שלא זכה לו בשעת הלואה:

חילי' דר' זירא. ראייתו של ר"ז מהאי ברייתא דתני בתוספתא דדמאי:

וכן בן לוי. רישא דתוספתא הכי איתא ישראל שקבל שדה מכהן אמר לו על מנת שהמעשרות שלי ארבע או חמש שנים מותר לעולם אסור שאין כהן עושה כהן וכן בן לוי שהיה חייב מעות לישראל לא יהא גובה מאחרי' ומפריש עליו שאין לוי עושה לוי. כלומר שאין לוי זה יכול לעשותו לישראל כמו לוי ולהגבות מעשרות באחרים בשביל חובו:

שלא אמר אלא לא יהא גובה ומפריש. לא אמרו אלא שלא יהא גובה מאחרים ומפרי' הא משלו מפרי' על החוב ואע"פ שלא הלוהו מתחילה ע"מ כן וכ"מ כר' זירא:

לית כאן אינו חושש. אהא דקתני במתני' אינו חושש שמא העשיר העני קאי וקאמר הש"ס דסמי מכאן הא דלא אמרו אינו חושש אלא שמא מת הכהן או הלוי דאף אם מתו יכול להפרי' עליהן בחזקת היורשין או בחזקת כל השבט שהקרוב להם ראוי ליורשן וכולן זוכין במתנות כהונה ולויה אבל במעשר עני חושש הוא שלא יעשיר העני ואז אינו יכול להפריש דשמא יורשיו לאו עניים הן כדלקמן:

ותני. בתוספתא כן המלוה מעות את העני להיות מפרי' עליו והעשיר אין מפרישין עליהן שאין מפרישין על האבוד שכיון שהעשיר העני כאבודין הן מעותיו שזה אינו יכול לגבות חובו ממנו מכיון שמתחילה הלוהו ע"מ שלא לפרוע וליטול מעשר עני אינו יכול והילכך צריך ליתן מעשר עני שלו לאחרי':

ביורשי כהונה ולוייה היא מתניתא. הא דקתני ואם מתו צריך ליטול רשות מן היורשין איורשי כהן ולוי קאי שצריך ליטול מהן רשות שמא יפרעו חוב אביהן ויעכבו המתנות לעצמן:

אבל ביורשי עני אין לעני נחלה. כלומר אין לעוני נחלה דלא שייך לומר ליטול רשות מן היורשין וכי נחלה לעוני שיהיו יורשיו ג"כ עניים וראוין למעשר עני דשמא עשירים הן:

לידי מדה זו. עניות וכהאי דאמר בפ' שואל לעולם יבקש אדם רחמים על עצמו שלא יבא לידי מדה זו כו' ואיידי דאיירי בהא מילתא מייתי להאי דבר קפרא א"נ דמייתי ראייה שאין עוני ירושה לדורות אלא גלגל הוא שחוזר בעולם:

הדא אמרה יכול הוא לחזור בו. כלומר ממתני' שמעינן דהלוה יכול לחזור בו אם ירצה לפרוע מעותיו מדקתני צריך ליטול רשות מן היורשין ואין המלוה יכול לומר לא נתתי מעותי מתחילה אלא ע"מ להפרי' עליהן. המלוה מהו שיחזור בו. אלא הא קא מיבעיא לן אם המלוה יכול לחזור בו ולומר תן לי מעותי ואיני רוצה להפרי' עליהן:

נישמעינה. לזה מן הברייתא דלעיל המלוה כו' וזכה העני שהעשיר עכשיו במה שבידו ואינו חייב לפרוע לו חובו שמתחלה ע"מ שלא לפרעו הלוהו וש"מ דאין המלוה יכול לחזור בו:

לית הדא פליגא על דרב. מתני' דקתני צריך ליטול רשות מן היורשין ואם נתנו רשות מהני וכי לא פליגא על רב היא דאמר ירושה כמשועבדין הויא כשם שאין מלוה בע"פ נגבית מן המשועבדין כך אינה נגבית מן היורשין ואם כן אין עליהן לפרוע חוב אביהן ורשות דידהו לא מהני מידי וקשיא מתני' לרב:

פתר לה. רב למתני' במלוה בשטר שהוא נגבית מן היורשין כשם שנגבית ממשועבדים:

רבי אבהו בשם רבי יוחנן. אפילו תימא במלוה בעדים ומשכחת לה שנגבית מן היורשין ובלבד שירשו קרקע דאז מוטל עליהן לפרוע חוב אביהן ומהני רשותא דידהו:
כהדא. מילתא באנפי נפשה היא כלו' מעשה כזה אירע אילו של בית ר' נחמיה הלוו מעות לציבור להפריש עליהן מעשר עני בשביל חלק העניים שבתוכן:
אתא עובדא קומי רבנן. ששאלו אם נחוש שמא העשירו כלן ואינם ראוין למעשר עני:
לית ציבור כוליה עתר כו'. כלומר כשם שאין הציבור כולו עניים דגמירי ציבורא לא מיעני כך אי איפשר שיהו כולם עשירים ואין אתם צריכין לחוש שמא אין כאן עני:

הלכה ח

מתני' **המניח פירות להיות מפריש עליהן כו**'. סומך על אלו ואוכל טבלים אחרים שיש לו ואומר הרי תרומתי באותן פירות שהקציתי לכך:
ואם אבדו. הלך לבדקן ומצאן שאבדו:
ה"ז חושש. לאותן טבלים שתקן בהבטחתן של אלו ואם לא אכלן צריך להפרי' מהן שמא כשאמר הרי תרומה בעירות שהקצתי כבר היו אבודין:
מעת לעת. של בדיקה בשבדק ומצאן אבודין חושש שמא מאתמול בעת הזאת אבדו ואם עשאן מעשר תוך מעת לעת על פירות אחרי' צריך להפרי' עליהן מספק וטפי מהכי לא אחמור רבנן למיחש אלא סומכין אחזקה:
בג' פרקים בודקין את היין. שהניחו להיות מפרי' עליו צריך לבדקו שמא החמיץ ואין תורמין מן החומץ על היין:
בקדים של מוצאי החג. כשמנשבת רוח קדים במוצאי החג:
ובהוצא' סמדר. כתום פרח וענביו נראין באשכול כסדרן:
ובשעת כניסת המים לבוסר. כשהן כפול הלבן נקראין בוסר וכשהלחלוחית נכנסה וגדילה בתוכו שיכול לעצור מהן כל שהוא היינו כניסת המים פי' אחר היו כותשין הענבים כשהן בוסר ונותני' לתוכן מים ועושים חומץ לטבול והלכה כר' יהודה:
גמ' **זאת אומרת**. מדקתני ה"ז חושש מעת לעת ולא קאמר עד מעת לעת דהוי משמע דחושש הוא כל הימים למפרע משעת בדיקה עד מעת לעת של הנחה שמע מינה שאין לך מקולקל מעת לעת אלא יום האחרון בלבד משעת בדיקה הוא דחוששין מעת לעת ותו לא:
ר' יוחנן אומר אין לך מתוקן מעת לעת אלא יום ראשון בלבד. משעת הנחה מעת לעת הוא דמחזקינן להו בחזקת קיימין ומכאן ואילך חוששין:

דתנינן תמן. כהא דתנינן במקואות מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות עד שיודע שטבל כראוי וה"נ כל הימים למפרע חוששין עד מעת לעת של הנחה:

זו להוציא מדברי ר' אלעזר. ממתניתין דמקואות לאו ראיה דלא אתיא כר"א דמתני' דהכא דהא קתני ה"ז חושש מעת לעת ונהי דמפרשת עד מעת לעת של הנחה קאמר והא התם לעולם חוששין ואפילו במעת לעת הראשון אלא ש"מ מתני' דמקואות כחכמים אתייא דחלוקין על דברי ר"א:

תמן תנינן. פ"ז דדמאי הלוקח יין מבין הכותים קודם שגזרו על יינן והכותים חשודים על הכל על התרומה ועל המעשרות והלוקח מהן צריך לעשר ודאי ואם הוא ע"ש בין השמשות שאי אפשר להפרי' דתנן ספק חשיכה אין מעשרין את הודאי אומר שני לוגין שאני עתיד להפרי' הרי הן תרומה בתוכו עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני דעל קריאת השם בלבד לא גזרו בין השמשות ומיחל. מתחיל ושותה מיד ולאחר השבת יוציא מן הנוד ההוא כדי שיעור תרומה ומעשרות:

תני. ותני עלה בתוספתא שם רבי יוסי ור"ש אוסרין שמא תבקע הנוד כו':

והדא מתני'. דהכא דקתני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש לכלום דלא כר' יוסי ור"ש:

אמר ר"ז. שאני התם דלמפרע נתקלקלה שלא היתה לה חזקת תרומה שהרי לא הופרשה מעולם אבל הכא מכאן ואילך נתקלקלו ואפילו לרבנן דפליגי עלי' דר"א וסברי שאם מצא שאבדו למפרע חושש הוא על הכל מיהת מה שאכל בחזקת מתוקן הוא שהרי הוברר התרומה בשעה שהפרישה:

יין מגיתו. הוא תירוש ואם הניחו להיות מפריש עליו תרומה:

עד ארבעים יום. ומכאן ואילך חוששין שמא נתקלקל:

עד הפרק. של אחד מג' פרקים המוזכרים במשנה שבהן בודקין את היין:

אשכחת אמר. נמצאת למד קולא וחומרא לר"י וכן לרבנן. והגי' נשתבשה בכאן וה"ג קולא על ר' יודה שאם באו ארבעים יום ולא בא עד הפרק תורם וחומרת שאם בא הפרק ולא באו ארבעים יום אינו תורם קולא על דרבנין שאם בא הפרק ולא באו ארבעים יום תורם וחומרת שאם באו ארבעי' יום ולא בא הפרק אינו תורם. לרבנן בארבעים יום תלי' מילתא ומשעברו צריך לבדוק ולר"י בפרק תליא מילתא:

למפריעו הוא נעשה חומץ. וחוששין כל ג' ימים למפרע שמא חומץ היה או דילמא אין חוששין אלא מכאן ולהבא:

מה נפק ביניהון. כלומר דמפר' למאי נ"מ קא מיבעיא ליה לענין דיעבד שאם עבר ותרם באותן ג' ימים וה"ג אין תימר למפרע נעשה חומץ אין תרומתו תרומה אין תימר מכאן ולהבא תרומתו תרומה ולא איפשיטא:

בדק חבית להיות מפרי' עליה והולך. שסומך עליה לשתות משאר חביות ונותן עיניו בזו להפריש ממנה תרומה עליהן שהתרומה ניטלת במחשבה ולאחר זמן בא ומצאה חומץ:

ג' ימים הראשונים. לאחר בדיקה הראשונה שמצאה בחזקתה ודאי יין הויא ואם אמר הרי זו תרומה על אלו הסמוכין לה בחזקת מתוקנים הן:

ואחרונים. ג' ימים אחרונים שהם קודם בדיקה אחרונה שמצאה חומץ ודאי חומץ ואינה תרומה כלל:

והאמצעים. ימים שבנתיים ספק ותרומה היא ויחזור ויתרום:

אני שמעתיה מריב"ל. גם אני שמעתי כן ממנו אבל ר' יוחנן לא אמר כן אלא מג' ימים הראשונים ואילך ספק ואפי' ג' ימים אחרונים:

מה ופליג ספק. כלומר דהש"ס שואל אם פליגי בספק ובמאי פליגי ומפרש דלא פליגי:

מה דאמר ר' יוחנן בשמצאו חומץ דיהא. חלש ואינו חזק כ"כ והילכך ג' ימים אחרונים נמי בספק הן דשמא עכשיו החמיץ:

מה דאמר ר' יהושע בן לוי. שלשה ימים אחרונים ודאי חומץ בשמצאו חומץ ברור וחזק דמסתמא כבר עברו שלשה ימים משהחמיץ דבבציר משלשה ימים משהחמיץ לא היה נעשה חומץ חזק וברור:

ואתייא איליין פלוגתא. דרבי יהושע בן לוי ור"י כמו דפליגי במחט והיינו דיעה אחריתא דלא ס"ל לחלק כדמחלק לה סתמא דהש"ס:

דתנינן תמן. במסכת טהרות מחט שנמצאת חלוד' שמעכבת את התפירה. שחלודה נמי מטהרה מטומאתה כמו שבירתה:

טהורה. ולא חיישינן שמא כשהיתה שלימה נטמאת וכשיתקנוה תחזור לטומאתה הישנה כדין כלי מתכות שכל הטומאות כשעת מציאתן ואם טהורות טהורות:

תני. עלה הניח' שיפה חלקה ויפה ובא לאחר זמן ומצאה חלודה:

שלשה ימי' הראשוני'. אחר שהניחה שיפה ודאי טמאה וכל הטהרות שנעשו על גבה טמאות אחרוני' ודאי טהורה:

אמר רבי אבהו. כן אמר רבי יהושע בן לוי אבל ר"י כו' כדלעיל:

כל שנה ושנה הוא בודק. אותן ג' פרקים שאמרו בודקין את היין אם בכל שנה צריך לבדוק או אחת לשלש שנים ושיעור דג' שנים משום דלקמן נקט:

נישמעינה. לזה מהברייתא דקתני המוכר יין לחבירו סתם חייב באחריותו. המוכר חייב באחריות אם החמיץ עד החג ומייריי שמכרו לשנה וכן הוא בהדיא בהאי תלמודא פרק המוכר פירות ומשעבר החג שוב אינו חייב באחריות לפי שדרכו להחמיץ בקדים של מוצאי החג אלמא בכל שנה ושנה הוא צריך לבדוק:

אמר רבי יודה תיפתר. המתני' באילן בני גליל דאינון קטפין בתר קדמיתא דחג כלומר שהן מקטפין כרמיהן אחר קדים של מוצאי החג והילכך כשמוכר לו לשנה והיינו אחר החג חייב באחריותו עד החג ותו לא ולית ש"מ כלום מהכא ועדיין תיבעי אם בכל שנה הוא בודק או לא:

הכי גרסינן ויידא כו' כמו שהוא שם:

ויידא אמרה. ומהיכן שמענו זה מהאי מתני' דקתני התם המוכר יין ישן לחבירו נותן לו משל אשתקד ואם אמר לו מיושן נותן לו של ג' שנים:

נימר משום הדא מטעומיתה. כלומר דמסיק הפשיטות ומפרש דמשום הבדיקה זו אמרו שצריך לבדוק ולטעום בימות החג אם יפה הוא כדמסיק:

הדא אמרה דמתיישן חייב באחריותו שתי שנים. כלומר מדאמרו מיושן של שלש שנים ומשמע ג' שנים שלמות וכגון אם עמד בשנה שלישית בימות החג ואמר לו מיושן אני מוכר לך צריך להעמיד לו עד החג בשנה הבאה והיינו דקאמ' חייב באחריותו שתי שנים מפני שצריך לבדוק בחג הזה שהוא עומד בו ובכל השנה עד לאחר החג הבא:

הדא אמרה מתיישן חייב באחריותו עד החג. והיינו נמי דאמרן אם אמר מתיישן והיינו מיושן חייב באחריות עד החג שיבא וחג דנקט מפני שהוא זמן הבציר וש"מ מזה שבכל שנה ושנה הוא בודק והכא ליכא למידחי כדלעיל דהא בשל שלש שנים קאמר חייב באחריות עד החג:

כיצד היא בודק. אם יש לו כמה חביות אם צריך לבדוק ולטעום מכל אחת:

בודק חבית אחת. ואם היא יפה שוב אינו בודק:

וכולן תלויות בה. בתמיה שמא שארי החביות אינן יפות:

כל אחת ואחת הוא בודק. גרסינן וכן הוא שם כלומר אלא שבודק את כלן:

ואינן מחמיצות. וכי אינן מחמיצות אם פותח הוא כל החביות לבדקן:

אמר רבי שמי. יש בני אדם שמכין על החבית מבחוץ ומקול המכה מרגישין הן מה יש בה מבפנים אם היין יפה הוא וכך הוא בודק:

סליק פריקא בס"ד

פרק ד

הלכה א

מתני' **השולח גט לאשתו והגיע בשליח**. שלא היה מתכוין לרדוף אחריו להשיגו אלא שנשתהא השליח בדרך והי' לו לזה דרך לשם וראהו וביטל הגט אפ"ה בטל ולא אמרינן לצעורא בעלמא מכוין שאם בדעתו לבטלו היה רודף אחריו:

או ששלח אחריו שליח. מהו דתימא לא אלימא שליחותי' דבתרי' משליחותא דקמא דליבטליה קמ"ל:

קדם אצל אשתו. קמ"ל אפי' לדידה נמי לא אמרי' לצעורא בעלמא קא מכוין ואפי' לשליח דלא איפכת ליה כי טרח לא אמרי' לצעורה מכוון:

אינו יכול לבטלו. הא קמ"ל דאע"ג דחזינן דמהדר עלי' מעיקרא לבטוליה לא אמרי' אגלאי מילתא למפרע דבטולי בטלי':

גמ' **הדא פליגא על ר' יוחנן**. מתני' דקתני הגיע בשליח כו' דמשמע דוקא לשליחות הוא דיכול לבטל בדיבו' זה אבל הגט גופיה לא בטיל ואם חזר ונמלך ורוצה לגרש חוזר ומגרש בו פליגא על ר' יוחנן:

דר' יוחנן אמר. בפ' עשרה יוחסין גבי האשה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה והלכה וקידש' את עצמה. וכדמפרשינן התם שאע"פ שלא קידשה את עצמה יכולה לחזור בה דאדם מבטל שליחותו בדברים דאתי דיבור ומבטל דיבור ולדידיה גט גופיה נמי יהא בטל:

פתר לה. ר"י היינו טעמא דמתני' דהגט אינו בטל משום חומר הוא בעריות ואע"ג דבקידושין בטל התם דיבור ודיבור הוא אבל הכא בגט חשיב מעש' ולא אתי דיבור ומבטל מעשה:

ואין השליח עולה משום שנים. דבעינן שנים מלבד השליח כדי שיהו עם השליח שלשה דבקיום שטרות ב"ד של ג' בעי והשליח מצטרף לב"ד:

הלך השליח. שליח השני של הבעל ששלח לבטל את הגט צריך לבטלו בפני שנים:

והשליח עולה משם שנים. דבביטול הגט אין צריך לישא וליתן בדבר ובשנים סגי להו:

הלך. הבעל לבטל את הגט:

ואשכחי' באיסטרט'. מצאו להשליח על הדרך וא"ל ההוא גיטא דיהבת לה אם נתת לה כבר את הגט והשיב השליח יכילי לה לשון הגעה כלומר שכבר הגעתי לה הגט א"נ יבילי לה:

מי מישתעי שמע נפל מיניה. ובעוד שהוא מדבר עמו שמע שהגט נפל ממנו וא"ל לא כך אמרת לי נתתי לה הגט והשיב השלי' כן הוא שכבר נתתי לידה והיא החזירה לידי ואמרה יהא לפקדון בידך:

מה. ובעי הש"ס בכה"ג מאי מי נימא מאח' שהיה ביד השליח לגרש נאמן הוא במה שאומר ושוב אין הבעל יכול לבטל דהגיע הגט לידה או דילמא מאחר שנמצא הגט עכשיו בידו אינו נאמן לומר שכבר נתן לה והוא החזירה לידו ויכול לבטל השליחית ולא איפשיטא:

חלה השליח. זה השליח ששלחו הבעל לבטל הגט חלה מהו אם יכול לעשות שליח אחר או לא:

מה את עבד ליה כגיטין כקידושין. למאי תדמי ליה אם לשליח הגט דתנן בפרק דלעיל חלה ה"ז משלחו ביד אחר וכדמפרש התם טעמ' דביד כל אדם מצוי לגרש וה"נ שליח השני נמי יכול לבטל או דילמא כקידושין מדמינן לה וכדאמרינן שם שאין שליח קידושין יכול לעשות שליח אחר לפי שאין ביד כל אדם מצוי לקד' וה"נ לא יכול לעשות שליח אחר דשמא הבעל הקפיד לעשותו שליח שהוא יכול לפייסה שתחזור בה ויבטל הגט ולא לאחר ולא איפשיטא:

הלכה ב

מתני' **בראשונה**. לא היה מבטלו לא בפני השליח ולא בפני האשה אלא במקום שהיה עומד היה מבטלו בפני שלשה:

מפני תיקון העולם. שהשליח שאינו יודע בדבר מוליכו לה והיא נשאת בו:

בראשונה היה משנה שמו ושמה. כשהיו לו שני שמות א' כאן וא' במדינת הים היה מגרשה בשם הנוהג במקום כתיבת הגט ולא היה מקפיד לכתוב את שניהם:

מפני תיקון העולם. שלא יוציאו לעז על בניה מן השני לומר לא גירשה בעלה שאין זה שמו:

גמ' **לית הדא פליגא**. וכי לא פליגא המתני' דקתני היה מבטל להגט על ר"ל דפליג על ר' יוחנן ואמר דאין אדם מבטל שליחותו בדברים דלא אתי דיבור ומבטל דיבור:

פתר לה. ר"ל שאני מתני' דבב"ד מיירי שכחן מרובה ולפיכך היה יכול לבטלו:

שלא תבא לידי ממזירות. שאינה יודעת שביטלו ונישאת בגט זה ונמצאו בניה ממזרין:

ואמרין. ואית דאמרין בשם ר"ל דהיינו מפני תיקון העולם שלא תהא יושבת עגונה ומפרש ואזיל:

סבורה שביטל. דהיא תחוש שמא ביטל הגט ובאמת לא ביטל ונמצאת יושבת עגונה:

ומ"ד כו'. שלפעמים תסבור שהוא ביטל כו':
סבורה שביטל והוא לא ביטל ובא כו'. כמו א"נ הוא כלומר דלפעמים משכחת לה גם בסבורה שביטל שתבא לידי ממזרות כגון אם בא אחר וקידשה שתופסין בה קידושין שהרי לא ביטל והיא סבורה שביטל ולא תפסו בה קידושין והיא ממתנת עד שימות בעלה והולכת ונשאת לאחר:
סלקית לשיירא. לחבורה של בני אדם:
אפי' כמ"ד כו'. כלומר שלא תטעה לפרש דמ"ד מפני תקנת עגונה ס"ל דמבטלו בפני ג' והילכך ליכא חשש ממזרות דאית להו קלא אלא דס"ל נמי דמבטלו בפני שנים לית להו קלא ואיכא נמי חשש ממזרות אלא דאיהו קאמר דלפעמים איכא נמי מפני תקנת עגונות דשמא תסבור שביטל:
עבר וביטלו. לאחר תקנת ר"ג מאי:
נשמעינה. לזה דפלוגתא דתנאי היא כדתני בתוספתא:
ולא להוסיף על תנאו. אם היה בו איזה תנאי:
יאות אמר רשב"ג. דא"כ מה כח ב"ד של ר"ג יפה ומ"ט דרבי:
דבר תורה הוא שיבטל. מן התורה ודאי ביטולו אלא שהן אמרו שלכתחילה לא יבטל שלא בפניו ודבריהן עוקרין ד"ת בתמיה והילכך קאמר רבי דבדיעבד מוקמינן אדאוריית' דמשום מה כח ב"ד יפה לא שרינן אשת איש לעלמא:
וכי זיתים על שמן וענבים על היין לא תורה הוא שיתרום. שהרי מן התורה ודאי תרומה היא ואפי' מן הרע על היפה אמרינן דמדאורייתא תרומתו תרומה כדר' אילעי בפ' האשה רבה:
והן אמרו שלא יתרום מפני גזל השבט. אלא שחכמים אמרו שלא יתרום כדתנן בפ"א דתרומות אין תורמין זיתים על השמן כו' מפני שגוזל לכהן ולא עוד אלא שאמרו אפי' בדיעבד אין תרומתו תרום' כדאמרי ב"ה התם אלמא דדבריהן עוקרין דברי תורה:
באגדה דסבך מאי דייק לן. בהגדת דבריו של זקנך רבי שהוא זקנו של רבי יהודה נשיאה מי מדייק לני להגיד טעם דבריו:
הגע עצמך. טעמא דמתני' מפרש שאם אינו כותב וכל שם שיש לי הגע עצמך שהיה שמו ראובן במקום אחד ואפיק שמיה שמעון במקום אחר והיאך יכול לגרש שם לפיכך צריך לכתוב אני פלוני וכל שם שיש לי:

יותר מכאן אמרו היו לו כו'. וכתב זה השם שביהודה לגרש אשתו שבגליל אינה מגורשת אף על פי שהכתיבה היה ביהודה הואיל והנתינה בגליל וצריך להזכיר שם מקום הנתינה והיינו יותר מכאן ממתני' דלא שמענו אלא בכותב במקום שיש לו שם אחר:

מתניתא. האי תוספתא שהוזכרה דוקא שהיה מיהודה וכתב כאן לגרש אשתו שבגליל או איפכא אבל אם כתב לגרש באותו מקום שהוא שם אע"פ שיש לו שם אחר במקום אחר ה"ז מגורשת הואיל והכתיבה והנתינה במקום אחד:

ר' אילי אומר. אף על פי כן לכתחילה צריך לכתוב אני פ' שמיהודה עם כל שם שיש לי בגליל הואיל והוחזק כאן בשני שמות צריך להזכיר גם שם מקום הנתינה:

אם היה שרוי במקום אחר. שלא ביהודה ולא בגליל:

מגרש לאיזה שירצה. באיזה שם שירצה מכיון דלא הוחזק שם בשני שמות:

הדא דאת אמר. דבמקום שלא הוחזק מגרש באיזה שם שירצה:

לשעבר. בדיעבד כשר הוא אבל לכתחילה צריך למיעבד כהדא דר' אילי ולכתוב עם כל שם שיש לי ביהודה ובגליל:

אם יצא לו שם במקום אחר. שם שלישי צריך להזכיר שלשתן וקמ"ל. שאע"פ שהוא עכשיו במקום שלא הוחזק אלא באותו שם ע"מ לכתחילה צריך להזכיר כל שמות שיש לו אע"ג דלא הוחזק שם באלו:

תמן תנינן. בפ' גט פשוט:

צריך שיהא מכיר את שניהן. כלומר דמפרש הא דקתני ובלבד שיהא מכירן לא תימא דאגט לאיש ואשובר לאשה קאי אלא אף בגט צריך שיכיר שניהן האיש והאשה וכן בשובר ושיהא מכירן אתרווייהו קאי:

ר' לא. פליג צריך שיהא מכיר כו' כלו' לא צריך שיהא מכיר אלא האיש בגט שלא יבא לרמות ולשנות שמו כדי להגבו' לשום אשה כתובתה כדתנן הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה אבל האשה בגט לא צריך וכן בשוב' אינו צריך להכיר אלא האשה שלא תרמה לשנות שמה וליתן לאיש שגירש את אשתו ותפסיד כתובתה על ידה:

הגע עצמך. לר' לא פריך דאין צריך שיכיר האשה בגט וא"כ ניחוש שמא הביא אשה אחרת וגירש אותה והיא תלך ותנשא בגט זה:

א"ל. להא לא חיישינן דכשתבא האשה להנשא בגט זה שיילינן לעדים ואינה נשאת אלא לכשיבאו העדים ויעידו ששם האיש הנכתב בגט זהו בעלה שגירשה ואם העדים אומרים אין זה בעלה לא תנשא:

ולא כן אמר ר"ל עדים החתומין על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד. ושוב אינם נאמנים לחזור מעדותן ולמה נאמין להם כשיאמרו לא זהו בעלה:

תמן. ומשני היכא אמר ר"ל כשרוצין להכחי' עדותן ואומרים לא חתמנו כל עיקר בהא אינם נאמנים דכמי שנחקרה עדותן בב"ד דמי אבל הכא שמעידין על זה חתמנו וע"ז לא בהא ודאי נאמנין הן:

מתני' פליגא על ר' אבא. דאמר צריך שיכיר שניהן והא קתני בראשונה כו' ואם במכירה גם לאשה בזה צריך לשנות את שמותם כלומר בזה היאך יכולין לשנות שמותיהן והא מכירן ואמאי חששו לתקן שיהיו כותבין וכל שם:

אית בר נש. כלומר הא לא קשיא שיש הרבה בני אדם שמכירים אותם בפניהם כשרואין אותם ולא נודע שמותם ומשום זה עדיין יכולין לשנות שמותן:

מתני' פליגא על ר' אילי. דהוא ר' לא דאמר אין צריך שיכיר האשה בגט ואמאי קתני במתני' התקין כו' אשה פלונית וכל שם שיש לה אלמא דחששו גם לאשה:

מתני' במגרש בעל כורחו. כלומר בעל כרחה וחששו שלא תשנה שמה בשם אחרת ולא בשבילה נכתב הגט ומה דאמר ר' אילי מרצונה ואין חוששין שתשנה. א"נ בעל כורחו ממש ובהני גיטין שכופין אותו וחששו שלא ישנה הוא שמה:

ואית דבעי מימר. דהכי משנינן מתני' במגרש במקומות אחרים והילכך צריך שיכירו שניהן והא דר' אילי במגרש במקומה ואין חוששין אבל האיש צריך שיכירו כדלעיל:

כהדא. אהא דמייתי לעיל והבעל נותן שכר קאי:

דושו. שם האיש אחיו של דודו היה מגרש את אשתו יאמרו חכמים היא תתן שכר הסופר:

במוחלת לו כתובתה. הא דתנינן הבעל נותן שכר במוחלת לו הכתובה וכולה הנאה דידיה הוא ולפיכך הוא נותן שכר:

הלכה ג

מתני' **אין אלמנה נפרעת**. כתובתה מנכסי יתומים אלא בשבועה שלא נתקבלה כלום כדין כל הבא ליפרע מנכסי יתומים דהוא בשבועה:

נמנעו מלהשביעה. שמפני שהיא טורחת לפני היתומים מורה התירא לעצמה לישבע שלא לקחה כלום ואע"פ שלקחה דבר מועט סבורה שבשכר שטרחה נוטלתו ואינו מפרעון כתובתה ולפיכך נמנעו מלהשביע' והיתה מפסדת כתובת':

התקין ר"ג שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו. כגון קונם מיני מזונות אלו עלי אם נהניתי מכתובתי ולא חשודה לעבור על נדרה ואפי' תעבור אין ענשן של נדרים חמור כ"כ כענשן של שבועות שנפרעין ממנו ומן כל העולם:

וגובה כתובתה. ואם נשאת לאחר קודם שהדירוה היתומים על כתובתה ואם ידירוה אחר שנשאת חיישינן שמא יפר לה בעלה כיצד יעשו משביעין אותה חוץ לב"ד שבועה דרבנן שאין ענשה מרובה ונוטלת כתובתה אחר שנשאת וכשבאת לגבות כתובתה קודם שתנשא לאחר הרשות ביד היתומים רצו משביעין אותה חוץ לב"ד או מדירים אותה בב"ד:

והעדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם. אתרווייהו קאי גבי אלמנה שתהא נודרת ליורשים כל מה שירצו מפני תיקון העולם שיהיו הנשים נשאות לבעליהן ולא תדאגנה להפסיד כתובתן וגבי העדי' חותמין על הגט מפני תיקון העולם דהואיל ועדי מסירה כרתי שהעדים שנמסר בפניהם הגט לאשה הם עיקר הגירושין לא היה צריך שיחתמו העדים בגט אלא מפני תיקון העולם דחיישינן שמא ימות אחד מן העדים שנמסר הגט בפניהם ונמצא הגט שבידה בלא עדים כחספא בעלמא:

הלל התקין פרוזבול. כשראה את העם שנמנעו מלהלוות זה את זה ועוברין על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל עמד והתקין פרוזבול וזה גופו של פרוזבול מוסר אני לכם פ' ופ' דיינים שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה ואז אינו משמט:

גמ' **וקוברות את בניהם דכתיב לשוא הכיתי את בניכם**. על עסקי שוא והילכך התקינו שתהא נודרת:

ועוד שאימת נדרים עליהן יותר מן השבועות. מפני שאוסרת דבר מה עליה ואע"פ שבאמת שבועו' חמורין יותר:

אם נשבעה נשבעה. וגובה כתובתה:

אפילו קלוסיתה דעל רישך. כיפה שעל ראשך שלי היא דקסבר רב אלמנה שמין כל מה שעליה לפרעון כתובתה:

זכת בכלים שעליה. ואין שמין לה בכתובתה:

מתני'. דערכין מסייע ליה לשמואל דקתני התם אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין לו בכסו' אשתו אלמא בגדיה שלה הן. והתם מסיק דאפ"ה הלכתא כרב דלא אקני לה אלא כל זמן שהיא תחתיו:

מפני מה התקינו זמן בגט. כדתנן בפ"ב הלכה ב' ושם מבואר וע"ש ואיידי דאירי במילי דרב הונא נקט לה הכא:

קשיתא קימי רב יעקב. אהא דתנן הלל התקין פרוזבול קאי הניח' כמ"ד מעשרות מדבריהן בזמן בית שני ופלוגתא היא בשביעית פ"ו דלחד מ"ד מעשרות מדבריהן ושמיט' ויובל נמי מדבריהן וחד מ"ד ס"ל דשניהן מד"ת ואיכא למ"ד שאינם תלוין זה בזה כדלקמן ולמ"ד התם מעשרות ושמיטה ויובל בבית שני מד"ת קשיא והיאך הילל מתקין על דבר תורה שהוא היה בבית שני ואם מן התורה שביעת משמט וכי אתא הילל ותיקן לעבור על ד"ת:

אמר רבי יוסי וכי כו'. כלומר דרבי יוסי מתמה על הא דאמר למ"ד מעשרות מדבריהן ניחא וכי מה שייך שמיטת כספים למעשרות שהרי משגלו לבבל לא נפטרו אלא ממצות התלויות בארץ ואם אח"כ כשחזרו קיבלו מאליהן המעשרות הרי מדבריהן הוא אבל השמטת כספים שהיא חובת הגוף נוהג בין בארץ בין בח"ל ולעולם מן התורה הן:

חזר רבי יוסי ואמר דלא הוא דאין השמטת כספים נוהגת בחוצה לארץ מדברי תורה אלא בזמן שהשמטת קרקע נוהגת בארץ מדברי תורה דכתיב וזה דבר השמיטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר השמטת קרקע והשמטת כספים:

בשעה שהשמיט'. השמטת קרקע נוהגת בארץ כו' וא"כ למ"ד דבבית שני קיבלו מאליהן כל שהוא חובת הקרקע ולאו מד"ת השמטת כספים אינה נוהגת ג"כ אלא מדבריהן:

תמן. מן תמן קמא עד תמן בתרא ל"ג ויתור ל' הוא וכן ליתא להא בשביעית שם:

תמן. בבבל אמרין שאפי' למ"ד מעשרו' בבית שני מד"ת מודה בשמיט' שהיא מדבריהן שאינו נוהג אלא בשעה שהיובל נוהג כדדריש רבי וזה דבר השמיט' כו':

אימתי פסקו היובלות. וקאמר דכתיב לכל יושביה בזמן שיושבין עליה ישראל ולא בזמן שגלו מתוכה:

היו עליה והיו מעורבבין כו' ת"ל יושביה. בזמן שהן מיושבין כתקנן ולא בזמן שהן מעורבבין ואינם ניכרין כל שבט ושבט בפני עצמו:

לכל יושביה. מלכל דרשינן בזמן שכל יושביה עליה ולא מקצתן נמצאת אומר משגלו שבט ראובן וגד וחצי שבט מנשה שבעבר הירדן בטלו היובלות שאין כל יושביה עליה ואפי' בבית ראשון לא היה היובל נוהג משגלו אלו השבטים:

הלכה ד

מתני' **עבד**. כנעני שנשבה ופדאוהו ישראלים אחרים:

ישתעבד. מפרש בגמרא:

אפותיקי. פה תהא קאי מזה תגבה חובך וכגון שעשאו אפותיקי מפור' שא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזה דאי באפותיקי סתם היאך שייך לומר בדברי רשב"ג המשחרר כותב למה ליה דליכתוב השתא הא כתוב וקאי דהא משתעבדי ליה כולהו נכסי:

ושיחררו. בגמרא מפרש מי שחררו. וכולה מתני' מפרשינן בגמרא לפי המסקנא:

גמ' **בדין היה שאפי' לשם עבד לא ישתעבד**. ה"פ דהאי סוגיא דר' אבהו ור' אילא לא פליגי באוקמתא דמתני' אלא בפירושא ותרווייהו מוקי למתני' בלפני יאוש שעדיין לא נתייאש רבו הראשון ממנו ור' אבהו מפרש ישתעבד דקאמר לרבו שני הוא כדמפרש ואזיל:

בדין היה. שאפי' אם פדאו לשם עבד לא ישתעבד לו דהא לפני יאוש הוה:

שלא יהא העבד מבריח עצמו מן שבויין. כלומר שלא יפיל עצמו לגייסי' ויצפה שיבריח עצמו אח"כ מן השבויין ויפקיע עצמו מיד רבו לפי שהוא יודע שרבו לא יפדה אותו מחמת חסרון דמים או מטעם אחר ואם יארע שבין כך עד שלא יוכל להבריח יפדהו אחרים שוב לא ישתעבד ולפיכך אמרו חכמים ישתעבד לשני:

מתניתא אמרה כן. מברייתא דתני בתוספתא שמעינן כן דלפני יאוש מיירי וישתעב' לרבו שני:

רבו נותן את דמיו. הכי קתני התם לשם עבד ישתעבד ורבו נותן דמיו לשם בן חורין לא ישתעבד ואין רבו נותן דמיו:

ומשחררו. ל"ג התם ולפי גי' הספר ה"ק אם רוצה אח"כ לשחרר משחררו שהרי היא נותן דמיו לשני וחוזר לו:

לא אמר אלא רבו. מדקאמר רבו נותן דמיו משמע אבל אחר לא יכול ליתן דמיו לזה ולהחזיקו לעבדו וש"מ דלפני יאוש מיירי וישתעבד לשני עד שיחזיר לו ראשון את דמיו:

ר' אילא. מוקי נמי למתני' בלפני יאוש אלא דמפרש ישתעבד לרבו ראשון הוא דהא אכתי לא מייאש מניה בדין היה שאפי' אם פדאו זה לשם בן חורין ישתעבד לראשון:

שלא להוציא לוזה על בני חורין. דכיון שפדאו זה לשם בן חורין ויצא עליו קול בן חורין ואתה מוציא לעז עליו שישתעבד לראשון תו מימנעי ולא פרקי:

א"ר יוסי א"כ. בניחותא כלומר לפי דבריך היינו נמי דמסיים בתוספתא רשב"ג אומר בין כך כו' שכשם שישראל מצווין כו' דס"ל לעולם ישתעבד לראשון ולא חיישינן דילמא ממנעי ולא פרקי לפי שמצוה לפדות את העבדים כשם שהוא מצוה לפדות בן חורין:

אהן תנייא קדמייא. והאי ת"ק דמחלק בין פדאו לשם עבד או לשם ב"ח משום דסבר אין מצוה לפדות את העבדים והילכך חייש דאתי למימנע למיפרק והיינו כרבי אילא דכולה מתני' מיתפרשא לרבו ראשון בין אליבא דת"ק בין אליבא דרשב"ג:

המתייאש בעבדו. שאמר נתייאשתי ממנו ולשון הפקר הוא:

יפה לימדני ריב"ל. שצריך גט שיחרור דכלום למדו גט שיחרור לא מאשה דגמרינן ג"ש לה לה וכתב ונתן לה או חופשה לא ניתן לה מה אשה בשטר אף עבד נמי בשטר ומה אשה אינה יוצאה משום יאוש אלא שצריכה גט אף עבד כן:

אין רבו רשאי לשעבדו. אם הוא לאחר יאוש וכופין אותו לכתוב לו גט שיחרור:

ואינו רשאי. כלומר שאינו מחויב דס"ל המפקיר עבדו א"צ גט שיחרור דס"ל כשמואל בבבלי דף ל"ח דדריש מדכתיב וכל עבד איש וגו' עבד איש ולא עבד אשה אלא כל עבד שיש לו רשות לרבו עליו קרוי עבד שאין לו רשות לרבו עליו אין קרוי עבד וההיא דרשה מפקא לה לג"ש דלעיל:

כ"ע אמרין דהוא צריך. גט שיחרור מג"ש ואת אמרת א"צ:

שמא אינו מעכב. כלומר ואי משום קרא דכל עבד איש שמא להההיא דרשה איצטריך דכל שאינו תחת רשות רבו אינו מעכבו מלאכול פסחו אם אינו נימול כהדא כו':

יוצא בהן לחירות. דיוצא בשן ועין ואינו נותן לו כלום בשביל השני הואיל ונעשה כאחת:

ונותן לו דמים בשניה. שכבר יצא לחירות בראשונה וכמו שסימא בן חורין הוא:

כמאן דאמר א"צ לכתוב לו גט שיחרור. פלוגתא דתנאי היא בפרק קמא דקידושין היוצא בשן ועין אם צריך גט שיחרור ולמ"ד א"צ ניחא דהוי כבן חורין ממש וצריך לשלם לו בשניה:

ברם כמ"ד צריך לכתוב לו גט שיחרור. וזה שהוא מעוכב עדיין גט שיחרור כעבדו הוא ואת אומר משלם לו בתמיה אלא דלא אתיא כהאי מ"ד:

אין לי. היוצא לחירות אלא היוצא בשן ועין:

בכיפה כו'. מיני תכשיטין הן ורוקמין עליהן צורת אותיות ומנין שאם רקם עליהן שטר שיחרור שהוא יוצא בהן:

ובתרות של מלכים. שמציין עליהן לשלחן לחירות:

ישלחנו מכל מקום. מדלא כתיב ישלחו:

בניו. של אלו היוצאין לחירות מה הן וקאמר היוצא בשן ועין בניו עבדים דלא זכתה התורה אלא לו:

לא מסתברא חילופין. אדרבא איפכא מסתברא היוצא בשן ועין ששיחררתו התורה בהדיא בניו בני חורין אבל היוצא משום יאוש מדרש חכמים היא ואין לנו לרבות אלא לעצמו:

גר שמת. ואון לו יורשין וכל נכסיו הפקר:

יצאו לחירות. דהן קודמין לכל אדם להחזיק בעצמן ולזכות מן ההפקר:

למה. לא יצאו לחירות מפני שהן יצאו במיתת רבן וכל המחזיק בהן זכה א"כ מעתה אפי' גדולים ומשני שאני גדולים שיש להן דעת לזכות את עצמן:

מחלפא שיטתיה דר'. יהושע בן לוי תמן. לעיל אמר המתייאש מעבדו אינו רשאי לשעבד בו ולא חילק בין גדול לקטן והכא אמר הל' כאבא שאול קטנים לא יצאו לחירות ואמאי והא הפקר נינהו:

אמרין מרי דאמר ר' יהושע לשעבד. לענין שיעבוד הוא דקאמר התם שכיון שהפקירו אינו רשאי לשעבד בו:

דלא יהב לא יהב כלומר אבל מכל מקום מה שלא ניתן לא ניתן דהרי צריך ליתן לו גט שחרור כדקאמר לעיל:

דילמא הלכה לשעבדו. בתמיה כלומר וכי קאמר הכא הלכה לשעבדו דתיקשי לא קאמר אלא הלכה כאבא שאול לענין קטנים וטעמא דאף על גב שהפקר הן מכל מקום מעוכבין גט שיחרור אלא שפקע מהן רשות רבן דהרי מת ואין לו יורשין ואין כאן מי שיכתוב להן גט שיחרור והילכך גדולים שיש להם יד לזכות עצמן פקע רשותן בלא גט שיחרור אבל קטנים שאין להם יד לא וכל המחזיק בהן זכה:

וצריך לכאוב לו גט שיחרור והכא הוא אמר הכין. כלומר דעדיין היא גופה קשיא מדקאמר לעיל צריך לכתוב לו גט שיחרור וא"כ אמאי מחלק בין גדול לקטן כדמסיק הקושיא:

שמענו כו'. שהרי שמענו טעמי' דריב"ל מדאמר ר' יוחנן לעיל יפה לימדני דצריך גט שיחרור כלום למדו אלא מאשה ואי מאשה יליף לה מה אשה בין גדולה בין קטנה התרתה בגט אף עבד בין גדול בין קטן לא תחלוק בו והיכי דרבו חי צריך גט שיחרור אבל הכא שאין כאן מי שיכתוב ואמאי קטנים לא יצאו לחירות:

דילמא הלכה כאבא שאול. בתמיה:

אינו רשאי לשעבדה. דכיון שברחה ונתיאש ממנה כהפקר היא:

מהו לכתוב. אם צריכה גט שיחרור:

אם כתבת יאות את עבד. אם תעשה ותכתוב יפה את עושה:

יצא לחירות. דאי לאו דשחרריה לא הוי שביק ליה נמי נסב בת חורין:

הכותב שטר קידושין לעבדו. שקידש העבד אשה וכתב בו רבו שטר הקידושין:
או כתב נשואין לאמתו. שכתב לה הרי את מקודשת לי:
רבי אומר זכה. ומקודשת וחכמים אומרים לא זכה דעדיין לא יצא לחירות בזה והיאך קאמרת דיצא לחירות בהא דנשא בת חורין לפני רבו:
אהן תנייא קדמייא. האי תנא ר' ישמעאל בר' יוסי סבר כרבי דקאמר זכה וה"ה אם נשא לפני רבו:
מי משחרר. הא דקתני במתני' עבד שעשאו רבו אפותיקי ושחררו מי שחררו:
בין רבו הראשון ובין רבו השני. ה"פ לשיטתא דהאי תלמודא דרב סבר כמ"ד בפ' כל שעה בעל חוב למפרע הוא גובה כלומר אם בא לידי גובייא אמרינן איגלאי מילתא למפרע דמשעה שהלוהו עמדו נכסיו הללו בחזקתו ולפיכך מן הדין שחרור של שניהם לאו שחרור הוא דהלוה אינו יכול לשחררו שמא לא יהיה לו מעות לסלקן לזמן הפרעון ומשאר נכסים לא יכול לסלקו דהא באפותיקי מפורש מיירי כדפרישית במתני' ונמצא משעת הגבייי' קם העבד למפרע ברשותו של מלוה ושחרור דהלוה לאו כלום הוא וכן המלוה אינו יכול לשחררו שמא לא יבא לידי גובייא מהעבד שהרי אם ירצה הלוה לסלקו במעות מסלקו ומתני' הכי מיתפרשא שורת הדין אין העבד חייב כלום במצות הנוהגות בבני חורין דמי הוא ששחררו לאו כלום הוא אלא מפני תיקון העולם הוא הואיל ויצא עליו שם בן חורין ואם הראשון שחררו ואח"כ בא לידי גובייא כופין את רבו השני ועושה אותו ב"ח והעבד כותב שטר על דמיו ורשב"ג סבר אין העבד כותב דאיהו מאי עביד ליה אלא המשחרר כותב ואם השני שחררו ולא בא לידי גובייא שסילקו הלוה במעות כופין רבו הראשון ועושה אותו ב"ח והעבד כותב שטר על דמיו ורשב"ג סבר המשחרר כותב וקמיפלגי בהיזק שאינו ניכר אי שמיה היזק או לא דהרי שחרור של שניהם לאו שחרור מן הדין הוא אלא מדרבנן והיזק שאינו ניכר מיקרי:
ר' יוחנן. פליג דס"ל כמ"ד מכאן ולהבא הוא גובה והילכך לאו ברשות של המלוה כלל הוא עד שעת הגבייה ושחרור שלו אפילו מדרבנן בעלמא לאו כלום הוא ואין לך קרוי משחרר אלא רבו הראשון בלבד ומתני' הכי מיתפרשא שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני ששיחרור של רבו הראשון הפקיעו מידי שיעבוד אלא מפני תיקון העולם שלא יפגענו בשוק ויאמר לו עבדי אתה כדמפרש לקמן כופין רבו שני לעשות אותו ב"ח והעבד כותב שטר על דמיו ורשב"ג סבר המשחרר כותב מפני שהזיק שיעבודו של חבירו ות"ק סבר המזיק שיעבודו של חבירו פטור:

מתניתא. ברייתא בפ' כל שעה ישראל שהלוה לעכומ"ז על חמצו לאחר הפסח אינו עובר:

אין תימר ברשות ישראל הוא. כלומר לדידך דאמרת למפרע הוא גובה וא"כ החמץ בפסח ברשות ישראל הוא ויהא אסור וקשיא לרב:

קל הוא בשיחרור. כלומר אימא לך בעלמא ס"ל לרב נמי ב"ח מכאן ולהבא הוא גובה ושאני בשחרור דקל הוא שהקלו בו הואיל ויצא עליו שם שיחרור מרבו השני ולפיכך מיתוקמא מתני' בשחררו רבו שני נמי:

כהדא כו'. דיש חילוק בין מכר לשיחרור הואיל ויצא עליו שם שיחרור וה"ה נמי לענין שיחרור של רבו שני:

חייליה דרבי יוחנן. ראיתו של ר"י דברבו ראשון לחוד הוא דמיתוקמא מתני' מדקאמר רשב"ג אינו כותב אלא משחרר ולא קאמר המשחרר דהוי משמע מי ששחררו כדמפ' רב אלא ש"מ דעל רבו הראשון קאי דלדידיה משחרר קרינן ליה דברשותו הוא כר' יוחנן:

אילו המשעבד כו'. לר' יוחנן פריך והשתא מסיק לה למילתיה לפרושי המתני' אליבי' כדאמרן:

שמא אין ב"ח בא וטורף. מן הלקוחות באפותיקי מפורש והכא נמי מאי איכפת ליה לשני בשחרור של הראשון וישתעבד בעבדו שהוא אפותיקי שלו:

פתח לנו ר' יוחנן. לפרש טעמא מה שפתח ג"כ ר' מאיר בזה דהיינו טעמא שלא מצינו כו' דכיון דחל עליו שיחרור תו לא פקע:

מעתה לא יכתוב לו. העבד שטר על דמיו ששיחרור של הראשון הפקיעו מידי שיעבוד ומשני ר' אילא מוטב כו' כדלעיל:

אתיא דרשבב"ג. דאמר המשחרר כותב כר"מ דקונם בדברים וטעמיה דרשב"ג נמי משום קנס הוא:

שטר שיש בו ריבית. מפורש:

הלכה ה

מתני' **מי שחציו עבד וחציו בן חורין**. כגון עבד של שני שותפין ושחררו אחד מהן א"נ שקבל רבו ממני חצי דמיו ושחרר חציו באותן הדמים:

תקנתם את רבו. שאינו חסר כלום:

שפחה אינו יכול. מפני צד חירות שבו:

בת חורין אינו יכול. מפני צד עבדות שבו:

לא תוהו בראה. יוצר הארץ לא על תהו להיות ריקנין ברא אותם כי אם לשבת להיות בה ישוב יצרה:
כופין את רבו ועושהו בן חורין. וה"ה אם היה עבד של ק' שותפין ואחד מהן שחררו כופין את כלם לשחררו:
גמ' תיפתר או כרבי דפליגי בברייתא המשחרר חצי עבדו רבי אומר קנה וחכמים אומרים לא קנה או כד"ה בעבד של ב' שותפין:
מצא מציאה. זה שחציו עבד וחציו ב"ח לדברי ב"ה במשנה ראשונה:
ולית מחר בעי יעבדי' ליה למריה. כלומר טעמא מפר' מפני מה ביום של עצמו כולו לעצמו שהרי למחר בעי ליה לעבוד למריה ואין לו כלום הילכך ביום של עצמו כולו לעצמו:
ביום של עצמו חוששין לקידושיו. דכבן חורין הוא:
ולא כן כו'. כלומר דמייתי ראי' מהא דאמר ר' יוחנן בקידושין אם קידש אשה אין חוששין לקידושיו וקאמר התם דכוותה אם גירש אין חוששין לגירושין והיכי משכחת לה גירש הא אין לו קידושין אלא על כרחך דביום של עצמו חוששין לקידושיו ואם גירש למחר ביום של רבו אין חוששין לגירושיו:
תמן תנינן. במועד קטן:
משום ביטול פריה ורביה. שהכל ימתינו ויצפו לישא במועד שיהיו עושין סעודה אחת למועד ולנשואין ואין אדם נושא אשה כל השנה כולה:
עבד מהו שישא אשה במועד. אם מצווה הוא על פריה ורביה או לא ופשיט לה ממתניתין שהוא מצווה על פריה ורביה ואסור לישא במועד:

הלכה ו

מתני' **יצא בן חורין**. אם ברח מן העכו"ם או שקנסו אותו ב"ד לפדותו כדאמרינן בגמרא רבו ראשון נותן את דמיו שכופין איתו לפדותו ואחר שפדאו לא ישתעבד בו וקנס חכמים הוא לפי שהפקיעו מן המצות וכן לח"ל יצא לחירות לפי שהוציאו מא"י:
מפני תיקון העולם. שלא ימסרו העכו"ם עצמן להרבות להביא שבויין כשרואין שמוכרין אותן ביותר מכדי דמיהן:
ואין מבריחין את השבויין מפני תיקון העולם. שמא יקצפו על השבויים העתידים לבא לידם ויתנום בשלשלאות וישימו בסד רגלם:

רבן שמעון בן גמליאל אומר מפני תקנת שבויין. דלא חייש רבן שמעון בן גמליאל על העתידים לבא בשביה אלא א"כ יש עתה עמו שבויים אחרים ואם אין שם שבוי אלא הוא יחידי מבריחין אותו והל' כתנא קמא:

יותר על דמיהן. שלא להרגיל אותן לגונבן ולגוזלן:

גמ' **לעכו"ם**. אם מכרו לעכו"ם אפי' בארץ ישראל קונסין אותו לפי שהפקיעו מן המצות:

מי משחררו. דקתני יצא ב"ח:

רבו ראשון. נותן דמיו ורבו השני העכו"ם מניחו לחירות:

ובחוצה לארץ אפילו מכרו לישראל. לשון שאילה הוא דבח"ל אפילו מכרו לישראל יצא בן חורין ואם נמי לרבו ראשון קונסין אותו:

נימר אם ידע רבו השני. שמא"י הוא ולקחו קונסין לשניהן והלוקח מפסיד החצי ואם לאו הראשון מחזיר לו את דמיו והשני כותב לו שטר שחרור. ובבבלי דף מ"ה מסיק דללוקח לחודיה קנסינן דמסתברא היכא דאיכא איסור' התם קנסינן:

אני פלוני בן פלוני. אם מכר העבד וכתב בשטר מכרתי לפלוני אנטיוכי דמשמע שהוא דר באנטיוכי והיא ח"ל יצא לחירות:

משהוא בלוד. אבל אם כתוב לאנטיוכי שהוא בלוד משמע שנולד מאנטיוכי ועכשיו הוא בלוד לא יצא לחירות דאפשר לא לקחו על מנת להוליכו לאנטיוכי:

יוצא עבד עם רבו. כלומר לדעת דהא אין כופין עבדים להוציאן לח"ל כדתנן שלהי כתובות הכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין כו':

מכור. ואינו יוצא לחירות וכגון שמתחלה לא היה דעת רבו על מנת לחזור לא"י והילכך איבד את זכותו:

ה"ג בתוספתא דע"ז עבד שיצא עם רבו על מנת לחזור כופין אותו לחזור על מנת שלא לחזור כופין אותו שלא לחזור בא מחוצה לארץ על מנת לחזור אין כופין אותו לחזור שלא לחזור כופין אותו שלא לחזור. והנכון דגרסינן ברישא ע"מ שלא לחזור אין כופין אותו שלא לחזור וכן צריך לגרוס הכא:

ברח. העבד מח"ל רשאי להחזירו מאחר שהיה מתחילה שם מותר:

ברח מארץ לח"ל. ואח"כ בא לארץ:

מותר. להחזירו:

בלמוד לברוח לשם. והילכך קנסינן ליה לעבד ומחזירו ולא יצא לחירות:

בשאינו למוד לברוח לשם. אסור להחזירו דיצא לחירות:

רבי יוסי. מפרש דלא פליגי אלא אם עדיין הוא בח"ל ומ"ד מותר בשיכול להביאו משם ולא יצא מרשותו שלא נתייאש ממנו:

ומ"ד אסור בשאינו יכול להביאו משם. ואסור דקאמר שאפילו מצאה ידו אח"כ להביאו אסור להחזירו הואיל ומתחילה יוצא מרשותו:

ניתני ואם התנה עמו מותר. אמתני' פריך המוכר עבדו לח"ל יצא לחירות וניתני אם התנה עם העבד מתחילה שאינו מוכרו אלא לזמן מה מותר ואמאי קתני יצא לגמרי לחירות ומשני ע"כ בגדולים שמא בקטנים יכול להתנות בתמיה ולא פלוג רבנן:

ניתני עם רבהון. ואמאי בקטנים לא הא יכול להתנות עם רבהון. ומשני ע"כ ברבהון ישראל שמא בעכו"ם הא אין תנאי כלום ולא פלוג רבנן:

ומתני עם רבהון. לכשירצה להחזיר מעותיו לזה הזמן יחזיר לו העבד:

ר' יצחק דהבן. משם מקום דהבן:

ערקין לבנותיהן. ערקו להכפרי':

שאל לר' אימי. אם מותר למכרן ולאחר זמן כשתשיג ידו להחזירן:

אוני אסור. שער מכירה ליקח עליהן אסור:

אנטריס. כתב לזכרון שרי:

אפרכורים. מקומות הקרובות לעיר. בפ"ט דשביעית מבית חורין ועד ים מדינה אחת פראכורין:

צריכה. מיבעיא לן דאפשר במקומות הקרובים לעיר לא גזרו:

לקליסיא. שם מקום הקרוב:

דלא יהוון קטרינון. שלא יהו מצערין השבוים שנשארו לקשרן ולשום בסד רגלם שלא יברחו ודוקא דאיכא אחרים שבוים כדפרישית במתני':

אסור ליקח ממנו. דבעינן כתיבה לשמן:

בעכו"ם שחזר לסורו הוה. שנתגייר וחזר לסורו ויודע דבעי לשמן וכגון שחזר לסורו מחמת יראה שלא יהרגוהו העכו"ם דאל"כ כ"ש הוי ליה מין כדאמר בבבלי שם:

הלכה ז

מתני' **משום שם רע**. שיצא עליה לעז זנות:

משום נדר. שנדרה והוא אומר אי אפשי באשה נדרנית:

לא יחזיר. ואפילו נמצאו הדברים שקר או שהנדר בטל שהתירו חכם כדמפרש טעמא בגמ' שמא תלך ותנשא לאחר וימצאו הדברים בדאין ובנדר יתירנו החכם והיא לא תהיה פרוצה בנדרים ויאמר אלו הייתי יודע שהוא כך אפילו היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים ולפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא אשתו משום שם רע ומשום נדר לא יחזיר עולמית ומתוך שהוא יודע שהוא כן הוא מגרש לה גירושין גמורים ולא מצי תו לקלקלה:

ר' יהודה. סבר טעמא דאמור רבנן המוציא משום שם רע ומשום נדר לא יחזיר כדי שלא תהיינה בנות ישראל פרוצים בעריות ובנדרים והילכך קאמר נדר שידעו בו רבים עשרה מישראל או יותר איכא פריצותא טפי וקנסוה ולא יחזיר ושלא ידעו בו רבים ליכא פריצותא כולי האי ולא קנסוה:

כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר. דר"מ סבר טעמא משום קלקולא הילכך נדר שאינו יכול להפר אלא שהחכם מתירו הוא דיכול לקלקל את הגט ויאמר אלו הייתי יודע שחכם יכול להתיר לא הייתי מגרשה אבל שאינו צריך חקירת חכם אלא הוא יכול להפר לא הוצרכו חכמים לאסור עליו מלהחזירה לפי שאינו יכול לחלחלה ולומר אלו הייתי יודע כו' שהרי נדר פתוח הוא והיה לו להפר ולא הפר:

לא אסרו זה. שצריך חקירת חכם אלא מפני זה שאינו צריך דבצריך לא היה לנו לחוש לקלקולא לפי שאינו יכול לומר אלו הייתי יודע שחכם יכול להתיר לא הייתי מגרש דאנן סהדי שאעפ"כ היה מגרשה שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד לילך ולשאול על נדרה אלא מפני שאינו צריך חקירת חכם והבעל יכול להפר אסרו את כלן שלא יאמר אלו הייתי יודע שהייתי יכול להפר לא הייתי מגרשה וכן הלכה וכת"ק דקאמר סתמא לא יחזיר ואפי' לא ידעו בו רבים:

א"ר יוסי. בבבלי מפרש דחסורי מחסרא והכי קתני בד"א כשנדרה היא אבל נדר הוא שיגרשנה וגירשה יחזיר דמהו דתימא ליגזור משום דר' נתן דאמר הנודר כאלו בנה במה והמקיימו כאלו הקריב עליה קרבן והאי כיון דקיים נדריה נקנסיה מלהחזיר קמ"ל:

ואמר ר' יוסי בר' יהודה מעשה נמי בצידן באחד שאמר לאשתו קונם אם איני מגרשיך וגירשה והתירו לו חכמים שיחזירנה:

מפני תיקון העולם. כלומר טעמא מאי אמרו חכמים המגרש אשתו משום נדר לא יחזירנה מפני תיקון העולם דחיישינן לקלקולא והא לא שייך אלא משום נדר דידה אבל כשנדר הוא שאין כאן משום תיקון העולם התירו לחזור והלכה כרבי יוסי:

גמ' **ותני כו'**. כדפרישית במתני':

תדע לך שעילה היה רוצה לגרשה אטעמא דר"מ קמהדר כלומר בודאי עילה מצא לה ורוצה לגרשה באמת שהיה יכול להפר ולא שייך כאן אילו הייתי יודע כו':

תדע לך כו'. אטעמא דרבי יהודה קאי כדפרישית במתניתין:

בדין היה כו'. כדפרישית במתניתין:

הלכה ח

מתני' **רבי יהודה אומר לא יחזיר**. בבבלי מפרש אע"ג דלעיל לא חייש ר"י לקיללקולא התם משום דקסבר כר"א דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין בצריך חקירת חכם ובשאינו צריך חקירת חכם סבר לה כרבי מאיר שאין יכול לומר אלו הייתי יודע כו' שהיה לו להפר אבל הכא חייש לקיללקולא שמא תנשא לאחר ויאמר אלו הייתי יודע שהוא כן אפילו היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשך ולפיכך אמרו חכמים לא יחזיר ואף הוא נותן לה גט גמור משעה ראשונה:

וחכמים אומרים יחזיר. ואע"ג דהתם חיישי לקיללקולא חכמים דהכא היינו ר"מ דקסבר בעינן תנאי כפול והכא במאי עסקינן דלא כפליה לתנאיה שלא אמר לה הוי יודעת שמשום איילונית אני מוציאך ואם אין את איילונית לא יהא גט דהשתא הוי גט אפילו אינה איילונית ולא יכול לומר לה כן:

והיא תובעת כתובתה. שהאיילונית אין לה כתובה ועכשיו שנמצאת שאינה איילונית תובעת כתובתה:

שתיקותיך יפה מדבוריך. שיאמר אלו ידעתי שסופי ליתן ליך כתובה לא גרשתיך ונמצא גט בטל ובניה ממזרים והלכה כרבי יהודה:

גמ' **תני כו'**. כדפרישית במתניתין:

תדע לך. טעמא דרבנן מפרש שבודאי באמת היה רוצה לגרשה שהרי כמה נשים יש שהן איילוניות ומקיימין אותן שלפעמים מוצא קורת רוח מהן וליכא למיחש שיאמר כו':

רבי יהודה אומר לא יחזיר ואת אומר כן. אהא דקתני בסיפא אמר רבי יהודה אומר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך פריך והא ר"י קאמר לא יחזיר וכיון שתקנו חכמים שלא יחזיר ואומרים לו הוי יודע כו' כדמפרש לעיל שהוא נותן לה גט שלם משעה ראשונה והיכי מצי למימר השתא שתיקותיך יפה מדיבוריך:

לית כאן רבי יהודה. לא גרסינן במתניתין רבי יהודה בהא אלא ר"מ הוא דקאמר לה דס"ל יחזיר אם ירצה ואם לא החזירה ונשאת כו' אומר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך ותני בברייתא בהדיא כן:

הלכה ט

מתני' **אין פודין אותו**. והוא שרגיל בכך כדקאמר בגמרא:

לאחר מיתת אביהן. שלא יטמעו בין העכו"ם:

הלוקח מביא ביכורים. הלוקח הזה שלקחו ממנו מביא ביכורים וכלומר אע"פ שגדלו הפירות ברשות העכו"ם:

מפני תיקון העולם. כלומר שידעו שאין קנין לעכו"ם בא"י קנין גמור וישתדלו בפדיון זה הקרקע מידו לפי שהיא עומדת בקדושתה:

גמ' **ואם מכר עצמו ללודים**. אומה שאוכלין בני אדם:

אין פודין אותן. שמסר נפשו למות:

מפני חייו עשה מפני דוחקו שלא היה לו ממה להתפרנס ופודין:

מתניתין דר"מ היא דר"מ אמר. במסכת דמאי אין קנין לעכו"ם בא"י אם קנה העכו"ם קרקע בארץ אין קנינו קנין להפקיע מקדושתה שלא תתחייב במעשרות וישראל הקונה ממנו צריך לעשר פירותיו ולפיכך הלוקח ממנו מביא ביכורים:

והתנחלתם. בעבדים כנענים כתיב:

ואין הם קונים מכם. שישראל הנמכר לעכו"ם אין גופו קנוי לו כ"א לעבודה אף אחוזה אין להם קנין אלא לפירות ולא להפקיע קדושתן:

והאי. האי קרא מסייע לר"מ דדרשינן היקישא דכתיב והארץ לא תמכר לצמיתות ומתרגמינן לחולטנית שלא תהא נמכרת לחלוטין:

כל גרמה אמרה. אדרבה כל עצמו של המקרא לר"ש הוא דמסייע לי' דמדהזהירה התורה שלא תימכר לחלוטין כלומר שלא תמכר לעכו"ם כ"א לישראל וביובל יצא ש"מ שאם מכרה לעכו"ם מכורה לחלוטין היא:

כהדא דר"ש. דיש קנין וישראל שקנה פירות ממנו פטור מן המעשרות:

אכילת פירות. כלומר אם ישראל מכר הקרקע לעכו"ם לאכילת פירות יש לו בהן קנין ואם נגמרו בידו פטורין מן המעשרות דלא אמר ר"ט אין קנין אלא אם הקרקע ביד העכו"ם וישראל לקח ממנו לפירות ונגמרו ביד ישראל חייבין במעשרות אבל אם נגמרו ביד העכו"ם ונתמרחו לכ"ע יש קנין דנהי דקרקע לא קני פירות מיהא קני:

והתנינן. אדלעיל קמהדר דמוקמינן למתניתין כר"מ דאמר אין קנין א"כ הא דתנינן הלוקח מביא ביכורים מפני תיקון העולם ויביא ביכורים דבר תורה דהא מד"ת חייב הישראל אם אין קנין לעכו"ם וקשיא אמאי קאמר מפני תיקון העולם:

קנה שדה. מחבירו ביובל כלומר כל זמן שהיובל נוהג שהמכירה אינה אלא לפירות:

קנה קרקע. כל זמן שהוא בידו קנין פירות שלו כקנין הגוף הוא ונ"מ לענין ביכורים כדלקמן:

יחפור בה. הלוקח בורות שיחין ומערות:

ושב לאחוזתו בעיניה. כמות שהיתה:

שמועתא קדמיהון. הביא שמעתא זו לפני ר"י ור"ל:

ולא ידע דעוד אינון פליגין. שהם בעצמן מחולקין בזה אם קנה קרקע או לא דרבי יוחנן אמר הקונה שדה בזמן היובל מביא ביכורים וקורא דקנין הפירות כקנין הגוף דמי ור"ל אמר אינו מביא וקורא דלאו כקנין הגוף דמי כדמפרש ר"א דלענין קרייה הוא דפליגי ולר"ל אינו קורא שאינו יכול לומר מראשית פרי האדמה אשר נתת לי:
סליק פריקא בס"ד

פרק ה

הלכה א

מתני' **הנזקין שמין להן**. ניזקן וגובין בעידית שבנכסי המזיק וכגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק דשיימינן בעידית דמזיק וגובה מהן כפי נזקו:
ובעל חוב בבינונית. דמדאורייתא לא גבי אלא מזיבורית דכתיב והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה ואין דרכו של אדם להוציא אלא הפחות שבנכסיו ומפני תיקון העול' אמרו בעל חוב בבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לווין:
וכתובת אשה בזיבורית. דליכא למיחש בה לנעילת דלת שיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא:
רשב"ג. ובנוסחת הבבלי ר"מ והל' כת"ק:
גמ' **קל וחומר להקדש**. מן הנזקין שישלם מן העידית ולקמי' מפרש לה:
מה אנן קיימין. הא דקאמר ק"ו להקדש:
אם להכשר נזקין. שהזיק שורו להקדש וממונו שהזיק הכשר נזקין קרי ליה:
הדא דתנינן. הרי תנינן בב"ק שור רעהו כתיב ולא שור של הקדש ומשמע דבין בקרן בין בשן ורגל ממעט ליה הקדש:
אם לנזקי גופו. לאדם שהזיק הקדש הא תני רבי חייא דאין נזקין לגבוה דילפינן הקדש מתרומה דכתיב איש כי יאכל קדש ודרשינן פרט למזיק:
אלא כן אנן קיימין באומר הרי עלי מאה מנה להקדש שלא תאמר כו'. והלך שורו והזיק ל"ג לה ואגב שטפא דלקמן הוא. ואפשר לפרש לפי גירסת הספר דמיירי שהיה עליו חוב להקדש וגם חוב נזקין ורבותא קמ"ל דלא תימא הנזקין דוחין להקדש מן העידית דלא יהא אלא כב"ח לפום כן קאמר ק"ו דאפילו בכה"ג הקדש גובה מהעידית ושניהן חולקין בהן:
שלא תאמר. לא יהא אלא כבעל חוב בעלמא ואין דינו אלא בבינונית קמ"ל ק"ו להקדש שמשלם מן העידית שבנכסיו:

ניחא נזק. שלם דמשלם מן העלייה והוי כבעל חוב דעלמא ונגבה מן המשועבדין אלא חצי נזק שור תם שהזיק לא מגופו הוא משלם והיאך שייך בה מן המשועבדים הא אין משתלם אלא מן הבעלים ומגופו:

תיפתר בשור תם שהזיק והלך הבעל ומכרו. דמכרו מכור הוא וחוזר וגובה הניזק מהלוקח דכבר נשתעבד מעיקרא גופו לדידיה:

רבנין דקיסרין. מפרשי דמיירי שזקפן עליו במלוה כלומר שעמד בדין עמו וזקפן על המזיק במלוה ובכי הא נגבית מן המשועבדים:

מעתה לא תגבה אלא בבינונית. ל' שאילה הוא דהואיל ונעשית כמלו' וא"כ אמור מעתה לא יגבה אלא מן הבינונית כב"ח וקאמר דלא היא מאחר שעיקר דין הניזקין בעידית כלומר היכי דמשלם מעלייה וה"נ אע"פ שתם הוא הואיל ועמד בדין עמו וזקפו עליו במלוה נגבית מן העדית ומן המשועבדין:

שדהו פרט למשועבד. אם לא עמד בדין מיירי ולא פליג אדר"ח:

מה אנן קיימין. הא דממעט להקדש:

אם בשהזיק ואח"כ הקדישו. לכרמו:

הדא הוא דתנינן. כלומר הא תנן בערכין הקדיש תשעים מנה והיה חובו מאה מנה מוסיף עוד דינר ופודה בו את הנכסים הללו על מנת ליתן לאשה כתובתה ולבעל חוב את חובו כדמפרש התם טעמא הא דמוסיף עוד דינר שלא ואמרו הקדש יוצא בלא פדיון ושמעינן מינה דהיכא שחובו קדים גובה מן ההקדש ולא יהא נזיקין כבעל חוב:

אם בשהקדיש. הכרם ואח"כ הזיק הא תנינן שור רעהו וכדלעיל דמכולהו ממעטינן להו להקדש בין קרן בין שן ורגל:

שרעה לתוך שדה הדיוט. והזיקו שהוא פטור:

אנן בעינן קרקע הקדש. הא בקרקע הקדש אנן עוסקין כדדריש כרמו פרט להקדש ואת אמרת שור הוא של הקדש והשדה של הדיוט בתמיה:

אלא כן אנן קיימין באומר הרי עלי מאה מנה להקדש. ונתחייב להקדש ואין לו אלא זה הכרם לגבות ממנו:

והלך הוא והזיק. ושורו הלך והזיק לשדה אחר. והנכון דגרסינן הכא בהדיא והלך שורו והזיק:

שלא תאמר אילו. יש כאן עליו נזיקין ומלוה בעדים לגבות הנזקין קודמין לב"ח:

וכא. וה"נ קדם הנזק להקדש לגבות דלא יהא אלא כמלוה ע"פ דהנזקין קודמין לו קמשמע לן כרמו פרט להקדש כלומר פרט לשהוא משועבד להקדש שהרי חוב ההקדש חל עליו מקודם וההקדש קודם לנזקין:

פרט למטלטלין. כדמפרש ואזיל:
בהן דלא בעי מטלטלין משעה ראשונה. כלומר דלא תימא דלמעט מטלטלין לגמרי הוא דאתא אלא הכי קאמר במי שלא רוצה ליקח מטלטלין מתחילה אם מוצא הוא קרקע וקמ"ל דאין כופין אותו ליקח מטלטלין מאחר שיש לגבות מן הקרקע כדמסיק:
והכא. ואתיא הא דהכא כהדא דתני אין לי אלא קרקע דכתיב מיטב שדהו:
מה בעית מימר קרקע עיקר. כלומר על כרחך דהכי תפרש לה דקרקע עיקר וה"ק מנין שאם אין לו קרקע ורצה ליתן כסף גובה ולא אמרינן שצריך לקנות קרקע ולהגבותו ת"ל כסף וגו' אבל אם יש לו קרקע קרקע קודם:
אי נימר כסף עיקר. דאי תימא דה"ק מנין שאם יש לו קרקע ורוצה ליתן לו כסף שעל כרחו של ניזק לוקח הכסף ולא קרקע א"כ ויחליטו לו משעה ראשונה כלומר דלפ"ז מגבין להניזק מהמטלטלי' קודם מהקרקע:
ואנן חמיי. והא אנן רואין דרבנין לא נהגו כן אלא מחליטין להניזק קרקעות אם יש לו אלא ש"מ דה"ק פרט למטלטלים שאינן קודמין להגבות לקרקעות:
בשחפר אביו בור. לאו דוקא אלא חדא מנזקין נקט וה"ה בשן ורגל או בשורו מועד שהזיק ואינו שוה לפי הנזק:
והזיק בחיי אביו. ולא היה לו ממה לשלם:
ונפלו לו נכסים אחר מיתת אביו. שנפלו לו מאבי אביו שמת אחר מיתת אביו דבשעה שהזיק היו הנכסים ראוין ומהו דתימא ישתעבדו הנכסים לאותו נזק שנתחייב אביו קמ"ל כרמו שמוחזק בו פרט לראוי שאינו כבמוחזק:
קשיא על ר"ע ניזוק. כלומר מאי של ניזק דקאמר הרי זה ניזוק מנכסיו ואת אומר כן ומה שייך של ניזק הכא:
אלא ה"ק דשמין בשל ניזק. וכדמפרש ואזיל:
יכול אם אכלה מן העידית כו'. שאם אכלה ערוגה אחת שמינה ויש כאן ערוגה שמינה בין הכחושות יכול ששמין כמה יפה אותה ערוגה וכך משלם לו ואם אכלה כחושה משלם כפי ערוגה אחת מן הכחושות:
היך עבידא עידית שבזיבורית טבא סגין. כלומר ודאי אי אתה יכול לומר כן דהיך עבידא הא עידית שבזיבורית יפה היא הרבה ושומת' יותר ביוקר משומת ערוגה אחת עידית בין העידית ואם את אומר כן נמצאת משביח את הניזק הרבה והורע כחו של מזיק:

רואין את השדה. סיומא דברייתא היא כלומר אלא כך הוא שרואין את השדה כאלו כולה מליאה עידית ושמין ערוגה אחת שמינה בין השמינות ומשלם לו ולא הורע כחו של מזיק כ"כ:

וזיבורית. ואם אכלה זיבורית בזה ודאי משלם מזבורית נמצא כו' שהכל בשדה של ניזק שיימינן:

מנין לר"ע הנזקין שמין להן בעידית. כלומר ודאי מדקתני במתני' מפני תיקון העולם דקאי על כל הני דחשיב אנזקין כו' ולר"ע ודאי בדמזיק קאמר כדפרישית במתני' דהא לדידיה מן התורה בדניזק הוא ומנין הוא זה ומה טעם יש בו:

ליתה מן התורה. ודאי מן התורה ליתה אלא מן התקנה איתא כדתניא בתוספתא:

מפני הגזלנין. שיהיו נזהרין מלהזיק שיהא אדם אומר מה לי לגזול מה לי להזיק הרי למחר ב"ד מוציאין שדה יפה שלי מלפני:

וסומכין אותה למקרא. כלומר אע"פ שמן התורה באמת בשל ניזק שמין ב"ד עושין סמך מן המקרא מיטב שדהו דשל מזיק הוא ומגבין אותה ממנו:

עד כדון קרקעו. שמשלם ממיטב:

משכונו. מטלטלין שלו וע"ש שניטלין מיד אל יד קרוין משכון שכן מזה אל זה ומנין שהן משתלמין ממיטב:

למד מקרקעו. מה קרקע ממיטב אף כל דיהיב ליה ממיטב הוא:

מפני הרמאין. אמרי בבינונית ולא בעידית:

ועוקף. מבקש עקיפין לשלם לו מן שדהו:

וכיני. באמת כן היה מן הדין שישומו לו בזיבורית אלא שלא לנעול דלת בפני לווין:

שלמחר הוא ללוות. מחזר הוא ללוות:

דרש רבי סימאי. ופליג דס"ל דמן התורה ב"ח בבינונית דכתיב והאיש ודריש ליה אשליח בית דין ודרכו להוציא בינונית:

ד"ת הוא שיכנס הלוה גרסינן דכתיב והאיש אשר אתה נושה בו וגו'. ומן התורה בזיבורית אלא מפני התקנה הוא בבינונית:

ע"כ במשכונו. עד כאן במטלטלים דכתיב יוציא וגו'קרקעו מניין שהיא בבינונית למד כו':

מלוה שהיא נעשית בו כפרנות. שתבעו וכפר בו והגיע השמיטה והוא בכפירתו ואחר השמיטה הודה אינה נשמטת דבשעת השמיטה לא קרינן ביה לא יגוש שהרי כפר בו:

כפרנית ונעשית מלוה. שהודה או שבאו עדים קודם סוף השמיטה נמי פשיטא דמשמטת כשאר מלוה ובשלא כתבו לו ב"ד פסק דין דאי לאו הכי ה"ל כגבוי דכל מעשה ב"ד אינו משמט:

אף למידת הדין כן הוא. אלא הא דקמיבעיא לן אם לענין דין הגבייה ממה להגבותו נמי כן הוא:

מלוה שהיא נעשית כפרנית גובה. כלומר מי נימא לענין הגבייה נמי הכי דליכא למימר גובה ממש דהא ודאי כל זמן שהיא כפרנית אינו גובה אלא דאם אח"כ כפרנית שהיא ניעשית מלוה שהודה או שבאו עדים אם נאמר דבמילתא קמייתא קיימא ונגבית בבינונית כמו דהויא כמלוה לענין שמיטה או דילמא דהוי לי' כנמחל שיעבודו הראשון ומוקמינן אד"ת ואינו גובה אלא מזיבורית ולא איפשיטא:

אין שם אלא עידית. והיו עליו ב"ח וכתובת אשה ונזקין גובה לכולם מעידית וכן אם אין שם אלא בינונית כו':

היתה עידית שלו יפה משל כל אדם עידית היא. מילתא דפשיטא היא ומשום סיפא נקטה בינונית שלו יפה משל כל אדם ביניונית היא ולא אמרינן תעשה כעידית ואין ב"ח גובה ממנה דהרי יש לו שלשתן:

היתה עידית שלו בינונית של כל אדם ר' זירא ור' אילא בעי. בכה"ג מאי בשלו הן שמין ואין גובין מהן אלא נזקין או בשל עולם הן שמין וב"ח נמי גובה מהן:

נישמעינה. לזה מן הדא דקתני בינונית וזיבורי' הניזקין וב"ח גובין מן הבינונית אי אמרת בשל עולם שמין שפיר דאף על גב דאין לו אלא בינונית וזיבורית לא אמרינן תעשה הבינונית כעידית ואין ב"ח גובה מהן משום דלא אזלינן בתרי' אלא בשל עולם והן בינוני':

וכמה דאת בעי. כלומר אלא אי אמרת דבשלו הן שמין קשיא כמה שאתה ר"ל היכא שאין לו אלא עידית ובינונית הניזקין דוחין לב"ח שיגבו מבינונית כדקאמר לעיל ה"נ ודכוותה אם יש לו בינונית וזיבורית ידחו הניזקין לב"ח בזיבורית דהא עכשיו בינונית שלו נחשב לעידית אלא לאו ש"מ דבשל עולם הן שמין:

ר' יוסי בר' בון בשם רב חסדא. לעולם בשלו הן שמין והכא ל"ק דתיפתר שהיתה לזה עידית ומכרה לאחר שלוה מזה וכבר נדחו לב"ח לבינונית ואישתעבד להו האי בינונית מעיקרא ולפיכך שוב אין נדחין לזיבורית. והכי מסיק לה בבבלי ב"ק דף ח' דבשלו הן שמין:

וכתובת אשה בזיבורית כו'. סוגיא זו כתובה בסוף פ' הנושא ושם פירשתי ע"ש:

הלכה ב

מתני' **אין נפרעין מנכסים משועבדים**. כגון לוה שמכר בינונית שלו שהיא משועבדת לבעל חוב אין הב"ח יכול לטרוף אותה מהלוקח אם נשאר אצל הלוה נכסים בני חורין ואע"פ שאינן אלא זיבורית:

אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית. מפרש טעמא בבבלי משום דלא מסיק אדעתיה דמלוה דמית לוה ונפלו נכסי קמי יתמי דליהוי נעילת דלת והילכך מסיק התם דאפי' יתומים גדולים וכן הנזקין אע"ג דמדאורייתא הן בעידית דהאי תנא סבר דמדאורייתא בדניזק שיימינן ומשום תיקון העולם תיקנו בדמזיק כדקאמר הכא לעיל וגבי יתמה אוקמוה אדאורייתא:

גמ' **רבי יוחנן בשם ר' ינאי כו'**. סוגיא זו כתובה פ' הכותב ושם פירשתי ע"ש:

הלכה ג

מתני' **אין מוציאין לאכילת פירו**'. כדמפרש בגמרא ראובן שגזל שדה משמעון והיא מלאה פירות ואכל הפירות ומכר השדה ללוי ובא שמעון כנגזל וטרפה מלוי וחוזר לוי הלוקח על ראובן וגובה הקרן ממשועבדים של ראובן ושמעון הנגזל גובה פירותיו מבני חורין של ראובן:

ולשבח קרקעות. וכן אם לוי הלוקח השביח הקרקע בנטיעת האילנות או בזבל וכיוצא בזה ושמעון הנגזל טרפה עם השבח חוזר וגובה השבח מבני חורין של הנגזל ולא ממשועבדין:

ולמזון האשה והבנות. דתנאי כתובה הוא ואת תהא יתבה בביתי ומיתזנא מנכסי בנן נוקבין די יהוון ליכי מנאי יהוון יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי וכשבאות לגבות מזונותיהן אינן גובין אלא מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים:

מפני תיקון העולם. דכל הני דברים שאין להם קצבה הם ולא ידע הלוקח כמה ולא מצי מזדהר:

והמוציא מציאה. והחזירה והבעלים אומרים שלא החזיר כולה:

לא ישבע מפני תיקון העולם. שאם אתה אומר ישבע אין לך אדם שמטפל במציאה להחזירה:

גמ' **מפני שאין להם קצבה**. היינו מפני תיקון העולם דקתני כדפרישית במתני':

גזל. ראובן גזל שדה משמעון כו' לאכילת פירות מפרש לה כדפרישית במתני':

ושמעון גובה אכילת פירות מבני חורין של ראובן גרסינן:

עמד לוי כו'. היינו פירושא דלשבח קרקעות כדפרישית במתני':

והוא שקדם מקחו של זה לשבחו של זה. הא דאמרי' שאין זה הלוקח חוזר לגבות השבח ממשועבדים של הנגזל והיינו לוקח שלקח שדה אחת מן הנגזל דוקא שקדם מקחו של לוקח זה שלקח מהנגזל קודם לשבחו של לוקח זה שלקח מהגזלן וכדאמרינן טעמא מפני שהשבח לא היה קצוב בשעת מכירה:

אבל אם קדם שבחו של זה. וכבר נודע קודם למקחו של לוקח זה מהנגזל:

לוי גובה את השבח גרסינן. ואפי' ממשועבדין של שמעון מכיון דנודע הוא וקצוב בשעת מכירה:

אף באכילת פירות כך היא עובדא. כן הדין נמי באכילת פורות דהא דאמרינן דהנגזל גובה אכילת פירות מבני חורין בשלא קדם אכילת פירות שאכל הגזלן קודם למקחו של הלוקח שלקח ממנו אבל אם קדמו אכילת פירות למקחו של הלוקח גובה שמעון הנגזל אפילו אכילת פירות מהלוקח של ראובן דכבר נודע וכקצובין ועומדין הן:

אפיק ד' דינרין. אדלעיל קמהדר הא דאמרינן השביח לוי הלוקח גובה השבח מבנ"ח של שמעון הנגזל היינו השבח היותר על ההוצאה אבל מה שהוא כנגד ההוצאה גובה מהגזלן:

אפיק. ואם הוציא ארבעה דינרין והוא שבח ששה גובה הארבעה ממשועבדים של ראובן הגזלן וכגון דקדם שבחו ללוקח של ראובן ולא לליקח של שמעון כדאמרינן לעיל והשנים אחרים גובה מבני חורין של שמעון:

אין לך יורד ברשות וידו לתחתונה אצל ראובן גרסי' ובמילתיה דר' יוסי גרסי' אין לך יורד שלא ברשות וידו לעליונה אצל שמעון. כלומר דר' אבין פליג אהא דקאמר דאין לו אלא יציאותיו מראובן ואם אין לו לגבות משמעון המותר יפסיד ואמאי הא אין לך יורד ברשות יותר מזה שלקחו מראובן ואמאי יהיה ידו על תחתונה אצל ראובן דמשוית ליה כדין היורד שלא ברשות ואין לו אלא ההוצאה אם השבח יתירה עליו:

ור' יוסי בר' בון. פליג אהא דקאמר שנוטל מותר השבח על ההוצאה משמעון והא אצל שמעון יורד שלא ברשות הוי ואמאי יהיה ידו על העליונה ליטול השבח המותר מהוצאה כדין היורד ברשות:

ראובן כו' ובא שמעון. הנגזל וטרפה מיהודה יהודה ודאי לא אזיל גבי לוי לגבות ממנו כלום שהרי מתנה היתה אצלו ואין למתנה אחריות:

לוי. אבל לוי הלוקת הולך וטורף מראובן הגזלן שמכרה לו:

ולא מתנה יהבתינה. והא ראובן יכול הוא לומר ללוי לא מתנה נתת ליהודה ומה הפסדת בזה:

יכול הוא מימר. משום דלוי יכול לומר לו הייתי רוצה ליתן ליהודה מתנה והוא ישלם לי איזה טובה בעבורה ועכשיו הפסדתי שטרפה הנגזל ממנו:
יהודה אזל גבי לוי. יהודה חוזר על לוי לגבות ממנו לפי שהוא מכרה לו ויש לו אחריות עליו:
לוי. אבל לוי אינו חוזר על ראובן שהרי מתנה היתה בידו דאמר ר' יוסי אין שיעבוד אחריות למתנה שלא נתנה לו אלא כל זמן שלא יטרוף הנגזל:
ולא הספיק. שמעון הנגזל לכתוב שטר טירפא לטרוף מלוי עד שמת שמעון ונפלה הקרקע בירושה לראובן דמיירי שמתחילה גזלה לאחד ממורישיו:
דמאן הוא. של מי השדה היא עכשיו של ראובן או של לוי ופליגי בה רב הונא וחייה בריה דרב:
אם כתב שטר טרפו. אם כבר היה נכתב שטר טרפא לטרוף מלוי קודם שמת שמעון:
של ראובן. היא דנפלה קמיה בירושה והמכר בטל וראובן מחזיר מעותיו ללוי אבל אם מת שמעון קודם שנכתב שטר הטרפא של לוי היא שהרי עדיין השדה מוחזקת בידו והמכר קיים:
וחרנה אמר. דאין חילוק אלא היא כתב שטר הטרפה היא לא כתב הואיל ועדיין לא נטרפה מידו ושל לוי היא:
מסתברא דלא דראובן. דלא כמו אלא כלומר מן הסברא של ראובן היא דיכול מימר ליה דבר שאינו שלי מכרתי לך בתחילה והמכר בטל ועכשיו שלי היא והילך מעותיך:
ר' יוסי בר' בון. אמר לא מסתברא אלא דלוי ול"ג דראובן:
דיכול. לוי למימר ליה לראובן האי דלא קומיך בתמיה אם השדה עכשיו אינה לפניך הרי שלך היא:
אקים לזביניה טביאת. ואני אקיים המכירה בטוב הואיל ותחת ידי היא שעדיין לא טרפה ממני שמעון:
מהו לגבות פרנסה. של הבנות לנדוניא אם לגבות ממשועבדין הואיל וקצובין הן וקאמר ר' זעירא דפליגי בה כו' והאי סוגיא איתא פ' מציאת האשה הלכה ו' ושם פירשתי:
גזר דין נפק. הוציאה אשה אחת ציפור בת אבשלום פסק דין והיה כתוב בו ר' סימון כו' גבינו לה למזונות מן המטלטלין כמנהג מקומה שנהגו שם לגבות למזון האשה והבנות מן המטלטלין:
רב הוה כתיב לרבי. כתב לו אגרת של שאלות:
עברון על דעתיה דר"ח רבה. עברו הכתבי' לפני ר' חייה א"נ שרבי הרא' בעצמו לפניו להגיד דעתו בזה:

והוה ר"ח כתיב. ליה תשובה בין השיטין כך:
עמדו היתומים ומכרו. הנכסים גובין מן הפרנסה כלומר בשביל פרנסת הבנות גובין ממשועבדים ואין גובין מן הלקוחות בשביל מזונותיהן:
עמדו ושיעבדו. כך היה לשון השאלה וע"ז השיב לו ר"ח הא דלעיל והשתא מפרש לה הש"ס השיעבוד הזה איני יודע מהו כלומר מי שיעבד אם דוקא היתומין או אפי' כששיעבד האב:
אחד שיעבוד האב ואחד שיעבוד הבן. במשמע והיינו דנקט שיעבדו דאפי' שיעבד האב הנכסים בחייו גובין מהן לפרנסה:
לית כאן בשיעבוד האב. לא מיירי כלל בשיעבוד האב אלא בשיעבוד הבן הוא דגובין ושיעבדו איתומים קאי:
אם בשיעבוד האב. דאי ס"ד בשיעבוד האב קשיא אם בחיי האב אינו גובה לפרנסת הבנות מן הלקוחות לאחר מיתת אב לכ"ש אלא בשיעבוד הבן ה"ט דגובין דמיד כשמת האב חל על הנכסים חיוב פרנסה שלהן קודם ששיעבדו:
נישאו הבנות אלמנה ניזונת מהן. דאע"ג דאמור רבנן בעל בנכסי אשתו לוקח הוי ואין מוציאין למזון האשה והבנות ממשועבדין הכא לגבי אלמנה שויוהו רבנן כיורש:
בדידיה. נכדו ור' יודה נכד אחותו של ר"י בר"ח אמרו בשם ר"י בר"ח אפילו מתו הבנות וירשן הבעל אלמנה ניזונית מהן:
בדידי'. מלשון בדי עורו מבדיו וענפיו והיותר נראה דברירה גרסי' כמו בר בריה וקיצור לשון הוא כדרך הש"ס הזה:
בני בנים מה הן. לענין פרנסת הבנות קא מיבעיא ליה אם מתו האחין והיא גובה מן הבנים שלהן מאי אם כבעלת חוב שלהן היא כמו של אביהן או לא ונפקא מינה לענין בינונית ושלא בשבועה:
בני בנים הרי הן כבנים. כי היכי דגובה מן האחין מבינונית ושלא בשבועה דב"ח שלהן היא כך מבניהם:
אין בני בנים כבנים. ומהן אינה גובה אלא זיבורית ובשבועה כדמפרש טעמא לקמיה:
היא בני בנים של הלן. כלומר כמו בעלמא בני בנים הרי הן כבנים לענין ירושה ולכל מילי וה"נ כן ואמאי אמרת אינן כבנים:
בני בנים קפצה עליהן ירושת תורה. כלומר שאני הכא דהרי הבת בעלת חוב של הבנים היא ואין כאן בא לפרוע מנכסי יתומין והילכך גובה בבינונית ושלא בשבועה אבל

מהבנים שלהן דהן יורשין ירושת תורה משל אביהן ולאו ב"ח שלהן היא אלא שפורעין חוב אביהן הילכך מהן לא תגבה אלא זיבורית ובשבועה כדין הבא ליפרע מנכסי יתומין:
תמן תנינן. ריש פ' שבועת הדיינין:
מפני שהוא כמשיב אבידה. שהרי היה יכול לכפור בו הכל דבבנו אדם מעיז ומדלא העיז משיב אבידה הוי ופטור משבוע':
כדרך שתיקנו במציאה. במתני' לא ישבע מפני תיקון העולם וה"נ בהא דכמציאה הויא:
מתני'. דקאמר' המוצי' מציאה לא ישבע:
בשאמר לו שני שיורים מצאתי לי. שלי והלא טוען לא מצאתי אלא אחד הילכך פטור משבועה דטענת בעל המציאה שמא הוא:
לא בזה תיקנו. שיהא פטור משבועה שהרי זה טוענו ודאי לא החזרת לי אלא אחד:
בזה תיקנו. בטוענין בחזרה בזה הוא דצריך תקנה וטעמא דמ"מ מפני תיקון העולם איכא שלא ימנעו מלהחזיר אבידה אבל בראשונה שחלוקין במציאה הן מדבר תורה הוא פטור ולא צריך תקנת חכמים להא:
כהדא דתני. דפטור הוא מן התורה:
פרט לזה שלא כיחש. בה לגמרי ומודי מקצת נמי לא הוי שהרי זה טוענו שמא:
אבל. אם חלוקין בכה"ג שזה אומר ראיתיך מושך שני שוורים קשורים שלי והוא אומר לא משכתי אלא אחד בכה"ג לא תיקנו לפטרו משבועה דלא שייך כאן מפני תיקון העולם:
לא בזה תיקנו. דכיון שאומר אני הייתי במעמד כשהודית לאבא בשעת מיתתו שוב אינו יכול להעיז וטענת ודאי היא:

הלכה ד

מתני' **יתומים שסמכו אצל בעל הבית**. לעשות מעשיהם על פיו ולא נתמנה להן אפטרופוס אפ"ה כאפוטרופוס הוא:
אפטרופוס. בלשון רומי קורין לאב פאט"ר ולקטנים פוט"ס. אביהן של קטנים:
שמינהו אבי יתומים ישבע. כשיגדלו היתומים ישבע להן שאין לו בידו כלום משלהן דאי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוי ליה אפטרופוס ומשום שבועה לא אתי לאמנועי:
מינהו ב"ד לא ישבע. דטובת חנם היא שזה עושה לב"ד לקבל דבריהם ולטרוח חנם ואי רמית שבועה עליה אתי לאמנועי:
אבא שאול אומר חלוף הדברים. מינהו ב"ד ישבע דבההיא הנאה דנפק עליה קלא דאינש מהימנא הוא דהא סמכי עליה בי דינא משום שבועה לא אתי לאמנועי מינהו

אבי יתומים לא ישבע בטובת חנם עושה לו לטרוח עם בניו ואי רמית עלי' שבועה אתי לאמנועי והלכה כאבא שאול:

גמ' **אתם**. בתרומה כתיב כן תרימו גם אתם ודרשינן אתם ולא שותפין שאין השותף יכול לתרום על חלק חבירו שלא מדעתו ולא אפטרופוס ולא התורם שאינו שלו וזו ואצ"ל זו קתני:

והתנינן השותפין שתרמו. תרומתן תרומה:

כאן בתרומה גדולה. השותפין תורמין:

כאן בתרומת מעשר. דהאי קרא בתרומת מעשר כתיב כן תרימו גם אתם וגו':

ופריך כלום למדו תרומה גדולה לא מתרומת מעשר. כלומר דהא בהאי פרשתא כתיב ונחשב לכם תרומתכם ואמרינן בכמה דוכתי בשתי תרומות הכתוב מדבר א' תרומה גדולה וא' תרומת מעשר מה תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה אף תרומה גדולה וא"כ נילף נמי להא:

אלא כאן להלכה. לכתחילה אין לשותף לתרום על של חבירו והתם בתרומות למעשר קאמר שאם תרמו בדיעבד תרומתן תרומה:

כאן. במתני' מיירי שנתמנו אפיטרופין לעולם חייב לעשר פירותיהן:

כאן לאפטרופין לשעה. אינו תורם:

אם באפיטרופין לעולם. היא מתני' קשיא ודא דתני עלה בברייתא:

מוכר הוא. אפוטרופוס עבדים שלהן למזונות או כדי ליקח שדות אבל לא קרקעות ואם הוא אפטרופוס לעולם אמאי אין לו רשות למכור קרקעות:

אלא כאן ביתום גדול. אינו תורם הואיל ויש לו דעת לעצמו אסור לתרום שלא מדעתו ומתני' ביתום קטן:

בתחילה אין מעמידין אפטרופוס. לירד לדין בשביל היתומים אם חובתן הוא אלא בתחילה מעמידין לזכות להן:

ואם חבו חבו. אם נתחייבו אח"כ מתוך טענותיהם נתחייבו:

בין לזכות בין לחובה. כלומר אפי' על מנת לזכות אין מעמידין ואם נתחייבו אין היתומים נפסדין:

מתני'. דפ' שור שנגח ד' וה' פליגא על ר' יוסי ב"ח דקתני התם שור של חש"ו שנגח מעמידין להם אפטרופוס ומעידין בפני האפטרופוס ואם נתחייבו נתחייבו:

שנייה היא בשור. דהתם טעמא שמעמידין שלא ילך ויזיק ויהיה לו שמירה ע"י האפטרופוס:

הזיק. שור של היתומין שיש להן אפוטרופוס משל מי משתלם:

ואפי' דלא יסבור ר' יוחנן כן. כלומר אפי' לא אמר בהדיא כן לאו מכללא דמילתיה דלעיל שמעינן לה דסבר משל יתומין דהא אמר מעמידין כו' ולבסוף אם חבו חבו אלמא משל היתומים הוא החיוב וההפסד:

שאין דרכו לבחון. בני אדם ולידע מי הוא נאמן ולפיכך ישבע אבל ב"ד דרכן לבחון ולבדוק אם הוא אדם כשר ונאמן ואם לא היה מוחזק להן בנאמן לא היו מעמידין אותו ולפיכך לא ישבע:

ה"ג אבא שאול אמר חילוף הדברים אפיטרופוס שמנהו אבי יתומים לא ישבע מפני דיכול כו' שמינהו ב"ד ישבע מפני שהוא כנושא שכר. ובספרי הדפוס נתחלפ' הגי':

מפני דיכיל. אפטרופוס למימר טובה בעלמא הוינא עבידנא לך שנעשיתי אפטרופוס ולא מתוך הנאת ממון ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנועי:

מפני שהוא כנושא שכר. בההיא הנאה דמיקרי מהימן שנתמנה ע"י ב"ד כנושא שכר הוא והילכך ישבע:

אתיא דר' יוחנן. דאמר לעיל משל יתומין הן משתלמין כרבנן דהכא דאמרי אם מינהו בית דין לא ישבע משום דאתי לאמנועי והכא נמי אין מחייבין האפיטרופין לשלם כי היכי דלא ליתי לאמנועי והתם נמי במינהו בית דין מיירי כדקתני בית דין מעמידין להן:

ודרבי יוסי בר חנינא כאבא שאול. דלא חייש במינהו ב"ד משום אמנועי והילכך התם למי האפטרופין משלמין:

דר"י כרבנן כו'. כלומר דדחי לה הש"ס הא דקאמרת דר' יוחנן כרבנן ליתא דאפי' יסבור כאבא שאול כלומר אפי' כאבא שאול מצי למיסבר דמודי הוא הכא ר' יוחנן משום דרוצה בן אדם ליתן כמה כדי לקרותו מהימן וניחא ליה בכך אבל התם אי מחייבת ליה בתשלומין אתי לאמנועי שהרי לא הועמד אלא לתקנת העולם שלא יזיק השור הילכך חיישינן:

ודר' יוסי בר"ח. והא נמי דאמרת ר"י בר"ח כאבא שאול ולא כרבנן ליתא דאפי' יסבור כרבנין אפ"ה בההיא ס"ל משל אפטרופו' וטעמא דאדם מבריח עצמו מן השבועה ואי רמית עליה אתי לאמנועי אבל אין אדם מבריח עצמו כ"כ מן התשלומין והילכך התם ליכא למיחש אי מחייבת ליה דאתי לאמנועי:

הלכה ה

מתני' **המטמא**. טהרותיו של חבירו:

והמדמע. מערב תרומה בחולין ומפסידו שצריך למכרן לכהנים בזול:

והמנסך שמערב יין נסך ביין כשר ואוסרו בהנאה. ואית דאמרי מנסך ממש ובגמ' מפרש לה:

במזיד חייב. ובדין הוא דמזיד נמי פטור דהיזק שאינו ניכר הוא ולאו שמי' היזק אלא משום קנס שלא יהא כל אח' וא' הולך ומטמא טהרותיו של חבירו ואומר פטור אני:

הכהנים שפיגלו במקדש. את הזבח במחשבת חוץ לזמנו ולא הורצה לבעלים:

מזידים. שידעו שפסולים בכך חייבין לשלם דמיהן לבעלים שהרי צריכין להביא אחרים ואי נמי נדבה היא שאינו חייב בתשלומין מ"מ קשה בעיניו שלא הקריב קרבנו שהרי להביא דורון נתכוין:

גמ' **לא נחת לבית וועדא**. לא נכנס לבית המדרש ופגע בר' מנא וא"נ מה חידוש אמרו בבה"מ היום וא"ל כן אמר רבי יוסי המטמא טהרותיו של חבירו אינו כעושה מעשה. ופטור דהיזק שאינו ניכר הוא:

מן הדא. מהאי מתניתין שמעינן לה דתנן בפרק הגוזל גזל מטבע ונפסל תרומה ונטמאת אומר לו הרי שלך לפניך ופטור לשלם הזיקו:

א"ל תיפתר. להההיא מתני' שנטמא' מאליה ולית ש"מ כלום למטמא בידו שיהא פטור דכעושה מעשה הוא:

דהיא מתניתין. וכהא דשמעינן מהאי מתניתין דבכורות דתנן דן את הדין כו' וטימא את הטהור מה שעשה עשוי וישלם מביתו דאמר רבי ירמיה במגיע לידו מיירי שנטל השרץ ביד והגיע לטהרת חבירו כדי להחזיק דבריו ומזיד מיקרי והילכך חייב וכן אמר שמואל במגיע לידו אלמא מטמא כעושה מעשה דמי:

ה"ג רבי יהודה ברבי אומר בדין היה אפילו שוגג שיהא חייב ולמה אמרו פטור כדי שיהא מודיע ורבי יוחנן אמר בדין הי' שאפילו במזיד יהא פטור כו' ובספרי הדפוס נתחלפו השיטות והגי' מוטעי' טעות דמוכח:

בדין היה אפי' שוגג שיהא חייב. דקסבר היזק שאינו ניכר שמי' היזק ומן התורה אפי' שוגג חייב דלא חילקה התורה בהיזק הבא בידי אדם עצמו בין שוגג למזיד כדאמר בהחובל פצע תחת פצע לחייבו על השוגג כמזיד ולמה אמרו פטור כדי שיהא מודיע לבעלים דאי מחייבת ליה לא אתי לאודעינהו ואכלי איסורא אבל מזיד איהו ודאי מודע להו דהא לצעוריה קא מיכוין:

ור' יוחנן אמר בדין היה שאפי' במזיד יהא פטור. דס"ל היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק ולמה אמרו חייב משום קנס כדי שלא יהא כל אחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו:

חיילי' דר' יוחנן. ראייתו של ר"י דעיקר החיוב משום תקנה הוא ומן הדין פטור הוא לעולם מן הדא דקתני במתני' המטמא כו' בשוגג פטור במזיד חייב ומדקתני ברישא שוגג פטור והדר במזיד חייב אלמא דמדינא פטור הוא וכדרך התנא לשנות הפשוט פשוט קודם:

ואמר ר"י. כלומר והיינו כר' יוחנן דשמעינן מיניה דבמזיד נמי מדינא פטור אלא משום קנס הוא דאלת"ה איפכא הוי מיבעי ליה למיתני:

מתניתא. ברייתא מסייע ליה לר"י דתניא הנותן עול ע"ג פרתו של חבירו. ע"ג פרת חטאת שנפסלת במלאכה פטור לשלם מדיני אדם דהיזק שאינו ניכר הוא וכר' יוחנן:

וחייב בדיני שמים. פורענות על שהפסיד בידים לישראל:

עד כדון. בעיא היא עד כאן לא שמענו ממתני' שוגג פטור אלא בששגג וכסבור שהוא חולין וטימאו וכגוונא דכל שוגג דעלמא:

היה יודע בה שהיא תרומה. אלא שהיה כסבור שמותר לטמאותה מהו אם אומר מותר שוגג מיקרי או כמזיד הוא שהרי בכוונה עשה:

נישמעינה. לזה מן הדא:

הכהנים שפיגלו במקדש מזידים חייבין. הא שוגגין פטורין ובתוספתא פ"ג גריס הכי בהדיא ובמה אנן קיימין הא דשוגגין פטורין:

אם כסבור בהן שהוא חולין. והיינו שוגג:

ויש פיגול בחולין. בתמיה והיאך שייך לומר שנתכוין לפגל בזה שהוא כסבור של חולין אלא ע"כ כן אנן קיימין ביודע בהן שהוא קדש אלא כסבור שמותר והכי נמי בתרומה דאומר מותר נמי שוגג הוא:

רב הונא בשם רב. אמנסך דמתניתין קאי דמפרש ליה והוא שעירב כלומר דהיינו מערב דאי מנסך ממש קם ליה בדרבה מיניה:

ניסך ועירבבה. אם בשעה שניסך לע"ז עירבבה גם כן ביין אחר אם חייב בתשלומין או לא וקאמר בתחילה כו' כלומר דחייב דאין מיתה ותשלומין באין כאחד מיקרי דבתחילה כשניסך חייב מיתה ולבסוף כשעירב חייב בתשלומין:

הגע עצמך שהרג את הנפש ושיבר את הצלוחית. כאחד וכגון שזרק עליו צלוחית והרגו ומחמת כן נשבר הצלוחית וה"נ נימא דחייב דחיוב מיתה בתחילה הוא כשזרקו עליו ואח"כ בא עליו חיוב התשלומין ואנן קי"ל דפטור:

הגע עצמך. שהדליק גדישו של חבירו בשבת גרסינן. דקי"ל בפ' המניח דפטור מפני שנידון בנפשו. א"נ ביה"כ כר' נחוניה בן הקנה שהיה עושה יה"כ כשבת לתשלומין.

ואמאי ה"נ נימא בתחילה כשהתחיל להדליק הגדי' בא עליו חיוב מיתה וההפסד של חבירו בא אח"כ אלא לאו ש"מ דכמיתה ותשלומין באין כאחד חשבינן ליה וה"נ לא שנא דפטור מתשלומין אם יש כאן חיוב מיתה:

המטמא כו'. וזו נמי הוכחה היא דע"כ לאו מנסך ממש מפרשינן לה מדחשיב להו להני תלתא במתני' וקאמר ר"י דחיובא משום קנסא הוא וש"מ דמנסך נמי דומיא דהני הוי דליכא חיוב מיתה בהו אלא תשלומין משום קנס וה"ה למנסך:

הלכה ו

מתני' **על החרשת שהשיאה אביה**. אע"ג דהויא א"א גמורה כגון שהשיאה אביה בקטנותה וקיבל קידושיה כשהיא קטנה אפ"ה היא יוצאת בגט אפי' לאחר שגדלה ופקע כח האב ממנה מקבלת היא את גיטה ואע"ג דלית בה דעת שהאשה מתגרשת בע"כ הילכך לא בעינן דעתה:

ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן. והיא יתומה דלא הוו נשואיה אלא מדרבנן:

שאוכלת בתרומה. דרבנן ולא גזרינן תרומה דרבנן אטו תרומה דאורייתא:

מריש. קורה שגזלו ובנאו בבירה בבית גדול שיטול הנגזל את דמיו:

מפני תקנת השבים. שאם אתה מצריכו לקעקע בירתו ולהחזיר המריש עצמו ימנע מלעשות תשובה:

שלא נודעה לרבי'. שהיא גזולה:

שהיא מכפרת. ואין צריך להביא אחרת:

מפני תיקון המזבח. שלא יהיו כהנים עצבים שאכלו חולין שנשחטו בעזרה ונמצא מזבח בטל שנמנעים מלעבוד עבודה:

גמ' **ר' חנינא בעי כו'**. גרסינן לה ביבמות פ' חרש ושם מפורש ע"ש:

מפני חינה. כלומר שחכמים תיקנו נשואין לקטנה והילכך תיקנו נמי שתהא אוכלה בתרומה כדי שיהא לה חן להנשא שידעו שנשואיה נשואין גמורין ויהיו קופצין עליה לישא אותה:

והוא. שיהא בה דעת שתהא יודעת לשמור קידושיה:

מתני' אמרה כן. דתנן בפ' יוצא דופן בת ג' שנים ויום אחד מתקדשת בביאה כו' נישאת לכהן תאכל בתרומה והתם ע"כ ע"י אביה מיירי וקתני נישאת דמשמע מעצמה אלא לאו ש"מ דאקידושין קאי שהיא יודעת בעצמה לשמור קידושי'. והיותר נראה דגרסינן להא בתר להאי דר' חנניה דפליג על ר' שמי וקאמר דאדרבה מן מה דאמר ר' יוחנן טעמא

מפני חינה ש"מ דאף שאינה יודעת לשמור דזיל בתר טעמא ועלה קאמר ר' אימי מתני' אמרה כן דהתם בבת ג' ויום א' קאמר ומשמע אע"פ שאינה יודעת לשמור:

אין לה חופה שתאכל בתרומה. אין חופה מאכילתה בתרומה כ"ז שלא נבעלה:

מתני' אמרה כן. דקתני נישאת לכהן דוקא נישאת מדלא קתני נכנסה לחופה:

והגדילה מהו שתאכל בתרומה. מחמת חופתה שנכנסה בעודה קטנה מי אמרינן הואיל ועכשיו הגדילה אוכלת או לא:

נישמעינה מן הדא. ברייתא דקתני בהדיא אוכלת ע"ג חופתה הראשונה אע"פ שלא נבעלה משהגדילה:

בשגזלו משופה. שכבר מתוקן הוא לבנין אבל אם גזלו ושיפה הוא קנאו בשינוי ודמים הוא שחייב לו:

ע"ג מקומו. שלא הסיעהו ממקומו אלא במקום שהיה שם שיפיהו מהו אם קנה ונוטל המריש ונותן לו דמיו:

נישמעינה מן הדא. ברייתא היורד כו' וידו על התחתונה שאם השבח יתר על ההוצאה אין לו אלא הוצאה ואם ההוצאה יתירה על השבח אין לו אלא כשיעור שבח:

אין שומעין לו. וה"נ במריש אם שיפהו במקומו ולא בנאו בבירה אין שומעין לי ליטול:

אלו הפורק. על הא דקאמר ביקש ליטול עציו ואבניו אין שומעין לו פריך ואמאי מי לא הוי כאילו פורק חבילתו לתוך חרבתו של חבירו דודאי נוטל את שלו:

וקאמר הש"ס ולא שמיע ליה כו'. דה"ט משום יישוב כלומר כי היכי דלא תיכחוש ארעיה שהנוטל עצים ואבנים מתוך הבנין מקלקל הוא את היסוד ונמצא זה מפסיד:

יאות. שפיר הוא דקאמר ר' יוסי דהוי סבר מימר דמה פליגין התם אם שומעין לו או לאו דוקא בארץ דקס"ד משום יישוב א"י הוא:

מן מה דאמר ר' יעקב משום יישוב. סתמא ש"מ בין בארץ בין בח"ל דטעמא משום כחשא דארעא הוא:

ביקש ליטול עציו ואבניו. כלומר שכר מעותיהן דהא ליטלן ממש אין שומעין לו:

מהו. שחייב לשלם מיד:

עד שידור בתוכה. ואז ישלם לך שוויין:

נותנין לו מיד מעותיו:

בדין הוא אפילו לא נודעה לרבים לא תכפר. חטאת הגזולה דמתני' דס"ל יאוש כדי לא קני:

שלא יהא המזבח שמם. מן קרבנות ומפני תיקון המזבח אהא דמכפרת קאי כדפרישית במתני':

בדין הוה דאפי' נודעה לרבים תכפר. דס"ל יאוש כדי קני:
שלא יהא המזבח מקבל גזילות. כלומר שלא יאמרו המזבח מקבל גזילות ומפני תיקון המזבח אדיוקא קאי:
מה פסח וחולה בגלוי. הוא אף כל מה שבגלוי ונודע הוא דאינו מכפר:

הלכה ז

מתני' **לא היה סיקריקון ביהוד**'. סיקריקון עכו"ם הורג נפשות ונותן לו קרקע כדי שלא יהרגנו ולשון סיקריקון שא קרקע והניחני. כלומר שלא דנו דין סיקריקון לומר שהקונה קרקע של ישראל מיד עכו"ם רוצח יהיה חייב לדון עם הבעלים:
בהרוגי מלחמה. בשעה שהיתה הגזירה קשה על ישראל ליהרג במלחמה שהלוקח ממנו באותו שעה היה מקחו קיים ולא היה צריך לדון עם ישראל בעל הקרקע משום דאגב אונסיה הוה גמר ומקני לסקריקון. וקי"ל תליוה וזבין זביניה זבינא ובגמרא מפרש מאי שנא ביהודה דנקט:
מהרוגי מלחמה ואילך. שלא היתה הגזירה ליהרג דנו דין סיקריקין לומר שהקונה ממנו יעשה דין עם הבעלים כמו שמפורש במשנה לקמן:
מקחו בטל. דאמרינן מיראה עבד:
לקח מן האיש. קרקע המיוחדת לכתובת אשתו או שכתוב בכתובה או שהכניסה לו שום בכתיבתה וכ"ש שאר נכסים דאי לא עבדה ליה אומר לה עיניך נתת בגירושין ובמיתה:
מקחו בטל. דאמרה נחת רוח עשיתי לבעלי:
ניתן לבעלים רביע. ששיערו דסיקריקון מתוך שבחנם באה לידו מוזל גביה רבעא:
אימתי. אמרינן דהקרקע נשארת אצל הלוקח אלא שנותן רביע לבעלים:
בזמן שאין בידם ליקח. שלא היה ביד הבעלים ליקח בשעה שלקח הלוקח מסקריקון:
אבל אם יש בידן ליקח. בשעה שלקחה ליקח:
הן קודמין לכל אדם. אע"פ שקדם הלוקח וקנה הבעלים מסלקין אותו כל זמן שירצו:
לפני סיקריקון. ברשותו:
גמ' **בראשונה גזרו שמד על יהודה**. ולפיכך קתני במתני' יהודה:
והיו בעלי בתים באין וטורפין. מיד הלוקח ומחמת זה נמנעו מליקח והיתה הארץ חלוטה ביד סיקריקון כדמפרש שנמנעו מליקח ולפיכך התקינו שלא יהא דין סיקריקון ביהודה לומר שלא יוכלו ליטרף מהלקוחות כדי שלא תשאר הארץ ביד הסקריקון:
במה דברים אמורים ר' הכי תני לה בתוספתא:
לפני. או לפני המלחמה:

הרוגים שנהרגו מן המלחמה ואילך. כלומר שעדיין הם הורגים ומחמת סכנת הריגה נותן להם קרקע יש בהן משום דין סקריקין דלאחר המלחמה לא גמר ומקני דאמר האידנא לשקול ולמחר תבענא ליה בדינא:

ופריך והרוגים שלפני המלחמה לא כלאחר מלחמה הן. דאכתי לא מיקרי סכנת מלחמה ואמאי אין בהן משום דין סיקריקון:

תיפתר שבא סיקריקון. קודם המלחמה וגזל וחמס ממנו הקרקע ולא הספיק לכתוב טרפו ולהציל ממנו בדין עד שבא סיקריקון לכל העולם שבאה המלחמה והילכך אין בהם משום דין סיקריקון:

שלא תהא הלכה למחצה. דיש הרבה שנגזלו בשעת המלחמה ואי אמרת להאי דיינין לה דין סיקריקון ולהאי לא א"כ נראית כהלכה למחצה דאין הכל יודעין שנטלה מזה לפני המלחמה:

גליל. שלא היתה שם גזירת שמד לעולם יש בו משום דין סיקריקון:

המטלטלין אין בהם משום דין סיקריקון. ואינו נותן לבעלים כלום מפני שמתייאשין מהן:

חכירי בתי אבות. חוכרין השדה בכך וכך כורין לשנה ורגילין לחכור שדותיהן ממשפחה זו מעולם הן ואבותיהן:

אין בהם משום סיקריקון. ולקמן מפרש לה:

היורד משם חוב. עכו"ם שירד לשדה מחמת חובו על ישראל:

ומשם אנפרות. גזלן בעלמא ואין מסור בידו ליהרג אין בהם משום סיקריקון שיהא הקרקע נשארת ביד הלוקח ולתת לבעלים רביע אלא מחזיר לו הקרקע בחנם דהאי לאו אונסא הוא ולא גמר ומקני:

מכריזין. שמא עדיין יבאו הבעלים ואח"כ יש בה דין סיקריקון:

פתר לה תרין פתרין. אחכירי בתי אבות דקאמר אין בהן משום סיקריקון וכלומר תפרש לה בתרי לישני:

נסבה מן חכור וייבא לחכור. אם לקח הסיקריקון מיד החוכר שהיתה שדה זו אצלו בחכירות ונתנה ג"כ בחכירות אצל חוכר אחר ובא הראשון לטרוף ממנו והשני רוצה לנהוג בה דין סיקריקון שתשאר בידו ויתן לו רביע:

א"ל ולאו חכור את. כלומר שהראשון אומר לו וכי לאו בחכירות באה השדה לידך ולא הפסדת כלום וא"כ שבוק לי ומה דאת גזי גזי מה שאכלת ממנה בין כך אכלת וזה

הריוח שלך והיינו דקאמר אין בהן משום דין סיקריקון לומר שהשני צריך לחזור הקרקע לחוכר הראשון:

נסבה. לישנא אחרינא הוא אם לקח הסקריקון מיד בעל הבית ונתנה לאחר בחכירות ובא בעה"ב ליטרוף מיד החוכר:

א"**ל**. החוכר מה הנאה יש לך בזה אם אתה תוציא ממני והעכו"ם יחזור ויגזול ממך אלא תשאר בידי ומה שיש בכחי אראה ליתן לך דבר מה מחכורה עד שתשיג ידך להוציא ממנו הכל ואין בה משום סיקרוקון דקאמר שאין החוכר נותן לו רביע. א"נ יש לפרש דאמר ליה כו' אבעה"ב קאי וכעין לישנא קמא. כלומר שבעה"ב אומר לו בשעה שבא לטרוף ממנו וכי מה הנאה יש לך שהשדה אצלך בחכירות שלפעמים אתה מרויח ממנו בשכר טרחך כשהשנה מתברכת שאתה נותן לו כך וכך כורים לשנה והמותר היא שלך ולפעמים הוא לוקח ממך ואתה מפסיד כשהשנה אינה מתברכת וא"כ מוטב שתחזירנה לי ואני אתן לך מה שבכחי דבר מה לפייסך ואין בה משום סיקריקון דקאמר נמי אהא דצריך להחזיר לבעלים הוא:

עד כדון בשני שטרות. אהא דקתני במתני' לקח מן האיש כו' קאי כלומר עד כאן לא שמענו אלא אם האשה כתבה ללוקח שטר אחר ולא חתמה עצמה על שטר שיש לו מבעלה דהכי משמע סתמא דלישנא דמתני' וחזר ולקח מן האשה:

היה שטר אחד. שחתמה עצמה על אותו שטר של בעל מאי:

כ"**ש מקחו בטל והוא שלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה**. כלומר בזה כ"ש הוא דאמרי מקחו בטל אם בתחילה לקח מן האיש דתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי לחתום על אותו שטר עצמו שלקחת ממנו:

כ"**ש מקאו קיים והוא שלקח מן האשה כו**'. כלומר בסיפא נמי כ"ש הוא בשטר אחד דמקחו קיים:

ואין כל כו'. וכי מה שיש לאשה לא משועבד הוא לבעלה. לאכילת פירות ואמאי קאמרת מכרו בטל לגמרי:

וכיני. כן הוא הדבר שודאי לפירות מכרו קיים שהרי שלו הן ואינה יכולה לעכב עליו בנכסי מלוג ומתניתין דקאמרת מכרו בטל כשימו' או כשיגרשנה הוא דאז טורפת מהלקוחות:

מכר לראשון כו'. מכר לשלשה וחתמה לכולן ובכי הא ודאי יכולה היא שתאמר לכולן נחת רוח עשיתי לבעלי אלא דהא קמ"ל דגובה תחילה מן האחרון ואם לא הספיק כו' שהראשונים יכולין לומר הנחנו לך מקום לגבות ולאשמועינן נמי הא דלקמי':

עלה אמר רב בנכסים שהכניסה לו בכתובתה. מה ששמענו לרב בפ' חזקת דמחלק בין נכסים שהכניסה לו לשום בכתובה והוא ייחדן לכתובתה ובין שארי נכסים וכלומר דלא תימא דמחלק למאי דאמרו במתניתין מקחן בטל כו' דבשאר נכסים אינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי הא ליתא אלא להא הוא דמחלק דדוקא בנכסים שייחד לה בכתובתה הוא דגובה מן האחרון תחילה דיכולין הראשונים לומר הנחנו לך מקום לגבות משיעבוד כתובותיך אבל בנכסים שהכניסה לו פרא פורנין והם נכסי מלוג כדא' בפ' אע"פ גובה מהן מאיזה שתרצה דשיעבוד של כולן שוין אצלה אבל לענין דינא דמתניתין אפילו בנכסי מלוג יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי:

הן אומרים. אהא דקתני במתניתין אימתי כו' קאי דאם הלקוחות והבעלים טוענין בזה הבעלים אומרים שהי' בידם לוקח בשעה שלקחה מהסקריקון והן קודמין עכשיו דלא זכה בה הלוקח והלוקח אמר לאו שלא היה בידם כלום באותו שעה:

בחזקת הבעלים. שקרקע בחזקת בעליה עומדת:

אנא הוינא ממינייא. אני הייתי באותו מנין שהושיב ר' ב"ד ונמנו שאם שהתה אצל הסיקריקון י"ב חדש ולקחה זה ממנו תשאר לעולם אצלו בין שהיה ביד הבעלים ליקח או לא אבל נותן לבעלים רביע וכך אמרו דלא שנייא בין נותן לו רביע קרקע או רביע מעות כולה חדא היא דסבר רב נכי חומשא זבן מן העכו"ם מה ששוה חמשה מוכר לו בארבעה והילכך נותן לו או רביע מעות או קרקע שוה רביע מעות דהיינו חמישית הקרקע:

רבי יוסי ברבי בון. פליג וס"ל כשמואל בבבלי דסבר נכי ריבעא זבן מה ששוה ארבעה מוכר לו בשלשה הילכך נותן לו או רביע קרקע או שליש מעות דהרי הקרקע זו שוה ארבע שלישי מעות כפי שלקח ממנו:

קרקע דינר אגרמא רביע. אגרמא לשון ניכוי וחסרון כמו לגרם עצמות בפ' לא יחפור:

מעות כרומיסין. ובערוך גריס טריסיסין שליש כלומר מה שמכר לו קרקע שוה דינר בדינר חסר רביע א"כ שליש המעות שנתן לו הן כפי שיווי רביע הקרקע שהוא מעה וחצי:

הלכה ח

מתני' **חרש רומז ונרמז**. מה שהוא רומז קיים או מה שאחרים רומזין לו ונתרצה קיים:

קופץ ונקפץ. רמיזה בידו ובראשו וקפיצה עקימת שפתים שנאמר קפצה פיה ואינו סימן ניכר כמו רמיזה:

במטלטלין. אם מכר מטלטלין אבל בגיטין ד"ה ברמיזה ואין הלכה כבן בתירה:

הפעוטות. הקטנים כבן ז' כבן ח' חם הוא חריף ויודע בטיב משא ומתן או כבן ט' ובן י' אם אינו חריף כל כך:

מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין. וכן מתנתן מתנה אחד מתנת בריא וא' מתנת שכיב מרע אחד מתנה מועטת ואחד מתנה מרובה וטעמא מפרש בגמ':

גמ' **קופץ ונקפץ**. ושוכר פועלים ע"י קפיצת פיו ומשתכר לאחרים:

אפיוטות פדייא. קטנים בלשון יוני:

מפני חייהן. אמרו חכמים מקחן מקח דאי לאו זביניה זבינא לא מזבני ליה מזוני ולא זבנו מיניה:

אע"ג דרבי יוסי לא גבי עצומים. עצומים הן שטרי חיוב על תנאי באסמכתא והן כי אייתא בתוס' פ"ק דב"מ שנים שנתעצמו זה בזה ואמר אחד מהן לחבירו אם לא באתי מכאן עד יום פלוני יהא לך בידי כך וכך כו' וס"ל לרבי יוסי דאסמכתא לא קניא ולא גבי כלום בשטרות כאלו וכדאמר בהאי תלמודא בגט פשוט:

מודה. ר' יוסי באלין שנותנין בניהם לאומן ללמדו אומנות וכותבין על זמן פלוני בתנאי כך וכך שהן גובין באלו עצומין:

מפני חיי הבריות. שימצאו ללמד אומנות להתפרנס מהן ואיידי דאיירי לעיל בתקנות מפני חייהן נקנו להא הכא:

הלכה ט

מתני' **כהן קורא ראשון**. כשהן שוין בחכמ' אבל אם הישראל גדול בחכמה קודם לכהן וללוי דממזר ת"ח קודם לכ"ג ע"ה הדין הוא דינא דגמרא והאידנא נהיג שכהן אפילו ע"ה קודם לחכם גדול שבישראל:

מפני דרכי שלו'. דמדאוריית' יכול הכהן לתת רשות למי שירצה שיקרא בתורה לפניו ומפני ד"ש אמרו שיקרא הוא ראשון ולא יתן רשות לאחר שיקרא דלא ליתי לאנצויי ולומר מפני מה הרשה לזה ולא לאחר ואם אין שם כהן נתפרדה החבילה ואין סדר לדבר להקדים לוי לישראל ומי שירצה יקדים ואית דאמרי נתפרד' החבילה נפסק הקשר ואיבד הלוי את כבודו בשכיל חבילתו הנפרד' ואינו קורא כלל וכן המנהג:

מערבין בבית ישן. בני חצר שרגילים ליתן עירובן בכל שבת בבית א' אין משנין את מקומן ליתנו בבית אחר:

מפני דרכי שלום. שבני אדם שהיו רגילין לראות העירוב באותו בית עכשיו שאין רואין אותו יאמרו שמטלטלין בלא עירוב ואיכא חשדא:

בור שהוא קרוב לאמה. למוצא אמת המים הבא מן הנהר מתמלא ראשון ואחריו יתמלאו התחתונים:
מצודות. שאין להם תוך דליקניה ליה כליו:
יש בהן גזל מפני דרכי שלום. ולא נפיק בדיינים:
ר' יוסי אומר גזל גמור. מדבריהם ונפיק בדיינים ומיהו מודה ר' יוסי דלא הוי גזל דאורייתא לעבור עליו בלאו ואין הלכה כר' יוסי:
המנקף. חותך כמו ונקף סבכי היער:
גמ' **מילתיה דרשב"י אמר שהוא מדברי תורה**. הא דכהן קורא ראשון ואחריו לוי כו' כדיליף מקרא דכתיב אל הכהנים והדר בני לוי והדר אל כל זקני ישראל:
מילתיה דריב"ל. מדברי ריב"ל שמעינן דס"ל שהוא מדבריהן מדהיה משבת בעצמו בזה מימיי לא ברכתי לפני כהן ש"מ דלאו מן התורה הוא:
מילתיה דרח"א. וכן ממילתיה דאמר ר"ח שמענו שסובר שהוא מדבריהן ועיקרה תקנה מה שהכהן קורא ראשון מפני דרכי שלום הוא והילכך בעיר שכולה כהנים ישראל קורא ראשון:
לאחיהם שבצפון ושבדרום. כלו' לאחיהן שבשדות. וכן הוא בבבלי פ' אלו נאמרין:
הנשים והקטנים. והתם קאמר כגון דלא אישתייר בי' עשרה הא אישתייר הם עונים אמן:
אינם בכלל ברכה. דהני לא אניסי והן מראים שאין הברכה חשובה בעיניהם לעקור רגליהם ולבא לפני הכהנים דבברכה צריך להיות. פנים כנגד פנים דכתיב כה תברכו:
העומדים לפני הכהנים. פנים כנגד פנים אפי' אינן לפניהן ממש אלא דמפסיק ביניהן מחיצה הואיל דלא קיימי אחורי העורף לא מיקרי הפסק דאפי' חומה של ברזל אינה מפסקת ביניהם לאביהם שבשמים:
העומדין מן הצדדין. מהו אם חשיבי כלפניהן או לא:
נשמעינה. לזה מן הדא מתני' דפרה:
והזה לאחריו. שהיו גם שם כלים הצריכין הזייה:
הזייתו פסול'. דבעינן שיהא מתכוין להם:
לפניו והזה על הצדדין הזייתו כשרה. אלמא צדדין כלפניו חשיבי:
אם היה כהן אחד אומר. השליח ציבור כהן עם וגו' ולשנים קורא כהנים:
שאינו קורא אלא השבט. ולעולם שייך לומר כהנים:
שלא תאמר איש פלוני כו'. כלומר אם נחשד הוא בכך והעם מרננין אחריו אבל אם מגלה עריות ודאי או שוכך דמים קי"ל לא ישא את כפיו:

ובדיור ישן היא מתניתא. כלומר שאפילו מדירה לדירה באותו בית אין משנין דאיכא נמי חשדא:

והוא שתהא אמת המים עוברת על גביו. שמתמלא מאיליו על פי בורו בדרך הילוכו ואין צריך העליון הקרו' לאמה לסכור המים שלא ירדו למטה ולהמשיך דרך נגרים קטנים עד שתתמלא בורו אבל אם הוא מן הצד וצריך העליון לסוכרו שלא ירדו המים למטה אז התחתון מעכב עליו משום דמצי אמר נהרא כפשטה לימשוך וליזיל:

אפי' מן הצד. דס"ל אפילו בכהאי גוונא העליון מתמלא ראשון:

תמן. בבבל אמרין מי שהוא רחוק מהאמה ונוח לו להשקות יותר מהעליון כגון שבורו של עליון מן הצד הוא וצריך לסכור כדאמרן הוא קודם מהקרוב וקשה לו להשקות שדותיו:

ע"ד דרבנין תמן ניחא. סוגיא זו כתובה במסכת מעשר שני ועלה דהתם קאי ואגב דלקמן מייתי לה הכא. דתנן התם מערימין על מעשר שני לפדותו בלא חומש משום דקי"ל הפודה מ"ש שלו מוסיף עליו חמישיתו ושל אחר א"צ. כיצד אומר אדם לבנו ולבתו הגדולים לעבדו ולשפחתו העברים הילך מעות האלו ופדה לך מעשר שני לעצמך ופריך התם האי אמה העבריה היכי דמי אם בגדולה זכת בסימנין כלו' כבר יצאה בסימנין ומאי בעיא גביה דאדון אם בקטנה קטן זכה וכי יש זכייה לקטן וקאמר התם על דעתיה דרבנן דתמן ניחא דס"ל דקטן יש לו זכייה לעצמו כדלקמן:

תמן אמרין בשם רב נחמן בר יעקב. שלש מדות אלו בקטן:

המוציא. דבר בידו כמוציא לאשפה דזה אין לו דעת כלל:

גזילו. הגוזל ממנו גזל הוא מפני דרכי שלום:

נוטלן ומצניען. שיש לו הבחנה להצניע ולהביא לאחר זמן לכשיצטרך גזילו גזל גמור מדבריהם וזוכה לעצמו אם נתן לו אדם איזה דבר אבל אינו זוכה לאחרים אם זיכה לאחרים ע"י אותו קטן לא זכה ואם בא הנותן לחזור חוזר:

שאין מתנתו. שנותן לאחרי' מתנה שנאמר כי יתן איש:

דברי חכמי'. לדברי חכמים דפליגי על רבי יוסי במתניתין דסבירא ליה מציאת חש"ו יש בהן גזל גמור אבל לחכמים כדאמר רבי יודה בן פזי לעולם אין גזילו מחוור להיות גזל גמור עד שיביא ב' שערות:

הדא דאת אמרת. הא דאמרן לרבי יוסי גזל גמור דוקא לענין להוציא מן הגוזל ממנו בדין אבל לקרבן ולשבועה לכ"ע עד שיביא ב' שערות:

ברם כרבנין דהכא. השתא מהדר אדלעיל דמתניתין דמעשר שני ע"ד דרבנין דתמן והוא רב נחמן בר יעקב ניחא כדאמרן אלא לרבנן דהכא דס"ל לית ליה זכיה לעצמו כדלקמן דדרשי איש אל רעהו עד שיהא כרעהו וכשם שאינו זוכה לאחרים כך אינו זוכה לעצמו:

רבי יוסי בעי מעתה כ'. והך מתניתין דמע"ש היכי מיתוקמא:

ומשני ר' יוסי ברבי בון דירדו לה בשיטת הפעוטות כמו דתנינן במתני' ובקטן כה"ג מיירי דתתינו ליה רבנן משום כדי חייו וה"נ דיש לו זכיה לעצמו מה"ט:

והא' תנינן תמן. לרב הונא פריך דאמר לעיל כשם שזוכה לעצמו זוכה לאחרים והא תנינן בפ' חלון אבל אינו מזכה להן העירוב ע"י בנו ובתו הקטנים:

כאן. הא דרב הונא בתינוק שיש בו דעת כדאמר לעיל:

הדא דאת אמר. דפליגי רבנן עלי' דרבי יוסי במצודות באילין רברבתא שאין להן תוך אבל באלו הקטנים שיש להן תוך כמו שהן בתוך ביתו דמיא וקניא ליה כליו. ובבבלי דף ס"א איפכא בלחי וקוקרי פליגי שהן מצודות קטנים ובאוזלי ואוהרי שהן גדולים דיש להן תוך כ"ע מודו:

בדארעא. באותן פירות המונחין על הארץ היא דפליגי:

אבל הלוקח ביד. שלקט מע"ג קרקע ונתן ביד זכתה לו ידו ודכ"ע הוי גזל גמור:

ומכבסין. ובע"ז גריס ומכניסין אם מצאו אותם מושלכין:

יום משתה של עכו"ם מהו. שמבקרין אותו דאלו לשאת ולתת עמו בהדיא תנן התם באותו האיש אסור:

וסבר. להתירן מפני דרכי שלום א"ל רבי אבא והתני רבי חייא יום משתה של עכו"ם אסור לבקרן דשמא מתוך כך יבא לישא וליתן עמו:

אלמלא ר' אבא. שהזכיר לנו ברייתא דר"ח כבר היינו באין להתיר ע"ז שלהן דאזיל האי ומודי לע"ז דיליה וברוך שהבדילנו מהן ועלינו לעשות סיג וגדר להרחיק מהן:

הלכה י

מתני' **החשודה על השביעית**. לשמור פירות שביעית ולהצניען מן הביעור ואילך:

נפה. כדמפרש טעמא בגמרא שאני אומר לספור בה מעות היא לוקחת:

כברה. שאני אומר לכבור בה את החול:

ריחיים. שמא לטחון בהן סממנין:

תנור. שמא ליבש בו אונין של פשתן:

ולא תטחן עמה. שאסור לסייע ידי עוברי עבירה בשעת עבירה:

ובוררת כו'. ולא אסרו הכא באשת ע"ה החשודה על המעשרות כדאסרו בחשודה על השביעית משום דרוב עמי הארץ מעשרין הן:

אבל משתטיל המים. בעיסה לא תגע עמה לפי שמשגלגל' העיסה הוטבלה לחלה וקא מיטמא מחמת כלים טמאים שהרי הוכשרה לקבל טומאה וזו מסייעתה לגלגל ואסור לגרוס טומאה לחלה:

וכולן לא אמרו. לא התירו להשאילן כלים ולסייען בלא שעת עבירה עצמה אלא מפני דרכי שלום:

ומחזיקין ידי עכו"ם בשביעית. אם מצאו חורש יכול לומר לו יישר כחך וכיוצא בזה:

ושואלין בשלומן. כל הימים ואפי' ביום חגם ואע"פ שמטיל שם שמים על העכו"ם. ששלום אחד משמותיו של הקב"ה:

גמ' **ר' זעירא שאל לפני רבי מנא מתניתא בסתם**. אם דוקא בסתם התירו להשאיל אלו הכלים אבל במפרשת לבור ולטחון אסור כדקתני התם לעיל גבי מוכר לו פירות ומשאיל לו סאתו ופורטלו מעות וכולן סתמן מותר פירושן אסור:

וסתמא לאו כפירושו היא. שהרי אלי הכלים עומדיה לכך:

א"ל אני אומר. בסתם שמשאלת נפה כו' ולעולם פרושן אסור:

במה קנסו. שלא תבור ולא תטחון עמה במקום שזורעין ואוכלין. במקום שהן חשודין על הזריעה בשביעית וכן במקום שהן חשודין על אכילת פירות לאחר הביעור לבד נמי קנסו אע"ג שהן חשודין על הזריעה או דילמא במקום שזורעין דוקא הוא דקנסו דהואיל וחשודין על הזריעה איכא למיחש טפי שמא מפירות שנזרעו בשביעית הן:

ולא אוכלין. אבל לא במקום שאין חשודין כי אם על האכילה לבד דהתם לא קנסו דהואיל ואינן חשודין על הזריעה לא שכיחי פירות שביעית כל כך ותלינן לקולא שמא לאו פירות שביעית הן:

מה נפיק מביניהון. כלומר ומה הפרש יש ובאיזה צד תלינן לקולא אם במקום שזורעין דוקא:

ראו אותו לוקח מן הסירקי. סוחר ישמעאל כלומר שלקח פירות מן השוק:

ה"ג אין תימר כו' כמו שהגהתי בפנים וכן הוא בשביעית:

על כל פירקא איתמר. הך בעיא התם בשביעית שייכא ואגב גררה נקט לה הכא. ואהא דקתני וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום אם על כל מה ששנינו שם קאי מוכר לו פירות ומשאיל לו סאתו וכו' דטעמא מפני דרכי שלום הוא או על הדא הילכתא דמשאלת לחודה איתמר ונפקא מינה במקום דליכא משום דרכי שלום:

מן דלא תנינן בגיטין אלא הדא הילכתא. הכא בפרקין חשיב לה לכל הני דאמרי מפני דרכי שלום ולא תני אלא האי מתניתין דמשאלת ולא חשיב לאינך דתנינן התם ש"מ על הדא הילכתא לחודא איתמר:

תמן תנינן. בע"ז פ' רבי ישמעאל:

לא לשין ולא עורכין עמו. שאסור לסייע ידי עוברי עבירה:

והכא הוא אומר הכן. בתמיה דקתני בוררת וטוחנת עם אשת עם הארץ:

כאן לחולין. מתניתין דהכא בחולין מיירי והתם בתרומה והחמירו בה:

אית למימר נחתום בתרומה. וכי נחתום מוכר תרומה הוא בתמיה:

כאן בלותת. מתניתין דהתם מיירי בלותת החטים במים והוכשרו לקבל טומאה ולפיכך אסור והכא בשאינה לותתת:

מתניתין מסייע לחברייא. דקתני משתטיל המים אסור אלמא היכא דאיכא הכשר טומאה אסור:

רבי חייה ורבי. אימי פליגי בהא דקתני במתניתין מחזיקין ידי עכו"ם בשביעית:

חרוש בה טבאות. יכול הוא לומר לו חרוש בה טוב ואני לוקח ממך אחר השביעית:

וחרנא אמר יישר. כחך הוא דיכול לומר לו אבל זה אסור:

מאן דאמר חרוש כו'. ולהאי מ"ד מהו שואלין בשלומן דקאמר:

איישר. חילך זהו שאילת שלום דמותר לעכו"ם:

ומ"ד לעכו"ם יישר. כלומר להאי מ"ד דאמר מחזיקין הוא חרוש ושאילת שלום איישר ומה שואלין בשלומן של ישראל:

שלום עליכם. אבל לגוי ס"ל דאסור לשאול בשמו של הקב"ה ולאידך מ"ד דמחזיקין הוא איישר סבירא ליה דשאילת שלום לגוי נמי שלום עליכם הוא:

דלמא. מעשה ברבי חנינא ורבי שמואל שעברו על אחד מחורשי שביעית ואמר ליה רבי שמואל איישר חילך:

לא כן אולפן מרבי ולא אמרו העוברים ברכת ה'. לעוברים על המצות אסור לברכם:

לדרוש אין אתה יודע. שחכמים דרשו. הני קראי על העכו"ם אומות העולם:

פיסים כו'. מיני מסים הן:

סליק פירקא בס"ד

פרק ו

הלכה א

מתני' **האומר התקבל**. אם רצה לחזור יחזור. דגט חוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא מדעתו:

לא יחזור. דכיון דאיהי שויתיה שליח הרי הוא כידה ונתגרשה מיד בקבלתו של זה:

אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור. כל זמן שלא הגיע הגט לידה שאינה מתגרשת אלא מדעת המגרש והוא אינו רוצה שיהא גט עד שיגיע לידה:

אף האומרת טול לי גיטי. ולשון קבלה הוא והלכה כרשב"ג:

גמ' **בכל אתר את אמר התקבל כזכה**. דאע"ג דבהולך פליגי תנאי בפ"ק אי כזכה דמי או לא בהתקבל כ"ע מודו דכזכה דמי והכא את אמר התקבל כהולך דקתני בשניהם אם רצה לחזור יחזור:

שנייה היא. הכא שזכין לו לאדם שלא בפניו אבל אין חבין אלא בפניו וגט חוב הוא לה ולפיכך אפי' בהתקבל יחזור:

הגע עצמך שהיתה צווחת להתגרש ואינו חוב לה ומתני' סתמא קתני ומשני אני אומר שמא חזרה בה ואינה רוצה להתגרש:

הא תנינן. סוף פרק ב' האשה עצמה מביאה את גיטה ומוקמינן התם בדשוויה הבעל שליח להולכה עד דמטיא להתם והכא נמי ניחוש לומר שמא חזרה בה אחר שקיבלתו מהבעל וגיטא לא הויא עד דאתייא להתם:

תמן. שאני התם שהיא חבה לעצמה מתחילה מדעתה וקיבלה הגט ולפיכך אין אנו חוששין שמא חזרה קודם שתבא לב"ד ותאמר בפ"נ ובפ"נ אבל הכא שלא מדעתה הוא בשעה שאמר הבעל לשליח התקבל וחוב הוא לה:

אמרה. לשלוחה הבא לי גיטי והלך השליח ואמר להבעל אשתך אמרה התקבל לי גיטי ונתן לו סתם:

אע"פ שהגיע לידה אינו גט. כדמפרש טעמא לפי שהוא סבור מדעת השליח מתגרשת כלו' דבדיבורא דשליח קסמיך וכי יהיב ליה הבעל אדעתא דשליחות קבלה יהבוה ניהליה ולאו אדעתא דהולכה:

והיא אינה מתגרשת אלא מדעתה. כמה שאמרה היא להולכה דהא לא עבדה לי' שליח לקבלה והילכך אינו גט כלל:

והא דתנינן האשה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט כו'. ה"פ דקתני במתני' האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור שנתגרשה מיד בקבלתו של זה ולפיכך

אם אמר הבעל אי איפשי שתקבל לה אלא הולך אם רצה לחזור יחזור ואינו גט עד שיגיע הגט לידה וכי מטא גיטא לידה מיהא מיגרשה ואמאי הא לדידך דקאמרת היא אינה מתגרשת אלא מדעתה כמו שהיא אמרה לשליח וה"נ אפי' הגיע הגט לידה אינו גט:

שהיא סבורה כו'. בלשון תמיה כלומר וכי על דעת השליח היא מתגרשת הרי היא אינה מתגרשת אלא מדעתה ואיהי שליח לקבלה שווייה. א"נ סבורה היתה שהשליח יעשה כמו שציוותה עליו והרי אינה מתגרשת אלא בקבלה והכא דלאו שליח לקבלה הוא שהרי הבעל אמר אי איפשי וא"כ תיבטל השליחות לגמרי ואפילו משהגיע לידה:

ביודע הלכה. ומשני שאני הכא שהבעל יודע הלכה דאין יכול לעשות שליח לקבלה ויודע לומר התקבל וזכה בהולך כלומר אפי' אמר לו התקבל לחוד ודאי דעתו לומר התקבל זוכה לה להוליך לה הגט לידה והכא דאמר אי אפשי שתקבל אלא הולך שליח להולכה שוויה ומכי מטא לידה מיגרשה אבל בהא דרב נחמן אדיבורא דשליח קא סמיך דאיהי שליח לקבלה שוויתיה ובאמת לא הוי שליח לקבלה ואיהו לא מצי משוי שליח לקבלה והילכך אע"פ שהגיע גט לידה אינו גט:

והא תנינן. לקמן קטנה כו' וכי מטא גיטא לידה מיהת מיגרשא ואמאי מעתה נימא סבורה היא שמא כו' כדלעיל דהא איהי שליח להולכה לא שווי' והכא הבעל לא אמר להשליח כלום ואמאי הוי גט:

ביודע שאין הקטן עושה שליח. וידע הבעל דלא הוי שליח כלל במה דשויתי' איהי וכי יהיב לי' גיטא גמר ונתן לשם הולכה אבל התם בדרב נחמן אדיבורא דשליח סמיך וטעי:

ר' זעירא בעי גרסינן הכא קודם מילתיה דרב הונא ובספרי הדפוס נתחלפה הגי':

עד כדון. עד כאן קאמר רב נחמן דאינו גט כשאמרה הבא לי והשליח אמר לו אשתך אמרה התקבל לי איפכא מאי אם אמרה התקבל לי והוא אומר לו אשתך אמרה הבא לי כלומר מי אמרינן טעמיה דר"נ דסבר אדיבורא דידיה קא סמיך וה"נ אדיבורא דידיה קא סמיך ושליח להולכה שווייה וא"כ כי מטא גיטה לידה הוא דמיתגרשה או דילמא בעלמא סבר ר"נ אדיבורא דידה קא סמיך והתם טעמא דעקר לשליחותיה ודאמר לא בעינא למיהוי שליח להולכה אבל הכא דגרע לשליחותיה שהיא אמרה לקבלה והוא אומר שרוצה להטריח אפי' להולכה אמרינן אדיבורא דידה קא סמיך ומכי מטי גיטא לידיה דשליח מתגרשת:

אשכחתני על תרויהון הרי זה גט ואם רצה להחזיר יחזיר גרסי'. וכן הוא בתוספתא פ"ד ופליגא אדר"נ דאמרי' כיון שנתן עיניו לגרשה תיגרש כל היכי דמיגרשא:

רב הונא בשם רב אין האשה עושה שליח כו'. דהבעל מקפיד משום דבזיון הוא לו שאינה רוצה לקבל הגט בעצמה אבל כשהיא עושה שליח לקבל ממנו הא ידע ולא קפיד:
ולעתה בתריה. קיבלה ממנו וחזר אחריו הלכה זו מ' זימני:
והא תנינן כו' ת"ל ונתן ונתן. תרי זימני בפרשה מכל מקום וקשיא לרב הונא:
מה תני אי אפשי. מאן תנא במתני' דס"ל דוקא אם אמר אי אפשי שתקבל אלא הולך אם רצה לחזור יחזור רבי היא דתני:
ה"ג בתוספתא אמרה התקבל לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי הילך הוליכו לה כו' וכן הגי' בבבלי בפלוגתא דרבי ור' נתן והילך מלבד לא גריס בבבלי בפלוגתייהו:
הילך הוליכו לה כו'. ואמר לו הבעל באחד מלשונות הללו אם רצה להחזיר לא יחזיר דברי ר' כדקאמר בסיפא ולקמן מפרש טעמייהו:
ה"ג רבי נתן אומר הוליכו לה ונתנו לה אם רצה להחזיר יחזיר התקבל וזכה לה אם רצה להחזיר לא יחזיר רבי אומר בכולן לא יחזיר עד שיאמר לו אי איפשי כו'. וכן הוא במס' מ"ש והכי הוא בתוספתא ושם גריס רשב"ג במקום ר' נתן:
וקשיא על דרבי. דקאמר בהילך נמי אם רצה לחזור לא יחזור ואמאי והא הילך מן דיבורי משמע כלומר הא לך ממני ושליח להולכה עשאו ואם רצה להחזיר יחזיר:
וקשיא על דר' נתן הילך לדיבורה אם רצה להחזיר יחזיר. בתמיה כלומר דאדרבא תיקשי לך טפי אדר' נתן דהילך יותר משמע כפי דיבורה ומתגרשת בקבלתו מיד ואמאי קאמר ר' נתן זכה לה והתקבל לה אם רצה לחזור לא יחזור דמשמע דוקא באלו אבל בהילך יחזור ואמאי והא הילך לפי דיבורה משמע:
נעשה שלוחו ושלוחה. היכא דקאמר' היא התקבל לי והבעל אומר הולך שלוחה ושלוחו הוא דמספקא ליה אי הולך כזכי דמי או לא:
מגורשת ואינה מגורשת. כל זמן שלא הגיע הגט לידה ואם מת הבעל חולצת ולא מתייבמת:
ואתיין אילין פלוגתא. דרבי ורבי נתן כפלוגתייהו דרבי יוסי ורבי יהודה במעשר שני:
ולא פירש. שזה גיטה או קידושיה:
ואתייא דרבי. דאמר בהולך אם רצה לחזור לא יחזור משום דס"ל לא בעינן שיפרש דבריו ויגלה דעתו שאינו מבטל שליחותה ואפי' בהולך אמרי' מסתמא דעתו הילך כמה שאמרה כרבי יוסי דס"ל נמי אע"פ שלא פירש אמרי' דעתיה אדמעיקרא הוי:
ודר' נתן. דס"ל בעינן שיגלה דעתו שרוצה לקיים שליחותה ודוקא באומר התקבל וזכה לה שהודה לדברים הראשונים שאמר השליח דשליח קבלה הוא כר' יהודה דאמר צריך לפרש שעל דעת הראשונה הוא נותן לה:

ואת מה בידך. ר' חגיי שאל לר' ייסא ואת מה בידך אם ס"ל נמי דהני תנאי כהני תנאי וא"ל דשאני התם ולא שייכא פלוגתייהו להדדי:

דאמר ר' זעירא מה פליגין בשהפליגו עצמן לעניינות אחרי'. לא נחלקו שם ר' יוסי ור' יהודה אלא אם הפליגי עצמן מענין גיטין או קידושין לעסוק בענין אחר קודם שנתן לה אבל אם היו עסוקין באותו ענין בדיבור עסקי גיטה או קידושיה עד שעת נתינה הכל מודים דהוי גט או קידושין:

והכא. אבל הכא פלוגתייהו דרבי ור' נתן אפי' בעסוקים באותו ענין הבעל עם השליח דר' סבר הולך כזכה ואינו יכול לחזור ולר' נתן לאו כזכה דמי:

אף לענין מתנה כן. לר' הוא דקבעי:

אם במתנה נמי הולך כזכי דמי ואדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו שנתן לו זה במתנה ואם הנותן אינו יכול לחזור בו:

תמן. שאני בגט דהתם התורה זיכתה בגיטה לעשות. שליח כדדרשינן מושלחה אבל במתנה אית לך למימר דאדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו שלא יוכל הנותן לחזור בו:

ועוד מן הדא. דבהדיא קאמר ר' יוחנן בפ' הכסף האומר ליתן מתנה יכול הנותן לחזור בו ובהא ודאי הולך לאו כזכי דמי:

קם ר' יוסי. והקשה לר' יעקב וא"ל והן הוא הין צדק וכי זה הוא הן צדק דדרשינן הין צדק שיהא הן שלך צדק:

א"ל בשעה שאמרו. ליתן לו הין צדק היה כדאמר התם דבשעת אמירה צריך לומר לו בדעת גמורה וע"ז קפדה התורה אבל אם בא לחזור קודם שהגיע ליד המקבל חוזר:

אמר לו. מעצמו להשליח הולך גט לאשתי ואחר שנתנו לידו חזר ואמר גט בתה גט אחותה הוא אינו גט דחיישינן שמא ביטל הגט:

תבעו השליח ואמר לו תן גט לאשתך. ומיירי שהאשה עשתה לו שליח לקבלה וכן הוא בהדיא בתוספתא ואמר הילך גט אשתי וחזר ואמר גט בתה גט אחותה ה"ז גט וטעמא דמילתא כיון דאמר השליח אשתך אמרה התקבל לי גיטי סתמא דמילתא אדעתא דהכי יהיב ליה ואיהו קאמר ליה הילך דלכ"ע כזכי דמי כדפרישית ואין בדבריו אחרונים כלום:

זו דברי רבי. דס"ל לא עקר הבעל שליחות הקבלה שלה אלא דוקא באומר אי אפשי שתקבל אלא הולך אבל כל זמן שלא אמר אי אפשי לא כדלעיל:

אבל חכמים אומרים באומרת. מתחילה להשליח יהא הגט הזה לי בידך בהא הוא דאין הבעל יכול לחזור דכבר זכה לה השליח אבל אם לא אמרה לו כן אפילו לא אמר הבעל אי אפשי אלא הילך סתם אם רצה לחזור חוזר:

הלכה כר"ג. במתני' דטול לי לשון קבלה הוא:

והוא שאמרה לו היא טול לי יהא בידך גרסי'. כלומר שאמרה שניהם טול ויהא בידך:

מה ופליג. אם רב פליג אהא דאמרי' דצריך שתאמר טול ויהא בידך:

שנייא הוא יהא בידך דלא מהני לחוד:

שנייא הוא יהא לי בידך. דמהני דכמו שאמר זכה בשבילי:

אנא ידע רישא וסיפא. אני יודע כל המעשה ולא כך היה אלא מילתא אחריתא הוה שהאשה עשתה שליח לקבל הגט משליח בעלה ובהא פסק רב אם רצה לחזור לא יחזור:

מחלפא שיטתי' דרב. דהא לעיל אמר אין האשה כו' ומשני אני אומר אחר הדלת היה ושמע את קולה בתמיה כלומר וכי זה ידע ושמע שהאשה עשתה שליח לקבל מיד שלוחו הוא סבר שתקבל הוא מיד שלוחו והילכך כשקיבלה קיבלה ולא אמר רב לעיל אין האשה עושה שליח אלא בדידע הבעל דאיכא בזיון דיליה אבל בדלא ידע אמרי' מסתמא דלא קפיד בהא אם מקבלת מיד שלוחה או שלוחו מקבל לה:

הלכה ב

מתני' **צריכה**. להביא לפנינו שתי כתי עדים:

שנים שיאמרו בפנינו אמרה. לו לקבל:

בפנינו קיבל וקרע. בבבלי מפרש בשעת השמד שנו שגזרו על המצות והיו קורעים הגט מיד שלא יראה:

אפי' הן הראשונים כו'. שהשנים שאמרה בפניהם לקבל הן עצמן ראו כשקיבלו וסד"א מיחזי כשיקרא שהיאך אפשר שנזדמן הדבר שאותן בעצמן ששמעו השליחות ראו הקבלה דמסתמא הבעל והאשה בשתי עיירות הן כיון שהיא ממנה שליח קמ"ל:

או אחד מן הראשונים וא' מן האחרונים וא'. שלישי שנעשה עד בזו ובזו מצטרף עמהם ומהו דתימא דנהי דלתרי לא חיישינן דמשקרי לחד מיהא חיישינן קמ"ל:

היא ואביה. או היא או אביה דגדולה היא ויש לה יד ואביה נמי זכאי לקבלו:

אינה יכולה להתגרש. ואפי' בקבלת אביה דכתיב ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצאה זו שמשלחה וחוזרת:

עד שיגיע גט לידה. דבאין לה אב יש לה יד:

ואם אמר לו אביה. בבבלי קידושין קאמר דחסורי מחסרא וה"ק בד"א בשאין לה אב אבל אם יש לה אב ואמר לו אביה כו' והכי מפרש לה בגמרא:

גמ' **שנים כו' ושנים שאמרו בפנינו קיבל**. בתמיה אמאי צריך שנים לקבלה הא הוא מודה דמסתמא בשהשליח מודה איירי וא"כ הוא יצטרף עם הא':
תיפתר שהיה קרוב. השליח והילכך צריך שנים שיעידו על הקבלה:
כמחלוקת. דר' יהודה ורבנן בגיטין כך חולקין בקידושין אם קידשה נערה עצמה לרבנן מקודשת ולר' יהודה אינה מקודשת:
ר'יוחנן אמר הכל מודים בקידושין. דשאני גירושין שמכנסת עצמה לרשות אביה אבל קידושין שמפקעת עצמה מרשות אביה אפי' רבנן מודו דאביה מקדשה ולא היא:
מודה ר"ל בנישואין. דלא פליגי ולכ"ע אינה יכולה להשיאה עצמה בלא רשות אביה לפי שבנשואין יוצאת מרשות אביה לגמרי' לא כל הימנה להפסיד מעשה ידיה שהוא של אביה:
על דעתיה דר' יוחנן. דאמר לרבנן אין לנערה המאורסה כח ודעת במקום אביה לקדש עצמה אלא דבגירושין היינו טעמא דמסתמא ניחא ליה לאביה שמכנסת עצמה לרשותו אין עושה שליח לקבל גיטה דאע"ג דהיא מקבלת את גיטה לשליח מיהא לא אלימא לשוויה שתתגרש בקבלתו:
מתניתא פליגא על ר' יוחנן. דקתני האשה מתקדשת בה ובשלוחה וקס"ד אפי' נערה אלמא מציא לשווי' שליח לקידושין וה"ה לגירושין:
פתר לה בגדולה. בוגרת:
והתנינן קטנה כו'. ודוקא קטנה הא נערה הרי זה גט אלמא מציא לשווי' שליח:
פתר. למתני' דביתומה מיירי ושפיר דייקינן הא נערה מציא לשווי' שליח לקבלה:
התנינן אם אמר לו אביה. אלמא ביש לה אב עסקינן:
פתר לה לצדדין היא. מתני' וחסורי מחסרא כדפרישית במתני' ורישא ביתומה וסיפא בשיש לה אב:
מתני' פליגא על ריש לקיש. דקתני האיש מקדש בתו כשהיא נערה בו ובשלוחו. הא בה ובשלוחה לא:
כר' יהודה. ההיא מתני' דקידושין כר' יהודה דהכא אתייא דאמר אין לה יד אצל אביה:
דאמר. כמו ואמר והרבה כמוהו בש"ס הזה. ובקידושין אמר ר' יוסי:
חד רב נפק. א' מרבנן יצא מבה"מ ואמר שהסכימו כלם למעשה כר' יוחנן:
וסמכין עלוי. הש"ס קאמר אם בר סמכא הוי האי מרבנן:
אלא דהות מן ימא לטיגני. שני מקומות קרובין זה לזה כלומר דאין אדם משקר בכה"ג דכיון דמקום קרוב הוא ירא שמא יבא א' ויכחישו:
חברייא. בני הישיבה אמרי בחצר ובד' אמות פליגין. ר"י ור"ל דלקמן:

יש לה חצר. קטנה יש לה חצר אם זרק גיטה לתוך חצרה קנתה להתגרש בו וכן אם היתה ברר"ר וזרק לתוך ד' אמותיה מגורשת:

ר' אלעזר אמר בחצר. הוא דפליגין דר' יוחנן סבר הא דרבתה התורה חצר להתגרש משום יד אתרבאי וכי היכי דלקטנה אית לה יד דמשהגיע גט לידה מגורשת ה"נ אית לה חצר ור"ל סבר חצר משום שליחות אתרבאי דכשליח של אשה הוא וכי היכי דלית לה שלוחות דאין קטן עושה שליח ה"נ לית ליה חצר:

ואין לה ד' אמות. אבל בד' אמות הכל מודים דאין לה:

מי אמר ר' יוחנן בפישוט ידים. בעיא היא דבפ' הזורק הלכה ב' גבי קרוב לה מגורשת מפרש התם ר' יוחנן בפישוט ידים כלומר כל שיכולה לפשוט ידה וליטלו קרוב לה היא והשתא בעי מי אמר ר' יוחנן הכא הא דאין לה ארבע אמות אפי' במקום קרוב כ"כ בתוך ארבע אמות. שתוכל לפשוט את ידה וליטלו או לא ולא איפשיטא:

חצירו של שליח מהו שתיעשה כידו. אם חצירו הוי כידו אם זרק לו הבעל הגט לשם כמו באשה או לא דדוקא באשה חצרה איתרבאי אבל לא בשליח ולא איפשיט':

נישאת. הנערה שוב אין לאביה רשות בה והיא מקבלת גיטה ולא אביה:

קטנה. בעודה ארוסה אביה מקבל גיטה ולא היא:

ניסית בין היא בין אביה. מקבלין את גיטה כלו' היא ביש לה דעת להבחין בין גיטה לדבר אחר כדלקמיה ואביה בשאין לה דעת:

שהיא צריכה להתגרש. ואינה יוצאת במיאון:

והיא מוציאה אותו לאחר זמן. היינו שמבחנת בין גיטה לדבר אחר:

הלכה ג

מתני' **ונתנו לה במקום אחר פסול**. שהבעל מקפיד דאין רצונו שילעיזו עליו שם:

הרי היא במקום פלוני. אינו אלא כמראה מקום שם תמצאנה:

ור"א מכשיר. דקסבר אינה אלא כמראה מקו' ואין הלכה כר"א:

הבא לי גיטי כו' כשר. אפי' לרבנן כדמפרש בגמרא:

גמ' **מתני' דלא כר"א**. כלומר דמפרש רישא דמתני' נמי לא אתייא כר"א:

ברם כר"א לעולם אינה מתגרשת. לעולם האשה מתגרשת אפי' אמר לו תן לה במקום פלוני ונתן לה במקום אחר עד שיאמר לו בפירוש אל אגרשנה לי אלא במקום פלוני:

הרי היא כו' הרי זו אוף ר' אליעזר מודה שאינו אלא כמראה לה מקום. כלומר בזו הוא דר"א מודה דכמראה מקום הוא וקמ"ל דלא תימא דר"א לא סבירא ליה מראה מקום אלא באשה אם איהי קאמרה אבל בבעל לעולם קפידא איכא והילכך קאמר בזו גם ר"א

מודה דס"ל לעולם תלינן לקולא ובריש נמי מכשיר עד שיאמר בפי' אל תגרשנה אלא במקום פלוני:

אוף רבנן מודיי. אסיפא קאי הבא לי גט ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר אף רבנן מודו דכשר דכיון דאינה מתגרשת בקבלתו אינה אלא כמראה מקום ואינה מקפדת כשמביאו לה ממקום אחר:

הלכה ד

מתני' **הבא לי גיטי אוכלת בתרומ'**. אם אשת כהן היא עד שיגיע הגט לידה:

אסורה לאכול בתרומה מיד. שמא קבלו כבר דחזקת שליח עושה שליחותו:

לאותו מקום. שכך אמרה לו אל תהי שלוחי אלא שם:

ור"א אוסר מיד. משפירש מאצלה כדמפרש טעמא בגמרא שאני אומר אחר הדלת מצאו וקיבל ממנו. ור"א לטעמיה דמכשר כשקיבלו במקום אחר דמראה מקום היא לו ומשעת קבלה איגרשה לה והילכך חיישינן שמא במקום קרוב מצאו וקיבל הגט ממנו ואין הלכה כר"א:

גמ' מ"ט דר"א. דאוסר מיד ואע"ג דס"ל מראה מקום היא לו מכל מקום מיד לא תיתסר וקאמר שאני אומר כו' כדפרישית במתני':

תמן תנינן. פ"ד דדמאי:

איני נאמן. שאפי' ימצא שלקח ממי שאינו נאמן מצי לאשתמוטי ולומר בעיני היה נאמן וקתני התם ואם אמר לו מאיש פלוני ה"ז נאמן דלא מצי לאישתמוטי דהא אינו רשאי ליקח מאחר:

תני ר' יוסי. פליג וס"ל אפי' אמר מפלוני אינו נאמן דאכתי חיישינן שמא יקח מאחר:

עד שיאמר לו קח ואני נותן מעות. דבהא ליכא למיחש שהרי איתו פלוני צריך לבא אצלו בשביל המעות:

מ"ט דר' יוסי. דחייש אפי' אמר מפלוני:

אני אומר אחד קרוב מצאו. אדם אחד במקום קרוב פגעו ולקח ממנו שלא רצה לטרוח לילך אצל פלוני:

אתייא דר"א כר' יוסי ודר"י כר"א. דר"א אמר נמי דחיישינן שמא מצאו במקום קרוב כר' יוסי:

ה"ג דר' יוסי ריבה מן דר' אלעזר וכן הוא בדמאי. כלומר דדחי לה הש"ס דודאי דר"א אתייא כר' יוסי אבל הא דר' יוסי עדיפא מן דרבי אלעזר דמי לא מודה ר"א שאם אמרה

לו אל תקבלהו אלא במקום פלוני כדאמר לעיל שאם ייחד לו מקום אפי' ר"א מודה דקפידא הוא וא"כ אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום שייחדה לו:

והכא. אבל הכא לר' יוסי אפי' אמר לו מפלוני כלומר אפי' ייחד לו ואמר אל תקח לי אלא מפלוני אפ"ה אינו נאמן:

מ"ט דר' יוסי אני אומר כו' כלומר דזיל בתר טעמא דר' יוסי חייש שמא מצא אדם במקום קרוב וא"כ אפי' אמר לו אלא מפלוני חיישינן עד שיאמר קח ואני נותן מעות:

הלכה ה

מתני' **האומר כתבו גט**. לשון בני אדם הוא שכבר החזיקו בו לקרות ספר כריתות אשה גט:

גרשוה. נמי כבר נהגו לקרות גירושין:

כתבו אגרת. גם זה לשון גט שהגט קרוי אגרת שכך כתוב בו ואגרת שבוקין:

פטרוה. דילמא ל' פטור וחובה קאמר להקל מעליה חובו שחייבת הילכך לא אמר כלום:

פרנסוה. לשון עשיית צרכיה היא כמו מוציאין לפרנסה והילכך לא ידעינן אי צרכי הגט הוא שלא תהא זקוקה לייבם או צרכי מלבוש וכסות הוא:

עשו לה כנימוס. כחוק ולא ידעינן אי חק גט הוא או חק מזונות וכן כראוי:

היוצא בקולר. ליהרג בדיני מלכות:

ואמר כתבו. אע"פ שלא אמר תנו:

יכתבו ויתנו. דאגב פחדיה טריד ולא פריש:

המפרש. לים:

והיוצא בשיירא. למדברות:

אף המסוכן. אדם שקפץ עליו החולי במהרה והכביד חליו מיד והלכה כר"ש שזורי:

גמ' **האומר תרכוה כאומר גירשוה**. ויכתבו ויתנו. ובבבלי קאמר נמי שלחוה שבקוה:

אני אומר למזונות. אמר ואכנימוס וכראוי קאי אי נמי אפטרוה נמי פטרוה מחובות להקל מעליה שתיזון בריוח:

ולא סוף דבר בקולר של סכנת. נפשות אלא אפילו נתפס בשביל ממון אמרינן נמי דבהול הוא ואגב טירדיה לא פריש תנו שכל הקולר בחזקת של סכנה היא:

מתנתו. של היוצא בקולר ליהרג כמתנת שכ"מ הוא או לא ונ"מ דלא בעי קנין דדברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי:

מה דהיא צריכה לרבי אליעזר גרסינן. מילתא דמיבעיא ליה לרבי אליעזר פשיטא ליה לרבי יוסי בר חנינא:

דתנינן תמן. סוף פרק קמא דערכין:

האשה שנהרגה נהנין בשערה. וכדמוקי לה רבי יוסי בר חנינא באומרת כשיוצא' ליהרג תנו כבינתי לבתי קליעת שערה ופאה נכרית שלה דכיון דאמרה מחיים תנו לאו כגופה היא ולפיכך לא נאסרה בהנאה אלמא פשיטא ליה לרבי יוסי ב"ח דלא בעי קנין דדבריה ככתובין וכמסורין הן:

כהדא. מעשה בגניבה שהוציאוהו ליהרג למלכות ואמר יתנו לרבי אבינא מעות מיין דכפר פניא שהיה לו:

ולא יבון ליה. וקאמר הש"ס שלא נתנו לו משום דחשו להא דרב דאמר בפ' גט פשוט היורש כמשועבד דין היורשין כדין הלקוחות דמלוה ע"פ אין נגבית מהן:

ופריך ולא יתנו לו משום חוב אבל יתנו לו משום מתנה. דמתנת שכ"מ היא:

חשו להא דר"א. דר"א מסופק הוא אם כמתנת שכ"מ הוא או כמתנת בריא הוא ולא נקנה לו:

אייתי דרבי זעירא. תלמידי ר"ז הביאו לרבי יצחק ותנון לי' ברייתא:

כגיטין כן מתנה. כמו גט של היוצא בקולר כך המתנה מה גט כיון דאמר כתבו אע"ג דלא אמר תנו נותנין אף מתנה כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה:

או מה גיטין. אם לגיטין מדמית לה מה גט אם לא נתנו לה בחיים לאו כלום הוא דהא אין גט לאחר מיתה וצריך שיתנו לה בעודו בחיים אף מתנה כן והכא הרי לא ניתן לו מחיים:

הכא אתא רבי. על רבי בא אמר דבא כאן להוציא דין מחכמתו ולהפסיד לרבי אבינא זוזי:

לית יכיל. ואעפ"כ אין אתה יכול להפסידו דהא תנינן תמן סוף פ"ק תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה דמוקמינן התם בשכ"מ ונותנין:

כרבי שמעון. כלומר וכרבי שמעון שזורי דמתניתין דאמר אף המסוכן אלמא דמדמי שכ"מ והיוצא בקולר להדדי:

דרבי יוחנן פליג יבון ליה. כלומר השתא דסלקא לן דמתניתין היוצא בקולר כמתנת שכ"מ היא וא"כ מן הדין ליתן לרבי אבונא מאי אמרת דכתוב הוא ואין נגבית מן היורשין כרב לעיל אע"פ כן יתנו לו דהא ר' יוחנן פליג התם ואמר מלוה ע"פ נגבית מן היורשים אם ירשו קרקע דס"ל שעבודא דאורייתא וה"נ מיירי שירשו קרקע והנכון דגרסינן כד שמעין דר' יוחנן פליג יבון ליה כלומר כששמעו הקרובים דר"י פליג וס"ל דמלוה ע"פ נגבית מן היורשין נתנו לו לר' אבינא וע"ז שייך שפיר הא דבתרה מילתיה דר' חנינא אמרה דלא יהבין לי'. וטעות המדפיס הוא שהיה כתוב כד ונתחלף לו הד' בר' והדפיס כרבי והרבה כמו זה נמצא בספרי דפוס הירושלמי:

הדא דתימר. לפרושי מתני' דהאומר תנו מנה קאי דוקא באם היה עומד עליו עד שעה שמת וראינו שלא נתנו לו אי נמי אמילתיה דר' יוחנן מיתפרשא:
ברם אם עליל ונפיק. אבל ראינו יוצא ונכנס. כלומר שלא עמדו עליו ואין אנו יודעין ודאי שלא נתן לו חוששין שמא כבר נתן לו קודם שמת:
מילתיה דר"ח. ממעשה של ר"ח שמעינן שלא נתנו לו יורשי גניבה לר' אבינא דר"ח היה מספר המעשה בלוי פריסא משם מקום והיה עובר בדרך ממקום למקום ויצאו קרובים של גניבה לטעון ולהתלוות עמו על הדרך ואמר להם ייבון כלומר מפני מה אין אתם ניתנים לר' אבינא המעות:
ואיתגרון לחמא. והתגרו והתריסו נגדו ללחום עמו בדברים:
תני אף החולה. לאו דוקא מסוכן קתני במתני' אלא אף החולה ומיירי נמי שהוא מסוכן מחמת חליו אלא שלזה שקפץ עליו חליו קראוהו מסוכן כדמפרש ואזיל:
דרך הארץ. של ביקור חולים:
דלמא. מעשה הי' שנכנסו ר' הונא ור' פינחס ור' חזקיה לבקר את ר' יוסי אחר ג' ימים:
בי בעיתון מקיימא מתניתא. בתמיה בי אתם רוצים לקיים האי ברייתא שלא לבקר מקודם ג' ימים ומפני שהיו חביריו אמר להם כן שדינם כדין הקרובים ומיודעים:

הלכה ו

מתני' **ואמר כל השומע את קולי**. ופי' שמו ושם אשתו ושם העיר:
הרי אלו יכתבו ויתנו. דכשעת סכנה היא:
רצה לשחק בה. הואיל ולא אמר תנו:
מעשה בבריא. בבבלי מפרש חסורי מחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחלתו ה"ז גט ומעשה נמי בבריא כו':
אם מעצמו נפל ה"ז גט. דדעתו היה מתחלה לכך וסופו הוכיח והוי ליה כמפרש לים ומסוכן והלכה כרשב"ג:
גמ' **אמר רבי חנינה כו'**. בפרק האשה בתרא ושם מפורש:
ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחתו. מהו:
נישמעינה. בזה מן הדא דתני בתוספתא:
אם על אתר. אם מיד נפל ה"ז גט שאני אומר מעצמו נפל. כן היא גי' הרשב"א ז"ל ובספרים שבידינו חסר הרישא בתוספתא ע"ש:
והן על אתר. והרי האי על אתר ספק הוא דהא אע"פ כן לא נודע לנו בבירור שמעצמו נפל ואפ"ה אמרינן ה"ז גט ש"מ דהיכא שנפל מיד אפי' ספק הוא שמא הרוח דחתו הרי זה גט:

שחטה לזרוק דמה לע"ז. אגב דלקמן נקטה:
המחשבה פוסלת. דמחשבין מעבודה לעבודה:
אין המחשבה פוסלת. דאין מחשבין מעבודה לעבודה:
והתנינן. בפ"ב דחולין תנן השוחט לנכרי ר"א פוסל שסתם מחשבת נכרי לע"ז א"ר יוסי ק"ו הדברים ומה אם במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין אין הכל הולך אלא אחר העובד דבעלים לא פסלי במחשבה כ"א דוקא הכהן מקום שאין המחשבה פוסלת בחולין אינו דין שלא יהא הכל הולך אחר השוחט. והתם מפרש לה דאין המחשבה פוסלת בחולין דקאמר היינו בארבע עבודות לא פסלה כמו דפוסלת במוקדשין דאלו לא פסלה כלל ליכא למימר דהא מצינו זביחה דע"ז מיתסרא:
ופיגול ונותר המחשבה פוסלת. כלומר הרי דמצינו דהמחשבה פוסלת בפיגול ונותר מעבודה לעבודה ונימא נמי במחשב לע"ז כן. ונותר דקאמר לאו דוקא דנותר לא שייך במחשבה ואגב גררא דפיגול נקט לה. א"נ פיגול קרי ליה הכא למחשבת חוץ למקומו ונותר למחשבת חון לזמנו:
א"ל פיגול ונותר אין. ודאי בפיגול ונותר המחשבה פוסלת מעבודה לעבודה אבל אם שחטה לזרוק כו' אין המחשבה פוסלת מעבודה לעבודה דס"ל לר"ל דלא ילפינן חוץ מפני':
ה"ג שחטה וזרק דמה והקטיר חלבה לע"ז. שחטה וזרק סתם ואח"כ הקטיר חלבה לע"ז ובמחשבו' לע"ז אינן פוסלין אלא ב' עבודות שחיטה וזריקה:
זאת אומרת לא חשו. להא דרשב"ג דמתני' דס"ל הוכיח סופו על תחלתו דאין תימר חשו היה להם להורות איסור דה"נ הוכיח סופו על תחלתו דבשעת שחיטה וזריקה כבר הי' דעתו לע"ז:
רבי יוסי אמר אדרבה זאת אומרת שחשו לדרשב"ג דאין תימר לא חשו לא היה להן להורות. בתמיה כלומר מפני מה לא הורו בה היתר כחכמים אלא חשו משום כבודו דרשב"ג ולא אמרו בה היתר ולא איסור משום כבודם דחכמים:

הלכה ז

מתני' **אמר לשנים תנו גט לאשתי**. אע"ג דלא אמר כתבו ותנו הרי אלו וכתבו בעצמן ולא יאמרו לסופר אחר שיכתוב ולא לעדים לחתום דלאו ב"ד שוינהו לצוות על אחרים אלא עדים שוינהו והן הן שלוחיו והן הן עדיו:
או לשלשה כתבו גט ותנו. אע"פ שהן ראוין לעשות ב"ד כיון דבהדיא אמר להן כתבו לאו ב"ד שוינהו אלא עדים ויכתבו בעצמן ויתנו:

אמר לשלשה תנו. ולא אמר להן כתבו הרי אלו יאמרו לעדי' אחרים לכתוב ולחתום וליתן מפני שעשאן ב"ד:
מבית האסורין. משמו של רבי עקיבא שהיה חבוש בבית האסורין:
נומינו לשליח. אמרנו לרבי חנינא שנעשה שליח בהלכה זו לאמרה בבית המדרש:
ילמדו. אם אינם יודעים לכתוב ילמדו לכתוב עד שיכתבו הן בעצמן:
גמ' **מתניתין דר"מ**. היא כלומר רישא דמתניתין אמר לשנים תנו גט לאשתי נמי אליבא דר"מ היא:
מן דבתרה אמר לשלשה. מדקתני סיפא אליבא דר"מ דמחלק באמר לשלשה בין אמר כתבו לאמר תנו ש"מ דברישא באומר לשנים אפילו לא אמר כתבו מודה ר"מ שיכתבו בעצמן כדפרישית במתני':
טעמא דר"מ. דמחלק בשלשה:
מה מצינו בכל מקום. ב"ד חותמין לקיים אף הכא נמי אם אמר לשלשה תנו עשאן ב"ד ויאמרו לאחרים ויכתבו:
מה ראו לומר הלכה כרבי יוסי. הואיל וחביריו חלוקין עליו:
שלא ראיתיו. כלומר שלא ראיתי אותו ואלמלא ראיתיו נמוקו עמו:
כד הוי בעי. אחד מן החבירים להקשות על דברי רבי יוסי:
אנן. העלובים רוצים להקשות על דבריו:
כשם שבין זהב לעפר. זה הפלגה ביותר מבין קודש לחול שהעפר אינו נחשב לכלום:
אחד מוליך ע"י כולן. ברשות כולן:
ואחד נותן ע"י כולן. במעמד כולן:
המונה כאומר כולכם. שמנאן א' ב' ג' ד' ואמר כתבו גט לאשתי כאומר כלכם אפי' לא אמר בהדיא כלכם כתובו צריך שיחתמו כולן:
סליק פירקא בס"ד

פרק ז

הלכה א

מתני' **מי שאחזו קורדייקוס**. שנתבלבלה דעתו מחמת שד השולט על השותה יין חדש והאי רוחא קורדייקוס שמה. הכי מפרש לה בבבלי ובגמרא מפרש בענין אחר:
אין דבריו האחרונים כלום. ואין צריך לחזור ולשאלו אחר שנתיישבה דעתו אלא כותבין הגט וסומכין על דבריו הראשונים ומיהו כל זמן שדעתו מבולבלת אין כותבין הגט:
והרכין. הטה:

בודקין אותו. בדברים אחרים:
הרי אלו יכתבו ויתנו. אם הרכין על הגט הרכנת הין:
מתני' **אמרו לו**. לבריא או לשכ"מ חכם:
נכתוב גט לאשתך. שלא תזקק ליבם:
גמ' **והן שיהיו כולהם בו**. דוקא שיהא כל סימנים הללו בו דאם לא כן אלא עושה דבר א' מהן לאו סימן שוטה הוא דהיוצא בלילה אמרינן קניטרופיס הוא חולי המחמם הגוף ויוצא למקום האויר:
והלן בבית הקברות. אימר מקטר לשדים הוא וכדי שתשרה עליו רוח הטומאה הוא דקא עביד:
קינוקוס. בעל מחשבות:
ובלבד במאבד במה שנותנין לו. עלה קאמר רבי יוחנן אפי' בא' מהן שאפי' שוטה כו' וזה ודאי שוטה גמור הוא:
המים. חולי הנקרא כך ומחמת זה הוא משועמם ומבולבל:
טרסיי. גרדי:
סמיק. בשר כחוש כמו בישרא סומקא:
אכים. יין המזוג ונשתנו מראהו וקרי ליה אכים שנשחר המראה כלומר שהיו נותנין לו לרפואה פעמים זה קודם ופעמים זה שדברים אלו הם רפואתו כדאמר בבבלי בישרא סומקא וחמרא מרקא והוא היה חלוש שלא הועיל לו כלום ואמר להן רבי יוסי זהו קורדייקוס שאמרו חכמים:
מה שמואל כר"ל. לשון שאילה אם שמואל כר"ל ס"ל דאמר לקמן לכשישתפה וקס"ד דשמואל נמי ה"ק כד דהוא חלים לכשיהיה בריא לגמרי:
ה"ג רובא דשמואל מר"ל. וכן הוא בתרומות כלומר דשמואל עדיפא מדר"ל דהוא אמר חלים יתן גט בשעה שהוא חלים אע"פ שעדיין לא נשתפ' לגמרי כדקתני בברייתא בשעה שהוא חלים הרי הוא כפיקח לכל דבר:
ותחלימני ותחייני. מביא סמך מן המקרא דחלים משמע שעדיין לא נתרפא לגמרי והיינו דקאמר ותחלימני מתחלה חזקתני קצת מן החולי והדר ותחייני:
איתפלגון ר"י ור"ל. בהא דקאמר אמר להם כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום רבי יוחנן אמר כותבין לאלתר אפילו בעודהו קורדייקוס הואיל ואמר להם כתבו בשעה שהיה בריא:
לכשישתפה. והא דאמר אין דבריו האחרונים כלום שאין צריך לחזור ולהמלך בו כשנשתפה אלא סומכין על דבריו הראשונים כדמפרש לקמן:

מחלפה שיטתיה דר"ל. וה"ה דמקשה לדר"י כדלקמן:
נתחרש. הפריש קרבן ונתחרש או נשתטה ונדחה מקרבן דבעינן דעת:
או נשתמד. דנדחה ג"כ כדאמרי' מעם הארץ פרט למומר:
או שהורו ב"ד לאכול חלב. נמי נדחה מיקרי דאלו עבר השתא לאו בר קרבן הוא דע"פ הוראת ב"ד פטור:
ר' יוחנן אמר נדחית חטאתו. אפי' חזר ונשתפה ומומר שחזר בו וב"ד שחזרו בהן דכיון שנדחה שוב אין חוזר ונראה:
לא נדחית חטאתו. דחרש ושוטה מדמי ליה לישן הואיל וממילא הוא ובמומר הואיל ובידו לחזור ומקריבין עכשיו הקרבן וקשיא דר"י אדר"י ודר"ל אדר"ל:
ר"י אמר מיחלף שמועתא. כלומר תחליף השמועה מה שאמר ר' יוחנן התם דלא נדחית חטאתו ס"ל ור"ל סבר נדחית:
דלא תהא מילתיה כו'. כלומר דבלאו הכי צריך להחליף השיטה דאל"כ קשה מילתיה דר' יוחנן אמילתיה דאמר ר' שמואל בשם רבי יוחנן הגוסס זורקין עליו דכחי הוא לכל דבר ומכ"ש בנשתטה דלא נדחית חטאתו:
רבי חייה ר' ייסא. פליגי נמי בפלוגתא דר"י ור"ל ולא מסיימי:
מתני' פליגא על ר"ל. דהא קתני אין דבריו האחרונים כלום ומשמע השתא הוא דכותבין ובעודו קורדייקוס:
לכשישתפ' אין דבריו האחרונים כלום. שאין צריך להמלך בו כדפרישית:
תפלוגתא דר"י ודר"ל. כלומר דתליא נמי בפלוגתייהו לר"ל לא הוי גט וקמ"ל דאע"פ שנתן לה הגט לאו כלום הוא דבעינן שיהא בדעתו בשעה שהגט גומר:
זרק לה. בחצירה ולמחר נעשה קורדייקוס זו ואין צריך לומר זו קאמר:
ר' אבין בעי תרם כו'. כלומר אם בתרומה נמי בעינן שיהא שפוי מתחלתו עד שעה שתחול התרומה ופליגי נמי בהא או דילמא הא דקי"ל תרומת שוטה אינה תרומה בשעה שתרם דוקא ולא דמי לגט:
מתני'. ברייתא דלקמי' פליגא על ר"ל ולית ליה קיום לדבריו:
ואיפשר שלא נטרפה דעתו שעה אחת. אחר שאמר כתבו בתמיה ואפ"ה כותבין ונותנין כל זמן שהוא קיים הדא פליגא על ר"ל דאמר אחזו קורדייקוס אין כותבין:
אבל אם היה פיקח ונתחרש כותב. בגיטין בכתב ידו ואחרים מקיימין כתב ידו וכן בתרומה הוא תורם ואחרים מקיימין על ידו והכי איתא בהדיא בתוספתא פ"ק דתרומות:
חלוקין על השונה הזה גרסינן. וכן הוא בתרומות חלוקין חביריו על רשב"ג בזה:

אמרין. קושיא היא והא מתני' בהדיא פליגא עליה דקתני בפ' חרש נתחרש אינו מוציא עולמית ואמאי ויכתוב ויקיימו אחרים כתב ידו:
קיימיניה. ממתני' לא קשיא דהתם איכא לאוקמי בשאינו יודע לכתוב מיירי:
והא מתני' פליגא. ואכתי האי ברייתא פליגא על דרשב"ג דשמעינן מינה דכתב ידו לאו כלום הוא:
הרי שכתב בכתב ידו אמר לסופר וכתב. כלומר שבכתב ידו ציוה לסופר כתוב ולעדים חתומו ה"ז אינו כלום אלמא כתב ידו לא מהני שצריך שיאמר בעצמו לסופר כתוב ולעדים חתומו וקשיא על דרשב"ג דאמר דאיכא תקנתא בחרש בכתב ידו:
אמור דבתרה ולית הדא פליגא. כלומר ע"כ האי ברייתא לאו דוקא היא דהא קתני התם בסופו אינו גט עד שישמעו את קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו וקשיא סוף דבר עד שישמעו את קולו בתמיה ולא אפילו הרכין בראשו מהני כדקתני במתניתין גבי נשתתק דהרכנת הראש מהני:
ואת אמר לית כן אוף הכא לית כן גרסינן וכן הוא בתרומות. כלומר ועל כרחך דאמר' עד שישמעו את קולו לאו דוקא וה"נ הא דקתני כתב בכתב ידו משבשתא היא דכתב ידו מהני:
א"ר מנא אית כן. לעולם האי ברייתא דוקא היא ומהרכנת הראש לא קשיא דהיא שמיעת הקול היא הרכנת הראש ועד שישמעו את קולו דקאמר הרכנת הראש נמי בכלל דחדא היא כדקתני במתניתין אבל לעולם כתיבת יד לא מהני ופליגא אדרשב"ג:
כמה דתימר עד שירכין בראשו ג' פעמי' ודכוותה. נמי נימא בשמיע' הקול צריך ג"פ דהא לדידך הרכנת הראש הוי כשמיעת הקול:
לשמיעת הקול פעם אחת. הא לא קשיא דאע"ג דאמרינן הרכנת הראש מהני כשמיעת הקול מ"מ לא לגמרן דמיין להדדי דלשמיעת הקול סגי בפעם אחת אבל להרכנת הראש לא הוי סימן הניכר עד ג' פעמים:
אמר רבי יודן תמן באומר גרסינן וכן הוא בתרומות. והתם קאי דלעיל מינה מקשי מגיטין לתרומות וקאמר רבי יודן שאני תרומות דהתם הסימן על שלעבר הוא כך וכך עשיתי ולא מהני הרכנת הראש ברם הכא בגיטין להבא הוא כך וכך עשו ומהני:
רבי בנימן בר לוי בעי על זה דמה אנן קיימין ממ"נ אם יש בו דעת כו' דמאי שנא לשעבר מלהבא אלא לא שנא:
בחרש אנן קיימין. על מתניתין קאי הא דקתני נשתתק בודקין אותו ג' פעמים אפילו היה חרש שאינו שומע מתחילה ונשתתק מהני גביה בדיקה:

ואין שליחות לחרש. כלומר וכי אין שליחות נמי לחרש בכה"ג דס"ל חרש מוציא ברמיזה:

רבי יוסי ברבי בון אמר בבריא. שנשתתק אנן קיימין אבל בחרש לא מהני רמיזה:

למה אינו גט. עד שיבדקו אותו ג' פעמים שאני אומר מתעסק בשטרותיו היה הואיל ובריא היה מקודם ואפשר שזה זמן מועט שמתעסק בשטרות אחרים היה ועל זה כוונתו כשהרכין בראשו והילכך בודקין אותו ג' פעמים עד שיבינו כוונתו דלשם גט הוא:

ותני. בברייתא כן בד"א דצריך ג' פעמים:

דיו פעם אחת. דאין כאן חשש שמתעסק בשטרותיו היה שהרי חולה היה. ובתוספתא פ"ה גריס היה חולה ומשותק בודקין אותו ג"פ:

ובלבד במסרגין לו. הבדיקה צריך שיהא בסירוגין כדמפרש ואזיל נכתוב גט לאשתך כו' שצריך ג' פעמים הן וג' פעמים לאו:

אף בעדיות כן. בעיא היא אם לענין עדות מהני נמי בדיקה בהרכנת הראש אם נשתתק ופשיט לה רבי אבהו דאף בעדיות כן:

אף בנדרים כן. במיושב סגי ואנשאל קאי:

הלכה ב

הדי הגט בטל. דמילי לא מימסרן לשליח:

גמ' **אמרו לפלוני שיכתוב ולפ' ולפ' שיחתמו**. מהו משום דממתניתין לא שמענו אלא באומר להן כתובו והן מעצמן אמרו לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו והילכך הגט בטל דמתני' רבי יוסי היא דאמר בסוף פ' התקבל אפי' אמר לב"ד הגדול כו' צריך שיכתבו בעצמן משום דמילי לא מימסרן לשליח ולפיכך קא מיבעיא ליה אם אמר להן בפירוש אמרו אתם לפלוגי כו' מאי מי נימא דבכה"ג אפילו רבי יוסי מודה דהרי עשאן שלוחין לכך:

לא יעשה כן בישראל. דחיישינן שמא תשכור עדים לכך שיאמרו בשם הבעל לסופר לכתוב ולעדים לחתום:

יעשה ויעשה. דלא חיישׁ להא ומכשיר באומר אמרו ואפילו לכתחילה:

ואתם חתומו. והן לא חתמו בעצמן אלא אמרו לאחרים וחתמו דלקמן מהו:

צריך תלמוד. שאין הדבר ברור לנו אם כשר הוא או לא:

מחלפה שיטתיה דשמואל. דהא לעיל מכשיר באומר אמרו אפילו לכתחילה ומכ"ש באומר להן חתמו אתם דאין כאן חשש שמא תשכור עדים שהרי אין חותמין אא"כ שמעו מפי הבעל:

שניא היא. הכא ששנו את עדותן כדפרישית דמיירי שהם לא חתמו בעצמן אלא ציוו לאחרים לחתום:
ופריך אמתניתין ניחא הא דפסול באמר להן והן אמרו לעדים וחתמו דלאו כלום הוא שלא שמעו מפי הבעל:
לסופר וכתב לית הדא פליגי על רבי יוחנן. אלא הא דפוסל בכתיבת הגט שכתב הסופר ולא שמע מפי הבעל וא"כ ש"מ דמתניתין פליגא על ר"י דמכשיר לעיל בפ"ג אפי' כתב הסופר התורף בטופס הגט שיהא מוכן בידו וכדפרי' שם דאאת מותרת קאי וה"נ לא יהא אלא טופס הגט ביד הסופר ואמאי פסול:
פתר לה. רבי יוחנן למתניתין כרבי יהודה דהתם דפוסל בטופסי גיטין כדמפרש שם טעמא:

הלכה ג

מתני' **זה גיטיך אם מתי**. משמע לכשאמות ואין גט לאחר מיתה:
מחולי זה. משמע מחולי זה ואילך וכיון שמת מתוך החולי נמצא שאין הגט חל אלא לאחר מיתה:
מהיום אם מתי. דאם מתי שתי לשונות משמע משמע כמעכשיו ומשמע כלאחר מיתה אמר מהיום כמאן דאמר לה מעכשיו דמי לא אמר מהיום כמאן דאמר לה לאחר מיתה דמי:
מהיום ולאחר מיתתי. מספקא לן אי תנאה הוי מהיום אם אמות וכיון שמת נתקיים התנאי ונמצא שהוא גט משעת נתינתו או חזרה הוי שחזר בו ממאי דאמר מהיום ואמר לאחר מיתה יהא גט ואינו כלום כיון דלא אמר מהיום אם מתי:
חולצת. שמא אינו גט ולא מתייבמת שמא גט הוא והויא לה גרושת אחיו וקיימ' עלי' באיסור כרת:
גמ' **ורבותינו אמרו ה"ז גט**. דס"ל כרבי יוסי דלקמן דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו וה"נ אע"ג דלא אמר מהיום זמנו של גט מוכיח עליו דמהיום הוא וה"ז גט:
בגיטין. בההיא דלקמן אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב אינו גט ותני עלה בתוספתא פ"ה ורבותינו התירו לה לינשא ומשום האי טעמא דאמרן:
בשמן. בפ"ב דע"ז רבי יהודה הנשיא ובית דינו התירו בשמן של עכו"ם:
ובסנדל. בפ"ג דנדה המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקיבה ופליגי התם איזהו סנדל וקאמר שם בהאי תלמודא נמנו עליו רבותינו לומר והוא שיהא בו מצורת אדם הא לאו הכי טהורה:

ויקראו לו ב"ד שרייא. שהרי התיר ג' דברים וכל ב"ד המתיר ג' דברים נקרא ב"ד שריא כדאמרי' בע"ז דקרו ליה ליוסי בן יועזר יוסף שריא שהתיר ג' דברים איל קמצא דכן כו':

אמר ר' יודן. שאני הכא שלא הסכימו עמו שבית דינו חלוק עליו בגיטין:

מהו שתהא מותרת לינשא. מיד ואהא דהתירו רבותינו בגיטין קאי בהאי אם לא באתי כו' כדפרישית ובעי אם מותרת לינשא מיד ששמעו בו שמת או לא:

מותרת לינשא. מיד שהרי ודאי לא יבא עוד ונתקיים התנאי. אסורה לינשא. בתוך י"ב חדש שאני אומר אפשר נעשו לו ניסים וחיה וצריכה להמתין עד לאחר י"ב חדש ולא יבא שאז נתקיים התנאי ותנשא:

רבנין ורבותינו. נושאין ומתנין ומקשין אלו לאלו:

התיבין רבנין לרביתינו גרסינן. וה"פ לשיטתא דהאי תלמודא למה אתון אמרין באם מתי הרי זה גט:

בגין דאמר אם. כלומר שאתם סוברים דאם מתי כמעכשיו דמי וא"כ קשה והא סיפא דרישא דהיינו מציעתא דקתני מהיום אם מתי ה"ז גט ומשמע דוקא באמר מהיום הא אם מתי לחוד כלאחר מיתה הוא והיינו דקאמרי ואתון אמרין אינו גט כלומר הא אתם מודים בזה דאם מתי לחודיה לאו כלום הוא:

אלא בגין דאמר מהיום. סיומא דמילתא היא כלומר ודאי הא דקתצי במציעתא ה"ז גט טעמא דקאמר מהיום:

אוף אנן כן אית לן מהיום עיקר. כלומר וא"כ הרי לך דעיקרא דמילתא בשביל שאמר מהיום וכן אנחנו סוברים וברישא דלא אמר מהיום אינו גט:

מתיב רבי דהיינו רבותינו לרבנין. ומסיפא דסיפא דמתני' מותיב להו ואיפכא דייק:

למה אתון אמרין אינו גט. במהיום ולאחר מיתה דקתני אינו גט:

בגין דאמר מהיום. דקסבר מהיום כלאחר מיתה כלומר מהיום יתחיל ולא יגמור עד לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה וכדלקמן וא"כ קשה והא רישא דסיפא והיינו נמי מציעתא דקתני מהיום אם מתי ה"ז גט וא"כ הא אתון אמרין במהיום דלאו כלאחר מיתה הוא אלא ודאי טעמא בגין דאמר מר אם מתי ומשום הכי אמרינן ודאי דעתו היה מעכשיו דאי מהיום ולאחר מיתה קאמר למה ליה למימר אם מתי וא"כ ש"מ דאם מתי הוא עיקר:

אוף אנא אית לי אם עיקר. וא"כ ברישא באם מתי לחוד נמי ה"ז גט דכמעכשיו דמי:

תמן מחלפין. כלומר דהכא משמע דרבי ס"ל מהיום כלאחר מיתה ורבנן נמי מודו ליה בהא והילכך מקשי להו מסיפא טעמא דאמר נמי אם כדפרישי' אבל התם בבבל מחלפין שיטתייהו דר' ורבנן כדמפרש ואזיל ולא קשיא מידי:

דברי ר' תמן דהוא רבנן דהכא. דהתם קאמר אליבא דרבי במהיום ולאחר מיתה ה"ז גט דכיון שאמר מהיום כמי שאמר על מנת דמי דתנאה הוי ואע"פ שאמר נמי לאחר מיתה הוי כאומר על מנת אם מתי כדמפרש ליה ר' יסא לר' זעירא והשתא לא קשיא להו לרבנן מסיפא דמתני' דבאמת פליגי עלה וס"ל דמהיום ולאחר מיתה ה"ז גט דתנאה הוי ולא מספקא להו בחזרה כלל:

דברי ר' הכא דהוא רבנין דתמן. ר' בא קאי לתרץ קושי' דרבנן לרבי דאקשו ליה לעיל ממציעתא דמהיום עיקר וקאמר רבי ס"ל כרבנן דתמן דמהיום לאו כלום הוא דכלאחר מיתה משמע כדפרישית לעיל מהיום יתחיל כו' וא"כ ע"כ אם עיקר הוא:

תמן תנינן. פ' יש נוחלין:

צריך שיכתוב מהיום. יהא קנוי לו גוף הקרקע ולאחר מיתה אף הפירות דאי לאו הכי לא נתן לו כלום דאין מתנה לאחר מיתה:

רבי יוסי אמר אינו צריך. לכתוב מהיום כדמפרש טעמא דזמנו של שטר מוכיח עליו דאי לאו דהקנה לו גוף הקרקע מהיום למה כתב הזמן בשטר מתנה:

חסר כאן בספרי הדפוס והגהתי כמו שהוא בפרק יש נוחלין:

מהיום ולאחר מיתה מתנתו מתנה מהיום ולאחר מיתה אינו גט. כלומר ששאל לו מאי שנא דבמתנה כ"ע מודים אם כתב לו מהיום ולאחר מיתה דהוי מתנה ומ"ש בגט דתנן במתני' מהיום ולאחר מיתה אינו גט:

חברייא אמרין בשם ר' יוחנן אינה איסרטה. כלומר דחברייא אמרי דכן השיב לו ר' יוחנן לא זו הדרך של גט במתנה:

רבי זעירא. אמר כן השיב לו אינה כגיטין אינה כמתנה כלומר לא כגיטין המתנה ולא המתנה כגט והיינו הך ובלישנא בעלמא פליגי ומפרש ר' אילא טעמא:

מתנה גמורה היא. לגוף הקרקע ולאיזה דבר כתב בה לאחר מיתה לשייר לו אכילת פירות כל זמן שהוא קיים ושייכא בה שפיר לומר דלאחר מיתה שיורא הוי ולא חזרה:

ובגיטין. אבל בגט מכיון שכתב בה מהיום גט כרות וגמור הוא וא"כ לאיזה דבר כתב בה לאחר מיתה על כרחך לשייר לו גופה וא"כ חזרה הויא דלא שייך בגט שיורא:

ר' בון. הקשה קומי ר' אילא אלמה לא שייך שיורא בגט אימא לשייר לו מעשה ידיה כתב לה כן שאע"פ שתנשא לאחר מעשה ידיה יהיה שלי:

לא מצינו כו'. אלא ודאי דחזרה היא:

מקלס ליה. היה משבחו וקוראו מביני ומקיימי התורה הוא זה שהוטב טעמו בעיניו:

אף בגט שיחרור כן. אפלוגתא דרבי ורבנן דלעיל קאי דשייכא פלוגתייהו גם בגט שיחרור אם אמר לו ה"ז גט שיחרורך מעכשיו ולאחר ל' יום:

על דעתיה דרבי. והוא רבי דתמן דקאמר לעיל דמהיום ולאחר מיתה תנאה הוי דהאומר מהיום כאומר על מנת הוא וה"נ ה"ז גט:

ע"ד דרבנין. דמספקא להו אם חורה הויא או לא כדפרישית במתניתין וה"נ אינו גט שיחרור:

אף בהבקר כן. כלו' בהבקר נמי לא שייך שיורא שאי אפשר שתהא גוף הקרקע מופקרת ופירות לבעלים:

אף בהקדש כן. לשון בעיא היא אם פליגי בהקדש נמי באומ' ה"ז הקדש מעכשיו ולאחר ל' יום וקאמר דלא היא דבהקדש לא שייך חזרה דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט וכ"ע מודים בה:

אף בקידושין כן. אם אמר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה בתוך ל' יום אם כגיטין דמיא ופליגי בה או כהקדש דמיא:

אשכח. מצינו ברייתא בהדיא דתני לרבי דמקודשת קידושין גמורין לראשון דתנאה הויא ומדקאמר רבי אומר ש"מ דפליגי בה רבנן:

הלכה ד

מתני' **אם מחמת חולי הראשון מת ה"ז גט**. ואפי' הלך בלא משענת ואם ניתק מחולי לחולי ולא הלך בשוק ה"ז גט ואינו צריך אומד:

לא תתייחד עמו. זה שאמר לה מהיום אם מתי לא תתייחד עמו שמא יבא עליה ותהא צריכה גט שני דחיישינן שמא בעל לשם קידושין:

ומה היא באותן הימים. מהיום שאמר עד שעה שימות מה היא:

כא"א לכל דבר. דקסבר ר' יהודה שדעתו לאחר הגט כל מה שיכול רק שיחול שעה אחת סמוך למיתתו ולפיכך הרי היא כא"א לכל דבר וס"ל לר' יהודה דטעמא דלא תתייחד עמו לאו משום חששא דקידושין דהרי עדיין אינה מגורשת אלא דטעמא משום גט ישן היא וגזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה:

מגורשת ואינה מגורשת. דמספקא ליה לר' יוסי אי מהיום ממש קאמר והרי היא כפנויה או מעת שאני בעולם קאמר והוי א"א עד סמוך למיתתו והלכה כר' יוסי וכדמפרשינן בגמ':

גמ' **אכל גריסין לגסה**. אכל אכילה גסה מגריסין כמו שמת מאותו חולי וכלומר דלא אמרינן אכילה גסה של גריסין גרמה לו שמת ולא הוי כמאותו חולי:

פונדקאות עצמן היא הקליפה החיצינה שהגריסין מונחין בתוכה:

כמי שלא מת מאותו חולי בהא אמרינן אכילה זו שלאו כדרך בני אדם היא קירבה מיתתו ולא הוי מאותו חולי:

אם מתי מחולי זה. אם אמר אם מתי ונפל עליו גל ונשכו נחש ומת אינו גט שלא מת מאותו חולי הוא ואם אמר אם לא עמדתי מחולי זה ה"ז גט שהרי לא עמד:

אף המסוכן. אלא תתייחד עמו קאי אפי' מסוכן מחמת חולי הוא חיישינן שמא יבעול:

מעשה היה בהן שבעל מת שלא כו'. כלומר איש אחד שבעל ומת מיד ולא עמד והילכך אפילו במסוכן חיישינן:

ועבד ושפחה נאמנין הן. בתמיה דקתני במתני' אפילו עבד אפילו שפחה:

יודעין הן. הכי קאמר שהעדים מעידים שיודעים הן שבשעה שנתייחד עמה היה שם עבד או שפחה ומסתמא לא בעל בפניהם:

כהדא מילתא באפי נפשה היא כהדא דקתני בתוספתא:

בפני שנים צריכה הימנו גט שני. דחיישינן שמא בעל לשם קידושין:

באחד אינה צריכה ממנו גט שני. דביאה לשם קידושין צריך שיתייחד בפני שנים דוקא:

אין זה יחוד. דאין מצטרפין:

נתייחדה כו'. כדמפרש לקמיה:

ר' ירמיה פתר. להאי ברייתא דה"ק נתייחדה עמו כדי בעילה חוששין משום בעילת זנות ואפי' לא ראינו שנבעלה אבל אין חוששין לה משום קידושין בבעילה ואינה צריכה ממנו גט שני:

רבי יוסי בר' יהודה כו' גרסינן קודם ר' יוסי פתר ובספרי הדפוס נתחלפו השיטות:

אף חוששין משום קידושין בבעילה. וצריכה ממנו גט שני ואנתייחדה כדי בעילה פליג אבל בלא נתייחדה כדי בעילה לד"ה אין חוששין לה משום כלום:

ר' יוסי פתר. דבהא פלוגי ובנתייחדה כדי בעילה כו' כר' ירמיה אלא דלדידיה בלא נתייחדה כדי בעילה נמי פליגי דת"ק קאמר אין חוששין לה משום קידושין לא בבעילה ולא משום קידושי כסף:

רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף חוששין לה. כלומר אף בזו חוששין דנהי דלבעילה ליכא למיחש מכל מקום חוששין שמא בכסף קידשה:

אתייא דב"ש כרבנן. פלוגתא דב"ש וב"ה לקמן פ' הזורק גבי המגרש את אשתו ולנה עמו בפינדקי ב"ש אומרים א"צ הימנו גט שני וכרבנן דהכא דלא חיישינן שמא בעל לשם קידושין:

וב"ה. קסברי התם צריכה הימנו גט שני כר"י בר' יהודה דס"ל לר' אבין דפלוגתא דב"ש וב"ה נמי בלא ראינו שנבעלה אלא בנתייחד' עמו כדי בעילה:

לידא מילה. לאיזה דבר קאמר ר' יהודה במתני' הרי היא כאשת איש לכל דבר ומאי מרבי מלכל דבר:
ליורשה. וכהאי דתנינן בתוספת' שם הבעל זכאי במציאת' כו' וזהו כאשתו לכל הדברים דאמרי' בכתובות:
מחלפה שיטתיה דרבי יהודה תמן הוא אומר. בברייתא דלקמן מיתה מצויה כלומר דחייש למיתה ולפיכך לא היה שופר של קיני חובה בירושלים כדלקמן והכא לא חייש למיתה דקאמר כאשת איש היא דלר' יהודה אפי' אמר מעת שאני בעולם וכל שעה משעת נתינ' איכא לספוקי דילמא זו היא שעה סמוך למיתה ואפ"ה לא חייש:
תמן בציבור. חיישינן שמא מת אחד מהן אבל ביחיד לא חיישינן:
בעילתה. זו שאמר מהיום אם מתי מחולי זה הבא עליה מהו חייב עליה:
מאן דאמר בעילתה ברורה מביא אשם תלוי. כלומר שברורה היא בזה שמביא אשם תלוי כמו הבא על ספק אשת איש וה"נ ספק אשת איש היא:
ומאן דאמר בעילתה ספק. ה"ק תלויה ועומדת בספק דבכל שעה הדבר בספק אם ימות מאותו חולי מגורשת היא למפרע משעת כתיבה ופטור ואם לא מת מאותו חולי יביא חטאת:

הלכה ה

מתני' **הרי זו מגורשת ותתן**. מגורשת מעכשיו משעת קבלת הגט וחייבת ליתן מה שהתנה עמה ואם אבד הגט או נקרע קודם שתתן אינה צריכה גט אחר:
בתוך ל' יום מגורשת. מהו דתימא לאו קפידא הוא אלא לזרזה קא אתי קמ"ל:
מעשה בצידן. בבבלי מפרש חסורי מחסרא והכי קתני ואם אמר לה על מנת שתתן לי איצטליתי ואבדה איצטליתו דוקא קאמר לה רשב"ג אומר תתן לו דמיה שלא נתכוין הבעל אלא להרווחא דידיה ומעשה נמי בצידן כו' ואמרו חכמים תתן לו את דמיה ואין הלכה כרשב"ג:
גמ' **והיא פטורה מן החליצה ומן היבום**. דקסבר תנאה הוי דקי"ל כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי וה"ק מעכשיו יהא גט ע"מ שתתקיימו התנאי והילכך יכולה לקיים התנאי אפי' אחר מיתה ונותנת לאביו או לאחיו כדי לפטור עצמה מן החליצה ומן היבום:
אף בקידושין כן. אם אמר הרי את מקודשת כו' לרבן שמעון בן גמליאל יכולין אביו או אחיו לקיים התנאי כדי לזוקקה לחליצה או לייבום:
בשאבדה באונס אנן קיימין. הא דקתני אם אבדה איצטליתו תתן לו את דמיה בשנאבדה באונס עסקינן דקס"ד דמים לאו כאיצטלית הן ואם בפשיעה אבדה חייבת להעמיד לו

איצטלית אחרת והילכך מוקי לה באונס דמדינא פטורה אלא דהכא משום דבעיא לקיומי לתנאי' ותתן לו את דמיה והא דלא מחייבינן לה שבועה שלא פשע' משום דעשו אותה כהא דתנינן בסוף פרק השוכר את הפועלים מתנה ש"ח להיות פטור מן השבועה וה"נ כאלו התנה עמו מתחילה שתפטור מן השבועה דתקנת חכמים היא גבי אשה:

וכא אתינן מיתני שומר חנם להיות פטור מן השבועה. בתמיה וכי מה שייך הכא לומר דנפטרת משבועה משום דכמתנה הוי הרי דמים משלמת היא לו:

אלא בשאבדה בפשיעה אנן קיימין. ומדינא חייבת לשלם וקסבר רשב"ג דמים עשו אותה כאיצטלית ואם נותנת דמיה פטורה:

רבנין אמרין. כלומר ולחכמים דפליגי עליה דרשב"ג קסברי אחת זו ואחת זו בין שנאבדה בפשיעה בין באונס הכא משום תנאי גיטין נגעו בה והילכך דוקא איצטלית צריכה שתתן לו:

הלכה ו

מתני' **כמה היא מניקתו**. כלומר כמה היא זמן היניקה שאם הניקתו אפי' יום אחד בזה הזמן נתקיים התנאי וכמ"ד בבבלי כל סתם שלא קבע זמן כמה תשמש את אביו וכמה תניק את בנו כמפרש יום אחד בלבד דמי:

שתי שנים. ולענין לשמש את אביו כל ימי חייו הוי זמן:

שמנה עשר חדש. ואם הניקה אותו אחר ששלמו ב"ש לרבנן וי"ח חדש לרבי יהודה אין זו יניקה ולא נתקיים התנאי ואין הלכה כר' יהודה:

מת הבן. ולא הניקתו או שמת האב ולא שמשתו ה"ז גט דכיון שלא קבע זמן לאו לצעורה אכוין בתנאו אלא להרוחה דידיה והא לא איצטריך ואם היה יודע שימות אביו או בנו לא היה מתנה:

שלא בהקפד'. אע"פ שהוא שלא בהקפדה שלא הכעיסתו ואין העכבה ממנה אינו גט וכ"ש אם היה בהקפדה:

כזה גט. הואיל ולא הקפידתו ואין העכבה ממנה ואין הלכה כרשב"ג:

גמ' **כל צרכו**. בתינוק שתי שנים או שמנה עשר חדש לר' יהודה ובאב כל ימי חייו:

לאחר מיתה. ששימשתו או הניקתו ומת אפי' הניקתו או שימשתו שעה אתת כבר נתקיים התנאי והא דנקט בר' חייא באב בחייו לישנ' דכל צרכו ולאחר מיתה לא כל צרכו לאו דוקא דהא לדידיה אין חילוק באב בין בחיים בין לאחר מיתה דהכא והכא כל צרכו מיקרי דכי שימשתו שעה א' ומת היינו כל צרכו אלא משום פלוגתא דר"ל נקט לה דאמר אפי' בחייו שעה א' סגי:

אפי' לא הניקתו כל צרכו. כלומר דלא תימא זמן הראוי להנקה קאמר וכמי שפירש כך וכך שנים ואם מת תוך הזמן הראוי לכך לא הוי גט הילכך קמ"ל דכיון שלא פירש זמן קצוב כמו שפירש שתשמשנו ושתניקנו כל זמן שצריך לו קאמר:

רשב"ל. סבר כל סתם כמפרש יום א' או אפי' שעה אחת דמי והילכך אפי' בחייו בשעה א' סגי:

לאחר מיתה אפי' לא שמשתו ולא הניקתו כלום. שמת קודם ששימשתו או הניקתו דכיון שהתנה עליהם סתם לא הקפיד אלא כל זמן שצריך לו ולא איכוין אלא לרווחא וכל שאינו צריך אינו מעכב שלא התנה מתחלה בכך:

מתני' פליגא על ריש לקיש. דהא קתני ב' שנים ואמאי קאמר אפי' שעה אחת:

בשכר מניקה שנו. כלומר לא דמתני' מיירי שהתנה עמה על מנת שתניקי את בני אלא בהתנה עליה ע"מ שתתן שכר מניקה להניק את בנו דבהא איכא למימר לצעורה קא מכוין דהוי ליה כאלו התנה עמה ע"מ שתתן לו מאתים זוז ובדוקא התנה שתתן שכר זמן הנקת הבן דהיינו שתי שנים לרבנן וי"ח חדש לר' יהודה:

סדר סימפון שטר קידושין שכתוב על תנאי כך וכך ומשום דאם לא נתקיים התנאי לא הוו קידושין קרי ליה סימפון דשוברו בתוכו ומשום דלקמן נקט לה הכא:

מיקמת פלן. מתנה ודבר מסוים פלוני:

אירע לו אונס. כשהגיע הזמן ולא היה יכול לכונסה באותו יום כפי שהתנה:

אונסא כמאן דלא עבד. כמו שלא נעשה ולא נתקיים כלומר דס"ל דאין טענת אונס בקידושין ואין לי עליה כלום:

כמאן דעבד. כמו שנעשה דס"ל יש טענת אונס ונתקיימו הקידושין ויתן לה מה שפסק לה:

ע"ד דר"ל אין. כמו כן הוה צריך למיעבד ואין אתא כו' כלומר שאין כאן תקנה אחרת ולעולם יכול לפטור עצמו בטענת אונס אא"כ חזרה האשה והתנה עמו שאם יבא יום פלוני ולא תכנוס אותי אין לך עלי כלום שאז אין יכול לפטור עצמו בטענת אונס דבדידה קיימא מילתא:

ר' יוחנן מי דמיך. בשעת פטירתו ציוה לבנותיו אם יארע להן כך שינהגו לכתוב כהדא דר"ל ולהתנות בעצמן:

אמר שמא יעמד ב"ד אחר ויסבר דכוותיה. דר"ל שיש טענת אונס ואם אח"כ יקדשנה אחר לא הוו קידושין דהא אליביה קידושי הראשון חלין ונמצאו בניו באין לידי ממזרות לפי שבאמת קידושי הראשון לאו כלום הן אליבא דר"י וקידושי השני קידושין ולפיכך

ציוה להן שינהגו להתנות בעצמן כדאמר ר"ל וא"כ אף אותו הב"ד יפסקו דקידושי הראשון לאו כלום הן:

אקדים פריטין לאילפא. נתן מעות לבעל הספינה בשביל שכר הספינה שיוליך סחורתו למקום פלוני ולבסוף נתנגב הנהר:

הא אילפא אייתי נהרא. כלומר דיכול לומר לו הרי הספינה מוכנת אייתי את נהרא מה אני יכול לעשות אין העיכוב ממני דס"ל לרב נחמן יש טענת אונס:

אבא בר הונא. קאמר בשם רבי אבא דהוי מצלי כלו' דפליג וס"ל אין טענת אונס טענה וכשהיה מקדים מעות לבעל הספינה ורצה לחזור בו היה מתפלל שיתנגב הנהר כדי שיקח ממנו המעות בחזרה שיכול לומר הרי אין אתה יכול לעבור:

ה"ג אשכחת אמר ר' יוחנן ור' בא לא סברי כרשב"ג ור"ל ורב נחמן בר יעקב סברי כרשב"ג. דרשב"ג במתני' קאמר כל עכבה שאינה הימנה ה"ז גט ויש טענת אונס כר"ל ורב נחמן אבל ר' יוחנן ור' אבא לא סברי כוותי':

חתכה דדה גרסי'. ואליבא דרשב"ג קאי אם חתכה היא דדה ואינה יכולה להניק העכבה ממנה נחתך דדה אין העיכוב ממנה וה"ז גט:

הלכה ז

מתני' **היה הולך מיהוד' לגליל**. מתני' הכי משמע דקאמר ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן עד ל' יום דהתנאי הוא מיום שאצא מכאן וקתני היה הולך מיהודה לגליל משמע שתלה הגט גם בביאתו לגליל ומפרש בבבלי דהכא מיירי שהתנה שני תנאים אי מטינא לגליל לאלתר ליהוי גיטא ואי לא מטינא לגליל אי משתהינא תלתין יומין ולא אתינא ליהוי גיטא ואי לא לא ליהוי גיטא והלך והגי' לאנטיפטר' שהוא סוף ארץ יהודה וחזר קודם שלשים יום בטל הגט דלא לגליל מטא ולא אישתהי תלתין יומין:

וכן אם היה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי. שהוא בקצה גבול הגליל:

וכן אם היה הולך למדינת הים והגיע לעכו. שהוא בקצה גבול' של א"י וחזר בתוך ל' יום בטל הגט שהרי לא הלך למדה"י וגם לא נשתהא ל' יום:

כ"ז שאעבו' מכנגד פניך ל' יום. כשאשתה' ל' יום עובר מנגד פניך אז יהא גט:

הרי זה גט. אע"ג שלא עבר מנגד פניך ל' יום שהרי היה הולך ובא ה"ק הרי זה גט לאחר מכאן כשישתהא ל' יום עובר מנגד פניה וקמ"ל דלא אמרי' הואיל ומעיקרא היה הולך ובא ניחיש שמא פייס ובטל גיטא דמאחר שלא נתייחד עמה בשעה שהיה הולך ובא לא חיישינן שמא פייס והילכך כשיתקיים התנאי וישהא ל' יום עובר מנגד פניה הוי גיטא:

גמ' **ליידא מילה**. לאיזה דבר היה התנאי דקתני אם לא באתי מכאן עד ל' יום והיה הולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס והא אנטיפקס ביהודה הוי קיימא ומפרש ר' אלעזר לביתו כלו' דעיקר התנאי היה אם לא יבא לביתו מכאן עד ל' יום וה"ק שהיה רוצה לילך מיהודה ממקום שהיה שם לגליל והגיע לאנטיפרס שהוא ספר ארץ יהודה וכלומר אפי' הגיע לספר וחזר לביתו קודם ל' יום כבר ביטל תנאו דעיקר הקפידה היה שלא יחזור לביתו עד ל' יום ובחדא תנאה מיתפרשא המתני' לר"א:

ר"י אמר למקומות. כלומר למקומות אלו שהוזכרו במתני' ג"כ היה תנאי שאם יגיע לשם מיד הוי גיטא ותרי תנאי הוו כדפרישית במתני':

מתני' מסייע למ"ד לביתו. הכל לביתו היה התנאי דהא קתני בסיפא היה הולך למדינת הים והגיע לעכו וקס"ד דעכו במדה"י קיימא וא"כ מ"ד למקומות שתלה ג"כ כשיגיע למדה"י וא"כ קשיא אמאי בטיל גיטא הרי כבר הגיע לעכו אלא ע"כ דעיקר התנאי הי' בחזירה לביתו לבד קודם ל' יום והרי חזר:

תיפתר כמ"ד. בריש פ"ק עכו כא"י לגיטין ואפי' למ"ד למקומות ולמדה"י נמי היה תנאי ניחא דמשום דהגיע לעכו עדיין לא בא למדה"י:

ואפי' תימר. כלומר דדחי לה הש"ס דאפ"ת עכו כא"י לגיטין היינו לדין גיטין שאצ"ל בפ"נ ובפ"נ משום דבקיאין הן או דשכיחי שיירות כדאמרי' בפ"ק:

שמא לתנאי גיטין. בתמיה שיהא נקרא א"י ממש לענין תנאי המוזכר במשנתינו:

ואסור להתייחד עמה. אסיפא דמתני' כ"ז שאעבור מנגד פניך קאי ואסור להתייחד עמה מזמן כתיבת הגט שמא יעבור כו' ולישנא מעליא נקט במתני':

הלכה ח

מתני' **מת בתוך י"ב חדש אינו גט**. דכיון דלא אמר מעכשיו משמע לאחר י"ב חדש יהא גט והרי מת בתוך הזמן וצריכה ליבם:

אינו גט. דלא תימא שלא הקפיד אלא על הנתינה קמ"ל דאף על הכתיבה הקפיד:

ר' יוסי אומר כזה גט. מדהוי ליה למימר אם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי ה"ק כתבו מעכשיו ותנו אם לא באתי ורבנן ס"ל דל"ש הכי ול"ש הכי:

ואם מיתה קדמה לגט אינו גט. אם מת אחר י"ב חדש אחר שנכתב גט קודם שיתנוהו לה:

גמ' **מ"ט דר' יוסי**. דאמר כזה גט:

בגין דאקדים כתיבה. כלומר וכי בשביל שהקדים הכתיבה. קודם לי"ב חדש ומה בכך:

והא לא אקדים נתינה גרסינן. ואתון אמרין אינו גט בתמיה כלומר ודאי אנתינה קפדינן שלא יהא קודם י"ב חדש אבל הכתיבה אפי' מיד דלהכי קאמר כתבו ותנו אם לא באתי ולא כדקאמר ברישא אם לא באתי כתבו ותנו:

ה"ז **גיטך לאחר החג**. עד כמה הוי לאחר:

הרי גיטך ערב הפסח. כלומר לפני הפסח עד כמה מיקרי לפני ופשיט ליה אפי' כמ"ד כו' כל ל' שלפני הפסח איני כלפני הפסח גרסינן דאין למדין לפני מלאחר:

במוצאי שבת. עד כמה מיקרי מוצאי שבת:

במוצאי שבת. ממש ודאי אסור ע"ש ודאי מותר ימים שבנתיים צריכה מיבעיא לן עד כמה מיקרי אפוקי שבתא:

והכא. נמי לענין גט אם אמר ה"ז גיטך עד מוצאי שבת אם נתן לה במוצאי שבת ממש ה"ז גט ע"ש אינו גט ימים שבנתיים מיבעוא לן:

סליק פירקא בס"ד

פרק ח

הלכה א

מתני' **הזורק ה"ז מגורשת**. כדיליף בגמרא דאיתרבי חצירה מקרא:

אפילו עמה במטה. אפילו הגט עמה במטה וכגון שהמטה שלו:

קלתה. כלי שהנשים נותנות בו מטוה ומחטין:

ה"ז **מגורשת**. ואפי' היה בתוך ביתו דמקום חיקה וקלתה קנוי לה שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה:

גמ' **ת"ל ונתן ונתן**. ב' פעמים בפ' לרבות:

עד כדון כר"ע. דדריש לשונות רבויין כדאמר ריש נדרים ויש הרבה מקומות:

כרבי ישמעאל. דס"ל בכל מקום דברה תורה כלשון בני אדם ולא דריש לשונות הכפולין מנין:

מרשותו. והכא נמי בידה לאו דוקא אלא ברשותה:

וגינתה. וכי לאו משועבדים לבעל הן ואכתי לא נפיק גיטא מידיה דבעל דמה שקנתה אשה קנה בעלה לאכילת פירות:

עד שיכתוב. כלומר דהכא מיירי שסילק עצמו מנכסי' ומפירותיהן וכגון שכתב לה בעודה ארוסה כדאמרינן בפרק הכותב:

אפילו לא כתב לה. דשאני הכא דגיטה וחצירה באין כאחד כדמפרש לקמן:

ואתייא דרבי ינאי כרבנן ודרבי הושעיה כר"מ. פלוגתא דר"מ ורבנן בהרבה מקומות ועיקרה בפ"ק דקידושין והתם קאמר לר"מ יד העבד כיד רבו ויד האשה כיד בעלה ולרבנן אין יד העב' כיד רבי וכך צריך להגיה בפנים בדברי רבנין על ידי שאין יד העבד כיד רבו ובדברי ר"מ ע"י שיד האשה כיד בעלה וה"פ לשיטתא דהאי תלמודא דרבי ינאי כרבנין. דרבנין אמרי התם על ידי שאין יד העבד כיד רבו לפיכך יכול הוא לקבל גיטו מיד רבו וכלומר מהשתא אין לנו ראיה להכריח ולומר דהיינו טעמא דאשה מתגרשת ע"י חצירה משום דגיטה וחצירה באין כאחד דמהיכי תיתי דודאי מאשה גופה לא מצינן למילף מדמקבלת היא גיטה דהתם משום אין יד האשה כיד בעלה הוא וכן מעבד נמי ליכא למילף אליבא דרבנן דסברי אין יד העבד כיד רבו והילכך על כרחך הא דמתגרשת ע"י גינתה וחצירה מיירי שכתב לה דו"ד אין לי עמך הואיל והן משועבדין לו לאכיל' פירות לא מיתוקמא אלא בהכי:

וקשיא על דרבנין. על טעמייהו דרבנן גבי עבד קדייק ולא שייכא לאוקימתא דהני אמוראי. כלומר מאי דוחקייהו דרבנן לומר דהיינו טעמא דהעבד מקבל גיטו מרבו משום שאין יד העבד כיד רבו ותיפוק ליה אפילו יד העבד כיד רבו מ"מ הוא זכה גיטו דגיטו וידו באין כאחד הן:

ודרבי הושעיה כר"מ. רבי הושעיה דמפרש למתני' אפי' בלא כתב לה מיירי משום דס"ל כר"מ דהתם:

דר"מ אמר על ידי שיד האשה כיד בעלה הוא זכתה גיטה מידו. כלומר אע"פ דס"ל יד האשה כיד בעלה מ"מ זכתה גיטה מידו ועל כרחך דטעמא משום דגיטה וידה באין כאחד וא"כ גבי גינתה וחצירה נמי מהאי טעמא דגיטה וחצירה באין כאחד הוא והילכך אפילו בדלא כתב לה מוקמינן למתני':

נפלו לו נכסים ולה. בשותפות אפילו כתב לה דין ודברי' אין לי בנכסייך כמי שלא כתב כלומר באלו הנכסים של שותפות דמסתמא לא היה דעתו לסלק עצמו אלא מנכסים שלה לבדה:

היה נשוי את בת אחיו. פיירושא דרישא הוא וכלומר והיכי דמי שנפלו להן בשותפות כגון שהיה נשוי בת אחיו והיא בת יורשת וחולקין בירושת אביו:

אפי' לא כתב לה כמי שכתב. דהא אין לו רשות בהן כדתנן פרק בתרא דנדרים ובאלו נכסי' פשיטא לן דזכתה גיטה בהן:

בחצר שאינה של שניהן מהו. וכגון שהשאיל לה בעל החצר מקום בחצירו או השכיר לה:

צריכה לרבנין. מיבעיא לן לרבנן בזה אם זכתה או לא:
א"ר אבין מחלוקת. כלומר דתליא בפלוגתא דרב ורבי חייא רבה לרב דס"ל אין משיכה קונה כלל בחצר שאינה של שניהן לא זכתה ולרבי חייא דפליג וס"ל קונה זכתה כדלקמן:
כיון שקיבל עליו זכה. כיון שקיבל עליו המוכר זכה הלוקח. ברשות המוכר לא קנה גרסינן:
ברשות זה שהיו מופקדין אצלו. שהיו נפקדין המטלטלין אצל אחר צריך שיזכה זה להלוקח מקום או להשכיר לו ובגט נמי בכה"ג זכתה לרבי חייא:
עולא ברבי ישמעאל. טעמא דמתני' מפרש דקתני לתוך קלתה ולית בה משום דמה שקנתה אשה קנה בעלה שלא עלה על דעת לזכות הבעל בקלתה:
הגע עצמך שהיה של זהב. ודאי דעת הבעל לזכות בה וקאמר דכ"ש שלא עלה על דעת לומר שיהא הוא זוכה בהן לפי שהן מתכשיטיה וחשיבות כלים שלה:
רבי יוחנן אמר ובלבד במשתמשת. היא בה בקלתה דאי לאו הכי כליו של לוקח ברשות מוכר הן ולא קנה אבל כשהיא משתמשת בהן ודאי לא מקפיד הבעל אמקום קלתה ורבי יוסי מוסיף דצריך שתהא משתמשת בה באותו שעה שזרק לה גיטה לתוכה:
בקשורה לה. קלתה ולאו ברשות הבעל עומדת:
ובמגבהת מחמתה. שהיא תלויה בה ולר"ל קשורה אע"פ שאינה תלויה אלא נגררת בארץ:
בתוך המלוש שלה. עריבה שהיא לשה בה והיינו כרבי יוחנן שכל שהיא משתמשת בה אין הבעל מקפיד על מקום הכלי:

הלכה ב

מתני' **או שמצאתו מאחוריו**. שהיה הגט על גבו ועקם גבו לה כדי שתטלנו:
הא גיטיך. שצריך שיתן לה בתורת גירושין:
קורא' **והרי היא גיטה**. כשקראה בו ראתה שהוא גיטה:
אינו גט כו'. דאע"ג דלא בעינן דעתה דידה מקום המשתמ' מיהא בעינן וכשהיא ישנה לא מינטר:
קרוב לה כו'. מפרש בגמ':
גמ' **דר"ש בן אלעזר היא**. מתני' כדאמר בפ"ק גבי השליח שלא אמר בפ"נ ובפ"נ צריך שיטלנו הימנה ויחזיר ויתנו לה ויאמר בפ"נ ובפ"נ וה"נ צריך ליטלו ממנה ולחזור וליתנו ובשעת מתנה יאמר לה הא גיטך:
ארבע אמות. הוי קרוב אם הוא בד' אמות שלו או בשלה וכן אמר ר' אלאי היורש כך שמו:
בפישוט ידים. כל שיכולה לשוח ולפשוט ידה וליטלו זהו דוקא קרוב לה וכן לו:

ותנינן. בברייתא נמי כרבי יוחנן:
מחלפא שיטתיה דרב. דהא לעיל אמר ד' אמות:
כאן להלכה. ארבע אמות ולמעשה בפישוט ידים:
אפי' קרוב לזו מלזה גרסינן ובא הכלב ונטלו. כלו' אפילו קרוב לה יותר אבל היא אינה יכול' לשמרו אלו היה בא הכלב ונטלו וכגון שהיה איזה הפסק דבר בינה לבין הגט אינה מגורשת:
בהדא דר"א פליג. שמואל פליג על דברי ר"א בזה דקרוב לה מיהת הוי:
המחוור שבכולן. למעשה עד שיתנני' לתוך ידה:
היה פושט ידים. כלומר למ"ד לעיל בפישוט ידים ואם היה מקום מרווח מכדי פישוט ידים בינו לבינה וקאמר בזה הולכין אחר הקרוב:
כל הן. כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה:

הלכה ג

מתני' **וכן לענין הקידושין**. דכתיב ויצאה והיתה:
אמר לו. המלוה זרוק לי חובי בבבלי מוקי לה באומר זרוק לי חובי בתורת גיטין דכיון דא"ל הכי הוה ליה לחוב זה דין גט ואם זרק אותו הלוה קרוב למלוה ואבד זכה הלוה ואינו חייב לשלם ואם קרוב ללוה הלוה חייב מחצה כו' אבל אם אמר לו זרוק לי חובי והפטר מכיון שזרקו לו בכל ענין פטור:
בראש הגג. וכגון בגג דידה וחצר דידיה:
לאויר הגג. לפחות משלשה סמוך לקרקעות הגג דכלבוד דמי:
מרשות הגג. יצא ממחיצ' הגג ונכנס לתוך מחיצת המקום שהיא עומדת בו:
או נשרף ה"ז מגורשת. והיא שקדמה זריקת הגט קודם שתהא הדליקה באויר החצר שאם היתה הדליקה תחילה א"כ מעיקרא לשרפה קאזיל ואינה מגורשת:
גמ' **אדם זכה במציאה בתוך ד' אמות**. שלו ברשות הרבים:
מה טעמא. מנא לן זה דילפינן ממה שאמר דוד לשלמה והנה בעניי וגו' והקשה רבי הושעיה מה אנן קיימין המקרא הזה שקורא עוני לכל עושר גדול הזה:
ה"ג כמו שהוא כתוב בשנים אוחזין. אם בנתונין בתוך ידו עשיר הוא אי בשאינן נתונין לתוך ידו יש אדם מקדיש דבר שאינו שלו הוי אומר בנתונין בתוך ארבע אמות שלו. כלומר על כרחך בתוך ד' אמות שלו היו כשהקדיש וברשותו הוא והא דקאמר בעניי שאינן נתונין תוך ידו ממש ואשמועינן דד' אמות של אדם קונין לו:
קיימונה במקדיש ראשון ראשון. כלומר דדחי לה הש"ס דאיכא למימר בהכי עסקינן שהקדיש ראשון ראשון שבא לידו והיינו בעניי ולא מוכחא מידי:

רבי אבון. נמי קאמר דמהכא לא שמעינן מידי דמהו בעניי לפי שאין להתפאר בעשירות בפני מי שאמר והיה העולם שהכל שלו:
שהיה מתענה. מצמצם בסעודתו שלא כדרך המלכים בשביל להקדיש לשמים:
והתנינן. בשנים אוחזין ראה כו' ואמאי זכה בה האחר ולא זכה זה בתוך ד' אמות שלו:
שלא אמר יזכו לי. כלומר אע"ג דממילא קונות לו מ"מ כיון דנפל גלי אדעתיה דבנפילה ניחא ליה דליקני בד' אמות לא ניחא ליה:
והתנינן. בפאה נפל העני עליה לא זכה כלום וקס"ד דבפאה הואיל והתורה זכתה לו גילוי דעתיה לאו כלום הוא ואם ד' אמות קונין אמאי לא קנה:
עוד היא. ה"נ בשלא אמר ואפילו בפאה אמרינן כיון דגלי דעתיה דבנפילה ניחא ליה דליקני לאו כלום הוא:
שני' שהיו מתכתשין. מריבין זה עם זה בשביל עומר אחד:
זכה בו. והא הכא לא נפילה ולא גילוי דעת איכא ואמאי זכה האחר:
עוד הם בשלא אמרו. הכא נמי כיון שהיו מריבין יחד ולא אמרו כל הקודם בד' אמות יזכה גלו אדעתייהו דלא ניחא להו למיקני בד' אמות:
זו בגיטין. בגיטין אמרו דד' אמות זוכין כדקתני במתני' מה שאין כן במתנה אין ד' אמות קונין לו:
רובה דרבי יוחנן ורובה דר"ל. כלומר רבותא וחידוש יש בכל א' וקושיא על דבריהן:
רובה דרבי יוחנן. זה החידוש בדברי ר"י דהרי ק"ו הוא מה אם מציאה שאין דעת אחרת זוכה ומקנה לו ארבע אמות שלו קונין לו מתנה דדעת אחרת זוכה לו לא כ"ש:
רובה דר"ל. וכן קשיא על ר"ל דקאמר בשנים אוחזין הלכה ה' אין אדם זוכה לחבירו במציאה דס"ל המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו והא ק"ו הוא מה אם מתנה שאינו זוכה בה בתוך ד' אמות גרסי' וכן הוא בפיאה. דהא לא אשכחן דפליג ר"ל על ר"י בהא הרי זוכה בה מדעת חבירו מציאה שד' אמות קונין לו לא כ"ש שיזכה לו חבירו:
והא תנינן וכן לענין קידושין. וקס"ד דקידושין כמתנה הן וקתני דד' אמות קונין:
הוא גיטין הוא קידושין. דין אחד לגיטין ולקידושין דרחמנא אקשינהו דכתי' ויצאה והיתה מקיש הויה ליציאה:
והא תנינן וכן לענין החוב. ומאי שנא מתנה מן החוב:
א"ל. שאני חוב שכן אם אמר לו זרקהו לים כלומר דמיירי שאמר לו זרקהו לים ובזה יהא מחול לך והילכך קרוב למלוה פטור הלוה:
מעתה אפילו קרוב ללוה. דכיון דמיירי באומר זרוק לי חובי והפטר א"כ אפילו קרוב ללוה ולאבד יזכה הלוה ואנן תנינן קרוב ללוה הלוה חייב ומשני שכן כו' כלומר דמיירי

שאמר לו זרקהו לרשותי והילכך בעינן שיכנס לרשות המלוה ואם אח"כ נאבד פטור הלוה אבל אם קרוב ללוה עדיין לא נכנס לרשות המלוה:

כל אילין מתיבתא. כל אלו הקושיות ממתני' שהקשה לו רבי זעירא לר' ייסא כן הי' מקשה ר"ל לר"י בעצמו דאמר במתנה אין ד' אמות קונין וקיבל ר"ל מן רבי יוחנן ג"כ כל הני שינוייא דשני ליה רבי ייסא לר"ז:

בשכר הלבלר שנו. לפרושי מתני' קאי דקתני מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת ולא קתני אינה מגורשת אלא לאשמועינן שאם נאבד הגט וצריך לכתוב גט אחר דמדינא הבעל נותן שכר הסופר כדאמר בגט פשוט והכא במכלתין לעיל וכאן דמחצה על מחצה הוא שניהם נתחייבו לשלם שכר הסופר:

מתניתא. דקתני כיון שהגיע לאויר הגג ה"ז מגורשת בגג שיש לו מעקה עסקינן והוא שירד הגט לאויר המעקה דאי לאו הכי לאו כלום הוא דבעינן אויר שסופו לנוח:

ושאין לו מעקה. בהא בעינן דוקא והוא שירד לאויר של שלשה טפחים הסמוכין לגג כלומר בתוך שלשה דכגג הן והוי כמאן דנייח וקנאתו בהנחתו:

לענין שבת. כלומר דרבי יעקב לסיועי למילתיה דרבי אלעזר קאמר כמו דלענין שבת אמרינן כל בתוך ג' הסמוכין למחיצה כמחיצה הן וה"נ כן. א"נ דלשון קושיא הוא הא לענין שבת לא מצינו אלא בפחות מג' הסמוך למחיצה אמרינן לבוד אבל לא מלמעלן באויר כדלקמן:

אמר רבי יסא דלא דמיא. גיטין לשבת דבגיטין אפילו מלמעלה באויר אמרי' ג' הסמוכין לגג כגג הן ובשבת מלמטן כלומר הסמוכין למחיצה ובגיטין אפילו לא נח דטעמא משום דמינטר בעינן וכיון שיש לו מעקה מינטר הוא או בשהגג גבוה עשרה הוי ליה נמי חצר המשתמרת אבל בשבת עד שינוח כדמפרש טעמא לקמן:

והוא שירד לאויר מחיצות. אסיפא קאי הוא מלמעלה והיא מלמטה וזרקו לה כיון שיצאת מרשות הגג כו' ודוקא שירד לאויר המחיצו' כגון שהמחיצו' התחתונו' של חצר עודפות על של גג דכיון דנפק מגג מטא לאויר מחיצות החצר ומינטר הוא:

מתניתא דרבי דרבי עבד אויר מחיצה כממשו. דס"ל בריש שבת קלוטה באויר כמי שהונחה בתוכו דמי וקס"ד דטעמא בגיטין נמי משום הכי הוא:

א"ל. לא היא דמתני' ד"ה היא דאפילו רבנן מודו בגיטין דטעמא משום מינטר והא מינטר הוא:

ויתיביניה רבי אומר מקורה ואת אמרת אינו מקורה. כלומר דהש"ס מתמה דהא בלאו הכי לא דמיא להא דרבי ולמה לא הקשה לו כן דרבי אמר שם דוקא ברה"י מקורה

כדאמר התם גבי הזורק מר"ה לר"ה דרך רה"י רבי מחייב שתים ומוקי התם ברה"י מקורה והילכך הוי ליה כמי שהונח והכא את אמרת אפילו אינו מקורה כדקתני הגיע לאויר המחיצות אלא ע"כ מתני' לאו משום האי טעמא וד"ה היא:

בשבת כתיב לא תעשה מלאכה נעשית היא מאליה. בתמיה וכי מלאכה שנעשית מאליה אסרה תורה והילכך בעינן שתתקיים מחשבתו ועד שינוח:

ברם הכא ונתן בידה. כתיב ודרשינן ברשותה דלאו ידה ממש בעינן והילכך אפילו באויר שהוא ברשותה מגורשת:

הלכה ד

מתני' **בגט ישן**. שכתב לגרש אשתו ואחר שנכתב הגט נתייחד עמה:

ואיזהו גט ישן כו'. מפרש בגמ':

גמ' **וכולן**. הכל מודים אם נישאת בגט זה לא תצא דאפי' בית הלל לא אסרי אלא לכתחילה משום גזירה שמא ישהא את הגט שנה או שנתיים בין כתיבה לנתינה ויהיו לה בנים ממנו בתוך זמן זה ואח"כ יגרשנה בו וכשיראו זמן הגט קודם ללידת הבן יהיו סבורים שנתן לה הגט משעת הכתיבה ויאמרו שהולד פגום שנולד מן הפנויה אבל בדיעבד אם נישאת לאחר לא תצא שלא להוציא לעז על בניה מן השני:

אנן תנינן. במתני' כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה ואית תנא דתני מאחר שנתנו לה דאפילו בכה"ג חוששין:

מסייע לב"ש. כלומר דלטעמא דב"ש אתא לאשמועינן שאפילו נתייחד עמה בין כתיבה לנתינה אין חוששין ומכ"ש אם נתייחד עמה אחר הנתינה דאין חוששין שמא בא עליה כדאמרי ב"ש לקמן המגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי אינה צריכה הימנו גט שני וה"ק איזהו גט ישן דב"ש סברי פוטרין בו כל שנתייחד עמה אפי' מאחר שכתבו לה דאלו לב"ה לא שייך לפרש איזהו גט ישן דאין אדם פוטר בו כל שנתייחד עמה אחר שכתבו לה דהא אפילו נתייתד עמה אחר הנתינה דמגורשת לגמרי וסנו אהדדי טפי ואפ"ה קאמרי ב"ה לקמן חיישינן שמא בא עליה ומכ"ש בין כתיבה לנתינה ומשנה דלא צריכה היא לב"ה אלא אדב"ש קאי:

מאן דאמר מאחר שנתנו לה מסייע לב"ה. וה"ק איזהו גט ישן דפסול הוא וצריכה ממנו גט שני כל שנתייחד עמה אחר שנתנו לה דאפילו בכה"ג חוששין שמא בא עליה כדב"ה לקמן במגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי:

הלכה ה

מתני' **כתב לשם מלכו' שאינה הוגנת**. היה בבבל וכתב לחשבון שנת מלכות אחרת. ובבבלי מפרש דקרי לה שאינה הוגנת ע"ש בזוי נתתיך בגוים שאין להם לא כתב ולא לשון. או שכתב לבנין הבית או לחורבן הבית פסול מפני שלא כתב לשם המלכות ותקנו חכמים כן מפני שלום המלכות שיאמרו חשובין אנו בעיניהם שכותבין שמנו בשטרותיהם:

תצא מזה ומזה. אם נשאת בגט זה תצא מן הראשון ומן השני:

אין לה כתובה כו'. כמפורש ביבמות פרק האשה רבה:

והולד ממזר מזה ומזה. מתני' ר"מ היא דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים הולד ממזר ואינה הלכה:

כל העריות. ט"ו עריות שאמרו חכמים צרותיהן מותרות להנשא בלא חליצה והלכו הצרות של עריות ונישאו לשוק ונמצאו העריות איילונית ואגלאי מילתא שהיו קדושי המת בטעות ונמצא שלא היו אלו צרות ערוה ולא פטרום מן החליצה:

תצא מזה ומזה. מבעל שנישאת לו ומן היבם:

וכל הדרכים האלו בה. והתם מוקמינן לה כר"ע דאמר יש ממזר מחייבי לאוין ואינה הלכה:

גמ' **עשו את הולד ממזר מפני הסכנה**. כלומר דעיקר תקנה שתקנו לכתוב שם מלכות בגיטין מפני הסכנה שיהיה לנו שלום מלכות ואמרו חכמים אם שינה בזה הולד ממזר:

כל הדא פירקא. כל דחשיב בהני מתני' בהאי פירקא כר"מ היא דס"ל כל המשנה ממטבע כו' ולאפוקי מפירקא דלקמן קאתי:

חוץ משינה שמו ושמה. דבזה אף חכמים מודים שהולד ממזר:

אף המגרש. אם הא דתנן לקמן פרק המגרש שלשה גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר ופליגי אמוראי לקמן אם כרבנן אתיא או דר"מ נמי מודה בהו והיינו דבעי אם לר"מ התם נמי הוולד ממזר:

לית פירקא דידכון. אין דעתי בזה הפרק שאתם אומרים אלא דידן בפרק הזה שאנחנו עוסקים בו ועלה אמר כל הדא פרקא דר"מ:

הלכה ו

מתני' **ונישאת לאחר**. דקי"ל ביאת האחת פוטרת צרתה ונמצאת זו שנתיבמה איילונית ואין יבומיה כלום ונמצאת שלא נפטרת הצרה והיא נישאת לשוק בלא חליצה:

תצא מזה ומזה. מבעל זה ומיבמה הראשון:

גמ' **לא היתה צריכה להינשא כו'**. סוגיא זו כתובה בפרק האשה רבה ושם פירשתי:

הלכה ז

מתני' **כתב הסופר**. גט לאיש לגרש בו אשתו ושובר לאשה שתמסור לבעלה כשיפרע לה כתובתה:

וטעה. כשמסר להן השטרות טעה ונתן הגט לאשה ושובר לאיש והם מסרו זה לזה והלכה זו ונישאת כסבורה שזה גט שמסר לה בעלה וזה סבר שמסרה לו אשתו שובר:

אם לאלתר. כל זמן שלא נישאת קרוי לאלתר ובגמרא פליגי בה:

אינו גט. וצריכה גט אחר:

ואם לאחר זמן. לאחר שנשאת יצא ה"ז גט:

שלא הכל מן הראשון. לא כל הימנו של ראשון לאב' זכותו של שני שנישא' והלכה כרבי אלעזר:

גמ' **מה אנן קיימין**. הא דפליגי ר"א ורבנן אם בשטעה כלומר דידעינן ודאי שטעה אף ר"א מודה דהבעל נאמן לעולם ואם בדידעינן שלא טעה כלומר דהסופר אומר יודע אני בעצמי שלא טעיתי אוף רבנן מודיי שאינו נאמן וכלומר בזה לא עלה על דעת שיהא נאמן דא"כ אין לדבר סוף:

אלא כן אנן קיימין בסתם. דלא ידיע ובהא פליגי ר"א ורבנן דר"א סבר אינו נאמן אלא לאלתר אבל לאחר זמן חשש שמא לא טעה כלומר דחיישינן שמא משקר הוא דאם איתא מ"ט שתיק עד האידנא:

עד שלא נתארסה. קרוי על אתר ואם נתארסה לאחר זמן הוא ושוב אינו נאמן:

עד שלא ניסת. זהו על אתר וניסת זהו לאחר זמן:

מתני' מסייע לר' זעירא. דקתני לא הכל מן הראשון לאבד זכותו של השני משום דחיישינן דעשו קנוניא ביניהם והחליפו השטרות לאחר שנתארסה ומשנתארסה שפיר קרוי זה שני:

הלכה ח

מתני' **ונמלך**. ולא נתן לה הגט:

ולא נעשה התנאי לא פסלה מן הכהונה. שאפילו ריח הגט אין בו:

גמ' **אין בה משום ייחוס כהונה**. אדברי ב"ה קאי כלומר שאין בה משום מעלת דין כהונה ואין ב"ד מזהמין אותה כלל לפסלה משום ריח הגט דאין כאן אפי' ריח הגט בעלמא:

ועבד כב"ה. והכשיר' לכתחילה לכהונה:

להכניס עצמך למיספק. לספק הגדול כזה דאע"ג דהלכה כב"ה שמא ב"ה לא קאמרי אלא שלא פסלה אם נישאת לכהן בדיעבד:

רבי ישמעאל ברבי יוסי הוה עמי. במנין ההיתר הזה וקרא עליהון טובים השנים וגו' כלומר בטלה דעתי אצל שנים כאלו:

המסלדת בבנה. מסוללת עצמה בו משום זנות אע"ג דלא עביד מעשה ב"ש פוסלין אותה מן הכהונה:

שתי נשים שהיו מסלדות. מסוללו' עצמן זו עם זו כמעשה ארץ מצרים ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין לכהונה דלא הוי זנות אלא איסורא בעלמא. והכי אמרי' בבבלי פרק הערל ד' ע"ו לית הלכתא כרב הונא דאמר נשים המסוללות זו בזו פסולות לכהונה:

הלכה ט

מתני' **ולנה עמו בפונדקי**. ויש שם עדי יחוד ואין שם עדי ביאה ב"ה סברי הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ואין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והרי קדשה בביאה וצריכה ממנו גט שני וב"ש סברי לא אמרינן הן הן עדי ביאה עד שיראו שנבעלה:

בגט קרח. מפרש לקמן שקשריו מרובין מעדיו דתקון רבנן גט מקושר משום כהנים קפדנים שהיו כותבין פתאום גט לנשותיהם ומתחרטים ולא היו יכולים להחזירן ותקנו להם גט מקושר שאינו נוח לכתוב מהרה ושמא בתוך כך יתפייס וזהו גופו של מקושר כותב שטה אחת או שתים וכורכן על החלק ותופר ועד א' חותם על הכרך מבחוץ וחוזר וכותב ב' שיטין וכורכן על החלק וחותם עד השני על הכרך מבחוץ וכן עד השלישי ואם יש קשר כרוך ואין עד חתו' מאחוריו זהו קרח ופסול דמסתמא למנין קשריו היו עדיו מתחלה וחיישינן דילמא הבעל אמר להם כלכם חתומו והרי אחד שלא חתם ואם נשאת אשה בגט זה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ומתני' ר"מ היא דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר ואין הלכה:

גמ' **ב"ש כדעתיהון וב"ה כדעתיהון**. לטעמייהו אזלי במה דפליגי לעיל ב"ש סברי פוטר אדם את אשתו בגט ישן ולא חיישינן שמא בא עליה כדפרשי' לעיל וה"נ לא חיישינן ואינה צריכה הימנו גט שני ולב"ה חוששין ור' מנא קמ"ל דבשלא ראוה שנבעלה מחלוקת אלא ביש. כאן עדי יחוד לחוד וכדפרישית במתני':

ב"ש כדעתהון. מילתא אחריתא היא ולא פליג אדר' מנא אלא טעמייהו דב"ש וב"ה מפרש:

ב"ש דאינון אמרין. בשלהי מכלתין לא יגרש כו' ומשום הכי אינון אמרין מתוך שהיא מזוהמת מלפניו ומאוסה בעיניו שמצא בה דבר ערוה ואינו חשוד עליה ולפיכך לא חיישינן שמא בא עליה ואינה צריכה גט שני ולב"ה דאמרי אפילו הקדיחה תבשילו

חיישינן שמא בא עליה לפי שאינה מאוסה בעיניו מחמת דבר ערוה ושמא חזר בו וצריכה גט שני:

ולא באותו מקום. דחיישינן שמא מתוך שלבו גס בה יבא עליה:

איש מפנה. מפני האשה ובחצר שלו היא מפנה מפניו:

אשה מפני איש. דטלטולא דגברא קשה מדאיתתא:

ואם יכולין הן. לעשות כן בחצר של שניהן זה פותח פתחו מחצר לכאן וזה לכאן עושין:

בזמן שנישאו. ונתגרשו מן הנשואין חיישינן מתוך שמכירה ברמיזותיו שמא יבאו לידי עבירה אבל לא נישאו אלא מן האירוסין נתגרשה לא חיישינן:

וכהנת. אשת כהן אפילו לא נישאו מעיקרא חיישינן משום איסור גרושה לכהן:

והארוסה שביהודה. שלבו גס בה לפי שמתייחד עמה אפילו נתגרשה מן האירוסין כנשואה היא:

ה"ז לא יפנה. אינו צריך לפנות מפניה אם גירשה אח"כ שאין מאמר קונה קנין גמור להיות דינה כנשואה:

הלכה י

מתני' **הכל משלימין עליו**. ואפילו עבד ואפילי פסול לעדות מחמת עבירה:

אלא קרובים. שהם ראוי' להעיד בעדות אחרת שאין עליהם פסול עדות אלא קורבה אבל עבד וגזלן לא עבד דילמא אתו למימר שחרריה דאי לאו הכי לא הוי מחתי' ליה גזלן נמי אתו למימר תשובה עבד ויבאו לסמוך עליהן בעדות אחרת אבל קרוב כ"ע ידעי ליה דקרוב הוא והלכה כבן ננס ומ"מ אין חותם עליו אלא עד א' פסול והשאר צריך שיהו כלן כשרים:

גמ' **ומנין לגט המקושר**. מנין לנו רמז שיש מינין חלוקין בשטרות:

כתיב. בירמיה גבי קניית השדה מאת חנמאל ואקח את ספר המקנה את החתום המצוה והחקים ואת הגלוי:

את החתום זה המקושר. לפי שהוא צרור וחתום בקשריו:

ואת הגלוי זה הפשוט שבמקושר. זהו טופס השטר שהוא כתוב כעין הפשוט:

את המצוה ואת החקים. משמע שיש חלוקי דינים וחוקים ומצות בין זה לזה שזה פשוט עדיו בשנים ומקושר עדיו בשלשה ופשוט עדיו חותמין מתוכו ומקושר עדיו מאחוריו על קשריו:

פשוט עדיו לרחבו. חתומין לרחבו של שטר כפי כתב השטר:

עדיו לארכו. אם היה כתב השטר ערב עדיו חותמין מבחוץ שתי וחוחמין ממטה למעלה ומתחילין לחתום מכנגד שיטה אחרונה כדי שלא יוכל להוסיף ולזייף בשטר ואין השטר מתקיים אלא מכנגד החתימות ולמעלה:

אמר רב אידי. רב אידי פליג וס"ל בין קשר לקשר חותמין העדים מבחוץ ובלבד מלמעלן על הכרך כדפרישית במתני' דלעיל. ובגט פשוט גריס רב הונא בהא:

וחש לומר שמא זייף. אם העדים מלמעלה בין קשר לקשר חותמין ניחוש שמא זייף וכתב מאי דבעי בסוף השטר:

סבר רב נחמן. ושם הגי' רב הונא וכן נראה מדלקמן:

אין העדים חותמין מלמטן עד שיקראו בו למעלן. כלומר עד שיראו מתחילה בשטר אני פ' בן פ' מקבל עלי שכתוב בסוף השטר שריר וקים שהוא מקבל ומקיים כל מה שכתוב למעלה ואין יכול עוד להוסיף אחר זה:

וחש לומר שמא מחק וחזר וזייף. מחק לאו דוקא אלא שמא יוסיף בזיוף אחר שכתב מקובל עלי ויחזור ויכתוב עוד מקובל עלי פעם אחרת אחר הזיוף ומשני סבר רב הונא מקובל עלי ב' פעמים פוסל בה דלא כתבינן אלא חד שריר וקים והיכא דאיכא תרי ניכר הזויף:

וחש לומר שמא כתב דברים אחרים. ויחזור וימחוק מקובל עלי שכתב מתחילה ויכתוב אחר דברים אחרים שהוסיף מקובל עלי דהוא שריר וקים:

סבר רב הונא מחק פסול. כל הילא דאיכא מחק פסול אם הוא במקום שריר וקים ואכי' קיים אח"כ המחק אינו מועיל אא"כ היה המחק באמצע השטר:

לית בה תצא. אמתני' דקתני לעיל קאי כנסה בגט קרח תצא ואמר ר' יוחנן דלא תנינן תצא אלא אם קשריו מרובין מעדיו מהני השלמה:

כמה קופין דעובדא. כמה קופות וחבילות של הלכה למעשה שבאו לפני ר"י ור"ל בגט קרח וציוו להשלים עליהן וכר"ע בקרובים:

מתני'. דקתני הכל משלימין עליו אם היה קשריו מרובין מעדיו דוקא במחוסר עד אחד ממנין קשריו אבל אם היו מחוסרין שנים או יותר אין משלימין בו בפסולין אלא אחד פסול וא' כשר:

ובלבד משלשה ולמעלן. והא דמשלימין בפסול דוקא אם החסרון מג' ולמעלה כגון שהיו ארבעה קשרים וג' עדים דאז יכול להשלים הרביעי בפסול וכדמפרש ואזיל:

שנים ושלשה למעלן. כלומר אם חסרון העדים הוא שנים או שלשה והחסרון הוא למעלה מג' קשרים ועדים כדאמרן:

פסול. כלומר בכה"ג יכול להשלים בפסול לפי שהשלשה קשרים ועדים שהן מדין המקושר כשרים וכתיקונו הוא וכל שהוא משלשה ולמעלה משלימו בפסול ומיהו בחד פסול דוקא והשאר בכשרים כדלעיל:

ואחד משלשה ולמטה. ואם חסר עד א' מג' ולמטה שהיו כאן ג' קשרים ושני עדים:

כשר. כלומר צריך להשלים בעד כשר דוקא וטעמא דבעינן שלשה במקושר כשנים בפשוט מה התם שנים כשרין בעינן אף במקושר ג' כשרים בעינן:

רבי מנא בעי ע"כ ברצופין. ה"פ עד כאן לא פסלינן להשלים החסרון אם הם שנים או יותר בפסולין כי אם בפסול א' דוקא והשאר בכשרים כדאמרן לעיל אלא בשהיו הפסולין חתומין רצופין זה אחר זה וטעמא דילמא אתו לקיומי בתרי פסולים וחד כשר דשמא הב"ד לא יכירו אלא חתימת ב' הקרובים או הפסולים ואחד מן הכשרים והן לא ידעו שהן קרובין או פסולין ונמצא שתתקיים בעדו' פסולה:

היו מסורגין. מהו אם חתמו בסירוגין אחד כשר וא' פסול א' כשר וא' פסול אם בזה נמי לא מכשרינן אלא חד קרוב או פסול או אפילו טובא נמי:

כהאי דאמר. כלומר דפשיט הש"ס כהאי דאמר בפרק גט פשוט גבי הרחיק העדים מן השטר ב' שיטין ומילאהו בקרובים כשר שלא באו להעיד אלא להכשירו של שטר שהיו עדיו מרוחקין וכן בשטר שהיו עדיו מרובים ונמצא אחד מהן קרוב או פסול אמרינן נעשה בהרחק עדות שלהכשיר השטר באו:

וכא כאן. וה"נ אם הן מסורגין אפילו טובא כשרין דנעשה כהרחק עדות:

היו תשעה. זו בעיא אחריתא היא אם היה כאן תשעה קשרים ואין עליו אלא חמשה עדים ונמצא קשריו מרובין מעדיו בארבעה:

מתיר שנים ומחתם שנים. אם אמרינן דיכול להתיר שני קשרים ומחתם שנים אפילו פסולין כדי שיהו מנין העדים כפי מנין הקשרים או דילמא אין שני העדים בגט המקושר כלום כלומר שהרי אמרנו לעיל שאין יכול להשלים שני עדים פסולין. והיותר נראה דגרסינן כאן היא ארבעה ופירש שאם היו ארבעה קשרים ואין כן אלא שני עדים כשרים ואמרינן לעיל דמשלשה ולמטה אינו יכול להשלים בעד א' פסול והילכך בעי אם יכול להתיר שני קשרים ולחתום השנים כשירים או דילמא אין שני עדים כלום בגט המקושר דשלשה בעינן וכיון שלא התיר כל הקשרים ועדיין שם מקושר עליו בפחות משלשה עדים לאו כלום הוא ולא איפשיטא:

היו חמשה. קשרים ואין כאן אלא שלשה עדים בזה פשיטא שהוא מתיר קשר אחד ומחתם אחד פסול דמג' ולמעלה משלים בעד פסול אחד:

וכר' חנניה בן גמליאל דרחב"ג אומר. וכמו וכו' הוא ועל מתני' דהתם סמיך דקתני פשוט שכתבו עדיו מאחוריו ומקושר שכתבו עדיו מתוכו שניהן פסולין רחב"ג אומר מקושר שכתבו עדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט שיכול להתיר קשריו ונמצא פשוט הוא וה"נ התרתו מתרתו שאע"פ שקשרו יכול להתירו כרחב"ג:

התורף כשר שאפילו קושר ואח"כ חותם. כלומר דין גט המקושר הוא שאפילו קושר כל' הקשרים ואח"כ חותם.עליהן העדים כשר ולא בעינן דוקא שיחתום מיד אחר כל קשר וקשר ולפיכך מעכבין הקשרים שהם יתר על העדים וצריך להתירן כדי להשוותן עם העדים הא לאו הכי לא מעכב וכדמסיק לקמיה. והא דנקט התורף מפני שהטופס לא היו עושין מקושר כ"א פשוט כדאמר לעיל ואת הגלוי זה הפשוט שבמקושר:

הדא דתימא בשקושר כולהם ואח"כ חתמו שלשה הראשונים. אסוקי מילתא היא כלומר הא דאמרן שצריך להשלים בעדים או להתיר הקשרים בשקשר כל הקשורים ואחר כך חתמו עליו ג' הראשונים כדין המקושר ונמצאו הקשרי' יותר על העדים בהא צריך להשלים או להתיר הקשרים כדי להשוותן עם העדים:

אבל אם קושר ג' הראשונים וחותם. שלא עשה מתחלה אלא ג' קשרים עם העדים עליו כדינו בזה אפילו מקשר ומחתם אא"כ כמה דבעי כשר דכיון שכבר נעשה כהכשרו תו לא איכפת לן במה שנעשה אחר זה ואינו מעכב אם העדים הן כפי הקשרים שעשה אח"כ או לא והיינו נמי דמסיים. הילכו"ת גט המקושר. שאמרנו בקשר כל הקשרים ואח"כ חותם. א"נ הילכות גט המקושר מקשר ואח"כ חותם וזה נמי כשר והיינו הך וכדאמרן:

היה מקשר ראשון ראשון ומחתמן. אחר כל הקשר חתם העד עליו מיד:

פשיטא ראשון ושני לא נמצאו חותמין בגט המקושר. כלומר בזה ודאי הוא שבעוד שלא חתם השלישי עליו עדיין אין לו דין מקושר הואיל והקשרים כולן לא נעשו כאחד ואין עליו עוד אלא ב' עדים ונ"מ שיכול לעשותו פשוט אפי' לרבנן דפליגי עליה דר' חב"ג כשחתמו כבר מבחוץ כדלקמן והכא כיון שהשנים הקשרים לבדן הן שנחתמו אין לו דין מקושר:

מה אנן קיימין. השתא מפרש לפלוגתייהו דרחב"ג ורבנן במה פליגי:

אם בשקשרו וחתמו מבפנים. שקשרו בחוץ כדין המקושר אלא שהעדים חתמו מתוכו ולא מאחוריו בזה כ"ע מודיי שיכול לעשותו פשוט שהרי עדיין אין עליו עדים מבחוץ ומה בכך שקשרו הא יכול להתירו:

אם בשקשרו וחתמו מבחוץ. ולא מתוכו בזה כ"ע מודיי ואפי' רחב"ג שאינו יכול לעשותו פשוט שדין מקושר גמור עליו וכשר הוא:

אלא. בהא פליגי שקשרו מבחוץ וחתמו עדים מתוכו וחזרו אח"כ וחתמו גם מבחוץ בדא פליגי דרחב"ג סבר יכול לעשותו פשוט ורבנן סברי שאינו יכול לעשותו פשוט כלומר שאינו רשאי:

השיב רבי על דברי רחב"ג. וכי היאך יכול לעשותו פשוט והא גופו של גט מוכיח עליו אם פשוט הוא או לא כדמפרש רבי בא לקמיה וא"כ הא גופו של גט מוכיח על זה שהוא מקושר ואינו יכול לשנותו:

איזהו. מאי גופו של גט מוכיח:

כהאי דאמר רב הונא. לעיל שאין העדים חותמין על המקושר אא"כ כתוב בו שריר וקיים וא"כ גוף הגט מוכיא שהוא מקושר שכתוב עליו שריר וקיים:

והא תני. ומקשי הש"ס על דברי רבי שהשיב על רחב"ג והתניא טופס שטרות כן הוא שכותבין עליהן שריר וקיים וקס"ד דבכל טופס שטרות קאמר אפי' בפשוט וא"כ מה זו תשובה על דברי רחב"ג:

טופס שטרות מקושרין כך הוא. קאמר אבל בפשוט איני כן שאינו צריך לכתוב עליו שריר וקיים וא"כ אכתי הויא תשובה על דברי רחב"ג:

אמר רבי אבין. אפילו תימא דבפשוט נמי לכתחילה כותבין שריר וקיים הוא פשוט הוא מקושר חד דינא אית להו ומיהו במקושר מעכב אפי' בדיעבד פסול אם לא נכתב משום חשש זיוף כדלעיל ובפשוט אינו מעכב וא"כ אין כאן תשובה על רחב"ג שהרי בפשוט נמי כותבין שריר וקיים:

ר' אחא. נמי משני לתשובה שהשיב רבי על רחב"ג:

כמוסיף על ההלכה. כלומר דלא שייך כאן גופו של גט מוכיח אם מקושר הוא או פשוט שאפי' אנו רואין שכתוב בו שריר וקיים ואין טופס הפשוט כן איכא למימר פשוט הוא מתחלתו אלא שזה הוסיף על ההלכה וכתב בו כן לשופרא דשטרי וכן לענין העדים שהוסיף עליו וחתמו בשלשה הכל לשופרא דשטרי כדמסיק:

פשוט. דינו בשנים עדים ומנהג בשלשה כלומר אם רצה לנהוג ולהוסיף עליו עוד עד שלישי עושין אותו בשלשה דאין איסור בדבר וכן במקושר דדינו לחתום העדים מאחוריו:

מנהג מתוכו ומאחוריו. ואם רצה לנהוג ולחתום מתוכו ומאחוריו עושין אותו מתוכו ומאחוריו דמה בכך דבכל כה"ג אמרינן דהכל לשופרא דשטר' הוא:

תנינתה הכא ותנינתה תמן. הכא תנן גט קרח פסול והתם נמי תנינן מקושר שנעשה שלא כדינו פסול ול"ל למיתני בתרווייהו ועביד הש"ס צריכותא. ול"ג כשר:

אילו תנינתה הכא. הוי אמינא הכא הוא דפסול משום חומר עריות אבל התם דמיירי נמי בשאר שטרות כדאמרי' בריש פרק גט פשוט כשר ואי אשמועינן התם ה"א על ידי שהוא לגבות ולהוציא ממון פסול הוא שלא נעשה כתקנת חכמים אבל הכא כשר הוי צריכא למיתני הכא וצריכא למיתני תמן:

סליק פירקא בס"ד

פרק ט

הלכה א

מתני' **המגרש**. ואמר לה בשעת מסירה:

ד"א מתיר. טעמיה מפרש בגמרא:

וחכמים אוסרין. והל' כחכמים ולא אסרו חכמים אלא כשאמר הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני או חוץ מפלוני דהוי שיורא אבל אם אמר לה ה"ז גיטך על מנת שלא תנשאי לפלוני מודו רבנן דהוי גט שהרי התירה לכל אדם במסירת הגט אלא שהתנה עמה שלא תנשא לפלוני והוי כשאר תנאי בעלמא ואסרי רבנן למגרש לומר ה"ז גיטך על מנת שתנשאי לפלוני שלא יאמרו נשותיהן נותנין זה לזה במתנה:

גמ' **טעמא דר"א**. דמתיר אפי' בחוץ לפלוני:

לאיש אחר. כתיב אפי' לא התירה אלא לאדם אחד ה"ז מגורשת מדלא כתיב והיתה לאחר:

שמועתא רובה ממתניתא. בתמיה שמעתתא דרבי אילי עדיפא ממתני' דאיהו טפי קאמר ממה דשמעינן ממתני' שלא אמר ר"א אלא כשהתירה לכל אדם חוץ מאחד:

שמועתא אמרה. כלו' ולשמעתא וטעמיה דרבי אילי א"כ אפילו אמר לה אי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני בלבד תהא מותרת ולישמענין במתני' רבותא טפי דאפי' בזה אמר ר"א הוי גט:

מה טעמא. אלא מיהת מ"ט דר"א משום דמקיש גט למיתה:

מה מיתה מתרת ומחצה. כלומר דעבודה חוץ שמצינו שאינה מתרת לכל אלא למחצה כגון אלו העריות שנאסרה עליהם מחמת נישואי בעלה דאין מיתת בעלה מתרת להם אף הגט מתיר ומחצה שאע"פ שנשארה באיסור לזה מפלוני מותרת היא לכל:

ה"ג הקיש יציאה להווייתה מה הווייתה אין לה הויה אצל אחר אף יציאתה אין לה יציאה אצל אחר ובספרי הדפוס נתחלפה בטעות. כלומר מה קידושין כשנתקדשה לזה אין

לה שום הויה אצל כל אדם אף יציאתה צריך שתהיה מותרת לכל ולא שתהא נשארת באיסור לפלוני ואכתי צריכה יציאה ממנו משום זה הפלוני:

והלכה ונישאת לאחיו. של זה הפלוניומת בלא בנים היאך זו מתייבמת דהא אסירה ליה ולא נמצא שזה כמתנה על מה שכתוב בתורה הוא ותנאו בטל כלומר מכת מעשה שלו גורם לעקור דבר מן התורה:

מעתה לא ישא. אדם את בת אחיו שלא יתנה כלומר שלא יגרום לעקור דבר מן התורה שאם ימות בלא בנים אינה יכולה להתייבם:

סברא טעמא. שמע ותסבור הטעם דלא דמי להא דהתם התורה אסרה עליו ואין האיסור בא מחמתו אבל הכא הוא הגורם לעקור דבר מן התורה מחמת שאסרה על זה:

ניתני שש עשרה נשים כר"א. לדברי ר"א משכחת לה נמי באשת איש שפוטרת צרתה באומר לה חוץ מפלוני ונשאת לאחיו ומת בלא בנים דהואיל והיא אסורה להתייבם פוטרת צרתה:

כבר איתמר טעמא. הא כבר שנינן לה כה"ג ושאני בט"ו עריות דהתם התורה אסרה והאיסור בא ממילא ע"י קידושין אבל הכא הוא הגורם לאסרה עליו והילכך לא קחשיב בהדייהו. והלכה וניסת לאחר ומת גרסינן בדברי רבי ירמיה בספרי הדפוס כתוב לאחיו ומת בלא בנים וטעות הדפוס הוא אגב שיטפא דלעיל:

והלכה וניסת לאחר ומת היאך. הדין כלומר דר' ירמיה בעי אליבא דר"א דס"ל מותרת לכל חוץ מאותו פלוני ואם ניסת לאחר ומת מהו שתנש' עכשיו לפלוני:

זה מתיר מה שאסר הראשון. אם אמרי' דמאחר שניסת לאחר ניתקה מאישות הראשון לגמרי וזה מתיר מה שאסר הראשון או לא:

מילתיה אמרה. וקאמר הש"ס דמאי תיבעי ליה לרבי ירמיה הא שמעינן ממילתיה דר"א שמיתתו של שני כגירושין גמורין הן ומתיר בזה מה שאסר הראשון דאי לאו הכי קשה על ר"א דנמצאת עוקר דבר מן התורה אם ניסת לאחיו ומת בלא בנים כמו שהשיב רבי טרפון עליו אלא ודאי דלאחר מיתת השני מותר לפלוני מטעמא דאמרן:

לא אמר אלא שמיתתו גירושין. כלומר השתא דפשטינא לה ממילתיה דר"א דס"ל הכי ולא אמרן אלא שמיתת השני עושה גירושין גמורין ומותרת לפלוני:

הא נישואין לא. אבל אם נישאת לאחר ונתגרשה הימנו בהא לא אמרי' דמותרת עכשיו לפלוני דלא שמעינן ממילתיה דר"א אלא מיתה עושה גירושין מכח קושיא דלעיל אבל אם נתגרשה מהב' לאו ש"מ דהא אם ניסת לאחיו ונתגרשה אין כאן יבום. ובתוספתא גריס שהוא תשובת רשב"א הרי שניסת לאחר ומת היאך זה מתיר מה שאסר הראשון

והנכון לגרוס ה"נ כאן ועלה קאמר הש"ס מילתיה אמרה כו' כלומר דמכאן נשמע שהשני מתיר ורבי ירמיה מדייק דוקא מיתה אבל לא נישואין כדפרי':

אמר רבי יוסי הגלילי. תשובה על דברי ר"א וכי מצינו בתורה האסורה לזה מותרת לזה אלא ודאי אם אסורה לפלוני אסורה לכל אדם:

לא נמצאת אלמנה לו. לאותו פלוני הויא כאלמנה ומותרת לו עכשיו דהא לא נתגרשה אצלו ולכל אחיו הכהנים אסורה משום גרושה לדברי ר"א:

החמירה התורה בגרושה. שאסורה אפילו לכהן הדיוט ואלמנה אינה אסורה אלא לכ"ג:

ומה אם גרושה חמורה לכל. ה"פ לפי שיטתא דהאי תלמודא דתשובת ר"ע לדברי ר"א ממ"נ היא דלדידך דאמר' דמותרת לכל אדם חוץ מפלוני וא"כ ק"ו השתא מה אם גרושה שחמורה היא ואסורה לכל הכהנים לא נאסרה עכשיו ממה שהותר בה לזה פלוני הכהן:

מצד גירושין שבה. כלומר אע"פ שיש בה צד גירושין לכל הכהנים אפ"ה עליו לא נאסרה דלא הויא גרושה אצלו:

אלמנה קלה. איסור אלמנה שהוא קל אינו דין שלא תיאסר גרסינן כלומר לדבריך אינו דין שלא תחול עליה איסור אלמנה לגבי כ"ג מצד אשת איש שהיתה בה ונ"מ למאי דקי"ל גרושה שנעשית אלמנה לכ"ג חייב עליה שתים דהוי איסור מוסיף והכא ליכא משום חיוב אלמנה לגביה והא ודאי ליתא דהא עכ"פ נקראת אלמנה אצל זה הפלוני ושייך שפיר איסור מוסיף לגבי כ"ג:

אפילו אצלו נגעו בו גירושין. כלומר וא"כ דודאי יש בה גם משום איסור אלמנה מעתה נימר ק"ו דאפילו אצל הפלוני נגעו בה גירושין ואסורה דמה אלמנה שהוא איסור קל חל ונאסרה ממה שהותרה מכח צד א"א שהיתה בה כלומר דשם אלמנה עליה מצד שהיתה א"א לפלוני איסור גרושה החמור לכ"ש שתחול עליו מכח צד הגירושין שיש עליה אצל כל הכהנים:

והלכה וניסית לאותו. פלוני לא נמצאו בניה מן האחרון ממזרין דהגט בטל למפרע:

מילתיה אמרה. וקאמר הש"ס ממילתיה דר"ע שמענו דס"ל אליבא דר"א שאין גירושין אי מיתת השני מתירין מה שאסר הראשון מדקאמר הגט בטל למפרע כשנשאת אחד מיתת השני לאותו פלוני ופליג על הא דאמרי' לעיל אליבא דר"א:

א"ר שמי מצינו. כלומר דרבי שמי דחי לה לתשובת ר"ע בהאי דבר אחר דמה קושיא היא זו דודאי מצינו שהאשה בתחילה אין חייבין עליה משום ערוה ולבסוף חייבין עליה דמידי דהוה ככל תנאי דעלמא וכדמסיק ר' מנא. ולפי גי' הספר א"ל ר' מנא י"ל דר' שמי נמי מקשה על דברי ר"א וכי מצינו כו' והשיב לו ר' מנא אלמה לא למה זה דומה כו'

וכלומר כי היכי דהתם לא הוי גיטא קודם שבעל ומשבעל הותר הגט למפרע שנתקיי' התנאי אף אתה אל תתמה בזה דאמרינן איפכא לחומרא שמתחילה לא היתה ערוה וכשנשאת אח"כ לאותו פלוני הוי ערוה למפרע:

הלכה כרשב"א היא. אמתני' קאי כיצד יעשה יטלנו הימנה כרשב"א דאמר בפ' הזורק גבי כנסי שט"ח זה דצריך שיאמר לה בשעה שנותן לה הא גיטך וה"נ צריך ליטלו הימנה ולחזור וליתנו לה ויאמר בשעת מתנה הרי את מותרת לכל אדם:

אף ריח פסול אין בה. מתחילה לא הוי גט כלל לחכמים דמתני' ואפי' משום ריח פסול לכהונה אין בה:

זאת אומרת לא חשו. ממתני' שמענו זה דלא חשו בה חכמים כלל ואפילו משום ריח פסול דאין תימר שחשו בה לפסול לכהונה א"כ נתינה מיקרייא מעיקרא לענין לפוסלה לכהונה:

עד שהוא בידה דאמר לה. כלומר לפ"ז אמאי צריך ליטלו הימנה עד שהוא בידה סגי בהא שיאמר לה הרי את מותרת לכל אדם דהא שפיר נתינה הויא:

אמר ר' אחא. אדרבא איפכא מסתברא זאת אומרת שחשו בה לפסול לכהונה ולפיכך צריך שיטלו הימנה משום דבנתינה קמייתא קנאתו לפסול בו לכהונה ואי לאו דהדר ושקיל מינה לא מהני אמירה שכבר זכתה בו על מנת תנאי הראשון:

אין תימר לא חשו. ולא הוי גיטא מעיקרא כלל א"כ כל מה שבידו לגרש עכשיו יגרש ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ואמאי צריך ליטלו ולחזור וליתן לה אלא ודאי דחשו לפסול לכהונה מעיקרא:

כל שאילו בתנייי על מנת פסול. כל שכתבו לתנאי בתוך הגט ופסול הוא הכי נמי כל שאילו נתנו לה ואמר בע"פ ע"מ פסול:

הלכה ב

מתני' **ולכל מי שאין לה קידושין עליו**. לאתויי שאר חייבי כריתות:

כשר. דלא הוי שיורא דבלאו איסור אישות נמי לא תפסי לה בהו קידושין:

אלא אלמנה לכ"ג. כיון דקידושין תופסין בחייבי לאוין ולהאי לא תפסי משום איסור אישות שבה אישתכח דשייר בגיטא:

ולכל מי שיש לה עליו קידושין. לאתויי שאר חייבי לאוין כגון עמוני ומואבי:

אפילו בעבירה. דאיסור לאו:

גופו של גט. עיקר כתב הגט כך הוא:

ודן דיהוי ליכי מינאי. שצריך להוכיח בתוכו שע"י ספר זה הוא מגרשה ואי לא כתב ביה הכי אתו למימר דבדיבור בעלמא גירשה ושטר ראיה בעלמא הוי והלכה כר' יהודה:
גמ' **ר' אחא אמר כריתות**. טעמא דמתני' קא מפרש דאם שייר לאבא ולאביך כו' כשר משום דהא דבעינן שלא יהא שום שיור בגט מדכתי' כריתות נפקא לן שיהא דבר הכורת בינו לבינה ולא התפיסה התורה שם כריתות למעוטי שיורא אלא ערוה שיש בה הוי' והיינו ח"ל כדקתני בסיפא לאפוקי א"כ ועבד ועכו"ם דבלאו הכי לא תפסי לה בהו קידושין לא הוי שיורא:
ובלחוד דלא יאמר ודין. אדברי רבי יהודה קאי דאמר צריך לכתוב ודן כו' ובלבד שלא יכתוב ודין ביו"ד דמשמע שאומר אם דין הוא שאגרשך ואם אינו דין איני מגרשך:
הרי את ברשות עצמך. אמר לאשתו כן מהו לגמרי קאמר לה או למעשה ידיה קאמר לה ולא איפשיטה:
צריך שיאמר. בשטר שחרור של עבד לתרווייהו הרי את בן חורין והרי את של עצמך:
מתני' אמרה כן. מלישנא דמתני' שמענו כן דקתני הרי את בן חורין הרי את לעצמך ולא קתני או הרי את לעצמך:

הלכה ג

מתני' **כתב בכתב ידו ואין עליו עדים**. אפילו לר"א דס"ל עדי מסירה כרתי הכא הואיל וכתב ידו הוא וכתב ונתן קרינן ביה ומדאורייתא כשר אע"ג דליכא עדי מסירה אלא שחכמים פסלוהו דילמא אתי לאכשורי בכתב סופר בלא עדים:
ואין בו זמן. דזמן תקנתא דרבנן הוא אי משום פירות אי משום שמא יחפה על בת אחותו כדאמרי' בפ' שני:
ואין עליו אלא עד אחד. בבבלי פליגי איכא למ"ד אכתב ידו קאי ורישא אשמועינן דאפילו אין בו עד כלל הולד כשר והכא אשמועינן דאפי' יש בו עד אחד לכתחילה לא וכן משמע בגמ' הכא ואיכא למ"ד התם דאכתב סופר קאי ואפ"ה הולד כשר דסופר הוי ליה במקום עד שני:
גמ' גרסי' הכא מה שנתחלף בספרי הדפוס בטעות לית כאן ספק גירושין כו' דלא שייכא אלא להאי מתני':
לית כאן כו'. רישא דסוגיא על מתני' דיבמות פ"ג הלכה ט' וכולן שהיו בהן קידושין או גירושין בספק קאי וכדגרסי' התם ועיין שם שמבואר היטב:
וכולן בכתב ידים. כל גיטין הפסולין דקחשיב במתני' בכתב ידו מיירי וקס"ד דאמציעתא יש עליו עדים ואין בו זמן נמי קאי:

רבי לעזר שאל. הקשה על זה עדים יש כאן הא מניעתא ביש עליו ב' עדים היא ובכתב ידים מה אני צריך דמה לי בכתב ידו או בכתב הסופר אין הפסול בו אלא משום שאין בו זמן:

וכולהם בכתב ידים. כלומר דסיפא יש בו זמן ואין עליו אלא עד אחד נמי בכתב ידו מיירי ודוקא כתב ידו ועד אחד אבל כתב סופר ועד לא וקמ"ל דאע"ג דיש כאן עד אחד וכתב ידו אפ"ה לכתחילה לא תנשא:

חוץ משעדיו עמו. חוץ מהמציעתא יש עליו עדים דלא איכפת לן בכתב ידו דעיקר הפסול משום שאין בו זמן כדמפרש רב המנונא:

חיביהון על גרמיהון. העדים שהן כמי שקיבלו עליהן לשקר שבאו נחתום בגט שאין בו זמן:

דר"מ היא. מתני' דקתני ג' גיטין פסולין ותו לא ואע"ג דאיכא טובא שלום מלכות וגט קרת כדחשיב בפ' דלעיל אלא משום דהכא הולד כשר והתם הולד ממזר וכר"מ דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר:

מה חמית מימר כן. מה ראית שהוצרכת לומר כן פשיטא דר"מ היא דאי לרבנן התם נמי הולד כשר ואיכא טובא:

בגין דאמר רב הונא. התם גבי ההיא מתני' דשלום מלכות כו' כל ההין פרקא דר"מ היא חוץ משינה שמו דמודו בה רבנן:

דלא תסבור מימר קיימיה דר"מ היא. שלא תאמר האי קמייתא דוקא דר"מ היא אבל האי תנייה מתני' דהכא דרבנן היא דאילו לר"מ הולד ממזר ולא תיקשי אי רבנן ליחשב נמי הא דהתם הא לא קשיא דהתם תצא היא ומתני' דהכא לא תצא לפום כן צריך מימר דמתני' דהכא נמי דר"מ היא והילכך לא חשיב להני דהכא הולד כשר והתם הולד ממזר והשתא איכא למימר לרבנן דס"ל במתני' דהכא נמי תצא:

רבי יוסי. מפרש דמשום האי טעמא צריך מימר דר"מ היא:

בגין דרב ושמואל. דאמרי במתניתין דלקמן הלכה כר"א דאמר עדי מסירה כרתי ולא תסבור מימר אוף הכא דקתני ברישא כתב בכתב ידו ואין עליו עדים נמי לא מיתוקמא אלא אליבא דר"א דאילו לר"מ הא אמר עדי חתימה כרתי ואין הולד כשר שהרי אין עליו עדים לפום כן קמ"ל אפילו לר"מ הולד כשר וטעמא דס"ל כתב ידו כמאה עדים דמי:

הלכה ד

מתני' **אע"פ שאין עליו עדים**. ואינו כתב ידו כשר לינשא לכתחילה:

מפני תיקון העולם. שמא ימותו עדי מסירה ויבא הבעל ויערער לומר לא גרשתיה:

גמ' **דברי חכמים פסול**. לדברי חכמים דפליגי על ר"א פסול לגמרי הוא כשאין עליו עדים ואפילו ריח הגט אין בו לפסול לכהונה:

בכוהנת. באשת כהן שנתגרשה בגט שאין עליו עדים ובעא למיעבד כהדא דר' ינאי להכשירה משום גרושה כדאמר אליבא דחכמים:

ה"ג כד שמעון דרב ושמואל פליגין. כששמע ר' יוחנן לרב ושמואל דפליגי בהא ואמרי הלכה כר"א:

אתא קומוי אפי' ישראל ושמע מינה. כשבא אח"כ מעשה לפניו אפילו בישראל שנתן גט כזה קיבלה מינייהו והכשיר הגט:

ד"ה כשר. ומתמה הש"ס והא רא"א כשר ורבנן אמרי פסול ומאי ד"ה דקאמרת ומשני מה ביניהו כלומר דה"ק דלא פליגי אלא אם גובה בשטר שאין עליו עדים מנכסים משועבדין לר"א גובה ורבנן דאמרי פסול לגבות ממשועבדין הוא דקאמרי דעדים החתומין על השטר מפקי לקלא אבל מבני חרי גובה וד"ה כשר דקאמר לגבות מבני חורין הוא:

הלכה ה

מתני' **שני גיטין שוין**. בשמותיהן:

נותן שניהן לזו ולזו. אפי' לר"א דאמר עדי מסירה כרתי וא"כ על כרחך לה דכתיב דדרשינן לשמה לאו אחתימ' קאי אלא אוכתב מיהו אונתן לא קאי דלא בעינן שידעו העדים בשעת מסירה בהי מינייהו מתגרשת:

הרי השני בטל. דלא ידעינן דמאן ניהו:

גמ' **כמה דאת אמר גט אחד כו'**. אדלעיל ריש פ"ג קאי וכל הסוגיא שם וכאן לא הובאה אלא מקצתה אגב דמקשי ממתני' כדרך הש"ס הזה וע"ש שמפורש היטב:

הלכה ו

מתני' **כלל**. בבבלי מיתפרשא מתני' אליבא דעסקנא כר' יוחנן דכלל הוא שכתב זמן אחד לכלן בכך בשבת גירש פלוני לפלונית ופלוני לפלונית והשלים כל טופס הגט והעדים חותמין מלמטה ה"ז גט כשר וינתן לכל אחת מהן בעדי מסירה:

טופס לכל אחת. שכתב זמן לכל אחת בכך בשבת גירש פלוני לפלונית והשלים הגט ובאותו יום גירש פלוני לפלונית כו' וכן כלן והעדים מלמטן:

את שהעדים ניקרין עמו כשר. היינו התחתון אבל עליונים פסולין שמא לא העידו אלא על האחרון. ובש"ס דהכא מתפרשא קצת בענין אחר ובגמ' מפרשינן לה:

גמ' **ושואל אני**. אם כתב שאילת שלום אחר הגט והעדים מלמטה חזקה על הכל חתום דוי"ו ושואל אני מוסיף על ענין ראשון הוא וחתימת העדים גם על הגט קאי וכשר:

שואל אני. בלא וי"ו ענין בפני עצמו הוא ומפסיק ולא חתמו אלא על שאילת שלום ולא על הגט ופסול:

אפי' אמר שואל אני. אפי' נכתב בלא וי"ו אמרינן על הכל חתמו והגט כשר:

איזהו כללו של ר' יוחנן. השתא מפרש למתני' אליבא דפלוגתייהו דלרבי יוחנן כלל דקתני שכתב איש פלוני מגרש את פלונית ופלוני לפ' דאע"ג שהזכיר שם כל איש ואשה יחד לכל אחד אפ"ה כלל הוי משום דכתב ופ' לפ' בוי"ו והוי מוסיף על ענין הראשון כמו דאמר בשאילת שלום:

כללו של ריש לקיש. דוקא אם כתב אנו פ' ופ' מגרשין לפ' ולפ' שכלל כל האנשים יחד והנשים יחד אבל אם הזכיר שם כל איש ואשה ביחד לאו כללא הוא דמיחשב כל גט וגט בפני עצמו ונמצא גט האחרון מפסיק בעדות ואין העדים מעידין אלא עליו ור"ל נמי לטעמיה אזיל דס"ל דאין חילוק בשאילת שלום אם כתב בוי"ו או לא דהוי"ו לא מעלה ולא מוריד:

מודה ר' יוחנן שאם הזכיר גירושין לכל אחת. שכתב איש פלוני מגרש פלונית ופ' מגרש לפ' דהוי כל אחד גט בפני עצמו וצריך להשלים הטופס ולחתום עדים אחר כל גט וגט:

חייליה דר' יוחנן. ראיה לדבריו שכל זמן שלא הזכיר גירושין לכל אחת הוי כלל:

מן הדא. דתנינן בנדרים קונם שאיני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן כל אחד ואחד נדר בפני עצמו הוא וצריכין פתח לכל אחד ואחד אבל אם לא הזכיר קרבן לכל אחד כנדר אחד הוי וא"צ אלא פתח א' לכלן דנדר שהותר מקצתו הותר כלו וה"נ כן:

מתני'. דהכא נמי מסייע לר' יוחנן דקתני היה כתוב טופס לכל אחת איני כשר אלא את שהעדים נקרין עמו דמשמע בכי הא הוא דהוי פרטא אבל אם לא היה כתוב טופס לכל אחת אלא שהשלים הטופס אחר שכלל כל השמות אע"פ שהזכיר שם כל איש ואשה ביחד כללא הוי וכלן כשרין:

פרטו של ר"מ כללו של ר' יהודה. פלוגתא דרבי מאיר ור"י בפ' שבועת הפקדון גבי תן לי חיטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך שבועה שאין לך בידי חיטין ושעורין וכוסמין חייב על כל א' וא' רבי מאיר אומר אפילו אמר חיטה ושעורה וכוסמת חייב על כל א' וא' ובברייתא מפורש יותר פלוגתייהו כדהובאה בבבלי שם דף ל"ח גבי היו חמשה תובעין אותו פקדון ת"ר כלל אינו חייב אלא אחת פרט חייב על כל א' וא' דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר שבועה לא לך ולא לך ולא חייב על כל א' וא' ומפרש שמואל דכללו של ר"מ הוא פרטו של ר' יהודה מה ששמע ר' יהודה שהיה ר"מ עושה אותו כלל והיינו ולא לך ולא לך בוי"ו וס"ל דאינו חייב אלא אחת בזה פליג רבי יהודה ועושה אותו פרט

וחייב על כל א' וא' וממילא שמעינן דפרטו של ר"מ והיינו לא לך לא דאי לא מאי הוי תו פרטא לר"מ זהו כללו של ר' יהודה והכי קאמר ולא לך חייב על כל א' אבל לא לך אינו חייב אלא אחת:

מיליהון דרבנין אמרין. מדברי רבי יוחנן שאמר בשם רבי ינאי אנו למדין דלא ס"ל כשמואל אליבא דר' יהודה דהא אמרי לעיל אם כתב שואל אני בשלום בלא וי"ו לא חתם אלא על שאילת שלום:

אם אומר את. ואי ס"ד כשמואל דפרטו של ר"מ היינו לא לך לא בלא וי"ו כללו של ר' יהודה הוי ח"כ קשיא כמו דמשוי התם ר' יהודה לא לך לא לך לכללא דאמרי' שבועה אכלן קאי ולא אכל חד וחד הכי נמי נימא אפי' שואל אני בלא וי"ו דחזקה על הכל חתמו אלא ע"כ ר' ינאי ור' יוחנן דאזלי מילתייהו אליבא דר' יהודה ס"ל דר' יהודה לא משוי כללא בלא לך לא לך אלא דוקא דאמר שבועה שאין לכלכם בידי הוא דהוי כללא:

מאי כדון. כלומר ומהיכא שמעי' להו לר' ינאי ור' יוחנן דלא כשמואל:

מתני' אמרה כן. ממתני' שמענו דלא כדמפרש שמואל דאמר פרטו של ר' יהודה דהיינו ולא לך ולא לך דקאמר התם חייב על כל א' וא' זהו כללו של ר"מ וא"כ לר"מ בהא אינו חייב אלא אחת והא תני התם ר"מ אומר אפי' אמר חטה ושעורה וכוסמת חייב על כל אחת ולא שייך לומר אפי' אא"כ מודה הוא בקמייתא לרבי יהודה וס"ל גם בחטין ושעורין וכוסמין כדקתני התם ברישא והיינו נמי כולא לך ולא לך דחייב על כל אחת ואחת אלמא דאין זה כללו של ר"מ אלא אליביה נמי פרטא הוי כמו אליבא דרבי יהודה ולקמיה מפרש במאי פליגי:

מאי כדון. ובמה פליגי רבי מאיר ורבי יהודה:

אמר רבי חנינה. בהא פליגי דלרבי מאיר בין אמר חטין ושעורין וכוסמין בין אמר חטה ושעורה וכוסמת כלל ופרט הוא כלומר כלל שיש עמו פרט דמפני שאמר בוי"ו נעשה מהכלל פרט וקאי שבועה על כל אחת ואחת וכן אם אמר חטה ושעורה וכוסמ' דס"ל לר"מ דמין חטה ומין שעורה קאמר:

ה"ג ע"ד דרבי יהודה אם אמר חטה ושעורה וכוסמת כלל שאין בו פרט. דרבי יהודה לא פליג אלא בחטה ושעורה וכוסמת דלא מחשיב לכל אחד למין בפני עצמו אבל בחטין ושעורין וכוסמין על כרחך דלא פליג כדקתני התם במתני' וכדמוכח מברייתא דקאמר לרבי יהודה ולא לך ולא לך חייב על כל א' וא':

הלכה ז

מתני' **שני גיטין שכתבן זה בצד זה**. ברוחב המגילה ושני עדים עברים באים מתחת הראשון לתחת השני שם העד תחת הראשון ושם אביו תחת השני וכן עד שני תחתיו וחזרו וחתמו תחתיהן שני ישראלים יונים הדרים בארץ יון ובלשון יונית כדרך הזה אבל חתימת היונים אינה נקראת כחתימת העברים שכשהיוני חותם יוסף בן שמעון בידוע ששמו שמעון בן יוסף שכך מתפרשת חתימתו בנו של יוסף שמעון ונמצא שם העד חתום על גט הב' ושם אביו על הראשון והיונים על הב' חתמו כזה גט גט עברי" ראובן בן יעקב את שהעדים עברי שמעון בן יהודה הראשונים יוני יוסף בן שמעון נקרין עמו כשר. יוני נפתלי בן יחצאל אם העברי' חתומים למעלה הימנו כשר ואם היוני' חתומים למעלה השמאלי כשר וטעמא מפרש בבבלי דחיישינן דילמא גונדלית חתמו אם העברים למעלה חיישינן שמא היוונים חתמו שלא כמנהגם אלא כדרך העברים ונמצא שכולן חתומים על הראשון וכן איפכא ומיהו את שהעדים הראשוני' נקרין עמו כשר דודאי הראשוני' בין עברים בין יונים אינם משנים מנהגם:

עד אחד עברי כו' שניהן פסולין. טעמא משום דחיישינן שמא הראשון מן עדי היונים גונדלית חתום ושינה מנהגו וחתם כדרך העברי שלפניו והשני חתם כדרכו וכן עברי השני כדרכו ונמצא על הראשון שלשה עדים ועל השני אינו אלא עד אחד והשני פסול או שמא עברי השני שינה מנהגו וחתם גונדלית כדרך היוני שלמעלה הימנו והיונים לא שינו מנהגם ונמצא עברי השני ושני יונים חתומין על השני ואין חתום על הראשון אלא עברי הראשון ומשום דלא ידעינן בהי מינייהו חתימי תלתא ובהי מינייהו לא חתים אלא חד שניהן פסולין:

גמ' **הרחיק את העדים מן הכתב**. בעלמא קאי כדגריס לה בפ' גט פשוט ומייתי לה הכא משום דלקמן:

פסול. משום דחיישינן דילמא מזייף וכתב מאי דבעי בריוח שבין השטר לעדים:

פחות מכאן כשר. דבשיטה אחת אין חשש דהא אין למדין משיטה אחרונה ולקמן מסיק לה דאפי' בשיטה ומחצה כשר:

חלק מקום ב' שיטין לענין אחר. כלומר אע"פ שלא הניח המקום חלק אלא שכתב בין שטר לעדים ענין אחר שלא מענין השטר:

אפי' כל שהוא. כלומר אפי' אין ענין האחר ממלא כל הב' שיטין אלא כל שהוא מהן. א"נ אפי' כל מקום שהוא אפי' בתוך השטר וכן משמע לעיל בפ' כל הגט:

מתניתא אמרה כן. דלאו דוקא שיש כאן חלק בין כתב לעדים אלא אפי' כתב עליו ענין אחר פסול דקתני עד אחד עברי כו' וכדפרישי' במתני' שהעברי חתום על הראשון והיוני על השני ונמצא שם אביו של העברי מפסיק בין הגט השני לעד היוני וכן שם אביו של היוני מפסיק לעברי השני:

ועברי גבי יוני לא בענין אחר הוא. דודאי כענין אחר מיקרי וכהפסק בין הכתב להעדים ומשום האי טעמא שניהן פסולין כר' שמעון בר בא:

התחיל בסוף שתים. אהרחיק ב' שיטין קאמר דדוקא ב' שיטין שלמות פסול אבל אם התחיל לחתום בסוף שיטה השניה כשר והא דקאמר וגמר בסוף ארבע לאו דוקא דאגמר לא קפדינן וכל היכא דבעי ליגמר אלא שהתחלה צריך להיות קודם ב' שיטין שלמות מן השטר:

כדי שיהו נקרין עמו. כלומר שצריך להיותם סמוכין לכתב כדי שיהו נקרין כשאר השטר ולא יהא שום הרחקה והפסק ביניהן לשטר ופליג אברייתא דלעיל:

מלא שיטה. אחת כשר:

מלא חתימת יד העדים. כפי חתימת ב' עדים:

באיזה כתב משערין. חלק ב' שיטין שאמרנו:

מלא חתימת ידי עדים. כלומר כפי כתב העדים משערין ולקולא שכתיבת העדים יותר גסה מכתב הסופר וטעמא שכל המזייף אינו הולך אצל הסופר:

כדי לך ולך. ב' שיטין שאמרו משערין הן ואוירן וכדי לך לך זה ע"ג זה שאם יהיו בב' שיטין זה בעליונה וזה בתחתונה צריך שלא יגע למ"ד של התתתון בך' העליון והיינו ב' שיטין וד' אוירין:

חתימת יוסי בן ינאי כחתימת שאול בן ברוך. כלו' אם אין בחתימתן לא למ"ד ולא ר' אם משערין כמו שאלו היה שם כמו שאול בן ברוך:

לכן צריכה. ודאי שכן הוא ולהכי צריכ' לאשמועינן דלעולם משערין באוירין אלו אע"פ שאין כאן בחתימתן לא למ"ד ולא ר':

שיש בו מחק או תלות. תיבות תלויות מגופו בתורף השטר שם הלוה והמלוה והמעות והזמן פסול אם לא חזר וקיימן כדלקמי':

שלא מגופו. אלא בטופס השטר כשר אפי' לא חזר וקיימן אלא שאין למדין מהן:

ואם החזירו מלמטה. שכתב ודין קיומן או שהחזיר התיבות האלו מלמטה אפי' הן מגופו כשר:

צריך להחזיר שתי שיטין מקום הכתב. כלומר אם יש כאן מקום חלק ב' שיטין צריך להחזיר בהן מקום כתיבת השטר בכאן ובכאן נכתב כדי שלא יהא חלק בין השטר לעדים:

צריך להזכיר ענינו של גט עמו. כלומר שצריך להחזיר גם מענינו של שטר עמו בשיטה האחרונה:

לא הזכיר. אפי' לא הזכיר מענינו של גט דס"ל למדין משיטה האחרונה ואין חוששין לזייף:

מחלפא שיטתיה דרבי בא. קשיא דידיה אדידי' דהתם בפ"ק קאמר עדים פסולין אינן נעשין כהרחק עדות כלומר אם הרחיק העדים מן הכתב ומלאוהו בעדים פסולין כשר שלא באו אלא להכשירו של שטר למלאות האויר ולא נתכונו להעיד ועכ"פ שמעינן דהרחק עדות פסול דחיישינן לזייף והכא קאמר הכין דאין חוששין:

תמן בשם רבי ירמיה קאמר והכא בשם רב. והתם גרים רבי יסא בשם רבי ירמיה:

קרא ערער. שטר שכתוב בו הנפק וקרא הלוה ערער לומר מזויף הוא שאע"פ שמקוים הוא חיישינן שמא זייף נמי לחתימת הדיינין וצריך עכשיו לקיימו:

שכן כו'. כלומר אם רוצה מקיימו ע"י שמכירין חתימת הדיינין:

אני אומר. רבי בא קאמר לה הכי אמר רב יהודה ואני אומר אפילו בעד אחד מדיין אחד מקיים כלומר אפילו לא מצא לקיים אלא חתימת עד אחד ודיין אחד מצטרפין והכא גרסינן הא דרבי מנא דכתוב לקמן בספרי הדפוס:

ויאות. ושפיר כן שהרי אם רצה לקיימו אפילו בכתב אחד מקוים כלומר דהא סגי בקיום אחד מהן או בחתימת העדים או בחתימת הדיינין וא"צ להכיר את שניהן והילכך באחד מהעדים ואחד מהדיינים נמי סגי דמצטרפין הן:

יהב רשו לכתובא. הרי שנתן רשות לשופר לכתוב השטר ולעדים שיחתומו ולא כתבוהו באותו יום אלא איחרוהי שההלואה היתה בא' בניסן והן כתבו בתשרי:

צריכין העדים לכתוב כי' ואנו איחרנו את זמנו. משום דחיישינן שמא יפרע לו קודם תשרי ויאמר אבדתי השטר ויכתוב לו שובר ואח"כ יוציא השטר לזמנו ויאמר עכשיו שלוית ממני:

אשרת הדיינין. קיום הדיינין אפילו רחוקה כמה מחתימת העדים כשר וכגון דטייטי ליה בדיו בין העדים לקיום דבדיינים ליכא למימר אטיוטא חתמו אבל בעדים לא מהני הכי דאתי למימר אטיוטא חתום:

צריכין הדיינין לכתוב. בהנפק אישרנוהו במעמד פ' ופ':

כדי שלא יהו מצויין להזים. שלא יבאו לשקר אבל עכשיו ישאלו לפ' ופ' אם היו באותו מעמד. א"נ שלא יהא הלוה יכול להזימן:

מעתה. אם תחוש לכך א"כ אפי' באיזו יום כו' יכתבו אלא לא צריך דלא חיישינן שמא יבא הלוה להזים לב"ד:

גזר דין. פסק דין אחד יצא מלפני רב על שטר מקום ולא היה כתוב כך במעמד כו' והכשיר:

צריכין הדיינים מכירין. את בעלי הדינין שלא יערימו לזייף שם הלוה בשם אחר ויוציא אח"כ פסק דין על אותו האחר כדאמר מעשה היה וזייפו:

הלכה ח

מתני' **וכתבו בדף השני**. שאצלו ברוחב המגילה:

כשר. ודוקא שיהא ניכר בקלף שלא נחתך ממנו כלום דאי לאו הכי חוששין שמא שני גיטין היו כתובין זה אצל זה והשמאלי נכתב בגובה המגילה יותר מהימני והיה שום תנאי בימני מלמטה וחתך התחתון מהימני והעליון מהשמאלי וכיון אותם ביחד:

בראש הדף. רגלי חתימת העדים כנגד גגו של כתב:

מן הצד. בגליון ימין הגט או השמאלי:

מאחריו. בגט פשוט שחכמים תיקנו עדיו מתוכו:

הקיף. חבר זה אצל זה:

שניהן פסולין. שאין החתימה נקראת לא עם זה ולא עם זה:

את שהעדים נקרין בסופו. שגג החתימה כלפי סופו כשר ולא שרגלי חתימה כלפי ראשו. ובנוסחת הבבלי גריס בסיפא נמי והעדים באמצע וכדפרישית ולנוסחא דהכא נמי יש לפרש כן ומלמטן כמו באמצע וכך היא נוסחת הרי"ף ז"ל. א"נ מלמטן ממש והשני כשר:

כתב הסופר ועד. שכתב הגט וחתם עליו עד אחד. ובבבלי מסיק חתם סופר ועד שנינו ובגמרא מפרשינן לה:

חניכתו וחניכתה. שם כינוי האיש והאשה:

כד היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין. שם החניכה לבד:

כתב חניכתו וחניכתה כשר גרסינן:

גמ' **מהו שייר**. מה שייר מן הגט:

כגון קיים שריר ויברור. מה שכותבין בסוף השטר הכל שריר וקיים ואין חוששין שמא זה הוא. סוף הגט השמאלי שהיה אצלו:

וגט פסול פשוט. אמאחריו בגט פשוט קאי כלומר הא דגט פסול דוקא בפשוט אבל במקושר כשר ובלבד מאחריו אין כשר בו אלא מאחוריו אבל לא מתוכו וקמשמע לן

לאפוקי מדר' חנינא בן גמליאל דאמר בריש גט פשוט מקושר שכתבו עדיו מתוכו לנשר מפני שיכול לעשותו פשוט וכדאמר לעיל סוף פרק הזורק:

הדיינין חותמין. על הקיום אע"פ שאין יודעין לקרות כתב השטר אלא שמכירין חתימת העדים:

אבל אין העדים חותמין. אם אין יודעין לקרות שהרי על השטר הן מעידין:

אמר יבא עלי. כלומר רב בעצמו אמר אע"פ שמן הדין מותר לדיין לחתום הקיום אפילו אינו יודע לקרות השטר יבא עלי כך וכך אם עשיתי כן מימי לחתום בקיום אם לא שידעתי לקרות גוף השטר וכן העיד רבי חגיי לפני רבי יוסי שלא בא לפני רב מימיו כתב יוני והוא קיים השטר בחותמיו מפני שלא היה יודע לקרות כתב יוני:

מתני'. פליגא על רב. דהא קתני גט שכתבו עברית כו' אלמא אע"פ שאין יודעין לקרות שהרי בכתב אחר חתמו ואפ"ה כשר וקשיא לרב:

פתר לה. רב בשהיו יודעין לקרות מה שכתוב בשטר אבל לחתום בזההכתב לא היו יודעין ולפיכך כשר:

ואם היו יודעין. כמו אי נמי הוא כלומר א"נ שהיו יודעין את שניהם כתב עברית ויונית מיירי והלכך יחתמו באי זה מהן שירצו:

גרסי' הכא כיני כו' ולא כתב עד כשר והדר גרסי' אמר ר' אלעזר כו' דשייך עלה ובספרי הדפוס נתחלפו השיטות בטעות:

כיני מתני' כתב סופר ועד כשר. כלו' כן אנו מפרשים להמתני' דדוקא כתב קאמר ואשמועי' דבכתב סופר ועד אחד נמי כשר:

איש פלוני כו'. כלומר הא דקתני במתניתין איש פלוני עד לאו דוקא אלא אע"ג דלא כתב עד והא דקתני בסיפא ולא כתב עד כשר אכולהו קאי:

אמר רבי אלעזר ד"ה היא. כלו' רבי אלעזר פליג על הא דקאמר דאיש פלוני כשר אע"פ שלא כתב עד משום דמוקמי' למתניתין כדברי הכל והיינו למאי דפליגי רבי יהודה וחכמים בפרקין גבי גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם רבי יהודה אומר ודן די יהוי כו' דס"ל לרבי יהודה דידים מוכיחות בעינן והכא נמי אם כתב איש פלוני ולא כתב עד אינו מוכיח דלשם עדות נתכוין והילכך דוקא אם כתב נמי עד דבהא ד"ה מודים בה וניחא לן למוקמי מתני' כד"ה:

דרבי יהודה היא. השתא קס"ד דה"ק רבי יוחנן לרבי יהודה דוקא הוא דתנינן עד אבל לרבנן אע"פ שלא כתב עד:

לא בעית מדעתו דרבי יוחנן פליג. כלומר לא תילף מדברי רבי יוחנן דקאמר דרבי יהודה הוא דפליג בהא משום דסבירא לן כחכמים וא"כ הכא אפילו בלא עד כשר אלא בשיטתו השיבהו לרבי אלעזר למאי דאמר דד"ה היא וקאמר ליה לדידך דמדמית ליה לפלוגתא דר"י ורבנן לא אתיא אלא כרבי יהודה אבל באמת הכא אליבא דכ"ע אתיא ועד שיכתוב עד דאי לאו הכי אינו ניכר כלל שלשם עדות נתכוין ולא דמי להתם דכיון שכתב הרי את מותרת שפיר מוכיח דגיטא הוי לרבנן:

לאו רבו דאמר בשם רבי זעירא מכיון שאינו מצוי לזויג ולא זיוג. כלומר דהש"ס מתמה על דברי רבי יוסי דקס"ד דלדידיה אפילו כתב איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד נמי פסול דאפילו בכה"ג בעינן שיהא מוכיח דלשם עדות נתכוין ואע"ג דטרח לכתוב שמו ושם אביו לא אמרינן דמשום הכי כתב נמי שם אביו כדי שידעו מי הוא לקיים חתימתו אלא דחשיב בדעתיה הרי כמה יוסף בן שמעון איכא בשוקא ויכולני לומר לא אני הוא שחתמתי אלא אחר הוא. והיינו דמקשי עליה. לאו רבו. רבי ירמיה רבי' דרבי יוסי כדאמרינן בפ' כל הגט הלכה ב' רבי יוסי שאל לרבי ירמיה הגע עצמך שזיווג גבי שני יוסף בן שמעון כלומר אם חיישינן שמא גט זה הוא מאחר ששמו כשמו כדפרישית התם והשיב לו שם רבי ירמיה בשם רבי זעירא מכיון שאינו מצוי לזויג דלא שכיח שיהא שמו ושם אביו כשמו ולא זיווג כלומר דלא חיישינן להא שמא זיווג וה"נ לא חיישינן לזה ולומר דדעתו הוא שיאמר אחר ששמו ושם אביו כן הוא שחתם דאינו מצוי כל כך אלא ודאי אמרינן מדטרח לכתוב גם שם אביו לעדות נתכוין שידעו מי הוא ואף על גב דלא כתב עד כשר:

אפילו כתב אינו. לשון יונית הוא אם רוצין לומר אחד אומרים אינו או לאיזה סימן אומרים כן וכלומר אפילו לא כתב אלא סימן בעלמא כשר:

כתב אל"ף. לסימן שמו:

ורב חסדא סמ"ך ושמואל כתב חרותא. צייר ענף של דקל לסימן והיו הכל יודעין שזה לסימן שמו:

הלכה ט

מתני' **מעושה**. בחזקה:

בישראל כשר. אם אנסוהו בדין כגון כל הנך דכופין להוציא או שהיתה אסורה לו ואם אנסוהו שלא כדין פסול ופוסל בכהונה משום ריח הגט:

ובעכו"ם פסול. כדין פסול ופוסל מן הכהונה שלא כדין אפי' ריח גט אין בו:

ובעכו"ם חובטין. מי שחייב ליתן גט מן הדין ואין כח בדייני ישראל לכופו חובטין אותו ע"י עכו"ם שאומרי' לו עשה מה שישראל אומרים לך ונותן הגט על פי דייני ישראל:
גמ' **שמואל אמר כו'**. אם אנסוהו כדין כדפרישית במתני':
אין מעשין. כתובה בפ' יש מותרות ושם פירשתי:
ישראל שעישו במעשה עכו"ם. כלומר ע"י עכו"ם מתחילה שהם אנסוהו וציוו לישראל לכופו פסול:
ובאומר. כלומר אפילו באומר איני זן ומפרנס אותה שכדין הוא לכופו להוציא כדאמרי' בפרק המדיר אפילו הכי פסול הואיל ומתחילה ע"י עכו"ם הוא:
ועכו"ם שעישו במעשה ישראל. ע"י ישראל מתחילה שהן אנסוהו וציוו לעכו"ם לכופו כשר:
אפילו אינו זן ומפרנס. כלומר דלא מיתכשרא בעכו"ם שלא ע"פ ישראל אף על פי שהוא כדין:
מתני' אמרה כן. ממתניתין נמי שמענו דמתכשר בעכו"ם על פי ישראל ודוקא בכה"ג שהישראל מצווין לעכו"ם לכופו דקתני ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך ולא מה שאנו אומרים לך:
ר"י. מספקא ליה בהא דרבי חייה בר אשי ובעי מלפני ר' אבהו וכופין אם כופין להוציא בכה"ג:
ואדיין אית לי'. ועדיין את צריך למיבעי להאי בתמיה:
אם מפני ריח רע כופין. כדחשיב בפ' המדיר ואלו שכופין להוציא בעל פוליפוס כו' מפני חיי נפש לא כל שכן שכופין:
אתא רבי חזקיה. וקאמר בהדיא הכי משמיה דרבי יוחנן:

הלכה י

מתני' **יצא שמה בעיר מקודשת**. פנוי' שיצא עליה קול פלונית נתקדשה היום לפלוני ולא קול הברה בלבד אלא כגון שהיה נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין ואומרים פלונית נתקדשה היום כדמפרש רבי יוחנן בגמ':
מגורשת ה"ז מגורשת. אריש קאי האי איתתא שיצא עליה קול מקודשת וחיישינן ליה ואסרנוה לינשא כ"א לאותו האיש ואם חזר ויצא עליה קול מגורשת שגרשה אותו פלוני שיצא לה קול קידושין ממנו הרי זו מגורשת ומותרת לכל שהרי קול שחששנו לו מתחלה שוברו עמו:

ובלבד שלא יהא שם אמתלא. שלא יהא עם הקול של קדושין או של גרושין אמתלא טעם שהוא שובר את כח הקול:

זרק לה קידושיה כו'. וה"ה הכי נמי איפכא:

גמ' **נרות דולקין**. לא קול בעלמא אלא שראו נרות דולקין ושיחות בני אדם משיחין פלונית נתקדשה היום:

והא תנינן יצא כו' מגורשת הרי זה מגורשת אית לך מימר. גבי גירושין נמי נירות דולקין בתמיה ולשמחה מה זו עושה אלא לאו דסיחת בני אדם לחוד סגי והכא נמי בקידושין בסיחות בני אדם משיחין סגי:

נבדקה שם. בדקוהו אחר הקינ ממי יצא ונמצא שיצא מפי נשים או קטנים בטל הקול:

לא התירו בה. אמתניתין קאי לא התירו לסמוך בקול בקידושין או בגירושין אלא עד מפי עד בלבד שיאמר אני שמעתי מפלוני ופלוני מפלוני ואותו פ' הלך לי למדינת הים וליתי' דלישיילי' ובכגון זה הוי קיל מעליא לסמוך עליו:

הלכה יא

מתני' **אפי' הקדיחה תבשילו**. שרפתהו ע"י אור או ע"י מלח כמו אש קדחה באפי וטעמא דב"ה דרשו ערות דבר או ערוה או דבר כלומר שאר דבר סרחון שאינה ערוה:

אפי' מצא אחרת נאה ממנה. דדריש קרא אם לא תמצא חן של נוי בעיניו או אם מצא בה ערוה או דבר סרחון על כל אחד משלשה דברים הללו יכול לגרש והלכה כבית הלל:

גמ' **והא תני**. בברייתא לב"ש דאפי' יוצאת וראש' פרועה כו' וזהו דת יהודית כדקאמר פרק המדיר ובהא נמי אמרי דיכול לגרשה דדרשינן דבר המביא לידי ערוה ולא משני מידי:

מה מקיימין דבית שמאי. אבית הילל קאי מה מקיימין קרא דבית שמאי דהא כתיב ערות דבר ולדידהו לא הוי למיכתב אלא כי מצא בה דבר:

שלא תאמר. כלומר היינו טעמייהו דב"ה דאי לא הוי כתב אלא כי מצא בה דבר ה"א היוצא משום ערוה אסור משום דבר אחר מותרת כלומר אינה מותרת להנשא לאחר אלא היוצאת משום דבר אחר דקרא איירי בהכי אבל היוצאת משום ערוה אסורה להנשא הילכך כתב ערות דבר דדרשינן או ערוה או דבר:

קרייא מקשי על דב"ש. במתניתין דסברי משום ערוה קשיא למה לי קרא לא יוכל בעלה הראשון וגו' תיפוק ליה דבלאו הכי אסורה עליו דהרי יש עדים שזנתה ואסור להחזיר סוטתו:

אלא כן אנן קיימין ליתן עליו בל"ת. כלומר להוסיף עוד לא תעשה עליו ולחייבו עליה בשני לאוין:

תהא בנדתה. כמשמעו שתהא כמנודה ומרוחקת מבעלה שלא תכחול עיניה ולא תפקוס שרק על פניה להתקשט:

משם ראיה. בתמיה אם את אומר כן תתגנה בעיניו ויבא לגרשה:

ואתייא דזקנים. דלא חיישי לגירושין כבית שמאי דסבירא להו אסור לגרשה אלא אם כן מצא בה דבר ערוה:

ודרבי עקיבא כבית הלל. כלו' דדריש נמי כבית הלל או ערוה או דבר והילכך סבירא ליה במתניתין אפילו משום נוי שאם מצא אחרת נאה ממנה יכול לגרשה ומכ"ש אם היא תתגנה בעיניו ולפיכך התירה אפילו בימי נדתה להתנאות ולהתקשט:

סליק פירקא וכולא מסכתא דגיטין בסייעתא דשמיא

אחר שהשלים גיטין תני נזיר. וכבר בארתי בס"ד בטעם החיבור שבין סוטה ליבמות וכתבתי שם הטעם דלא תני האי ש"ס סוטה ונזיר בהדדי כסידור ש"ס הבבלי משום דלא ס"ל כהא דאמרי' התם כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין אלא דקסבר דאינו רשאי להזיר עצמו אלא מחמת קלקול עבירה ממש ולא מחמת ראיית הסוטה בניוולה והילכך תני נזיר בתר גיטין דתנא אקרא קאי דמביא לעיל בסוף מכילתין והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכדפי' התוס' בריש נזיר בד"ה מ"ט. ואכתי נשאר עלינו חובת הביאור במה שכתבתי שם דהאי ש"ס לשיטתיה אזיל. וזהו למאי דקאמר לקמן בסוף הפרק וכן בריש נדרים דלכ"ע נזיר טהור נמי חוטא הוא ושמעון הצדיק נמי כר"ש ס"ל וכדמפרש טעמא מכיון שהוא תוהא נעשה קרבנותיו כחולין בעזרה והילכך ס"ל דאסור להזיר עצמו מחמת קלקול הספק לבד כ"א מחמת עבירה ודאי ובכה"ג לאו חוטא מקרי דדמיא להאי עובדא דהתם. אבל אין שיטת הבבלי כן דקאמר בנדרים דף ט' לשמעון הצדיק דס"ל נזיר טהור לאו חוטא מקרי דאמודי אמיד נפשיה דיכול לנדור. ועיין בהל' ה' דלקמן בד"ה ואתייא דשמעון הצדיק כר"ש מ"ש שם בסייעתא דשמיא: